

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 1032

RET 3, 153.

RÉPONSES

FAITES PAR DE CÉLÈBRES RABINS FRANÇAIS ET LORRAINS

DU XI. ET XII. SIÈCLE,

PUBLIÉES D'APRÈS UN MANUSCRIT ET ACCOMPAGNÉES

D'UN COMMENTAIRE ET D'UNE PRÉFACE

PAR

JOËL MUELLER.

~~~~~  
PRIX: FR. 8.  
~~~~~

❖

VIENNE, 1881.

IMPRIMERIE LOEY & ALKALAY, PRESBOURG.

תשובות חכמי צרפת ולותיר

אשר העתקתי

מתוך כתב יד וספחתי עליהן הערות

אני

יואל הכהן מיללער.

מחיר הספר זהב אחד וחצי.

— * —

וויען, תרמ"א.

בדפוס של דוד לעווי ואברהם בן דוד אלקאלויא בפריעסבורג.

לכבוד אבות אשתי היקרים

ה' משה ווייס נ"י
מ' חייקא ווייס ת'

מאת חתנם המכבדים כבן

המוציא לאור.

הקדמה.

מאז החלו משכילי הרבים, רועי אבן ישראל וחכמיו, לכתוב על ספר דברי אמת והגות לכב תבונות כאשר העיר ה' את רוחם זכרו גם ראשונות לספר מעללי יה, את הגדולות אשר עשה עמם להפליא ואת כל התלאה אשר מצאתם ויצילם ה'. משפטי ה' ומישרים אשר למדו להועיל את בניהם הקימו תחתם הם כעצי עדן בגן אלהים, ותהלות ה' אשר זיכרו כי תבענה שפתותיהם את כל אשר נעשה הן כשושנים נמפות מור, אבני נזר מתנוססות על אדמת הקודש. כן תבוא חכמה לנפש אם רכו כשמן אמריה כי תטה לבב אנוש להשכיל בדרך תמים, להביט אל מעגל צדיק, להתחקות על שרשי שש ועושה צדק ולהבין פועל ה' ארחות חסידיו ישמור.

נר להגלי הסופרים היתה תורת אלהים חיים; אף היא תשים אמריה, המצוה והחקים, כתפוחי זהב במשכיות כסף בין קורות עולמים וזכרון שנות דור ודור. כח מעשי ה' הגידה לעמה ותתן להם נחלה, עדותיה אשר נאמנו מאוד ותהיינה לאור גוים. כן גם הנביאים אשר דבר ה' היתה בפיהם לרוח משפט להתיצב לפני רוזנים ולהוכיח לאמים על פניהם, המה כתבו על הלחות באר היטב את דברי הימים למלכי יהודה מימי השופטים אשר שפטו את ישראל; כן קם עזרא הכהן אשר עלה מבבל והתירשתא אשר בקש טובה לבית ישראל ויחיו את האבנים מערמות עפר ויבנו מוסדות התורה על תלה, הם ספרו בפיהם לדור אחרון את כל אשר עבר עליהם ואת השמנה אשר כתבו מנדיהם וכי היו לעמוד ברזל ולהומת נחושת על כל הארץ. גם כאשר קרא ה' שנית מועד להשחית את גאון יהודה וילכו בני ישראל שבי לפני אויב, שריד כמעט אשר השאיר אלה בעלי האסופות חפרו בעמק התורה נבעו מצפוניה, כמסמרות נטועים דבריהם, ההלכות אשר אספו בחפניהם צו לצו, אבנים גדולות, אבנים יקרות ליסד בית המשנה ולבנות חצרות התלמוד; אבן דבש וחלב תחת לשונם ומפתח שפתותיהם מישרים לספר לדור אחרון אך נדברו איש את רעהו ואך המתיקו סוד בשבתם יחד, אנה נפגשו מורה ולמודיו, כי מארץ אל ארץ יצאו לשמוע דבר ד' בפי נשיאי ישראל, גם הגידו לא כחרו מה הגיע אליהם לכאר את תורת האלהים בשום שכל ומה ראו על ככה להציב ציונים ולהבין המסילה אשר לבם נהג בה בחכמה ולאמר לבית ישראל זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאלו.

מלבד השמחה במענה פיהם אשר נגולו כספר לפנינו שנות עולמים ותולדות דאנשים אשר חסנם כאלונים העוללות האלה מקורות ימי חייהם אשר השאירו לנו החכמים בסעפיה פוריה המשנה והתוספת' התלמוד והמרדש היו לאור גדול למביני המדע לדעת משפט הארץ ודרך העם היושב עליה למצא שורש דבר על מה הטבעו התקנות והגדרים, הגזירות והסייגים ולהבין איך יצאו תופשי התורה ביסרם מנהג וחק ביהודה לישיע עמם בגויים או יתבולל. לב הנבונים לאבירי ישראל יחמה, לכל תכלית הוא דורש וחקר כבודם כבוד.

אחרי נתתם התלמוד מעשי ידי האמוראים כמו תחתיהם החכמים היושבים על מדין הסבוראים והגאונים הראשונים ויתבוננו בו בינה, ויתהלכו בשדה ההיות והפירוקים לארכה ולרחבה וישדרו אדמת השיטות והענינים וגם מגדל בנו שם ההלכה הקצובה; אז נאלם פיהם מדבר דבר מכלל המעשה אשר נעשה ברור ההוא כי עבר עליהם כוס היגון ועת ופגע קרא את כולם. אכן בארץ תוציא צמחה וכננה זרועיה תצמיח כן פרות תפרח ותגל חכמת ישראל בימי הגאונים האחרונים בארץ בבל, מקצוי ארץ יבואו ומאיים רחוקים על כתף ישאו השאלות והספקות, הררישות והחקירות; כי יבא קהל ותרע עדה להכין מוסדות תהלכותיה ומנהגיה יבואו אל הגאון לדרוש את האלהים, וכי יהיה ריב בין איש לאיש ופללו השופט אשר היה בימים ההם בסורא ובפומפדיתא. המענות האלה אשר היו בפי החכמים ואשר השיבו לשואליהם דבר ברור על אפנו הנה מקור נפתח לבית ישראל לדעת מצב אחינו בימים ההם ואת הגורל אשר נפל להם בהאחוז בתוך גוי הארצות. פשתגן הכתב והספרים האלה יסירו גם המסכה הנסוכה על חיי אלה המורים אשר עמדו לנס, מבין שורותיהם תצהיר מחשבותם על יסודות התורה והחכמה, הגיונם להרים קרן העם, דרך אורחותם נביט וקרב איש ולב עמוק.

מאז התלו תשובות גאוני בכל להופע כמו אופל עד היום הזה תמיד אספו חכמי ישראל אספה את אשר ענו המורים בעם ואת אשר דברו למשחריהם ודורשיהם; מהם אשר בידם כתבו את התשובות על הלוחות באר היטב למען ירוץ קורא בהם, מהם אשר באו תלמידיהם אחריהם, אשר שנתו בצמא את דברייהם מצו ויתענגו ויכתבו את דברי מוריהם לזכרון ללומדי תורת ה' ולחושבי שמו.

ואני הצעיר בכל בית אבי שלומי אמוני ישראל כאשר הסיבותי את לבי להבין תשובות חכמי ישראל חפשתי בספרים ובכתבי יד עתיקים ולא תעצור כח זרועי. והנה יד אלי שלוחה מאת ידידי הנכבד שפל רוח יתמוך כבוד הכין ספרים וגם חקרם הרב החכם והצדיק ר' שלמה זלמן חיים הלבירשטם הי"ו וארא קבוצת תשובת הגאונים כתב יד גדול ומרבה להכיל אשר לו ואשר היה לפניו ביד הרב שר"ל ז"ל אשר הגיד את כל תפארת הקבוצה הזאת בבית האוצר אשר לו.

בצל התורה חמרתי וישבתי. קראתי את התשובות אשר בשכבר רשם הרב שר"ל על מצח מאה ושלישים הראשונות אם נמצאו באסיפות האחרות מתשובות הגאונים אשר כבר יצאו לאור אם לא. ואני באתי אחריו ושויתי את החמש מאות ושבעים וחמשה הנותרות עם כל המון התשובות אשר נדפסו באסיפות שונות; ואת התשובות אשר כבר נמצאו באחת מן האסיפות הצגתי לבד, ואת האחרות אשר עודן לא ראו אור בדפוס העתקתי ואספתי אל כלי הדין כשלוש מאות תשובות, מאה ושלישים מהן מפי גאוני בבל יצאו. כשבעים תוצאותן מגאוני אירופא ר' חנוך ור' משה בן חנוך ור' משולם בן קלונימוס ור' יוסף בן אביתור והנותרות תולדותן מחכמי צרפת ולותיר.

וידי כהתמי מלאכת ההעתקה הגדולה והקשה פניתי אל דברי התשובות

והגיתי בהן לדעת מוצא דבר בכל מקום אשר הובאו דברי התלמוד והתוספת' לאות ולמופת, גם שמתי עיני ולבי אל דברי הראשונים בכל הענינים אשר דברו לראות איזה מן הפירושים והפסקים יכשר בעיני הרב המשיב, גם נערכי חצני כחיי הרוה לרשום באיזה מקום בספרי הראשונים הובאו או הוזכרו דברי התשובות האלה אשר עורן לא נקבצו כעמיר גורנה באסיפות התשובות ודברי אלה שמתי להם מקום סביב לתשובות יתנו ובהערות האלה כתבתי גם את דעתי אם ראיתי מעוות באגרת התשובה למלאות התסרון כי ראיתי לשלוח בהן יד פן עשיתי בנפשי שקר. להגלי הדרישה הזאת נתברר בהרבה מן התשובות שם מי מן החכמים נקרא עליהן. הן אמת שהרב שד"ל ז"ל רשם בבית האוצר דף נ"ו את שמות בעלי התשו' בח"ב מן הכ"י הזה; אכן הוא החל את המלאכה לרשום השמות כאשר הן כתובות בראש איזה מן התשו' וכפי מחשבתו אשר השב בחכמתו הרבה והגדולה וברוב השערותיו קלע אל השערה ולא יחטיא. אכן אל השלשה עורן לא בא להשוות את כל התשובות עם אותן אשר הובאו במקום אחר, לשקול במאונים את אמרי ופסקי החכמים המשיבים ולראות מבטן מי יצאו ולחתור בדברי הראשונים ולהקים דבר על פי עדים כאשר מצאתי בחמלת ה' עלי שהדי בהרבה מקומות בכתביהם בהזכרים אומר ודברים בשם.

והנה יש את נפשי אם יגמר ה' עלי ויתמכני בימין צדקי להוציא לאור את תשו' גאוני בכל אשר עורן לא שזפתן עין בדפוס, ולהראות את בני עמי תשובות גאוני המערב, והיום הוה אביא בטנא את ראשית פרי מלאכתי הלא מצער היא, את התשובות מחכמי צרפת ולותיר. ואספתי אל כלי את רוב התשובות בכ"י זה מן אלה החכמים, כי חוץ מן התשובות מן החכמים האלה הבאות בספר הפרדס ובס' הישר לא נודעה לי אסיפה כמות אשר תשורה עין. והנה שבעים ועוד מן התשובות האלה, ובמספרן הגדולות והיקרות, לא נראו עוד בדפוס, ארבעה וחמשה גרגרים מובאים בס' אור זרוע וכמוהם בתשו' מהר"ם בר ברוך, ובאוצר נחמד ח"ב דף קע"ה, ואיזה מן הפסקים הקטנים נמצאו בפרדס לרש"י ובס' הישר לר"ת אכן בלשון אחרת לרוב חסר יבאנה ובגלל זה שמה המישור למעקשים. שבת וראיתי שגם לראשונים היו תשובות מאוספות מן החכמים האלה "בתשובות רבותינו שבצרפת" (א"י ח"ב ס"י תל"ז) "תשו' חכמי צרפת" (בהע"ש. ב') ובתשו' גאוני לותיר כתוב (האגוד לישת מצדה) תהי נא האסיפה הזאת כאחת מהנה. על התשובות אשר בה עליהן תמוף מלתי.

✽ כבר העיר השד"ל ז"ל בבית האוצר צד מ"ז שבחלק השני מכ"י זה אשר העתקתי ממנו התשו' חכמי צרפת ולותיר נמצאו כמה וכמה תשו' מגאוני בכל וביניהם התשו' מחכמי אירופא. והנה דרך המעתיקים היה לאסוף התשובות הישנות אשר בידם מגאוני בכל כאסוף ביצים ולחבן יחד עם התשובות מחכמי ארצותם הנודעים לתפארת כי מגמת פניהם היתה להקים ההוראה ולדעת משפט בלתי מעוקל כי יבוא איש לשאל את פיהם. כן הובאו בשערי צדק תשו' מר' חנוך ור' משה ור' יוסף, בהלכות פסוקות מן הג'

מ' יוסף ור' חנוך, בתש"ו גאוני קדמוני מרבינו משלם ור' קלונימוס, בתש"ו הג' ד' ליק מר' חננאל, בשערי תשובה ממנו ומהרמב"ן, בתש"ו הג' דפוס מנשובה איזה תש"ו מן הר"ף ומבעלי התו', בתש"ו הג' כ"י באוצר הספרים אשר לקיסר יר"ה בוויען מר"ץ גיאת ומשאר חכמים, וכן מצינו בספרי החכמים הראשונים הובאו "תשובות הגאונים" והתשובה שמוכרים היא מן איזה חכם שחי אחרי גאוני בבל ולראיה אביא קצת מקומות בא"ז ח"א סי' ת"א "הובא בתש"ו הגאונים היכא דדבוקה כל הריאה לדופן בלא סירכי וקורין לה פלמונירא וכו'" והיא התשובה שלפנינו סי' ע' ושם כותבת ר' יצחק ב"ר יהודה. שם סי' רע"ה "ואני מצאתי סמך לדבריהם בתש"ו הגאונים ר' אליעזר ור' יהודי ורבנא קלונימוס וכו' בבואו לגרמייז' לאחר פטירת ר' יקר" וע' בשבלי הלקט סי' כ' נ"ה ס"ט.

אכן בכל זאת השאלות והתשובות הבאות בחלק השני מן הכ"י הזה מן החכמים אשר חיו אחרי גאוני בבל רובן עורנה נערכות על שם כותביהן בסדר נכון אסיפות קמנות מכל חכם וחכם, והאסיפות הקמנות הן כבר היו לפני המעתיקים אותן בכ"י וזה העד בסוף סי' כ' נשלמה אספה אחת ושם כתוב "אין עוד חסל". סי' כ"א מתחיל "תשובות פסקי דינין" לאות שאסיפה אחרת לפנינו. בסוף סי' ל"ט "סליק" סוף סי' נ"ו "סליקו להו תשובות שהשיבו וכו'". והנה נראה שבסדר הזה נסדרו גם תשובות גאוני בבל בראשונה לא לפי הענינים כי אם על פי שם אומריהן וכותביהן, וכן הובאו מן הראשונים בערוך ערך ראש "בתש"ו ר' שר שלום"; בבעל העיטור אות מילה "בתשובות מר כהן צדק; אות ציצית "ור' עמרם פי' בתשובות"; בס' המכריע סי' כ"ד; אבל בתשובות ר' פלמוי גאון מצאתי"; הר"ף בפ"ב דקידושין "ור' האי כתב בתשובותיו, ור' נטרונאי גאון כתב על תשובות גאון שחי לפניו" אפי' מר יעקב עמד בדבריו כמו שפי' בשאלות שלו, (חמדה גנוז' סי' ט"ו) אכן תלמידים שהיו זמן הרבה אחרי הגאונים וכבר ראו מה הגיע אליהם בענין זה מן הגאונים הראשונים סדרו התשובות לפי ההלכות והענינים ועשו מהן בנין ושער וחלק^א והנה לפני מעתיקי התשובות בכ"י הזה אשר כל מעיני בו בלי ספק כבר היו התשובות מגאוני בבל מסודרות לפי ההלכות וראינו שהחלק הראשון מן הכ"י מכיל הרבה מן התש"ו המובאות בש"ץ והוא ערוך לפי הענינים אף שאינו שומר הסדר והפקודה כמו שהם בש"ץ גם אין שם לא שער ולא חלק

^אעל שם חכם וחכם נסדרו התשובות בחמדה גנוזה ובתש"ו גאונים קדמונים וע' שם בהקדמה לשיר ז'ל סי' י"א, וכן בתש"ו הג' דפוס ליק סי' מ"ה באו מ"ב תש"ו מר' יהודאי נכללות בס' א' וזה מורה שהן כתובות בסדר זה מזמן עתיק וע' שם סי' י"ב עד ט"ז לר' האי וכן הרבה; לפי הענינים וההלכות נסדרו התש"ו בשערי צדק ובהלכות פסוקות מן הגאונים; באסיפת שערי תש"ו התשובות נערכות על שני דרכי בעלי האסופות, שם קבוצים קטנים על שם גאון וגאון (סי' י"ג עד כ"ה, רי"ג עד ר"ך, רנ"ה עד רס"ב וכן הרבה) גם נמצאו הרבה תש"ו סדורות מכמה גאונים בענין אחד (צ"ג עד ק"ב, קנ"ג עד קנ"ז וכו'). בשני האסיפות ד' מנשובה ור' וויען שם בעליהן לא נקראו על התשובות,

חלק ועל מצח התשובו כתוב „תשׁו' מה' גימין” „שמרות וקנין” וכדומה לזה. אכן בחלק השני אשר לרוב נאספו בו דברי חכמים אחרונים לגאוני בבל כמדובר עוד עמד מעמם במ כבראשונה וסידודם לא נמר והם נערכות על שם כותביהם באסיפות קטנות. וכן היו למראה עיני הראשונים האסיפות מחכמי צרפת ולותיר. הרשב״ם בכ״ב קל״ב: כתב „ומצאתי בתשובות ר״ש זקני” בא״ו בח״ב סי' צ״ו „בתשובות ר' יצחק בר יהודה” בשבלי הלקט כ״י אשר באוצר ספרי ידידי ר' שזחה״הי ואשר היה לנגד עיני בס״י לא „ומצאתי בתשובות ר' שלמה; במרדכי ס״פ כל שעה „ובתשובות הגאונים לותיר” אל אלה האסיפות הקטנות שלפנינו נביטה ונשים לב אל כותביהן גם החכמים השואלים והנזכרים אל יליוו מנגד עינינו.

ב. האסיפה הראשונה היא מרבינו **יעקב בר מאיר** הוא הר״ת מרומרוג אשר למד את העם דעת עד שנת תתקל״א לאלף החמישי. והנה העשרה תשובות הראשונות אשר בכ״י באסיפה זאת הדפיסן השד״ל ז״ל בכ״ח כאמור, ועל מספרן תבוא התשׁו' סי' א' שלפנינו שהיא בכ״י סימן י״א לפי הסדר שהסדירן השד״ל. ואתם תחשב סי' ב' שהובא גם בס' הישר ותשובות רשב״ם ור' שמר' ור' שמעון אשר היו אנשי דורו בס״י ג' ור'. עוד נמצא בילקוט הזה אסיפה מר״ת והן התשׁו' מס״י ל״ה עד סי' ל״ט כי שערתי אחרי שרוב התירוצים על הקו' בס״י האלה ממנו הם שמפיו נבעו הדברים [לא הרצתי אם סי' ל״ג ול״ד מאנשי דורו הם] גם בסוף קבוצת איזה פסקים ופירושים הובא פסק הר״ת בס״י ס״א, וכן התשׁו' מס״י ס״ד עד ס״ט לו הן. סך הכל מלבד אותן אשר נדפסו בכ״ח י״ד סימנים. והנה נבדלו בזה תשובות חכמי צרפת ולותיר מתשׁו' גאוני בבל שאלה ראשי הישיבות בסורא ובפומבדיתא פרשו מצודת חכמתם על אחיהם היושבים בכל קצו ארץ ואליהם פונים כל שבטי ישראל וקסם על שפתם ובמשפטם לא ימעל איש, אולם חכמי צרפת ולותיר בימי חייהם היו נודעים במדינתם לבר ושם היו מתקנים תיקונים ולרוב באו השאלות מתלמידיהם וממקומות אשר נאחזו בהם תלמידיהם; ואף כי שרבו ר' יעקב כבר בחייו היה נודע שמו במרחק ושואלים דברים מלפניו מצרפת הדרומית מאשכנז, מאיטליא ומאי אנגולטירי (תשׁו' מהר״ם ב״ב דפוס פראג סי' ר״מ ושבה״ל כלל ד') רוב תשובותיו כתשׁו' שאר חכמי צרפת לבני מדינתו ולתלמידיו. והלא ידענו שמתלמידיו ישבו כסאות למשפט באשכנז ובאי וחכמי רומי מאז הריצו ספרים לחכמי פריס (הישר קנ״ד, בית האוצר דף נ״ו) והנה הרב הכותב תשובות לבחוריו ולתלמידיו אומר לפעמים בתשׁו' שעוד ידבר עמם בענין זה (סי' א'; סי' הישר תקפ״ו ובדברי עמו אנידנו). תשובות הרב רבות הנה והנהר הגדול יפרד והיה לארבעה ראשים. הראש האחד התשובות אשר תסובינה אל קהלות אשר בקשו ממנו תיקון וסדר וערך בענין מה² והלא ידענו שהאיש הזה היה נכבד בכל ארצו ורבים מקשיבים

² כל ההעתיקות אשר אני מביא פה מס' הישר הן מס' הישר כ״י אשר הטיב ידידי רשזחה״הי לשלוח אלי, אכן הסימנים והדפיסן אשר רשמתי סתם הם על פי ס' הישר הנדפס. ויען אשר ראיתי כי ספר זה הנדפס עלו בו

מקשיבים לקולו לכן אור מתניו לתקן תקנות ולגדור גדר (סוף תשו' מהרי"ט ובס' הכלבו) וכל הקהלות שמעו לקולו ויקבלו עליהם את דברו לחק ולא יעבור, ולכן כי שחרו פניו בענין גדר או כי ראה כי בא מועד כתב להם סדרים, ונראה כי גם יד המלך היתה אתו באיזה מתקנותיו. (מטעם המלך וגדוליו; ראש ס' תקע"ט) והוא היה גדול בעיני המלך והשרים (מידו בואם לפני טררי רב ומלאכת אחרים עלי ועבודת המלך. תקצ"ה; ולולא עול כבוד עד יעבור זעם וילך זה המושל שלי הארכתו בלשון צח אך טררי דוחקני ואולי ילכו להם והייתי מוצק וקבעתי עתותי. תר"י; גם כי בשעת טירורין בא שלוחך כי נתרעמו השרים על אדונם ועבדך רואה והעיר הומיה גם ישבו שרים בי נדברו. דף פ"ג ע"ד). אחרי כל הכבוד הזה וגם כי היה גבוה ככל העם בתורה השבויה אנשי צרפת לראש ולשר וישלחו ראשי ומורי הקהלות אליו את פסקיהם לראות אם ישרו בעיניו אם לא. (תר"י; דף פ"ג; דף פ"ה; דף פ"ה ע"ד פסק דין מגדולי פרים וכו' דין זה בא לפני ר' יעקב ואין נראה בעיניו). הראש השני הם פירושו' כי כמורג חרוץ בעל פיפות כן רוח הרב לרדת לעומק הדברים עלה שמים וירד עד עמקי

קמשוני הטעיות עד כי אין אורה לעבור בו לכן אמרתי אישים פה לנגד עין הקוראים רשימת כל תשובות ר"ת הנמצאות שם בכל ענין וענין ואוסף עליהן באחרונה כפי כחי הדלה התשובות אשר מצאתי ממנו במקום אחר ואשר לא באו באסיפת ס' הישר ובהאסיפה אשר לפנינו והנה פסקי ר"ת לא מנתי עמחן כי הר"ת כאשר כתב בס' הישר תוספות מן כתב גם פסקים, ואלה התשובות לר"ת בעניני תיקון וסדרים: א) והילך משפט הגט והלכתו כמו שסדרתי ושלחתי לבני פרים. פ"ב. ב). וזה הכתב שלח עם פרוזבל" יוחן אומר לחכמה אחות, למד צדק בארץ נכוחות, ושינוך שובע שמחות, שלות עולם השקט ובטוחות, על שטר פרוזבל אניד שיחות, אביא ראיות אונות ככוחות, פן יש בכס איש בא לדחות, אומר ויכל למחות באחות צא ולמד וכו'. . . וסוף התשו', לולא אהבתך אדוכי הייתי כמחריש כי אע"פ שאמר ר' נחמן אוקמוניה (צ"ל אקיימניה) דאע"ג דלא כתב ככתוב דמי וכו' אך אין אנו מתירין אלא בכתיבת פרוזבל ושלום. דף כ"ח ע"ד. ג) מהדרור' בתר' בתיקון הגט בענין האך לכתוב כל שום והניכיה, שיאמרו העדים שיחזרו בתשובה, ח"ל, ומתוך הדברים אם קבל אפי' מלוה רבית לקרוע שטרו ושלא להלוות לגוי נראה לי שאין צריך יותר וכו' ועוד גורתי בכנופויא של שוק טרויוש באלה חמורה ובניזרה חמורה שלא יקרא שום בר ישראל ערעור על שום גט וכו' והבל עשינו לשם שמם מפני הרמאים, חלוקי מחמאים וכו'. רע"א. ד) תיקון גט חליצה. תקנ"ג. תקנ"ה. ה) כתובת ובמין. תקנ"ה. ו) מטעם המלך וגדוליו רבותינו וישובי נרבונו וכו' ומזקניהם נתבונן וכו' וגזרו וכו' על כל נושא אשה ומתה בתוך י"ב חדש בלא ולד של קיימא עד עבור שנת נישואין שיחזיר כל הגדונוא וכו' ועוד גורנו מן העתיד לנכות שלא יתבע את החותן לעולם אפי' מתה אחר שנת נישואין ואפי' ילדה. תקע"ט.

תשובות בפירושים מצאתי ז) בכיאור האי דפסול ניהו. עירובין פ"ב. רפ"ב. ח) שאילה, בחכמתך נבונותי, ועל ירך הבינותי, ברך חרבך לשנותי, בלי לב חכמה קנותי, והגותי ושניתו ספרין ובינותי, אבקשה לך לחנותי, אשר לא תבוז עינותי באונאות הקרקעות ב"מ נ"ו: תקנ"ו. ט) האי דתקול תקילת' אדעת' דארע' ב"ב נ"ד. תמ"ג דף נ' ע"ג. י) לוקח ראשון מעיד ללוקח שני ב"ב ט"ו: תמ"ד דף נ' ע"ג. יא) בכורים יהיב להו לבחן כר' אליעזר ב"ב פ"א:

עמקי תהום ההלכה עד כי כתבו עליו „והדבר ידוע גדול לבו של ר"ת שהיה בירו להתיר השרץ ושנא לא דבר זה אלא לפלפל בעלמא" (א"ז ב' סי' ל"ג) לזאת באו לפניו והקשו ותירצו ויהי לאב ולראש לבעלי התוספות וכל תלמידיו הלכו בדרכיו להקשות ולתרוץ עד כי אך האיש הרק והדל בתורה לא היה יודע להוסיף מרעתו ולעשות מטעמים וכתב הרב בס' רפ"ב „גילתה דעתך שאתה צריך לשמש פני רבותך שכאחר שאתה רואה פתרון הלכה ואינך יודע להוסיף אין תקוה לאחרית דברי. ודרך הרב במקום ששואלים נימנו פירוש איזה מקום בתלמוד להרחיב דבריו ולהעמיק ולפעמים הוסיף לחקור ולהקשות על שיטת השואל ולדקדק מדוע אמר כזאת ואיך היה יכול לפרש דבריו ובהרוץ שכלו ירוש דעות ומענות והמם גלגל מחשבותיו (תקפ"ו, תקצ"ב). והנה הר"ת אף כי היה שכלו נקי וזך וחר מאוד דבר סרה על המפלפלים המתעקשים וכה ענה וכה דבר על דרכו בפירושו „בהוצאות השמועות נראין בעיני בלא מחלוקת לפי דרכי להשוות דברי התלמוד כיון דלא מתני גבי הדרי ולא מפלגינן להו כ"ש בחד אמורא דלא משנינן הא דידיה הא דרביה כדמפרש גבי דפין וערשין ולגבי דר' אסי דמספקא ליה

באחיז

תמ"ה שם. יב) שופר מטלטל שבת ל"ה: קמ"ו: תקפ"ג. יג) בסים לדבר האסור שבת קכ"ה: תרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף. חלה פ"א מ"ט. תקפ"ו. יד) שיעור תרומה לענין הוצאה, שבת צ"א. תשו' ר' יעקב. תקפ"א. טו) אמר עולא מחלוקת בשל מכבודות פסחים נ"ו: תקפ"ט. ט"ז) ק"ש ותפלה כוותיקין ברכות ט': תקצ"ז. יז) תשכילוני על מחש וכו' על עובי ביה"כ ששאל אדוני והקשית מב' צדדין טריפה מה חידש חולין נ': תקצ"ב. יח) בעל אומר לפקדון ושליש וכו' גיטין ס"ד. תקצ"ה והתשו' הובאה במרדכי גיטין פ"ג. יט) השיב ר' יעקב אחיו הוד והדר לבשת, עטרת תפארת חבשת, על פי תהום כבשת, צללת במים אדירים, העלית נופך ספירים וכו' בהאי דהוי לה נידר' את' לקמיה דר' אשי נדרים ח; אמר לן ר' ששת וכו' מים בודקין אותה וכו' תגלו מילת' דסהרו שיקר' נינהו. סוטה ו'; הוציאה שלא תטמא. שם כ'; אלפיה בני"ש נדה י"ט; בהמה במעי אשה ולד מעלי' אם קבל אביה קדושין נדה כ"ג; נירה שאינה בת יומא ע"ז ע"ו. תקצ"ה דף ס"ו וס"ח. כ) ותיפוק ליה משום בגדי עם הארץ נדה ל"ג: תקצ"ג. כא) יש חופה לפסולות יבמות נ"ז; הגיח בנים אלו ואלו אוכלין. שם ס"ו. תקצ"ו. כב) כופר שלא בכונה ב"ק כ"ו. מ"א. ת"ר. כג) כלב שנשל את החררה. ב"ק כ"א: תר"ג. כד) איבעי' דש באווזין ב"מ צ"א: תר"ה. כה) כלי עץ טהור חולין כ"ה. סנהדרין כ': תר"י. כו) שומאת זב נדה ל"ג; הדלקת תרומה. משנה סוף תרומ'; עגלה ערופה כריתות כה. תרל"ב. כז) משקין הבאים מחמת שרץ פסחים י"ח; הרוחץ במי מערה שבת קמ"ז; הא דתניא בספרא המעלה משתי הלחם ומלחם הפנים שהוא עובר משום כל שממנו לאישים ה"ה בכל תקטור; הוורק חיץ מתחלת ד' כתובות לא; נזיר מנלח על אבר מן החי נזיר מ"ט: נחלים שקדשו איך מכבדין משנה תמיד סוף פ"א; מעמידין בקובת נבילה. ע"ז ל"ה; דף ע"ז ודף ע"ח. כח) טעמו ולא ממשו ע"ז ג"ח; טבל אי בטיל נדרים נ"ח; לישדינהו עד אחר הפסח. פסחים ל'; מעין מטהר בכ"ש. מקואות פ"א. דף ע"ח. כט) כל מצות שהחזיקו בה כותים גיטין י'; תנא ישלם ואת אמרת סדות חסידות חולין ק"ל: דף ע"ט ע"ד. ל) רמי ליה אביו וכו' מיטב אין ב"ק ז'; התוספס לב"ח גיטין י"א; לעולם לכלי חרס דמי שבת ט"ז: דף פ' ע"א. לא) שכן

באחין שחלקו וטובא איכא דמשני הכי דאם לא כן איך נסמך על התלמוד" (תק"ו); "וזה דרכי להקשות דברים נראין מעט תחלה ואח"כ עיקר הקושיות ועיקר הקושיא דאמר רבא וכו' אמור רבנן במעמא וכו' ור"ל נמי הפיגול והנותר וכו' ובלא שום קושי' ההלכות כדפרישנא בע"כ ותתיישב על ההלכות ולא מבחין אז תבין וכו' ודרך חיצונה אחת בירת לך לשעות בפתרון כי אתה יודע דרכי להקשות להעמיד שמועות ישרות ואיני עושה שנויי דחיקי כי קושיותי תירוץ הם ואינן צריכין תירוץ כי ההלכות נוחות בלא שנויי דחיקי ורווחי" (דף ע"ח ע"ב). "ואני בקי בחותמים באיגרת כי יש בהם מפולפלים מתוך פלפולם שינו פי' רבותינו שאם ידקדקו הלכה כפירושם לא יתכוונו דבריהם ומתוך פלפול הוקשו וגם יוסיפו לפלפל ימצאו תשובות חבילות על הכל." (דף ע"ט ע"ג) ולערך התשובות בפירושים יחשבו גם התשו' בענין גרסאות שהן המכונות והמוסדים לפירושים. והנה על אודות הגרסאות הניף הרב בעים רוחו על הבאים לשנות הנוסחאות וביותר הקפיד על אלה המוחקים מחק בספר (בחקמ' לס' הישר) ועוד כתב "ועל אותן שאינן מפרשין מדוע נלחצו וסברו להגיה ומגיהים סתם" (תר"ך) "וכאשר תוהים הספרים מגיהים ואתה

עליה עוף ב"מ ל'; מה שמביא ראיה מדו' יהוד' לד' פסא בלבער פסחים ז'; ג' נוממיות בנהל. הנינה י"ט; אחת ארוכה וא' קצרה ברבות י"א. דף פ' ע"ב. (לב) חילוק מלאכות שבת ע'; בהא דמקשה ומית' נמי תודה וכו' בכך שנה. קידושין נ"ה: דף פ"ב ע"ג. (לג) ספיקא אסורה. ביצה ג': דף פ"ג ע"א. (לד) צירוף סל לחלה פסחים מ"ח; יתומים שנכו קרקע בחובת אביהם חזור וגובה מהם כתובות צ"ב; קובה שבשלה בחלבה אסורה חולין ק"ט; רבא אמר ק"ו ומה מפתה כתובות ל"ט; אובסין אותו מכפנים עירובין ב'; תולה מעותי כנוי, ב"מ ס"א: דף פ"ג ע"ב ועיין תו' ב"מ לד': ד"ה וחזר וע"א: ד"ה כנוי. (לה) מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה יבמות ג'; טימא את הטהור בכורות כ"ח; למעוטי חופה קידושין ג'; שור שהפקירו ואח"כ גנח ב"ק י"ג: דף פ"ד ע"א; שור שננמר דינו שנתערב סנהדרין פ'. דף פ"ד ע"ב; טמא שאכל תרומה במיתה סנהדרין פ"ג. דף פ"ד. (לו) יוצא ליהרג ד"ה כנוסס בידי שמים ערכין ו'; ביישו ישן ומת ב"ק פ"ו: כבר זו הקדש שבועות כ"ב. דף פ"ד ע"ד. (לז) אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם וכו' יבמות ק"ב. דייג' אדם שנהרג ולא נשאר רק פרצוף פנים והוטמו ופדחתו. דף פ"ה ע"ב. חבית שנקבה וסתמה שמרים. ב"ק ק"ו. דף פ"ה ע"ג. (לח) ג' המה דברי ר' יהודאי נפלאו ממנו וכו' ורבי השיבו ח"ו לא ידע ספר מי שהליו עליו שלמעלה מאותו מקום ח' דפין פירושו פירוש מבואר וכתב שהבת פוטרת; ועל הבת שהלך אביה למדינת הים יישר כחו ותנווח נפשו כמה יפה כוון כי לדבריך הלך ר' למדינת הים והגיה בנות ומת תהיינה צרות עד יום מותן מחשש שמ' נתקדשה ע"י אביה וכו' ועל ברכה אחרונה שלאחר ברכת המזון וכו'. דף פ' ע"ב. [ענין פתיתן ושלמים בסוף ס' הישר הוא בא"ספה שלפנינו ס' ד]. ובספרי הראשונים מצאתי. (לט) גי' נשבע אינו יכול לחזור בו ב"ק קב"ח. תו' ב"מ ל"ד: וחזר. (מ) לסתום לאלתר הוי חוקה בלא טענה ב"ב ס'. בעל העשור מחאה. מא) הגי' בהא דר' נחמי' ב' דר' יוסף בדק להו בפשורי חולין מח. שם ח"ב שחיטה. מכ) הא דבעו מניה ר' מרדכי מרבה הגותן על עמוד גבוה י' שבת צט': תשו' כ"י הודפסה בכ"ה ז' דף לב. מג) מפני מה בשחר אומר' ברכה א' אחר ק"ש ובערב ב' לפי שאין מצות ציצית בערב, רוקח ברכו'.

ואתה הרעות מהם כי הם כותבים הג' בהגהותיהם ולכן נימך מעבדיהם ואתה לא כן אך סתם הגהותיך וסומכים עליך וטועים. (תרכ"ד.) ודרך הרב בזה מיושר. הלא כן עשו החכמים הגדולים אשר מסרו לנו דברי הנביאים החקים והתורות אף שרשמו הקרי והכתיב בכל זאת לא שלחו יד במקדשי אל לשנות דבר, והכמי התלמוד אם גם נמצאו שינויים בפסוקי התנ"ך אשר הביאו בדרישותם אכן לא מחקו ולא שנו דבר בסדר הכתוב. (עיי' ביד מלאכי כלל רפ"ג.) והנה הרב עשה את אשר אמר בהקדמתו לס' הישר ויביא נוסחאות עתיקות ויחזור בחפש מחופש אחרי ספרים ישנים ובדק האיך באו המעתיקים לידי מעות, הכי כתב "הרי לך שבמשהו כרב לא היה כתוב בספרים אלא מסתמא קא פסיק ר' יהודאי בן ומתוך כך נכתב בספרים חדשים מקרוב באו הואיל וכן וכר" (שפ"ב); אבל בעוונותינו שרכו רבו מגידי ספרים בתלמוד ואין מרדקין בדבר אבל בספרים החיצונים לא הורגלו וסמוך עליהם. (תק"ט) דף מ"ה ע"ג) "כי אין דרכי להגיה והבחור הזה הבא עם דור זה יעדיני שכתב בספר לותר דייק דאסהירו ביה תרי בחד אי נמי דפסלינהו בגולונתא וכדומה תמצא כן בזקנים. (דף פ"א ע"א). "אך לפי שיטתי אשיבם ולפי ג' הספרים קדמונים מבני שלשים שנה ומעלה שבמלכותינו" (ע"ט ע"ב) "ועל האי דחולין ששאלת דרכי להעמיד גירסאי הראשונות וכאשר בספריהם כן בספרינו ובס' רגמ"ה שכתב בכת"י (בעל העיטור ח"ב. שחיטה. דופן. ונראה שהתשו' מר"ת). והנה בכל זאת במקום שהיה הרב נחוץ מתוך ראיות והוכחות לא יירא להגיה כי טעמו ונמוקו עמו והרבה מגרסאותיו הובאו בתוספ' (עיי' דף נ"ה ע"ג) והנה העידו על הרב שמרוב שקדתו להראות לקורא דקדוק הנוסחה הנכונה עשה בספרו סימנים וצינונים (אור זרוע א' סי' תקפ"ד). הראש השלישי הם דינים ופסקים^ד אשר השיב לשואלים ממנו ועל הרוב התשובות קצרות ובפרט בדיני איסור והיתר לפעמים משיב על ענין אחד במלות מעטים (ע' דף פ"ג סוף ע"א). ובדיני ממונות הוא מביט

ובוחן

^דאת אלה מצאתי דינים ופסקים בתשובותיו. מדיני תפלה ומנהגים. (מד.) אם יוכל אדם לטבול ביוה"כ הואיל וכונתו למצוה ולתפלה וא' ר' אסור שו"ט. טה' י' שהתפללו ושמעו כולם כל סדר תפלה אומ' ר' שיכולין להמנות וכו'. תק"מ. טו) נשים ויוצאות בתפלה וכל דבר שהן חייבות בשמיעה אע"פ שאין מבינות. ש"ן. מז) מי שבירך על הכוס ונשפך והביאו לו כוס אחר דיו בברכה ראשונה, דף ע"ח ע"א. מח) תפילין מניחן למעלה מן הקיבורת דף ע"ט ע"א. מט) ג' סעודות משלימן במינו תרגימא; נשים חייבות בג' סעודות. דף פ"ב ע"ב. ובספרי הראשונים מצאתי מתשובותיו נזכרות. ג) אם מניח תפילין של ראש לבד מברך שתים. תו' ברכות ס: אשר. נא) לר' שמואל מבארי קטן מצטרף ל' אפי' אינו יודע למי מברכין אפי' אין חומש בידו. שבה"ל כלל ד'. כ"ב) מותר לומר פיוטים דצרכי צבור ניהו. שם ר"א. נז) יותר טוב לעשות ס'ת בארון כמו לוחות ואילו נזכרתי כשעשיתי ארון הרחבתיו. מהר"ם שנו"ב ועיי' הישר ת"ך דף מ"א ע"ג. נד) ג' שברים בנשימה אחת עבדינן להו דבמקום תרועה אבל שברים ותרועה דתשר"ת לא מסתבר. ארחות חיים ר"ה סי' י"א. נה) מגלה נקראת ספר ואגרת צריך עיבוד וכל הדברים בר מחדא מילת' דיהכינן לה דין אגרת שאם הטיל לה ג' חכי נדין כשרה. שם מגלה סי' ט"ו ועי' א"ז

ובוחן כל צדדי הענין ואינו אוהב להאריך בראיות. פיו מדבר "יש לי ראייה
להתיר כמה וכמה נכוחות וכו' אבל זאת הגרתי (באסיפה שלפנינו סי'
א'). "וראיות בדינו" (תרי"ח) "וראיות יש" (דף פ"ג ע"א). ועל שכנגד
נפלאתי

ח"ב שע"ג. מהלכות שבת ומועדים. נו) שאפי' כלי הנעשה לצורך ישראל
מותר וכו' וקבר היינו טעמ' שלא יאמרו קבר זה באיסור בשבילו בשבת אבל
לאחר הוה מותר. רל"ז. נו) מותר לקנות כל דבר במועד שהוא צורך דלא
אסרו אלא פרקמטי' שהוא סחורה; מותר ליקח מן העכ"ם ביו"ט אע"פ שיודע
שהגוי לא יקח בו אם מעות. ש"ן. נח) אהבת אלופי ומורי ר' שמואל הזוקתני
לעברני על דעתי כי בקושי גדול אני חולק על רבותי אך ענותנותו הרבתני להשיב
מה כלבבי כי ג"ל דמותר ישראל להניח לגוי המקבל קיבולתו לעשותה בשבתות
ובי"ט וכו' כן נראין הדברים בעיני קטנו וכו'. תקפ"ח. נט) ועל המאכלים קטנים
שלא הגיעו לחינוך [ביוה"ב] נראה היתר גמור. תרל"א. בשאר ספרים ראיתי:
ס) פרקמטיא המזדמנת במועד קרובה לשכר ורחוקה להפסד ואם לא יקנה במועד
לא ימצאנה אחר המועד אפ"ה אסור ודבר האבד מפורש יפה כגון זרעים שלא
שתו וכו' אבל מה שלא בא לירו אינו דבר האבד. שבה"ל ע"א. סא).
פסח שחל בא' בשבת לא יאפו מצות ביום הששי וכו' שמ' יאמר פסח הוא
משעה שעבר ונמצא מקלקלין לימים האחרונים. מרדכי פסחים פ"א. מ"דיני
אסור והיתר. סב) אין אדם יכול לאסור משכונות של חבירו, תק"ז דף מ"ח
ע"ב. סג) אם זורק גוי שום חפץ לתוך כליו של ישראל שיש בו יין כשר וכו'
כך דעתי נוטה וכו' שאפילו זרק הגוי בתוך היין מסוגן וצלול שאין למעלה שום
ענבים מותר אפילו בשתיה. תק"ד דף נ"ו ע"ד. סד) אם משך הגוי הברזא מן
החבית של יין כשר וכו' וראי דעתי נוטה דאסור. תק"ה שם. סה). ומה ששאל
אם מושך גוי יין כשר מן החבית בתוך כלי נסך שהיה בו יין כשר [אולי צ'
לימחק תיבת כשר] ועדיין טופח מן היין וכו' שאותו יין שנשארו בחבית אסור
בשתיה. תק"ו דף נ"ו ע"א. סו) מותר ליקח ריבית מן המשומדים. תקל"ה. סז)
בענין טבילת כלי עץ. תקצ"א וע' כ"ח ז'. סח) יפרש לי אדוני וכו' אשר שאלת
אחי על קדירה שאינה בת יומא שנתבשל בה היתר אם נתבשל בה לאחר
אותו היתר היתר השני מה דינו וכו' דשרי; ליגת לילה פונמת לענין ג"ט לפגם.
תקצ"ג. סט) ועל קדירה בת יומא הלא ידע אחי כן פרשתי לו בהיות' הגה
התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מירי דופיו לעולם לבו ביום וכו'. תרי"ד.
ע) יי"ג שנפל לחבית יין שהיה בו מעורב מים מותר, ע"י ביטול וסילוק
תרי"ח וע"י תשו' מהר"ם שע"ג. עא) הברזא תקועה בחבית יין ותבא האמה
והגיעה והגידתה ולא יצא טופת יין לחוץ היין מותר. דף ע"ז ע"ג. עב) אין
להקל לנשים בימי לבון. דף ע"ט ע"א. עג) חרצנים של איסור שנתערבו ביין
ואין שם קיתון של מים לא בתחילה ולא בסוף ג"ל שהוא נסך; הגעורת
הנתונה בין סדקי הגיית וכן נקב שנסתם בשערה או בזפת אין ג"ל איסור והרי
הוא כשאר הכלי וכו' אבל כלי פשתן אם נפל יין עליו אין צורך הגעלה שלא
מצינו שנאסרו בתלמוד; וחבית שאין מכניסו לקיום ועירו ממנו יין והרחוהו יפה
אין חוששין לשאר חרצנים דחרצני חזי היתר מבטלין אותו יין איסור הבלוע
בחרצני חזי האיסור וכו'; על היין היוצא דרך שוליים וננע בו גוי בחוץ לשוליים
מותר לד"ה. דף פ"ג ע"א. עד) בשר בתנור עם פת אסור דריח' מילת' וכו' אבל
התנור שלנו מיקר' פורני; גבינה אם פירשא היא; דין גיעולי גוים וכו' ואין להגעיל
כלים אלא בקדירה שאינה בת יומ' ואין להגעיל אלא במי היתר. דף פ"ג ע"ב.
ואלה הדינים ראיתי בדבריו הקדמונים. עה) תינוק בן יוסו עושה יי"ג אסור
ונכרים בזה' תינוק בן יוסו תו' ע"ז ג"ח: לאפוקי ועיין מרדכי ע"ז פ"ד. עו) ק"ל

נפלאתי מה ענין ראיות לכאן כיון שהורח" (רף פ"ה ע"א). אכן במקום שפסק השאלה והדין יוצא מתוך ביאור שיטת השי"ס שם מפרש הרב את הסוג' באר היטב. דרך הרב בפסקיו היא אורח סלולה במנהגי ישראל לא ישלח

כדא דשמואל נהרא מכיפ' מתברך ופי' הענין. תו' בכורות נ"ה: ד"ה מסייע, ושמא. (עו) מה שפי' ר"ת דעד א' אומר נתנכך יינך ומכחישו או שאמר איני יודע דאינו נאמן וכו'. מהר"ם קנ"ו [ומסופקני אם הדין תשו' או פסק מר"ת. וע' בס' הישר ק"ב ושם סוף הענין רף י"ד ע"ג] ובהא חששא לא מודינ' לרבנא משלם כדפרושית וכו'. (עו) כלים המחומצים שמבשלין בהם נויס וכו' אין לחוש אפי' אין להם כלים מתוקנים לכך הלא דאחזקי אסור' לא מחזקינן וכו'. מהר"ם קפ"ג. (עו) המאה של נויס נראה לי היתר גמור. מהר"ם ד' לבוב קס"ב ועי' מרדכי ע"ז פ"ב. (עו) עצם המפרקת נמצא פגום והסכיך נפגם מעליה וכו' והשבתי כיון דדרך שחיטה נפגם ל"ד לשיבר בה עצמות ופסולה ורבתי חלקו עלי ושאלתי פי הרב ר' יעקב והשיב (?). בעל העיטור ב'. שחיטה. פ) הא דאמר רבינא והוא דסביך בבשרא פשט ההיתר בכל מלכותנו בין בבשר בין בצלעות, שם שחיטה. סבך פא) דם מדר אינו סותר ו' נקיים שספרה וטובלת ומותרת. א"ה. ח"א. של"ט. פב) חמין ומצה שנאפו יחד בתנור וכו' כמה ריחות מצינו בתלמוד ריח נבילה וכו' אבל ריח פת אסור בפת היתר לא מצינו. מרדכי פסחים פ"ב. פו) ועל מה שכתבת על היין שאנו מקילין בו כך הגהג רש"י ולא היה מקפיד שממלאין הגויס הגוינות שאין תורת שייך בגוינות וכל זמן שאין מסננין כלל אין מקפידין על מנע גוי. מרדכי ע"ז פ"ה. פד) על התיכה הראויה להתכבד. הגה' מרדכי חולין פ"ג. בדנינו עריות ונשים. פה) סכותי בינתי בספרים אראה מי דברי הישיב ר' י"ט לא יתכנו לפי מה שהודיעוני שאמר הרב ר' יום טוב פוסל נט בשביל שלא נכתב בו שני שמות כהדיא אותו שם שהיה לו בידרות ואותו שם שנתכנה לו בשמך וכו' א"כ אפוא שאין בו פסול אחר מזה המעשה אינו נפסל תקנ"ז. ועל ענין זה גם תקצ"ט. פו) עמל הוא בעיני להשיב תשובות על דברי ריבות שאמר אך אהבת אחי הכנסני לפני משורת דעתו ועל קטנה שניסת ואביה במדה' נראה בעיני קידושין מדרבנן הוי וצריכה מיאון. תקצ"ד. פז) אדם שיצא מעירו ודר כחצי שנה בעיר אחרת וכיום לכתו מאות' עיר גירש אשתו מה מקום עירו לכתוב וכו' כמדומה לי היה לו לכתוב אני פב"פ שנולדתי במקום פלוני וכו' ולא יעלה על לב איש דתבעי י"ב למהו כבני עיר. תקצ"ה ועי' במהר"ם סי' רפ"ג. פח) מי יגור לנו וכו' ובקשו פני החבר ר' טודרוס תחלה ואם לא ישמע תכפודו לעשות שלא יהיה מוקדם וקניין אשתו לכתוב תחלה קודם לקנינו וימסרו ביד הח' ר' יחזקי' וכו' דקו"ל כ"א אפי' בשאר שטרות דעדי מסורה כרתו והעדים שמסרו לו עליהן לחתום מן הדין וכו' או אחרים ואותן דברים שאמר בפני עירי מסורה הראשונים יאמרו בפני האחרים. תקצ"ה. ועי' סי' תקצ"ט. פט) אני אינו כדאי ששלחתם לי אבל כך דעתו נוטה שמותר לכנס לאתר ואפי' בתוך ל' למי שלא קיים פו"ר רק ימתן לאחר ז' ולמי שקיים לאחר ל' יום מותר אפי' מת אביו. תקצ"ח. צ) מקול מחצצים, שניהם חנית חצים, ונוצצים כנצים, הוצאים ממדורת אש ועצים, יראת להעמיד עצמי מלחנות דעו את מודעי מודיעי רבי' שמואל ורבתינו שבפרים פן יוציאו דבה אויבים וכו' ופסק הרב דאין לגרש בטענת מאים עלי וכתב והגנו מסכמים על ידכם לכל אשר תעשו להכריח את האישי וכו' עד שיאמר הוצה אני וגם זה לא יישר בעיני וכו' אך אם כל רבותינו שוין בדבר תנורו באלה חמורה וכו' שלא יהו רשאין לדבר עמו וכו' אם לא גירש וכו'. תקצ"ח. צא) יבמה שמת בעלה ולא ידעה שיש לה יבם והלכה ונתקדשה לשוק ולא היה יודע המקדש שהיא וזוקה ליבם ובעודה ארוסה

ישלח יד ומחויק בסידור תפלותיהם לחוק מוסדות האחרות בימי הרעה אשר באו, כי היו בני ישראל לבו ולשלל לאויביהם המתקדשים והולכים לארץ הצבי ללחום ולהרים שם קרן אמונתם ועל בני עמנו יפילו גורל בעברם דרך עיר ועיר או ראה הרב לתת עצמה ותוקף לעם ה' ויביאם בברית בתקנות וסדרים

נדוע הדבר ולא נשאה וכו' אי קנסינן למקדש להוציא והשיב כי לא מצינו קנס בשום יבמ' שנתקדש' לשוק וכו' דף ע"ט ע"א. צב) ארום שחזתנו אינו יכול לתת לבתו מה שפסק והוא אינו כונס ואינו מוציא. וזה השיב לו; בחור כארום, חכם הרזים, צאורו בהרזים וכו' האמת נכופנו לכנוס וכו' אבל הכפיה באה בטענת או פטור. דף פ"ב ע"ב. צג) למנעול חליצה אני תפרתיו ודוקא עשיתיו כן פנתא וניולד'. דף פ"ג ע"א. צד) על האי דמאים עלי הלא פרשתי כשהבעל רוצה וכו' ועל אשר כתבת נדוי על תנאי אפי' מעצמו צריך הפרה א"כ לדברך אין לך צבור שלא עמד בארור שכן נדוי על תנאי ולא הפרו לעצמן וכו' שכתבתם שקבל ר' טודרוס בנויית הרם ובציווי ב"ד להזיק את בני אנתן לתת גט לבתו של ר' קרשבין ועל זה שאין מתיר לו אלא מדעתו של ר' קרשבין זה אינו וכו' ואם היה נשאל לי הייתי מורה שלא זיקק לרש שאפי' לבעל אינן יכולין לצוות כ"ש לאחר ואם שוטה זה עשה שלא כהוגן אנו לא נאבד את אמונתנו וזה הזיקק אם קבל יתיר לעצמו ויאמר מותר לי מותר כ' פעמים אך מפני כבודכם אפי' לקרובי הייתי פורש אחרי אם אינכם אוהבים אותו ואתה הרב ר' יוסף וכו'. דף פ"ג ע"ג. צה) יבמה שמת יבם ו' חדשים אחר מיתת הבעל צריכה להמתין ג' חדשים אחר החליצה. דף פ"ג ע"ד. צו) הגאת ביאה לאשה שוה פרוטה לית וכו' והאומרת שב עמי צריך בישיבת הצווי שוה פרוטה. דף פ"ד ע"א. כספרי הראשוני' ראיתי. צו) לגבי בעל כאשרתו לא ידעתי חילוק בין ראשונות לשניות לגבי נופיהו דבעלים אבל לגבי קרובי הבעלים לא אמרינן בעל כאשרתו לא בראשונות ולא בשניות. כ"ח ז' דף מ"ח. צח) מן הדין על כל ב"ד לכוף לכל מי שאינו רוצה ליבם או לחלוץ א"כ הוא גדול ואפי' ע"י גוים חובשין אותו. מהר"ם רנ"א. צט) קטנה נתקדשה לדעת ומת אביה והיא יחידה בנכסים והיתה חולנית והארום רוצה לכנוס שאם תמות שירש הנכסים והקרובים מוחים וכו' לאחר י"ב חודש אין אחין יכולין לעכב. שם תקפ"ד. ק) מי שנתן גט על תנאי ליד האשה ואומר לה מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אינו יכול לבטלו. בהע"ט. תנאי כפול. קא) אם ידוע שאין לו לבעל אין מוטל עליו למכור עצמו בעד עברי כדי לזונה ולפרנסה. מרדכי המדיר. קב) אשה שעברה על החרם בפעם הראשונה אין כופין אותה להוציא אפילו אם תעבור ע"ז וכו' ג"ל דבר פשוט דאפילו את"ל דעוברת על דת צריכה התראה וכו' אם עברה פעם אחת אח"כ על ההתראה אע"פ שלא התרו בה בשעת מעשה תצא בלא כתובה. הגה' מיימ' תשו' אישות ט"ז. [ועי' עוד במרדכי החולץ בענין ספק אחות חליצה ושם השאלה לר"ת ואולי צ"ל לר"ב]. בדיני ממונות. קג) המטעה את חברו שבא לדון. יכול לחזור בו; מנו ששאלת אם נוהג חוץ לבי"ד כב"ד פשיטא שזה קול ושוכרו עמו ואם יש עדים על ההודאתו בטעניהו דייינו ליה במינו וכו' אבל בחד גופא לא פלגינן דבור' לאפוקי ממנוא לאשבועי כדא' ביש מחלין בסופו ואתמול השיבותי לפריש אלא אשרקצרתי מתוך שכתבו אירת בקורת על שנינונות לבקר אחד בטעות סופר כ"ש במינו חוץ דלא פלגינן ליה. תק"ז דף מ"ח ע"ג. קד) על קנין בלא עדים אלא כששניהם מודים וכו' והשיב לשואל הקנין קיום הוא. תקל"ב. קה) אחד התנה עם בחור ללמד את בן חברו במה שסכס עמו והתנה לפני אב הילד ושתק וכו' ונראה דהאי שתיקה נמי כהודאה דמיא. תר"ו. קו) אין מצרנות לגבי בתים וזולתי לבית הבנוי ע"ג קרקע חבירו. תר"ז. קז) ראובן הפקיד אצל שמעון שלא בעדים ור' בקש מלוי לקבל לו מנה משמעון שנתחייב לו שמעון

וסדרים ומנהגים להחזיק בהם לבל יבוא איש לפרוץ פרץ. אמנם אם הכביד בזה הקל בדברים הנוגעים בממון ובפרט בדברים הנתונים ביד הרועים בעם החכמים והשוטרים כי בימי הפקודה האלה היה קשה מאוד לבני ישראל להביא טרף לביתם ובמסרם השיג איש בניגע כפו רכוש ומקנה באו השוללים או נתנו השרים עליו מנדה בלו והלך, והר"ת עמד לימין עמו להתיר איזה דברים אשר עמדו בספק, תחת אשר הדורות שלפניו החמירו בכל ענין, ודרכו בזה הגיד לנו, "ולדברך ולדברי רב שאוסר אם נפל גרגיר חמץ לבור הגדול או לתבית גדולה ייאסר ולאפרושי מאוסרו' עשיתי וכו' כי לדברכים אין רוב דברים מותרים בפסח" (דף ע"ה ע"ב). "ולקדש אשה בשבת שאין לו בנים בדיעבד התרתי ואפי' לכתחילה אם היה צורך שעה ולעשות קיבולת מרוחקת התרתי שהגוים היו רוצין ליטול שכרן כאלו עושין והוי אבד וכו' ואעפ"כ כל הרוצה

וקבל לוי ואח"כ בא שמעון ללוי ותבעו להחזיר לו מנה שנתן לו לצורך כי בטעות פרעו ואם לא יחזיר יעכב שמעון מנה שהפקיד לו לוי שלא בעדים וראובן תובע מלוי מנה שזכה לו לוי טוען לא זכיתי לך ע"מ שאפסיד פקדוני מיד שמעון נ"ל כי מן הדיון יחזור לוי המנה שנתן לו שמעון לראובן שהרי זכה לו; ועל ר' שתובע את ש' מנה לו בידך וש' משיבו לא כי אלא מנה לו בידך תשבע שיש לך בידי מנה או אפרע או אשבע שיש לי בידך נ"ל אם ש' מהפך שבועתו בלא תנאי ישבע ר' ויטול ועל תבועת ש' ישבע ולא ישלם וכו'; ר' שלח בתי נפש ללוי וטוען ר' כי צדוהו שלא להחזיר בתי נפש עד שיתן לו לוי ב' זקוקים וש' טוען לא צייתני ועוד תובע ר' לשמעון טענת ודאי וברור כי קבל ב' זקוקים מלוי ושמעון משיב להר"ם נ"ל כי אין בזה שבועה על שמעון וכו'; ומה שתובע ר' לש' שנתן לו המעות למחצית שכר נתתם בידי אהלו עמך ע"פ השבועה ור' טוען שתחלה ישבע ש' כמה ריוח נשכר או ימחול וע"פ שאתם אומרים אם יוכל לכופו ולהשביעו תחילה שהרי שנינו האריסין והשותפין וכו' נשבעין בטענת ודאי אבל לא בטענת שמא ובמורה במקצת כדמוכה בנמ' אבל מלוח ועסק' ופקדון לא שנינו או טענת שמא היה שאפי' הודה שמעון וכו'; אם שמעון חייב לר' מנה ע"פ לא נפסל לעדות; ואשר שאלתם אם הוחזק כפרן לאותה שבועה למאי נ"מ דבלא הוחזק כפרן נמי מצי למימר מנה לי בידך ולהשביעו וכו' ועל אותו מנה שחייבוהו שבועה אם טוען נשבעתי ולא הוחזק כפרן אינו יכול לתובעו על אותו מנה עוד וכו'; ועל החפץ שפסק לו דמים ונתן לשלוחו למוכרו וא' לו שיהי' שלו מה שיוסיף למכרו על פסוק דמיו וחזר בו ולא רצה למכרו והשליח תובע מה שהוא שוה יותר מדמים שפסק נ"ל שמעיה השליח וכו' שיכולין שניהם לחזור. תר"ח. קח) עיניכם הרואות, במראות צורו צבאות, לגובה יביטו ואזרחותם לא יעבוטו קרובי הרב ר' יחיאל והר' ר' אליעזר וחברנו הר' ר' אברהם שלושת הנופת, אנשי מופת, אמנם על אשר טען ר' לש' להשיב לו מעות שהפקיד בידו למחצית שכר וחייבתם את ש' להשיב את הכל יפה דתם יפה חייבתם מפני נזירת העיקול אבל לא יפסיד ש' בכך מנו שלו וכו'; מה שחייבתם שמעון שבועה שלא [נטל?] מן העיסק' ומן הריוח כלום מכה שבועת השותפין שלא בטענה זו פליאה היא בעיני. תר"ח. קט) אם תפיסת עסקא כתפיסת עין' דאכלי הושלו וודאי כן הוא; מחויב שבועה וא' נשבעתי בב"ד פלוני והלכו למדהי' נאמן דלא נרע מפדעתי אבל שבוע' היסת איכ'; אשר שאלתם מתנה ש"ח להיות פטור משבועה ואם הוא בלא עדים וכו'; בטענת שותפין שלקח חלקו ועוד במקום שנהגו לגדל בהמות וכו'. תר"י דף ע' ע"ג.

ק) יש שטר ביד ר' מקוים ע"פ עדים ושטר אחר יוצא מתחת ידו באותה חתימה עצמה של ראשון אם יכולים עדים לקיימו וכו' אבל קיום שטר ע"פ עדים אפי'

הרוצה להשיב יבוא וישיב ואחזור כי אם יישיבו דבריהם אך ענה גדולה היא לכל אדם. להניח כעין קולות שלך ופרהסיאות ודבריהם של רבים ורובם עסקי נשים והדיוטות וכו' אך אני הוריתי דברים התלויים במאורע ובמקרה בעלמ' ולא הפקתי בעצמי כדי שיקראוני רבי" (שם ע"ד). לכן אל נתמה על הדבר שהיקל הרב גם בדיני ריבית מן הגוי ומן הכשומר כי כוונתו להקל עול בני עמו לתת להם מחיה. והנה מצינו להרב שחזר בו באיזה ענינים כמה שהיקל והורה להחמיר ובפרט לעצמו. בענין אי חמץ בפסח בנ"מ "ורית עצמו שלא רצה להורות חמץ בפסח" (כן העיר ר' יוסף מקינן משמו. א"ז ב' רנ"ו דף נ"ח ע"א). ובענין הכשר מדוכות "ור' יעקב לעת זקנתו אמרם" (שם ע"ד) "ואע"פ שפסקתי סתם יינם בס' ופרשתי בפסחים מין במינו לא סמכתי להתיר לא לי ולא לאחרים אך אם הפסד מרובה יותר מדאי התורה חסה על ממונם של ישראל ואני לא אחוס וכו' (מהר"ם שע"ג וע' הישר תר"ח). "אע"פ שהתיר לעשות קמן סנוף לי' לתפלה בלא חומש בירו הוא לא

למלה אלה שטרות לא אמרין זיף דהרי העדים מתוך בינת לב טביעת עין הם מעידים. תר"א. ק"א) ראובן היה לו משכון מן השרית והשאלו לש' וש' רכב עליו ופחתו לפי טענת ר' והשרית לא רצה לקבלו שוב וש' אמר כי השרית הרשה לו וכו' ויקראהו למקום דם אשד הנחלים לפרים למועד וכו' [והרבה טענות בזה]. תר"י דף ע"א ע"ג. ק"ב) בענין זה. שומת עכו"ם אינה שומא. תר"ג. ק"ג) אפטרופוס של יתומים תובע לש' בב"ד בית שאתה דר בו של יתום הוא שהבל יודעין שהיה של אבותיו וכו' והשכר של כל השנים שדרת בו הוא תובעך ושמעון משיב בית זה שאתה תובעני שכירות ונוף נכסי מלוג אשתי הוא וכו' השיב ר' יעקב גם כי אועק מר בחמת רוחי ורב ישיחי ותש כחי ואור עיני גם אין אתי אל הלכה וכו' אחי הר' ר' יצחק וכו' ורבינו שמואל איננו פה כי בקאם ישנו עומד וכו' ועל עסק הדין לא שאל לכן לא הוזקנו וזלתי על הדיון שאמר שמעון יכול לדחות את האפטרופוס לבעבור אין לי הרשאה הופסין מיליו וכו' דכיון דאין לו הרשאה יכול האפטרופוס לומר לאו בעל דברים דידי את וכו' ואע"פ שאתה רוצה לטעון בשביל אשתך לאו בעל דברים דידי את וכו' אבל מכה הפירות יש לו לאפטרופוס לדון עמו על הפיר' בע"כ וכו'. תרש"ו תרש"ז. ק"ג) גר שכיב מ' שאמר גר פלוני יירש נכסי נראין הדברים שלא תקנו חכמים מתנת ש"מ לגר ולא מצוה לקיים דבר המת. תר"ל. ק"ד) ראובן ששלח את שמעון לקבל מעותיו מן הגוי וטעה הגוי בד' דינרין נ"ל שחולקין ביניהם; המחוייב להשיב שבידו בציוו בד' ואמר לו ב"ד צא תן לו ואמר כשאפתח את תיבתי אישיב את שלו וכו' ופתח תיבתו ולא השיב ותלה ציוו בב"ד בפתיחה אחרונה האיש ההוא עבר על צווי ב"ד. דף ע"ז ע"ב. קטו) על המטלטלין לכותבה לב"ח תראי בכתבי ששלחתו לפריש. דף ע"ח ע"ד. קטו) שהחזיק ש' ש' שחזקת אביו ובלא מחאה ג' שנים הצופות יום ולילה וכו' או טעין המחזיק ואמר יבואו עדים וכו' שראוני יוצא ונכנס בין בומים בין בלילות וכו' ומיהו אגן לא טענינן ליה ולא פתחונן פה לאלם לאפוקי קרקע מחוקת. אבהתא ע"ז אירבם שמראי אי לא טעין איהו וכן נמי לא טענינן ליה למטר' ליתי שבבי וכו'. דף ע"ש ע"ג. ק"ו) על שתובע ר' משמעון מ' דינר' שפרע ללוי בשביל ערבות שהכניסו שמעון וש' משיב שפטומי מילי הוה ונראה מתוך דבריו שרוצה שמעון לטעון שלא היה קנין אמנם א"צ קנין אם עשרה הי' דהוה כשעת מתן מעות הואיל והחזיר לו לוי שטר מ' ליטר' ע"י ערבות ראובן ואי משום שפשרה צריך קנין מ"מ אפ"ל לא הקנה ובטלה פשר' כשיעור מ' דינר' נפטר ש' מתביעת לוי דהא אישתתקלו ליה ללוי וכו'. דף ע"ט ע"ג. ק"ח) שמעון היה תקוע במקומו ובא ר' לשוברו ולהביאו

לא היה נוחג". (א"ז, א', קצו וע' שבה"ל ד') «כשבנה ביתו לא רצה שיכנו לו בשבת. (מרדכי סוף כל כתבי וע' תו' ע"ז כ"א: אריסא). הראש הרביעי מתשובות הרב יפנה אל דרך הויכוחים והמלחמות בתוכחות נגד אנשים אשר בחרו דרך אחר אם בשניו הגרסאות אם במנהגים או להקל בדברי תורה. והוא היה הראשון בין חכמי צרפת אשר מלך בתקפה ואשר השגיח בעין פקוחה אל תעלולי החכמים, ויען כי עיני כל העם היו תלויות אליו וערי ישראל בארץ צרפת שומעות לקולו היה משכיל אל דרך איש, גם דבר מרורות אל משגי

ביישובו ללמד בניו וכו' לסוף נתקוטטו וכו' אמר ר' לשמעון צא מיישובי וכו' תשובה. על עסק ש' אשר איננו מודה כי בציוו ב"ד קיבל לצאת מן הכרך ודיינין שופטי צדק תולין את הדבר בספק וכו' ועוד שזה כופר שלא קבל בוודאי אין נראה לי שום נדנוד עבירה. דף פ"ב ע"ג. קי"ט) אם מנהג לשלם שכר שליח למי שנתחייב בב"ד על האפוסטרופ' לשלם הבינה לי וכו' וזה השיבו על האפוסטר' אינה נראה בעיני תשובתו כי אפוסטרופ' אינו חייב בנכבה ואבירה וכו' וראיות יש. דף פ"ג ע"א. קכ) אלמנה הפקידה ק' דינרין לבנה הנשוי ועתה נפטר והיו לו אשה ובנים ואומרת אשתו שצוה לשלם הק' דינרין לאמו ונשתלמו המעות ע"פ אשתו לאמו האלמנה אחר מותו ואנו היוצאים בחיתום הלו לפע"ד דאין להפסיד האלמנה אם הבחור ועל זה יצוה לנו רבינו א' מן הנערים ויורה צדק לנו וכו' על הדיינין ועל שכנגדן נפלאתי מה ענין ראיות לכאן כיון שהודה שק' דינרין פקדון היו בידו וצוה לאשתו להחזיר מה לה לשקר. דף פ"ה ע"א. קכא) חלון לאורה למעלה מד' יש חוקה ויכול למחות. דף פ"ה ע"ד. בדברי הראשונים מצאתי: קכב) על הל' דינר' אשר המחה ר' לשמעון בשבילם מ' דינר' ובלא קנין והוצה לחזור בו נראה שאינו יכול לחזור וכו'. כ"ח ו' דף מ"ו. קכג) על דבר המס אשר נתנים למלך בלא קצבה וראובן טוען לשמעון לתת ממטון אחרים שבירו אתם מכניסים ראשי בין הרים גדולים וכו' כי רבים לחמים לי בזאת וכו' אך בעיני יפלא איך יציל אדם עצמו בממון חבירו. שם מ"ח וע' מרדכי הגזול ב'. קכד) כך כתבו הגאונים לענין שודי דייניו דלא אלימ' בי דינ' הדישת' למידן שודא. שם מ"ט. קכה) המלוה על המשכון אפי' המשכון שוה יותר מן החוב ונאנס מירו ישבע ויטול כל החוב. מהר"ם קפ"ה. קכו) האומר תן מנה לפלו' במעמד ג' אם הנפקד נוי או הנותן מתנה או המקבל ג"ל וכו' אינו קונה במעמד ג'; אם צריך לפנות אילן קטן או כותל קטן וכו' בין רב למעט לא פליגי. שם קצ"ב. קכז) כל מקום שהדבר ידוע ומפורסם כל כך שאין המחוקק ויכול לכפור אע"ג דלא ראה וכו' אין נאמן לומר לקוחין הן בידו וכו' אבל נבי ספרים ומטלטלין כיון דכל שעה יכול להחזירו אפי' נודע שהוא בידו יכול לומר כל שעה החזרתו לך. שם שט"ו. [ועיין בהע"ט מחאה וכן השיב לפני ר' יעקב אם יש שטר משכונ' ידוע ביד הלוקח או ביד שליח אינו יכול לטעון]. קכח) יש לטוען לפרש כיצד פרעו, בפני ב"ד, שיש דברים הרבה שאדם חושב' לפירעון ואינו פרעון. מהר"ם תנ"א. קכט) שליח נאמן בלא שבועה. שם תשל"ט. קל) קיום מחקים שאנו עושין בשטה אחרונה אנו סומכין על שריר וקים. תו' ב"ב קס"ב: לפי ועיין מרדכי גיטין ה'. קלא) אף בממון צריך תנאי כפול. בהע"ט תנאי כפול. קלב) משכנת' דשכונה נביה ולא גבי אחר ואפי' לגבי בר מצרן ואין טעם זה דומה לאשה וכו' אבל הכא בר מיעבד החוב הוא אלא ששכונה נביה היא וקנויה לו. בהע"ט פותיקין. קלג) על ידו היה מעשה במקום של בין הגבשת באדם שהחזיק בו כמה שנים ולא יצא מחוקתו ובאו עדים ושמרו [ואמר?] דכל שנה יצא למעורפה שלו פעמים בשנה וכו' החוקה היא ושאלתי את פי ר' יעקב והודה לדבר. בהע"ט מחאה. קלד) חירום ממון אינו חירום ופרנצא ופרנצא מחזיקין זה על זה. שם. קלה) ש"מ שאמר תנו מנה לפ' ולאחר שעה אמר פעם שנייה תנו מנה לפ' מי אמרינן להעמיד דבריו הראשונים וכו' והשיב דאין לו אלא מנה.

משני חוק המנהג והעמיד את דעתו כחומה בצורה והתרה בס"י) כה אמר בחוקת היר ל' משולם בר נתן «ואם לא ישמעו אלינו נגזור ונחרים לכל קהלותינו על כל השומעים לך והשוכך ימתח על העמוד». (ס"י תר"כ דף ע"ד ע"א). וכן הגיד ל'י אפרים פשעיו בסוף תשובתו «מראש דברך ועד סוף דברך, אין זהה לשברך, כי כולי כורכא, ואיכי פירכא, למבין הלכה, ולביתך נאווה, אמת וענוה. אך בנאווה, לא תמצא תאוה, רק כך לראוה, תרבה אחוה, ותעמוד בשלוה. ושלום» (דף פ"א ע"ב) והנה אף כי יצא הרב ללחום מלחמת האמת והוא כגבור מנצח, לו נאווה חסד וגם ביום קרב בלחמו עם מתנגדיו דבר בענוה «ואף כי חדל אישים אנכי ממני תצא הוראה זו» ויהי כאשר שמעו החכמים בקולו או כי יעידון כי אין חטא במ או דבש וחלב תחת לשונו «ואתה הרב ר' יום טוב אחרי אשר חזרת כך להתיר נהפכת לאיש אחר» (תקצ"ט). וכן ל'י אפרים «עירי פראים, אדם נבראים, ויהיו נקראים, ראשים לארייה

מרדכי כתובות פ"ג. קלו) אדם א' כתב שטר מתנה מעכשיו כדי להבריה ולהפקיע שעבוד כתובה והלוואה שהיה רוצה לעשות מכאן ואילך ואומר ר"ת שהשטר קיים וכו' ותשו' זו של ר"ת וכו'. מרדכי שם פ"ה. קלו) אדם לזה מעות לפורעו בא' בתמוז וירא המלוה שמא ידחנו לשינוע זמנו וישאל זמן לב"ד ל' יום והערים המלוה להומינו מא' בסיון וכו' והשיב זה הכלל כל דבר שאין לו זמן קבוע לשם נתנו ב"ד ל' יום וכו' אבל דבר שיש לו זמן כגון מלוה לניסן וכו' אין נותנין זמן אלא מיד יפרע או יכפורו ב"ד. מרדכי ב"מ פ"ט ועי' תשו' מהר"ם סוף ס' קצ"ב. קלח) לא אמרינן מינו ממטון למטון. הנה' מר' ב"מ פ"א. קלט) כל דין שיהקוק אותו המלך לכל ולא לאדם אחד בפני עצמו אינו גזל. הג' מי"ם גזילה פ"ה.

ה) לתשובותיו ביוכחים יחשבו. קמ) נגד ר' יו"ט שפסל הגט שהעידו לפניו שלאחר שניתן ליד האשה נחתם ועוד שלא היה נכתב גם שם של ניותו ש' מומר. תקצ"ט. קמא) השלשה ספרים שכתב אל ר' משולם בן נתן, הראשון [ס' תר"ך דף ע"ב ע"ד]. מתחיל: בר דלא מסיק אלא כדמסיק תעלא מבי עללא ולישרף הדילא וליגעע חלא ואנא ואת שלם. השני [ס' תר"ח דף ע"ג ע"ב] לבי ראה מורי המראה, ולא מירמי הוראה, ואילמלא מוראה, שמתים ראה, כי קראו קריאה, לבראות בריאה חדשה, למכור ביד אשה, כל טררה וקדושה, בקול ענות חלושה, וכחומר להמר, היה להם לחומר וכטיט חוצות, אמרות נמרצות, כי החלו לרצות, בנודרי פרצות, לינטות שיטות, להטת בהוטות, פעוטות והדיוטות, להשטות בפשוטות, שוטות, נשים חטטות, בעלות פטטות, והיום הזה תאמרנה לגוים, להביא חומיק, לא נכוות ברמיק, גם טובלות בשחת, בעוד חמה זורחת, וזכר לדבר סימן לפיתוי שמיק, ועבלת פתך בחומיק ועל שתידין בושדתן כי כל הבא להורות בפשוטות יש לו להעלות על לבו כמה טעה זה הגאון או כל הגאונים וכו'. ומכתב השלישי [ס' תר"כ מתחיל «ספת». והנה חטאי ר' משולם היו: שהתיר חומיק של גוים; התני' טבולת נדה ביום ז' מבעוד יום; התיר לחוף בע"ש ולאכול למחר בשחרית; התני' טבילה במעין בכ"ש; הורה שבשבת ויו"ט השביעי יקרא בפ' המוספין והמפטיר יחזור ויקראה; שלא יקרא קטן מפטיר; בטל ברכת הדלקת הנר בע"ש; הור' לברך ברכ' אירוסין ונשואין על כוס א', התיר לאכול בש' בין מנחה למערב; הת' כניסת מים, לבוסר והמשיכה ע"י גוי; אמר ששעיר של ר"ח לא הוכירו הכתוב בר"ה, דעתו בני' ופי' ר"ה ה'. כתובות ה'. ב"ק ע"ג. סנהדרין ז': קמב) דבר מרורות על ג' ופי' בטהרת כלי חרס סוטה כ"ד: תרכ"ד (ואולי כתובה לר' משולם). קמג) ל'י אפרים נרמאות ופירושים בעד זוטם סנהדרין כ"ג. המפקיד אצל חבירו בשטר ב"ב ע'. קרן כוונתה להזיק. ב"ק ג'. כמה כתובים במקרא בחובר חבר. דף פ' ע"ג ודף פ"א ע"א. קמט) לו. על שרצה לשנות נוסח הבדלה משבת ליו"ט, על ענין

לארייה, למורי ר' אפרים סוף אמוראים, וראש סבוראים, אשרי שזכות ולא עברת על דעת חביריך, וגם אני אורך, וכן אברכך, בחיי החזרת עמרה ליושנה, ועורך כבראשונה, העיר שיאמרו יושביה נמנו וגמרו משמרת ה' שמרו ומסורת בדינו מאבותינו גדוליה גדולי הקודש שלום לעיר שלום לכל בני העיר" (דף פ"ג ע"ד).

והנה כדרך אנשי לבב גבורי כח אשר בכל תושיה יתגלעו כן גם הרב הזה הגדול בתורה ובסברא הכין את לבבו לכתוב עברית בלשון טהורי ומזוקק¹ שבעתים ויעש מטעמים כאשר אהבו מרקרקי ספרד וכבר הביא הש"ל בכ"ח ז' את שיריו ומאמריו, והר"ת אינו כמתחכם אשר למד חכמת מה מן העובדים ושבים הבאים כארץ מרחק, כי מהמון דבריו על טהרת הלשון אשר באו בין שיטות תשובותיו בדבר הלכה נראה שלשון הקודש היתה אומנתו וינק שור תנחומיה. ואביא איזה מהם לדוגמ': שרים עצרו במילין כ'. הקשית לשאול, כי לי אני עבדך קשה משאול, כי רבו פתרוניה זה בכה וזה בכה כרובם כן חטאו ונראה בעיני טוב מזה ומוזה. רנ"ב. למען אשר לא ימצא אדם אחרי מאומה. רע"ע. שלעומת שבא כן ילך. שכ"ו. זאת תקפ"ד. אולי משנה הוא. תקצ"ח. הוספת בחטאתך פשע, כל רואי פירושך ילעיגו לך. תרך. והיה דרך הרב ג"כ לכתוב הרוזים בראש תשובותיו והוא מתנצל עצמו אם אינו שר שירים על לב טוב כמנהגו. "אני ישן ולבי ער, לתאות דוד כאש יבער, בדברי בו הלא יסעה, ונוע כעצי יער, ואנכי² מי איש בער, לעומת יושבי שער, חרוי אם מעט מזער, יהיה בעיניו לאן משער." תקצ"ה.

ג. בתשו' האלה הוזכרו מאנשי דורו אלה החכמים.

אליעזר (סי' א') אין נראה שר' אליעזר זה הוא אחיו של ר' יו"ט בן יהודי נכדו של רש"י כי לא מצאתי אליעזר בן יהודי ששמש לפני הר"ת. ודעתי שמה שכתב לו "אחיי" הוא תואר לרע ואוהב וכן מצינו בתשובות אלה חכמים (א"ז ח"ב סי' שע"ג). ולפי זה מקבל התשו' סי' א' אולי היה ר' אליעזר בן שמואל ממיץ תלמיד הר"ת ומחבר סי' יראים ואילו כתב ר' יו"ט בן יהודי ומצאנו שכתב הר"ת "אך קובלני על חותנך אליעזר הביבי שעלה ובלבל כל העולם" (הישר תקפ"ז ועי' שם תקצ"ט).

יום טוב בן יהודה (סי' א' ב') נכדו של רש"י הובא בתו' נזיר ל"ז. שאין ובא"ז ח"א קנ"ה. ולפנינו הר"ת כתב אליו "אלופי ומיודעי מורי איני כדאי ששלחת לי אלא כך דעת תלמודך נוטה" ובסי' הישר נקרא הישיש (תקנ"ז). ונראה משם שמושב ר' יו"ט היה בלותר שכתוב שם "ולולא שהודיעו קרובי הרב ר' יום טוב ששמו גלימא לא היו יודעין כל בני מלכותנו רק שם

מין במינו, פי' כל פטורי דשבת פטור אבל אסור שבת נ': פי' שאין דנין זקן מטר' בב"ד שביבנה סנהדרין פ"ט. דף פ"א ע"ג. קמה) בני מלון הוליכו מת הוי' לתחום ב"ט ורכבו להתעסק בו וכעס ר"ת אף על ההולכים בגלל ושלא להם וכו'. מהר"ם תרל"ו. קמו) ר"א התיר פת שמחטיצין בשמרי יו"ט לאחר שנתבישו בתנור ור"ת נער בו. הגה' מיימ' מ"א פ"א.

¹ בכ"י ואנכי מאיש בער, ונראה שנחסר אות יו"ד וצ"ל כני' הס' הנדפס

"מי איש".

שם של יהדות" אולם נראה שבא לפעמים למושג הר"ת שכתב לפנינו "בהמתיקנו סוד יחידיו". ומה שכתוב בס' הישר וכן הגיה זקני הרב ר' י"ט בישועת שלו (תנ"ט ולפנינו סי' ב') נראה שא' מנכדיו כתב כזאת ומצינו להר"י שכתב עליו מפי דודי ה' י"ט (מרדכי ברכות פ"ו וסוף השאלה כתובה על שם הר"י בא"ז ח"ב, קנ"ה, וע' מ"ש הר"ר שמואל כ"ץ במכתב עתו לרע"ץ שנת 48 צד 91). והנה ר' י"ט הובא עוד בפוסקים, ובאגור דיני סעודה כתוב בשמו "אדם שנכנס בתוך הסעודה שלא התפלל ועמד והתפלל כשהוא חוזר צריך ג"י".

"יוסף בן מנחם (ג') הנקרא ר' יוסף דונבריש והוזכר בהג' מיימ' אבל פ"י, אולי הוא ר"י בן מנחם הנקדן שכתב מחזור (ע' צונץ צור געשיכמע 114) ונאמר עליו "יודע ספר, כעורא סופר, ויט אהלו בדרום צרפת והיה רבו של ר' שמרי' בן מיכאל. והיו חכמים מפלפלים על פסקיו עד שהתנה עם תלמידו בסוד שיכתוב לו מה שדברו כנגדו רבני צרפת הצפונית; ואולי הוא ר' יוסף הנזכר בס' הישר. "וצירף דברי רבנו זקני ודברי רבנו אחי ודברי הרב ר' יוסף" (תקפ"ז) "ואל ישאך תו' הרב ר' יוסף" (תקפ"ו) "אך ברב תבושר וברב אבשרך הרב ר' יוסף גדול בדורך" (דף פ"ג ע"ג). והנה עינינו הרואות שאף שפקק ר' יעקב ישראל בהוראת הרב, ר' יוסף לא היה מן הקנטרנים והיה נכנע לפני רבני צרפת תלמידו מאיר והלא ר' שמרי' כותב אליו שיציע דבריו לפני רבינו שמואל.

יעקב בן יוסף ישראל (ג') הובא בתו' כתובות צ"ח: אמר ובחולין ק"ב. הני מילי והיה מתלמידי ר' מאיר ובניו והר"ת כותב בס' הישר "וקורם מעשה פירשתי מעין בכ"ש לה' יעקב ישראל" (תרכ"ב) "ארו מגר כי בתוך אבניו אבני קדש התהלכת בסוד מחוכמים אחרונים ולא אחרונים תלמידי מאיר ולא קנטרנים מצדיר ומנהיר עינים עורות מה אקוב לר' יעקב יקוב הדין ליושבי על מדין ופי ה' ייקבנו" (דף ע"ז רע"ג). והנה אף שאמר ר' יעקב כשראה תכריך כתבי ר' יוסף שיודיע מעותו לרבני צרפת בכל זאת בכתב שאלתו אשר הציע לפני הרשב"ם איננו כמקנמר רק שואל לדעת פשר דבר.

מאיר (ג') ר' שמרי' קוראו אדם גדול, והוא הודה לרבני ר' יוסף דונבריש. הנה ר' מאיר בן קלונימוס הובא בתו' סוטה מ': והאמר, ובס' הישר "כך הביא ר' מאיר ז"ל מלותיו (שכ"ה ואולי ר"מ הנזכר בס' הישר הוא אבי הר"ת). ובשבלי הלקט כלל כ"א, ל"ט, מ"ג, הוזכרו דברים משם ר' מאיר. והייתי נוטה לחשוב שר' מאיר שלפנינו הוא ר' מאיר בן יוסף שחי בנרבונה והוזכר בכעל המאור פ' אין צדין, אכן השבתי אמרי הלא כשהיה ר' שמרי' כבר בצפון צרפת וכתב לרום אמר שהרצה דברים לפני ר"מ, אי"כ משמע שלא היה מושב זה הרב בנרבונה.

נחמיה (ס"ד). הר"ת קוראו קרובי. ועיין בסוף ס' הישר. ושם ראינו ששלח עם השליח הנכבד שאלות הרבה אל הר"ת. ובפרדס סי' י"ט השיב לו ר' משולם בר משה אוזיו, אי"כ שמו נחמ"י בר משה, ובאותה התשו' בא"ז ח"ב שצ"ד נקרא נחומיה, ונמצא עוד תשו' אליו מר' משולם בפרדס ר"ץ.

שמואל בן מאיר (ג') נכדו של רש"י, ר' שמריה שלה תש"ו הרשב"ם שהשיב לה' יעקב ישראל ליד ר' יוסף בן מנחם. והנה הרב ר' דוד ראזין בקונטרסו על הרשב"ם הביא התשובות שנמצאו ממנו, ויש למנות עמקן מלבד סי' ג' שלפנינו עוד הרברים שהובאו בס' הישר תקנ"ט, תקע"א תקצ"ה ותחלת הסי' שלה ר' שמואל. גם אלה הפסקי' בא"ז ח"א שסי' וסופ' וכן הנהיגה אחותו מ' בל"ט לנחוג, והוא גם בפרדס" בס"י רע"ג, ובא"ז ח"ב ק"מ אות ד' פירש ר' שמואל ואשר נהגו העם וכו' לו הם. גם בענין זמן בליל וביום ב' דר"ה הובאה תש"ו ממנו בהנה' מיימ' שבת פכ"ט ושופר פ"ג. ומצינו שכתב תש"ו לברר דברי ר' גרשום והיא במרדכי יש נחלין בענין שצוה שכיב מרע לאפוטרופוס ואמר יודך כירי ופך כפי, והתש"ו אותה גם בכ"י שלפנינו וז"ל "ורשב"ם מפפקק בה אע"פ שאין משיבין את הארי לאחר מיתה נזקקתי להגיד אשר עם לבבי" וכו'. וסופה "כך השיב ר' שמואל". הנשאר לנו מתשובותיו יעיד שבמקום שהן חותכות הלכה הן קצרות ומוסבות אל קוטב השאלה תחת אשר בפירושויו על התלמוד הרב מרחיב הביאור ובוה הוא הולך בדרך הר"ח כאשר תפס גם דרכו לפסוק ההלכה בפירושו, ונפלא הוא בזה מוקנו רש"י אשר אהב לקצר בפירושויו כאשר גם לפניו כתב הרגמ"ה פירושים קצרים. שמעון בר שמואל (ד'). הובא בתו' חגיגה כ"ו. הגבאי, מנחות ע"ה:

היה, חולין כ"ח: לפי. והוא תלמיד רש"י ובמהר"ם התקכ"א שאל את פיו. וביוחסין הובא שחיבר פסקי הלכות וקראם "לקמ", וחיד"א בשו"ג הביא שבהג"מ פ"ו התפלה הובאה תש"ו לר"י שכתב שמצא בפסקי הרב שמעון תלמידו של רש"י ועיין צונץ צור געשיכטע 165. ולפנינו שר' שמריה שלה שאלה אליו וכתב, "רודה ערי נרש"י שפירשתי על הערים קרוב להרים השחורים. וביוחסין כתוב שר' שמעון הכהן הלך מנרבונא למולמילא וצ"ע אם הוא זה הרב, אזי נוכל לשער שהיה יושב מנרבונא והיו נקראות המקומות במחוזה ערי נרש כמו שנקראת העיר הגדולה מנרבונא ושם היה מלפנים בוכן הרומיים מושב הנרש"יים (Nerusii).

שמריה בן מיכאל (ג' ד') הובא בתו' נדה ס"ו: ד"ה אם "ובמחזור ה' שמר"י מפרש בשם רש"י, הוא כתב אל ר' שמעון ב"ש רבו ואל ר' יוסף דונבריו ור' יעקב ישראל בא אל אהלו ומתארח עמו בדרך; הראב"ן סוף ה' ר"ה כותב" ובשאלת קרובי שמריה; בא"ז ח"ב ש"ע, ובשם ר' שמריה שמעתי שהיה מתיר לקרותה שלא בזמנה ביחוד". הוא התיר לילך אל החולה ששאל את זאת אפי' בשבת חוץ לתחום שמא תמרוק דעתו (מהר"ם תרל"ו) לשכור ספינה ב"ש ב' לחולך המת ממקום למקום ולכתוב משכונות בחוה"מ ולומר לא"י לתפור עור קרועה ממושכת במועה, דדבר האבד הם. רוקח חוה"מ. ש"ה. וע"י מרדכי ב"ק פ"ג בנחבל שתפס כוס של כסף ואמר הרב אני אוכל לפטרו וכו' אמור שישומו החבלה ואין דנין שומא בבבל.

ד. האסיפה השנייה הן תש"ו ר' יצחק בר יהודה הנקרא הצרפתי (שבה"ל צ"ג) ולמד את העם דעת במגנצא בקרוב משנת תת"י עד תת"מ. והיה תלמיד ר"א הגדול (פרדס קס"ח) ואולי למד גם בישיבתו של רגמ"ה שאמר דברים ששמע מפיו (הגה' מ"י) פ"ח דחמ"ן וכתב "וכשפירש לנו מוריני

לא נתתי לבי לדבר הזה עד ששמעתי מר' אליעזר ה"ב. (חפש מטמוני' סי' מ"ז). ובאסיפה שלפנינו ממנו סי' ה' ולפ"ד גם' סי' ו'—מ', ועל שמו יקראו סי' ס"ט—ע"ב. שמונה תשובות. והנה דברי הרב מובאים למרבה כפי' רש"י אשר הרי"ן עמו תשו' וגם בתו' הוזכרו תשו' ופירושויו. תשובותיו אם לפרש דברי התלמוד לשואלים ולהן יחשבו. א). האסיפה בחפש מטמונים מסי' מ"ז עד כ"ח (ראש התשו' סי' מ"ז כתובה בסי' י"ד ומתחלת "לאהוב למעלה" ושם נראה שהיה הרב קרוב לרש"י). ב). פי' בקרנות לענין כלאים. רש"י שבת פ"ה: ג). פי' נתפרד' החבילה. תו' גימין נ"ט: נתפרדה. ומן הפי' יוצא המנהג; מתשו' לרינא מצאתי. ד). אסיפת תשובות בדיני יין נסך. פירס רס"ה ואחת מהן הובאה בתו' ע"ז ל"א: השולח. ה). אסיפ' תשו' בדיני חוה"מ. פירס קנ"ב. ו) שתי תשו' בענין עיבור וקביעה. שם קנ"ג ובפי' רש"י נקרא הרב "מורי צדק". ז) בענין בגולה סי' יום לתקופ' לשאלה. שם קצ"ו. ח) מילה בתענית ימעום אחר. שם רפ"ב. ט) מי ששכח ולא הדליק נר חנוכה כשזכר ביום אם ימתין עד לערב. שם קצ"ט. והראיה שהביא שם מהא דהמדליק מברך ג' והרואה ב' הוא לפי' הרב שהובא בהג' מיימי' חנוכה פ"א. י) מ"ט מפטירין באחרון של חג ביהי אחר מות משה. פירס כ"ה וא"י ח"ב שצ"ג. יא) במ"ב מלין אחר הצות. א"ז ח"ב. צ"ז יב) מילה ביום תענית א"א תחנונים. שם ק"מ. יג) טעם למה תוקעין במוצאי יוה"כ. שם רפ"א. יד) כהנים אבלים אין נושאין כפיהם. שבה"ל י'. טז) אסור לילך אצל גוי מכירו ליטול ממנו אגודות עשב ביו"ט ולומר מה אתה נוטל מן השאר אחזיר למחר. שם ע"ז. וע' בהגה' מיימי' י"ט פ"ד. טז) פת בלא תבשיל לא סגי לעירוב תבשילין. מכריע סי' ב'. יז) בשבתות ובי"ט בביהמ"ז מתחיל בנחמה. הגה' מיימי' ברכות פ"ב. ומצינו להרב הרבה פסקים מובאים מתלמידיו ורובם בדיני תפלה ומנהגים¹⁾ וי"ט והנה אף שרוב תשו' הרב במנהגים ואו"ה אין לחשוב שלא עסק ולמד הרבה בדיני ממונות, ונראה שרוב מעשהו היה לפרש התלמוד והלא רש"י מביא הרבה מפירושו ובפרט פירושו לבי"ק. (רש"י ברכות ל"ט) ובתוס'

¹⁾ סי' ו' לא יכולתי ליחס לרש"י לפי שכתוב בה שאין בודקין צה"ה, ורש"י בפרס סי' ר"כ התיר לבדוק; סי' ז' אף שגם בפרס שם סי' קכ"ז התיר בחטה נמצאת במלח' לא איחסה לרש"י לפי שבענין הראשון רש"י כבר הביא הוראות מתנודות ולפנינו הורה היתר וע' בפרס ק"מ וקמ"א ובשבה"ל ס"ג וכבר העירתי שאפשר שהתנינו שלפנינו חסרה. סי' ח' לא אומר שדבריו רש"י דבריו לפי שלא מצינו שהחמיר בכמה נו"ט בתשו' בענין נו"ט בר' נ"ט שהובאה בהג' אשרי פכ"ה. סי' ט' השבתי אמר לומר שאינה מרש"י לפי שבפרס סי' רנ"ט פסק שאם היה היין מקלח על יד הגוי מותר בשתייה שאין דרך ניסוך בכך ובתשו' שלפנינו אסרו [אולם מה שהולק בסו' י"ב כפק אם היא יבשה או לחה מצאנו לרש"י שלזנת ליל' פוגמת] לכן אמרתי אחרי' שבראש סי' ה' כתוב שם הרב יש לשפוט שאלה הפסקים ממנו הם ואולי גם סי' י'.

²⁾ תו' ברכות יד': מנח; פירס כ"א, ס"ה, ע"ה, קס"ה; שבה"ל ד', י"א, ע"ג; הוקה אבלות; אגור, לישת מצה; היה כועס על שלא קראו בט"ב בשבת חרשיכם. הגה' מיימי' תפלה י"ג; אינו אסור לשתות יין אחר הד' כוסות אלא בעודו על השולחן. הגה' מיי' חמץ פ"ח; בדין בדיקת הריאה, פירס רכ"ה; וע"ש והראתו בני' סי' ס"ד.

ובתו' הובאו פירושו (ע' מ"ק כ"ה: ועל רבי; ב"ב כ"ה. רות, בהגהה). גם בקדשים עסק הרב ורש"י מביאו שם הרבה פעמים (זבחים מ': מנחות ע"ד. ע"ט: פ"ז: בכורות מ': מ"א). ורוב תשו' שהובאו בחפ' מטמו' הם פירו' בהלכות קדשים וסדר קדשים שלו היה מוגה ביותר וכתב רש"י בזבחים נ"ו. "בך הגהתי מס' של רבי" ובחפ' מט' סי' י"א כתב רש"י "בדף א' שהעתקתי בו הגהות המס' מספר ר' יצחק ב"י וכו'. והנה זה הרב כתב "יסור" שהובא מרש"י ברכות נ"ז: ע' צונץ חיי רש"י. והנה התשובות הנותרות לנו מן הרב הזה יעידון מגודל צדקתו ויראת ה' תחופף על פניו, החזיק במנהגים לא ימוטו ובפרט מנהגי רבו (פרדס כ"ה, קס"ה) עד כי אמר שבימי הסבוראים שהיו אחרי האמוראים הנהיגו מנהג ויש כח בידם כי למדו תורה מפיהם (א"ו, ב', שצ"ג) היה ספק בלבו אך ישאל את פי רבו על דין ניקור האיל (לפנינו ס"ט) ובסוף תשוב' אחת בקש מרש"י להתפלל בעדו (ח"פ מט' סי' י"ד).

ד. בתשובותיו הוזכרו מאנשי דורו:

יוסף בר יהודה (ו) והוא מאהוביו של רש"י שקוראו חביבי ורעי (מ"ו) ובפרדס קמ"ב הוזכר "הקצין ר' יוסף" ורש"י לישעי' י', כ"ד "מפי ר' יוסף" וע' צונץ צור געשיכטע צד 33.

מנחם בן מכיר (ע') בן דודו של ר"י צ בן יהודי וכן הוזכר גם בא"ו ב', ק"ט. ולו השיב הרב גם בענין סי' לתקופה (פרדס קצ"ו) והוא שאל גם בענין ותודיענו במוצאי ר"ה שחל בשבת (שם קס"ו ואולי התשו' מר"י צ בן יהודי). והנה בתשו' סי' א' בחפ' מטמו' צריך להיות "נתן ברבי מכיר ור' מנחם בר מכיר" ומשמע שם בס"י י"א שספרו של ר"י בר יהודי היה אחר מות הרב ביד קרוביו בני מכיר; ומצינו לר' מנחם שהשיב תשובה בנגידו חטה שנמצאה במצה אפויה (מרדכי כל שעה), ואולי הוא הפייטן שהיבר המליחה "אדם בקום". ופירושי אביהם בא"ב שלו הוזכרו ברש"י בראשית מ"ג י' ולו היה בן שלישי ושמו נתן.

ו. האסיפה השלישית תשו' הרב ר' שלמה בן יצחק הנשר הגדול בעל הכנפים חי בטרוויש משנת הת"ת עד תתס"ה ולו התשו' סי' י"א י"ב י"ג? מ"ו מ"ז י"ח? כ"א—ל"ב ל"ג? ל"ד? מ—מב, ע"ג—פ"ד. עד שנוכל לומר ששלושים וא' תשו' ממנו וארבעה בספק אם ממנו הן. והנה אם נתן ה' חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאוד ותרב חכמתו לפרש המקרא והתלמוד מחכמת בני קדם גם תשובותיו אשר כתב לתלמידיו ולאנשי דורו הנה יקרות ורבות מהנה ערוכות ושמורות בכתבי הבאים אחריו ובס' הפרדס ושמו כשמן הטוב ופונים אליו גם אנשי צרפת הדרומית בעיר קבלון (כ"א) ישישים קמו עמרו (י"ג, כ"ט) ותלו עלי' כל כבוד תפוצות הגולה (מ"ו) גם רבותיו דברו אתו ושאלו את פיו בדבר הקשה למען יחזה להם את דעתו (חפ' מט' יב') וע"ש בהערה) ושלחו דבריהם ומפלגותיהם אליו להכריע (שבח"ל צ"ה). והנה אם נתבונן בפ"י רש"י לתלמוד נראה שלא כיוון הרב להרוץ משפט על כל ענין וענין כי ברוחב לב הרב בחכמתו לא גבה לבו לפסוק החלכה בכל ענין בפירושו אשר שם לפני התלמידים וכלכל דברו במשפט לבאר כל דבר על אפנו. וכבר העיר על זה הרב חיד"א. ואולי שכתב רש"י פסקיו בספרים אחרים כמו ס' האורה שהובא בכפתור ופרח סוף פ' מ"ז ובס' איסור והיתר שהובא שם

פ"י, ויש לי השערה בזה והיא שרש"י ז"ל הגביל את פירושו סביב ולא עבר את גבולו בביאור עניני התלמוד אף שהחכם עיניו בראשו להבין מתוך גורסאות ופירושי רש"י לאיזה צד הוא פונה, אכן באותן הלכות שבאו לפניו בשאלה ושהעמיק הרחיב בהן ואולי גם באותן הענינים שכתב בהם פסקים גדולים כמו בהלכות טריפות ובב"ח אזי כתב פתגם ההלכה גם בפירושו, וכן מצינו כמה פירושים רחבים אשר כתב רש"י בתשובה לפרש דבר קשה או כי שם כללים ויסודות במקצועות בענינים גדולים או שקעם גם בפירושו לש"ס והרבה בהם אמרים שלא כמנהגו. ונביא קצת ראיות להשערתנו. בשבת כ': על אותן שנותנין מתנות כהונה בזה"ז והובאה בסוף הפרסם ובח' מט' סי' ה' בעירובין ל"ט; ובביצה כ"ד: פסק לענין דבר הניצוד בי"ט א' או יותר בליל י"ט ב' והתשו' לפנינו סי' י"א; סי' י"ב נשקע בקיצור בפ"י עירובין מ'; סי' פ"ד בפ"י לפסחים ל"א; ובע"ז סי"ט והובאה תשו' בענין זה לרש"י במרדכי פ' ג"ה; פסחי' מ"ח: קי"ל כר"א בחלה של אור והיא בפרסם סי' קל"א וע' שם סי"ס קל"ב; שם ע"ו: בדין ריח' מילת' ובפרסם רמ"ט; ר"ה ג' והוא גם גימין צ'. כי משמש בד' לשונות ע"י בחפ' מט' סי' ו'; שם י'. ומיהו עכשיו החמירו בנות ישראל כר"ז ע' פרסם ר"ע ורע"ד; שבועות ל"ח: לפנינו סי' ל"ב; יבמות ל"ד. לפנינו סי' כ'; חולין י"ב: ואהא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות הובא בבהע"ט ח"ב י"א ע"ג וכך השיב רש"י וכו' לא אפשר בבדיקה סמכינן ארובא וע' אז ח"א. ת"א; שם י"ח: וע' מ"ה. והכי הלכת' דכל עדות הלכת' עיין בפרסם סי' ר"י; שם ע"ו: עבדינן לחומר' בארכובה. מצינו תשו' רש"י בזה הזכרה בהג' מרד' פ"ג דחולין; הפסק הארוך שם ק"ט- לפנינו סי' פ"ד מתחלתו עד סופו; שם קי"א: והלכת' כהל' תשו' רש"י בזה הובאה בא"ז ח"א תס"ג; שם קמ"ז וחלב הנמצא קרוש בעור הקיבה. בא"ז ח"א תשע"ח ושוב מצאתי תשו' רש"י חלב הנמצא קרוש וכו'; הפסק בע"ז סי"א: והובא באשכול ה' י"י"ג הלא כתוב בסופו "כך הגיה הרב ופסק הלכה למעשה" מזה נראה שהיה שאלה לפניו מענין זה, ודברים אלו האחרונים אחד מתלמידיו הרב כתבם. ואם נשים עוד לנגד עינינו שדרכו של רש"י בפירוש התלמוד אם בא לפניו דבר שאינו כמנהג ימיו שהוא מפרש מדוע נשתנה המנהג [ואנן דמשהינן קדירה. שבת ל"ז; והרר בריך כמו שאנו עושין. פסחים ק"ג; ועל כרחיניו אנו מברכין על אכילת מצה בראשונה. שם קי"ט; ש"מ מהב' שמסככין על קני הגג, סוכה מ': וכך אנו נוהגין שכל מנהגנו אחרי בני בבל. תענית י'; ומתוך שאין אנו בקיאין וכו' אין עוף נאכל אלא במסורת חולין ס"ב: אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וכו', שם צ"ג. ולדין אסור לגמרי וכו' ששפודין שלנו אינן תלוין שם קי"א]. אולי נמצא הדרך והמסילה שהלך רש"י לפסוק ההלכה באיזה מקומות בפ"י ואולי גם שאר המקומות בש"ס אשר הביא פסק ההלכה על שבאה שאלה לפניו או שביאר בהם ביותר ארחות המשפט כתבו. והנה לא נתפלא עוד על המראה שרוב הפסקים שמצינו מפורים בפ"י רש"י לש"ס הן בעניני איסור והותר ומנהגים בעירובי שבת ובי"ט אחרי שעניניו הרואות שרוב התשובות שנשארן בידינו הן משוקעות בפרסם בענינין אלו הן. ואולי לא באו לפניו הרבה שאלות במקצועות דיני

ממונות. ומלבד אלה השאלות אשר נאספו אל הפרס ואשר באו באסיפתנו מצאתי לרשימי תשובות. בפירושים. א) באסיפת חופש מטמו' סי' ה' ו' ט' י"א [השאר הנם גם בפרס]. ב) מה שהובאו בתו' נדה ל"ז. אביי; כ"ה. האי; ס"ז. פתחה. ועי' פרס רע"ז; ואולי גם מה שהשיב רש"י לריב"א לפי התו' שם ל"ט; אלמא; מ"ג. וזה, בתשובה השיבו. ג) רבא קאמר אליבא דרבנן דמבי"מ במיל אבל רב' ס"ל כר"י. מרדכי פני"ה ועי' סי' פ"ד לפנינו ורשימי חולין קי"ח. במועדים ומנהגים. ד) לומר זמן ביי"ט ב' של ר"ח. היי עולם ועי' פרס קס"ו. ה) סדין חייב בציצית במינו. תו' שבת כ"ה: סדין. ו) אף ביחוד אחד מברך והשאר שומעין המגלה. תו' מגלה ה'. הוי. ז). אין היקף בלא לולב. א"ז. ח"ב. שט"ו. ח) שישלים קמן ל"י אין נכון. מהר"מ קע"ג. ט) יין מבושל אין מברכין בפ"ה: כפתור ופ' כ'. י) לומר גם פסוקי מוסף ר"ח בר"ה. שבה"ל. צ"ה ועי' פרס קס"ח. יא) הא דאמרת אין מתוירין ביעלה ויב' דוקא כשסיים תפלתו. הנהי מיימי תפלה פ"י. באיסור והיתר. יב) כלי זכוכית ישביל עמהם כלי חרס ויברך על הודאי ויכלול אלו עמהן. מרדכי השוכר ועי' פרד' קכ"ד. יג) חלב וגיד אינו נוהג בשליל. מרד' חולין פ"ד ועי' פרס ר"ו. יד) לנ"ט לפניו א"צ רק לינת לילה. מרדכי פ"ב דע"ז ומרומז לפנינו סי' י'. טו) אם נולד בודאי לט' חרשים אפי' מת ביום שנולד מתאבלין עליו וכו' לא קים לן אלא דלא שמשוה כל ימי עבודה. הנהי מיימי אבל פ"א. בדיני נשים. טז) במקום יבם קמן מותר לזכות הגט תש' מהר"ק סי' קמ"א ועי' לפנינו סי' ט"ז. יז) מגבין לאשה כתובתה בשבועה אע"פ שכבר נשאת קודם שנשבעה. ראב"ן ק"ז. יח) אם אמר איש לרעהו לחתום על שטר כתוב' משמו אינו עדות. תשב"ץ היא קכ"ה. יט) מפסיקין בין ברכת אירוסין לנשואין. מרדכי כתובות פ"א ועי' בסוף הפרד'. כ) נמצא עד פסול או אין שוה פרוטה אע"פ שחזור ומקריש א"צ כניסה לחופה וברכה. הגה' מיימי קידושין פ"ג. בדיני ממונות. כא) שי"מ כיון שעשה אשתו שותף בין הבנים עשאה אפטרופס במחלק והיא שותקת. רשב"ם ב"ב קל"ב: כב) שי"מ א"צ לומר אתם עדי. שם קי"ד. תו' ד"ה אבל. כג) צדקה כנדרים ונדב' דמ"י הלכך גמר בלבו ליתן חייב. מרדכי ב"ב פ"א. כד) אם אדם חולק שלא מדעת חבירו אינה חלוקה שם ב"מ פ"ד. כה) נכית' דבית אסיר'. שם. כו) להקל כריבית שלא באו מיר ליד. שם. כז) אם נתן הנכסים מהיום ולאחר מיתה לבת אע"פ שמתה בחיי הבעל הבעל יורשה דהוי מוחזק. מרדכי י"ג. כח) ראובן משכן לשמעון ושמעון ללוי וא' לו שר' נתנו לו שאם לא יפרע לו לזמן יהיה שלו ונתנו ליהודי צריך להחזיר לראובן. שם שבועות פ"ד. כט) מעשה שהעלילו ע"י ישראל א' לא רצה להשיב הפקדון ולקחו וגזלו ממנו הרבה צריך להשיב לו כשהיה יכול להציל באופן אחר. שם ב"ק פ"ב. ל) ראובן הלך ממקומו מפני האונס ונגזלה ביתו ולקחה ש' צריך להשיבה לראובן. מהר"ם תר"ס. לא) אם היו שנים מלוים לגוי בחותם א' ופרע הגוי וא' עכב החותם וגבה אין לשותף השני עליו תרעומת. שם תתק"א. לב) בנו של שותף נשא בת שותף ויוצא ונכנס עם השותף השלישי אחר שמתו אבותיו אינו יכול לומר אינך שותף. חפ"ש מט' סי' י"ב. והנה עניניו הרואות

שהרב מתעצם בפסקיו להכין מוסד המשפט בזמן רעה שאם שבו האויבים שבי שהקונה יחזירה עכ"פ, וממנו יצאה התקנה בצרפת שמי שיש לו מעות על אחרים בחצי ריוח יתן מס מן החצי ובשל אחרים אינו נותן כלום. הגה' אשרי פ"ב דב"ב. וכן מחזיק בנזירת תקנת הקהלות ובכל זאת חס על אהיו לבלי ידח מהם נדח בנדידו עולם בתש"ו שהשיב לקבלון והן באסיפתנו כ"א כ"ב, ועוד זאת היקל מאוד בדין האנוסים אשר שבו אל ה' וגם המומרים נחשבו עוד בעיניו כי ממקור ישראל יצאו ואלה התש"ו בענין זה אשר ראיתי (ג) המופרים כיון שעשו תשובה ה"ה בכשרותן ע"פ שלא עשו שום דין עדיין. ארח' חיי' ר"ה כ"ד וע' בסוף הפרדס התש"ו לענין י"ג בזה. לד) אסור ליקח רבית ממשומד. מהר"ם תשצ"ט. לה) יבמה שנפלה לפני מומר צריכה חליצה. שם תנ"ו. לו) משומד לע"ז שהפקיד ממנו ביד א' ומת וגוי מעיד שאח"כ נתנו לו במתנה צריך להחזיר ליורשי משומד. שם ת"ת. והנה גם בתשובותיו נעמו מאוד דברי הרב לאוון שומעת לא הרבה בפלפול ובמקום שהיה רוצה לחוק דבריו הביא ראיות ותמך בהן את משפטו. גם זאת היתה לו, חפש בספרים שונים אשר היו לפניו ובעירו להחזיק אמרו במסמרים לא ימוטו (י"א ו"ב). והנה אם נביט אורחות הרב נראה שתי מעלות בקורש דרכו, לבו לב האריה ללחום בעד האמת ולא ישא פני איש, אף אם רבותיו יעמדו מנגד ישמיע את הוד קולו ויחזה את דעתו ובכל זאת כסף נבחר לשון צדיק עקב יראת ה' ענוה. פיו מדבר, ואת מורי סבבתי תשובות ולא קבל וגם ראה אחת לא מצא לדבריו, ואני איני כחולק על ישיבתו של ר' כי נהגין איסור בהן עד שאזכה לחזור ולדון לפניו יורה לדבר (יא) הנה אני הרל ומנייני הצעיר שידי יתומי יתומים (כב) ואלה קצות דרכיו גם בפירושו מה יקרו אמרי נועם נובעים מצפוני לב, הכרתי כתב ידו וירא להוכיח שמו כי חושדני לאויב לו ואני לא כן עמדו וכו' ברכת טוב תבואתו (פר) ומקורות ימי חיינו גם האסיפה הזאת תעיד שהיה רדוף עמל ונגוע כל היום. אליו כתבו מיוחדים, וכבר צמחו ארוכה ורפואה" והוא השיב כחי תש ופי נאלם מלספר תלאות העוברות עלי גל אחר גל, ומפני זה קרא לאחד מאחיו לכתוב כאשר יקרא מפיו (טו) וכן נמצא גם בפרדס רמ"ב שאחר כתב בשמו. ואולי בימי נעוריו גם עבר רוח קנאה על מתנגדיו ור' יצחק הלוי כתב אליו" ולדיות לו סמך כנגד החלוקים על דבריו. (ס"ט). והנה התש"ו האלה נראה שאחד מתלמידיו קבצם (עוד בקשה נפשי" ט"ז ; ור"ש מקנתר עליה" זו) כי בלי ספק תלמידיו קבצו תשובותיו כאשר אספו אספה גם במחזורים את פסקיו, ומצינו שרשי" עצמו היתה לפניו התש"ו שהשיב על ענין לשואלים משכבר ואמר, ומה שהשיבותים צויתי לכתוב לכם כאן ועודני עומד בדבריו" (טו) וכתב זאת להגיד שלא חזר ממשפטו כי איש צדיק האוהב אמת לא יחת מלהורות אשר מעה וכן מצינו שהרב חזר בו ממה שהורה בראשונה, וכבר נשאלתי על זה והשיבותי בדברי האומר וחזרתי ביי" (א"ז ח"ב. שמי"ו) ועיין במרדכי הגוול קמ"ו.

7. החכמים שהוכרו בתשובותיו הם :

אליעזר בר יהודה הכהן (ל). אולי בן ר' יהוד' הכהן שחבר ס' הדינין ורשי" קראו נטע נעים וגידולי הקדש, ובפרדס ר"ץ הוכר ר' שמואל בן ר' יהוד' כהן.

אהרן הישיש (יג) אחרי שלא ידענו בבירור אם התשו' מרש"י לא נוכל לשער הזמן שבו חי האיש ואולי הוא ר' אהרן שהביאו רש"י בפ"י למשל' ה'. י"ז. ועיי' פסחים כ"ו: בתו' ד"ה חדש "הקשה ה' אהרן לרבי" אולי הכוונה שהקשה לרבו בן זמורגל זה הלשון בדור ההוא וע"ש.

אלעזר (יג) וקוראו קרובי. ורחוק בעיני לומר שהוא ר' אלעזר מקבלון שהשיבו אליו בס"י י"ז. ואולי הוא ר' אלעזר מגרמייזא שחבר פ"י לבי"ק ע' שיטה מקובצ' כתובו' ט"ו. וע' צונץ צור געשיכטע 36. ועורני בספק אם איחס סי' י"ג לרש"י או לר' משולם לפי שמצאתי בא"ז ח"ב סי' שע"ח "ושלחו לרבנא משולם בן יקתיאל והשיב כך קבלתי אני עם ר' אלעזר קרובי". גור אריה (כ) הוא יהודה בן יצחק הנקרא סיר לעאן מפרים בדור שאחרי הר"ת, ונספחה הוראתו מן הכאסף אל דברי רש"י, ואולי היה כתוב גם בשם רש"י שמוטר לסכך על הלמש ועיין בפ"י סוכה ט'.
זרח בר אברהם (כת) הותם תשובה עם רש"י ואולי היה מבית דינו ועי' בס' הישר סי' שס"ב "ועוד יש טעמים אחרים לאיסור שפי' רבינו זרח". יהודה (עג) בן נתן חתנו של רש"י, הובא בתו' חולין קי"א: הלכתא ובכמה מקו' ובס' הישר רצ"ג ותוספותיו הוזכרו בהג' מרד' סוף סנהדרין.

יוסף בר מאיר (ל) קוראו שארי ובשרי. ע' רש"י לישעי' י'. כ"ד "אמר לי ר' יוסף" ואולי הוא ר' יוסף המוסא בככריע י"ג. ובשיטה מקובצ' לבי"ק צ"ד הובא ר' יוסף בן מאיר וע' צונץ דף 58 ודף 65.

יוסף בר' אהרן (ל) קוראו אלופי ומיודעי. ע' פירס רמ"ב ויראתי לעבור על פיו בראותי את הקצין הזה ר' יוסף עובר אצלם, ואולי זה הוא אשר לפנינו "יצחק היתום (כה) אולי יש לשער שהוא יצחק בן יצחק שנקרא על שם אביו (כת) שבאו לפנינו שאלותיו ששאל מאת ר"ש בר שמשון, ורש"י השיב לו אף שהיה קטן להפסיע דעתו ולהרריכו, והנה מצינו בספרים גם "שלמה בן היתום" ואולי שגם הוא נקרא בן לפי שמת אביו או טרם הולדו או בעודנו נער (שבה"ל ע', מכריע פ"ז. אגור, תפילין).

יקיר בר מכיר (כט) אחי ר' מנחם ור' נתן ובאה אסיפת שאלותיו ששאל מר' קלונימוס מרומי בפרסם קנ"ז—קנ"ט ושאלה ממנו בס' קנ"ה ורש"י קוראו "ישיש נכבד".

עזרא (פר) רש"י קוראו "אדוני ואחי" ואולי הוא המפרש בתו' ב"ב כ"ה. ומה, ובתו' גטין פ"ח. ודלכא הובא פ"י מהר" עור' הנביא וע' בתו' שבועות כ"ה. ר"ה רב. ונראה שהשם "נביא" שם משפחתו ובס' הישר סי' תר"כ אית' "ור' יוסף טוב עלם שהנהיג את מלכות לימורגש ואניוב ושמש חכמים כל ימיו בפני ר' נביא ואני שמשתי לפניו וכו'. ואולי הוא הפייטן, עי' צונץ צור געשיכטע ד. ה. פאעזי 344.

עזריאל בר נתן (טו) רש"י קוראו קרובי. הובא בשבה"ל סי' ב' "ה' שמואל מרומרוג וכו' ואתי עליהו ר' עזריאל ואמר". במנהיג ה' פסח ס"ש לעשות מצות מעשירית האפה נהגו כך בשם ר' עזריאל ז"ל מצרפת" והוזכר בהגה' מרד' ב"מ פ' השואל ובפ"ד דע"ו. ובהג' מרד' פ"ז דבי"ק תשובה לר' עזריאל ובי' הרברות לבעל העטור סוף ר"ה "ור' עזריאל פ' מעם חבירו

תוקע לו שאינו מתבייש אם אינו יורע לתקוע ובברכות מתבייש ואולי הוא אחי ר' יהוד' בר נתן.

שלמה ממורש (מא) הרב קורא אותו „אחי” והנה בס’ י”א הובא ששמע דבר מפי קרובו ר’ שלמה ועי’ רש”י חולין קמ”ז: „נמוקי ר”ש בן מאיר”. שמעיה (כ) בן בתו של רש”י הובא בתו’ ברכות כ”ה: והרי ובהרבה מקומו והוא פירש מס’ מדות לפני זקנו גם סדר פסקי רש”י (א”ז ח”א תע”ז וח”ב רל”ט) גם מצינו לו תשוב’ במדרכי ע”ז פ”ב וע’ הגה’ מדרכי חולין פ’ כ”ה.

ת. האסיפה הרביעית היא מן הרב ר’ שלמה בר שמשון וברוקח סי’ ש”ב „ר”ש בר שמשון בר אליקים” ונראה שהיה מצרפת שבמנהיג ה’ אתרוג ל”ד הובאה התשו’ שלפנינו סי’ מ”ג ע”ש ר’ שלמה הצרפתי ואולי היה מושבו בוורמייז’ שכמה תשו’ השיב בשמו ובשם ר’ יצחק הלוי היושב שם (מ”ה. מ”ט). ולו סי’ מ”ג—נ”ז ארבע עשר’ תשו’ ובתוכם הקיבוץ מ”ז—נ”ז מה שהשיבו לר’ יצחק בן יצחק. הרב הזה חי בדור רש”י והיה תלמיד ר’ יצחק הלוי ושמש גם לפני ר’ יעקב בן יקר והעיד משמו (מדרכי סוף ג”ה). והנה נראה ששמו היה נודע מרחוק ששאלו את פיו מפרגא (מה) ובתשובותיו לפנינו ראינו הלכה אחת בקיבוץ דיני נדה, אחת בדיני הגעלה, י”ד אמרים ופסקים בדיני ממונות ותשו’ בנידון ציצית, לולב, טריפות, גט וי”ע וגם בפ”י שמועה בש”ס. ועוד מצאנו לו תשובות ופסקים מפורים: א) קמן שקדש אשה פוטרה בלא גט. פירס ש”א. ב) אין להגדיל שיעור הערבה על ההרס. שם קצ”א. ג) בב”ח שיעורו בששים שם רל”ח [צ”ל שם „שלמה בר שמשון” במקום „בר שמעון” שכן הובאה בשמו במדרכי ג”ה]. ד) אשה אסורה לכנוס בחמין לאחר טבילה קודם תשמי’ בתשו’ ר”ת כ”ח ז’ דף ל”ט. ה) ספר שלא היה תפור אלא בג’ חוטי גדין א’ בראש וא’ בסוף וא’ באמצע לא התיר. שבה”ל י”ב. ו) צריך לומר ובא לציון בליל מ”ב. שם פ”ט. והנה דרכו בקודש כדרך רש”י בענות רוח ידבר ומוכיר הרבה פעמים רבותיו והרין שקבל מהם. (מ”ג, מ”ו מ”ח, נ”ב).

ט. באסיפה זאת הוזכרו החכמים:

יעקב בן יקר (מ”ד מ”ח פ”ב) בשם מורי הזקן ונראה שיישב במקום מושב ר”א הגדול ששחט עמו בהמה בשותפות (פרס רל”ח) הוא תלמיד רגמ”ה ורבו של ר’ שלמה בר שמשון ורש”י אשר למד אצלו עמקי ההלכה וביאור ספרי הקדש עי’ רש”י ורשב”ם פסחים ק”א ורש”י בפירושו מביא פירושי רבו הזקן וגי’ ספריו (עי’ צונץ תי’ רש”י) והזכיר גם את פסקיו (פסחים מ”ח: ועי’ שבה”ל סי’ ופרס קל”א ועי’ רש”י בי”מ צ”א). ושאל אותו בדין הנפנה ונטל דיו אם צריך ליטול פעם אחרת לאכילה (פרס ס”ד) ור’ שלמה ב”ש העיר בשמו שבב”ח ב”ס (מדרכי ג”ה) ועי’ בשבה”ל ס”א וס”ז ומה שלא מצינו תשו’ להרב הזה אולי מפני שישחה לעפר נפשו בענה לא מנה את עצמו בקהל גדולים לרבר את שואלים בשער וכתב עליו רש”י בתשו’ בענין אם אומרים פסוקי ר”ח במוסף של ר”ה „ולא כהולק על ישיבת ר’ יעקב בר יקר צ”ל שלא הנהיג כן כי ידעתי מדתו בחר לו הגדולה ניכולם ונהג בעצמו כאסקופה הנדרסת ושם עצמו שירי שריים ולא מלאו לבו לעטרה הראוייה לו לחדש דבר בדורו.”

יצחק הלוי בן אסיפת התשו' לר' יצחק בן יהודי' לו תשו' אחת סי' ש"ט ובשמו השיב ר"ש ב"ש התשו' מ"ז, מ"ט—נ"א ועוד הוזכר בתשו' תלמידיו רש"י ור"ש בר"ש (י"א פ"ד). והנה רש"י בפירושו לנ"ך ולתלמוד מביא פירושי הרב [ע' צונץ] וכן הובא בתו' חגיגה י"ד: והתניא, מגלה ד': יעבירנו, ולגירסאות הרב שם רש"י פניו בשבת ק"ש. ובמקומות אחרים. וגם פסקים ממנו מובאים בפ"י רש"י לענין מום חיים בנדה, שבת ס"ה; אבל שאר ספרים לא ילמוד בהם. שבועות מ"ו: ונראה לי שרש"י לא שמש זמן הרבה לפניו והלך אחרי כן את תלמידיו לשמוע מפיהם את אשר קבלו מדברי הרב שכן מצינו שרש"י מביא „ומתלמידו מורי ר' יצחק הלוי" (ע"י שבת ל"א. מגלה כ"ו. גיטין נ"ט): ומצאתי לו עוד תשובות ופסקים אלה: במל' והשיאנו בר"ה. פרדס קס"ה; אמר זכרנו בר"ה בג' ראשונות. שם קע"ג; אמר בראשי הרשיכס במוסף ר"ה. א"ז ב' ק"מ אות ג'; דוחין של חתן ומפטירין של פ' בדי' פרשיות. שם ש"ץ וע"י פרדס כ"א כמה הוראות בדיני הפטרה ממנו; אסר בהמה ששנג השוחט ולא בדק הריאה. פרד' רכ"ח; הורה בב"ה במשהו. פרדס רל"ח ובבהע"ט ח"ב אות' אבל ר' יצחק הלוי השיב וכו'; אסור לאפות מולית' עם פת דלמא דייב שומן בפת ויבא לאכלו בחלב. בעה"ש ח"ב בשר בחלב; אלמנה שלא נשאת נאמנת בין למוזנות בין לכתובה אע"פ שאין כתובה בידה לומר לא נפרעתי ונוטלת בשבועה אבל אחר שנשאת אינה נאמנת אא"כ שטר כתובה יוצא מתחת ידה. ראב"ן ק"ו. ואנו רואין בתשו' שהשיב רשב"ש בשמו שהשיב תשו' בדיני ממונות. הרב היה תלמיד ר"א הגדול (פרדס רל"ח) וראש ומנהיג בוורמייזא ואלה דברי רש"י „ואם רבינו הלוי שם הדברים על לבו בשעת המכנסין שהיה דבר ומנהיג לדור ועל פיו יצאו ויבאו אומר אני מקום הניחו לו אבותיו להתגדר (א"ז ח"ב ק"מ). והנה הרב בצדקתו הודה לדברי תלמידו (פ"ד) גם עמד לימינו נגד החולקים עליו (ס"ט).

יצחק בר' יצחק שאל שאלות (כ"ז—נ"ו) ושמו הוב' בתו' נזיר מ"ו: ורבי, בהגהה, והיה בן צדיקים והולך בדרכיהם (נ"ב) גם נכסים היו לו לשלוש בהם (מ"ט, „לגדולת הקצין") ועודנו צעיר לימים שאל תורה (מ"ח) ורשב"ש יועצו ללמוד דיני ממונות ויקר הוא בעיני הרב והנהו אומר שהוא אינו צריך כי אם להכריע מנהג ההלכה. והרב הזה היה פייטן וע' צונץ געשיכטע ד. ז. פאעזי צד 331. ועיין השערתי בשם „יצחק היתום".

י. שלשה תשו' בקיבוץ זה הן מן ר' יצחק בן מנחם (י"ו, ס"ב, ס"ג) ונקרא ר"י ב' מנחם הגדול (א"ז ח"א שס"ג אות א') ורש"י טען על הוראתו שהורה ר"י לתלמידו (י"ז ואולי מטעם זה הובא זה הסי' בתוך תשו' רש"י) והובא גם ממנו בשבת ס"ו. ובכ"מ כ"ג: ומעשה שאירע בימיו כתוב בתו' גיטין כ"א: יצא וגירסאות הרב מתוקנות רש"י סוכה מ'. וע"י פרדס רע"ג והיה צדיק בן צדיק, ושאל מר"א הגדול רבו (ס"ג) ומשם נראה שר' יצחק לא היה מורה הוראה כי אם איש נכבד בעל תורה וגדולה ודורש טוב לעמו, וישב במקום מושב ר' אליעזר ואח"כ נסע למקום אחר. ועל דבר סי' ס"ב הריני בספק אם ניחסה לו והלא נזכר בו פ' הר"ח ונרשם שנת תקק"ז בכ"י ואם דרשיכיה הזאת עומדת בלי הגהה איא שתהיה התשו' מר"י בן מנחם

מנחם שחי בדור ר"א הגדול. והנה ברוב הספרים נזכר הרין דתקיעת כף בשם ר' יוסף בר שמעון הוא ר"י טוב עלם (ע"י בית האוצר דף נ"א) א"כ יכול להיות שהתשו' מר' יצחק בן מנחם זה וצריך להגיה לתכ"ז, אכן לפי הגי' „ר' יוסף בר יצחק" אפשר שר' יצחק בן מנחם בס"י ס"ב הוא מוזמן בעלי התו' בזמן ר' אליעזר בן יואל הלוי והוזכר בהגה' מיימי' תשו' קנין סי' מ"ז, וא"כ הביא את רבו ר' יוסף בן יצחק שהובא בתו' ע"ז ס"ז: אמר ובס' הישר תר"א וברוקה תע"ה ובסוף הגה' מרדכי לקידושין.

יא. בסימנים אלו נזכרים.

ר' אליעזר הגדול (ס"ג) חי בדור שלפני רש"י ונראה שהיה מושבו במגנצא (ע' פרד' ר"ץ) ומבני דורו ר' יעקב בן יקר (שם רי"ט) מגדולי תלמידיו ר' יצחק בר יהודה ור' יצחק הלוי (שם רל"ח ושבה"ל צ"ד). ורש"י מביאו בתהלים ע"י, י"א, ובש"ס בכמה מקומות ומזכיר הוראתו ותשובתו (פסחים ע"ו: בכורות מ"ז: מפי ר"א ומתשובת') ובתו' שבת נ"ד: רב „כך קבל ר' שמואל בשם רבינו שלמה ששמע מר"א רבו' והובאו הוראותיו להחמיר בכ"ח במשהו (פרד' רל"ח) באינה הסרוכה לאומה. (שם רי"ט) שהצריך לומר ובא לציון בליל מ"ב (שבה"ל פ"ט) והנה בשורות המעטים אשר לפנינו ממנו בס"י ס"ג נגלה לנו הור נפשו המהורה בדברו מברית האחוה אשר כרת עם מרעהו, ותשובתו כתו' במליצת הפייטן שאליו מיוחסה הסליחה „אלהי מפחדך" ע' צונץ חיי רש"י.

יוסף (ס"ג) כבר אמרנו שהוא בספק איהוה הוא ואם הוא „בן שמעון" ריט"ע הלא ידענו שחי בלימאנע וכתב תשו' הגאונים והלכות גדולות וסדר תנאים ואמ'; ותשו' הרב זה שחי בימי רש"י הובאו בראב"ן סי' ק', במהר"ם תקנ"מ—מ"א, במרדכי ב"ב פ"ב וסנהדרין פ"א ועיין בבית האוצר לשר"ל ובהקדמת תשו' גאונים קרמונים לשר"ד.

אליעזר בן יהודה (י"ז) מקבלון תלמיד ר"י בן מנחם, נראה שהיה בעל הוראה.

יב. האסיפ' האחרונה תשו' ר' גרשום בן יהודה ממס. כפי עדות המהרש"ל בתשו' סי' כ"ט נפטר בשנת ת"ת. והלא נמצאת כתוב/ דאירכס' שכתב בשנת דתשע"ג (כ"ח ח' צד 108) ועינינו הוראות שכתב תשו' בשנת תשס"ז (ק"א). הוא האיש אשר כבדוהו חכמי צרפת ואשכנז ורומנו שמו וקראוהו „מאור הגולה" עד כי רש"י כתב עליו „שהאר עיני גולה וכולנו מפיו חייך וכל בני גלות אשכנז וכיתים תלמידי תלמידיו הן (כ"א) ותקנתיו אשר און ותיקן היו ליסוד מוסד בקהל ערת ישראל ובערים הנפוצות ובתשו' הרא"ש כלל מ"ג סי' א' כתוב „חכם א' היה בארצנו היה שמו ר"ג תקן תקנות טובות בענין גירושין והיה בימי הגאונים". והנה גם בתשובותיו גדול האיש מאוד ונכבד דרכו בקורש. ברוחו הזכה נר אלהים הוא חופש כל חרדי הענין אשר הוא דובר עליו, רחוקה דרכו מפלפול ומחקשות זרות, אכן בוחן הוא כל צרדי השאלה, מאסף ראיות על ראיות וממרחקי התלמוד יביא סעד ועזר להעמיד המשפט על תלו, כעורך הרין יביא את כל המענות אשר יוכלו לערוך נגדו וסותר טענתם ומבטלם. התשובות

שלפנינו^א (פ"ה עד ק"א) כבר שפט עליהן השד"ל שהן מר"ג, ורובן שמו נקרא עליהן ואיזה מהן מוכח מתוכן שממנו הן, והנה תלמידי תלמידי הרב הכירו יקר ערך תשובותיו ורברו עליהן אמ"ל להעמידן אם לסתורן והנה מלבד התשובה אשר לפנינו עוד מצאתי תשובות לרגמ"ה נזכרים בספרים. בפירושים: א) טעם הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהר. רש"י בכורות כ"ב. ב) פי' סתום ספקי' ואבד וראי. רש"י קידושין ל"ט. ג) פי' מודעה ומודעה דמורעי ומודעה דנפקא מגו מודעה. ערוך ערך דע. ד) מנהיג שור פסולי המוקרשין לוקח מכות כ"ב. בשור ובחמור מיירי. הישר סי' תע"ז דף נ"ג ע"א. [ואולי הרבה מפירושיו שהוזכרו בספרי הראשונים ונובעין מהם דינן היו כתובים בתשובות שפי' בהן איזה ענין.] במנהגים ומועדים: ה) הניצוד ב"ט א' מותר לאכול בליל י"ט ב' אחר שימתין בכדי שיעשו. רש"י ביצה כ"ד: — ו) כשפגע תענית בה"ב בט"ו בשבט נדחה לשבת הבאה. מהר"ם ד' פראג סי' ה'. ז) משבת ליו"ט מברכין על הבשמים ונתן סי' גרשם גפן רוממתנו בישמים באור. א"ז ח"ב צ"ב. ח) ברי"ה מלן אחר קה"ת קודם תקיעת שופר. שם רע"ה [נראה שהשיב כן בתשובה]. ט) אומרים אבינו מלכנו בשבת שבין ר"ה ליוה"כ כשם שאומרים אותה ביוה"כ שחל בשבת. ארחות חיים ה' ר"ה. כ"ו. י) קורא את המגלה לעולם מעומד שם מגלה כ"ו. [רי"ג פסק] יא) סידור מנהג לאבל בפורים. הגה' מיימו' תשוב' שופטים י"ו. יב) השיב בשם ר' נטרנאי שאומרים פיוטים באבות ובכל תפלה של רגל ומרבים בו דברי אגדה. שבה"ל, י'. יג) ביוה"כ במנחה נושאין כפיהם כיון דסמוך לשקיעת החמה מצלו לה. שם י"א. יד) בא' דפסח מתחילין הקריאה בהחדש הזה לכם, שם ס"ש. באיסור והיתר. טו) היכי מקום חיתוכי דאונ' אפי' השלם שלא נחתך אפי' השלם עד מקום המכוון כנגד השדרה. הג' מרד' חולין פ"ג. ט"ז) השובר מפרקתה של בהמה אסור באומצא היינו חי בלא מליחה. א"ז א' תע"ה. [והלא ידענו שר"ג כתב ה' טריפות והובא בתו' חולין מ"ה. אמר ובבהע"ט ח"ב דף י"ח ע"ב]. יז) ישראל שנתן מעותיו לגוי ביינו לעשותו במהרה וטהר ישראל כליו והניחם בביתו של נכרי או שנכרי עצמו טהר כליו לצורך ישראל ושטפם כראוי ופגעו י"ט או שבת וכו' והלך גוי ובצר את כרמו ונתן את הענבים לתוך כליו של ישראל או אפי' לתוך כליו של נכרי ששיהר למחר בא ישראל ומצא את הענבים כתקנן והנה הענבים ומצא בשולי הכלי יין שיצא מן הענבים שפינה יש לחוש לאותו יין או לא. כך דעתי נוטה שאין לחוש לאותו יין שום איסור וכו' הלכך משום איסורי' דשבת נמי לית בהו. שבה"ל ח"ב כ"י סי' ה'. כדיני נשים. יח) מוכה

שהין

^א בכ"י הן מסומנות בסו' נ"ז, נה, ס—ס, סה, ע"א—עז; וד' הנשואות אשר ממנו בכ"י נמצאות במדרשי ובמהר"ם דפ' פ' והזכרתים בהערותי.
^ב כבר הבאתי למעלה באות, רשב"ם" מה שדבר הרב הזה על תשוב' ר"ג (מדרכי י"ג). ובכ"י כתוב אחרי דברי הרשב"ם, "כך השיב רבינו שמואל ראה הרב ר' משלם את דברי ר' שמואל ולא נתיישרו בעיניו וקאי כותיה דרגמ"ה". ובמהר"ם תת"ו הובאו שני תשוב' של ר"ג בענין אחר, ובסוף הגוסס' הראשונה כתוב שם, אבל בזה יש לפקפק וכו' ופעם א' וכו' ועיין שם סוף סי' ר"ג.

שחץ אין לה כתובה תו' יבמות ס"ד. יוציא. יש) יבמה שנפלה לפני יבם מומר צריכה חליצה. מרדכי החולץ. כ) איש ואשה עמדו יחדיו ה' שנים ולא היו להם בנים ולא ראתה דם כי אם לפעמים בלא וסת השיב הרב שיעמוד עמה עוד ה' שנים; הגה' מרד' שם. כא) אם אומר העזר שלקח ידה בע"כ ונתן הטבעת בידה מאחר שלא זרקה צריכה גט ואע"פ שלא דבר. הגה' מרד' גיטין פ"ו. כב) מורדת כופין ונותנין גט לאלתר פן יצאו בנות ישראל לתרבות רעה. בסוף תשו' מהר"ם. ר"ן. ועי' בהג"מ אישות פ"ד. כג) היה לו אשה ונשא אחרת בשביל שאין לו בנים ורצתה הראשונה להתגרש תצא בלא כתובה ונדוניא תקבל. מהר"ם תת"ס"ה ועיין בכפתור ופ' פ"י. בדיני ממונות: כד) מי שנתחייב ממון עבור מלשינות ומת אם עמד בדין גובין מן היורשים אבל חייבוהו ב"ד קנס לא קנסו בנו תחתיו. מרדכי הגדול ב'. כה) שר שאנס קרקע של ישראל וקנאו ישראל אחר מן השר מחזיק [צ"ל מחזיר] הקרקע וחוזר ונוטל מ"ה מה שהנהו וכן בעע"ז שאנס קרקע. שם. כו) אשת איש שפשעה בפקדון ונגנב אם יש לה נכסים שאין לבעלה רשות בהן תשלם ואם לאו יכתבו לה פסק דין שאם תתאלמן או תתגרש תשלם אבל בחיי בעלה אינה משתלמת. מהר"ם ד' לבוב תצ"ח וכן היא בכ"י שלפנינו ועי' מהר"ם ד' פראג תת"ן ובמרדכי פ' החובל. כז) ישראל שהשאיל ערבנו לגוי והלך הגוי ולוה עליו ברביית מישראל ולא פראו הגוי אנס והלך ישראל עצמו ופראו מותר לקבל הימנו רבית דהו' כמוכרו לו ואם הגוי אנס אינו רוצה לפדותו אין ישראל המלוה יוכל לומר לא אחזירנו אלא לגוי, מרדכי ב"מ פ"ה. כח) ש"מ אכר לשותפו תן מנה לפלוני ונפמי' ועשה כן השותף ונתן ואח"כ תבעה אלמנתו של ש"מ מן המקבל ואמרה שלא היה יוכל ליתן שמשועבד לה בכתובתה וכו' ופסק שאין האלמנה יכולה להוציא מן המקבל. מהר"ם תתסא ומרדכי ב"ב י"ג. כט) לאה הכניסה שרה לראובן ומת ר' ולו בן ונשאה לשמעון והכניסה לו השדה וכת ש' והניח בנות ומתה האשה לכי השדה לבנות יורשי שמעון או לבן שבירושתה בן קודם לבנות ופסק שבעלה קנה הקרקע והיא לירשי שמעון. מרדכי מי שמת. ל) ר' ושי' לקחו מקח מן הגוי ונתן ר' חלקו לשי' לתת לגוי אבן ש' נשמי' ולא נתן כלום יחזיר לשי' מה שנתן. מהר"ם תת"ו. ב' תשובות והשניה אית' גם בכ"י ושם סופה „ומן השמים רחי' וכן הדין." לא) קטן שצוה לביתו ונתן הכל לראובן דודו וצוה שמעון דודו, ופסק שבמקרקעי אין מתנת קטן מתנה ויפלו לפני היורשין והמטלטלין וזה בהן ר'. מהר"ם תת"ו. [ועיין בהג"מ] מכירה פכ"ש ענין חומה לזה. לב) ש"מ מינה אפוטרוס ואמ' פד' כפי וידך כדוי ועמד האפמ' ועשה כפי דעתו שלא ביושר בהאי גוונא אין לומר מצוה לקיים דבר המת ואין מעשה האפוטרו' מעשה. מרדכי י"ג. לג) מהפכין שבועה אפי' בדרבנן ופסק' בזה כר' ליאון רבו. תו' שבוע' מא. ולמד ועי' במרדכי שם. לד) כיון שאין נשבעין על הקרקעות כ"א מדרבנן אותה שבועה לא מהפכין דתקנת' לתקנת' לא עברין. הגה' מרדכי שבוע' פ"ה. לה) ר' ושי' ולוי פירשו לים ונתנו שכר בשוה והיו בסכנה ונאכד הרבה ורוצה ר' שהציל מעט שישלם לו ש' עוד חלק בהוצאה חלק שלישית שלו

ומחצית חלק של לוי ופסק הרב שש' אינו משלם אלא כשיעור החשבה ששמעון משיב לו. מהר"ם תתס"ט [כתוב לפניה תש' מאור הגולה ואולי שיעור איזה תש' במהר"ם מסי' תתע"ג עד תתק"ב לו הן.] לו) בדיני המלמדים ותהלתה. "דין אני גרשום החתום למטה אשיב לשואל דבר לפי מה שהראוני מן השמים צריכין להיות נאמנן מלמדי תינוקות וסופרין להיות מלאכתן באמונה וצדיקין במעשיהן ומי שמלאכתו באמונה זוכה להיות בישיבה של מעלה ואינו מוט לעולם לכן אמ' דור ברוח הקדש ד' מי יגור וכו'", שבה"ל ח"ב סי' ס' קס"ה והעתיקה הרב אב"ד ר' משה גידעמאן בספרו על חינוך היהודים דף 293. והנה הרי"ג הקפיד מאוד שלא לבזות אותן שהחליפו דתם בשעת השמר ואח"כ שבו לחסות תחת כנפי ה' וכן מצינו לו תשובות לחפות על השבים, לו) כהן שנשתמד עולה לדוכן. א"ז ח"ב. ת"ב. לח) כפר בעיקר ועשה תשובה א"צ מבילה. ארח' חו"י ר"ה. ב'. והנה במהר"ם סי' תתכ"ח כתוב תש' בענין אי משומר יורש אביו וחתום עליה גרשום בן יהודי אולם התש' היא מר' נטרונאי והובא בשמו בש"צ ח"ד ש"ג סי' כ"ה ובחמדי' ג' סי' נ"ב וי"ג ובתה"ג ד' ל"ק סי' כ"ג. ונראה שר"ג כתבה בשם ר' נטרונאי ולמדן אנו מזה שהיה דרכו כשהיה נשאל על דבר שדברו בו גאוני בכל שקדמוהו שהיה כותב תשובתם וכן ראינו שהשיב בשם ר' נטרונאי שאומרים פיומים באבות (שבה"ל י'). וכן באסיפה שלפנינו מזכיר מנהיג ב' ישיבות (פ"ח). גם זאת מצינו שהרב נשאל פעמים על ענין אחד והוא מבאר ומרחיב דבריו שנית (פ"ה ופ"ח, צ"א וצ"ה) וכותב "ועכשיו אפרש לכם הכל כדי שלא תצטרכו לשאול עוד על כך. ועי' מהר"ם סי' תת"ו. ודרכו בתשובותיו להביא ראיה מן הפסוקים, ולפעמים מסיים תשובותיו בהם, אוהב להביא סמך מן המקרא ומן המשנה (א"ז ח"ב ת"ב; מרדכי י"ג). ואחרי שהביא ראיותיו בחוק יד אומר "על הטעמים הללו סמכתי" (מהר"ם רס"ד) "מכל טעמים אלו". ראש דברו בתש' "אני החתום למטה" אני גרשום "לפי שדעתי נוטה" "כך הראוני מן השמים". ובמקום שמשיב על הטענות שיוכלו להביא נגד משפטו אומר "ליכא למימר" "כאי אמרת" "ואם תאמר" "ולא דמי להא" ומסיים תשובותיו בלשון "מן השמים רחימו" "מן השמים קנסו" "כך הדין" "הכי דינא" והנה הרב בפסקיו בין דין לדין אף אם המשפט יוצא כאור בהיר רוצה להפיש דעתן של אנשי הריב (פ"ה), עומד בפרץ לקנוס החוטא למען עשות סייג לתורה (צ"ג) ובכל זאת לא נשא פנים להביא ראיה מרשעתו ולומר שאף טענתו כותעה (פ"ח "ואע"ג דלא שפיר עביד וכו"). עומד לימין אחיו אם באו אחרים להדיחם ממקומם אף במקום שלא חשו לכנוס למערופ' של חביריהם (שם שאיל' ב'). אולם הוא הצדיק אשר עשה מוסד לתורה בצרפת ולותיר ותקן תקנות לא רצה להכריח הקהלות על המנהגים, הוא אשר גזר בחרם שלא לשמור בית מגוי שדר חבירו בו עד הנה כתב "מכלל שאין נהגין באותו מקום לפרוש ממערופי' של חבירי' (פ"ו) "לכנוס למערופי' של חבירי' הדבר תלוי במנהג (פ"ח) אך בזאת יאות לקיים את דברי העדה והקהל ולתת דת לשמוע אל החק אשר חקקו בהוסדם יחד וגזירת העדה בעיניו כמשפט ראשי האבות וקני ישראל בימי יהושע בן נון (פ"ז, צ"ז).

והנה בדבר החרמות והתקנות שעשה ר"ג נראה שבהסכם הקהלות עמד לגדור גדר ואותן התקנות שנוסדו עליהן קהלות צרפת ולותיר חוק בתרם, ותקנות אחרות שתק"ם⁽⁸⁾ הודו בהן וחרשון תמיד לחק ולא יעבור ובהיות ששם הרב גדול נורא מאוד קימו וקבל היהודים בדורות הבאים אחריו את כל תקנותיו עד כי בדור רש"י כאשר חרף איש את רעהו שנממע במי השמר ושמעו שיש גזירת ר"ג על זה יראו מאוד לנפשותם (כ"א). והנה אם און וחקר ותקן הרב הרבה גם פירושו בדברי התלמוד היו לאור גדול⁽²⁾ הוא האיש אשר החל לפרש מסכתות הש"ס מראשית המסב' עד סופה ולבאר כל דבר, תחת אשר גאוני בכל לפ"ד רק עשו כן בפ"י המשניות, ובפ"י דברי הש"ס בארו רק דבר הקשה, גם שמר פ"ו ולשונו ובאר בלשון קצר וצח כאשר

⁽⁸⁾ במהר"ם בראש התקנות כתוב, חרם תקנת הקהלות ששם רנמ"ה" ובתוך התקנות, וקודם ר"ג היתה תקנה ורנמ"ה תיקן לחדשה בכל שנה". והנה בתשו' נזכרת גזירת הקהל, שלא יעכב הנפקד ספרים אצלו בשביל שום תביעה" (כט) והוא נזכרת בכלבו סי' קי"ו בשם, חרם קדמונים" בתוך תקנות ר"ג. ובהג' אשרי ב"ב פ"ב סי' י"ב אית', ואם יש חרם ישוב ע"פ תקנות ר"ג מעכבין עליו. וכבר אמר הר"ד ה. גרעין שאין לשפוט משפט ברור איזה מתקנות ר"ג ממנו הם, ואחשוב שמפני שהר"ג לא שם את תקנותיו לחק ורק קהלה וקהלה קבלה על עצמה את תקנות הקדמונים אשר חוק ואת החרם אשר שת עליהן לכן נמנו בין תקנותיו גם גזירות הקהלות, ואלה אשר מצאתי בדברי הראשונים נזכרים על שם ר"ג. א). שלא לישא ב' נשים. א"ז ח"א. תר"ח ע' כפתור ופ' פ"י ובתשו' מהר"ם פדובה סי' י"ג. ב). שלא ליתן נט בע"כ. הנה מרדכי יבמות פ"ד ושם נקרא חר"ג וחרם תקנת הקהלות וע' במהר"ם פ"ד שם ובתו' נדרים צ: נראה שאם גורם שתאסר אשתו עליו וע"י זה צריך לגרשה עובר על חר"ג. ג) שלא לבטל שידוכין שלא מדעת שניהם. הנה מרד' שם. ד). שלא לבייש בעל תשו' מעונם. לפנינו סי' כ"ט ובהג' מר' הגוול ב'. ה). א' שהשאל ביהב"ג לקהל אין לאוסרה לאדם אם לא יאסרה לכולם. אר' חיים ה' ביהב"ג סי' כ"ו וע' במהר"ם פדו' סי' פ"ה. ו). שלא לשכור בית נוי שדר בו חבירו עד מלאת שנה, אחר שיצא, חוץ אם אמר זה הדר בו למשכיר תנהו לי בפחות. מהר"ם פדו' סי' מא. ז). שלא לירד לתוך אומנות של חבירו מנון להקים ריחי' במקום דאית'. כן משמע מהג' אשרי ב"ב פ"ב. ח). אין לצאת מביה"כ אם יש מנין מצומצם. בארח' חיים תפלה סי' ע"ה בלשון, פסק ר"ג. וכתוב שם, וביאור עוד שאילו יוצאין ומניחין החזן עליהם אומר ועוזבי ה' יכלו ואולי כתב ר"ג כן באיזה תשו'. ט). שלא להגיה ספרים. בהקדמ' ס' הוישר וסי' תר"ך. ואולי נוכל למנות עמהן גם. י). שלא לדאות בכתבים של אחרים" אחרי שראינו המנהג מאז לכתוב על הספרים, ופנין דרנמ"ה ע' בתשו' הלכות קטנות לר"י חניו סי' ג"ט ורע"ז ובבאר הגולה יו"ד סי' של"ד.

⁽²⁾ לא נדע בכיורד איזה מן המס' פ"י ר"ג. מפ"י למ"ק נדרים ומכות ע"ל. הרב חיד"א בש"ה כתב שראה פ"י כ"י ממנו לקרשים, ומצאתי פירושים לר"ג על ענינים במס' ברכות, עירובין, פסחי, סוכה, קידושין, גיטין, סוטה, ב"מ, ב"ב, סנהדרין, ע"ז, נדה (ערוך ערך נשר, מדרק, קפא, פטמא, טט, ורכשי, סבן, עטר, הנתא, חלק, ערן, הנלא, נב) שבת, מגלה, חולין (שבה"ל סי' כ"ו נ"ד פ"ו). ואחרי אשר מסרתי דברי אלה לרפום הגיע לידי מכתב עתי, בית תלמוד" לחדש סיון ש"ז וראיתי שהעיר הרב ה' א. ה. ווייס שר"ג כתב הנמ' בכתב ידו וכבר הבאתי למעלה דברי ר"ת ע"ד נוסחאות רנמ"ה. וגם באיזה הערות בתולדות חיי ר' יצחק בן יהוד' ור' יצחק הלוי דברי מכוונים לדברי הח' הזה.

כאשר נראה בפ' לנדרים ה' כ"ב ע"ב ובסוף מס' מכות ובפ' למו"ק ועיני מ"ש בזה הר"ר יעקב רייפמאן בכנתב חרשי לפראנקל 54 צד 230. ובדרכיו הלך רש"י בפירושו ועור טרח הרב להעמיד גירסאות נכונות וכתב הספרים ותלמידיו תלמידיו העמיקו לראות כתב ידו («ספרו של ר"ת שהועתק מס' רי"ג», א"ז ח"א סי' נ"ט. «בספר רי"ג שכתב בכ"י עיטור ח"ב. י"ז א. ג) גם עשה ציורים בפירושו לש"ס לבאר דבר הקשה (מרכי ה' ציצית) ונראה שהוא היה הראשון גם בזה ואחריו מלא רש"י. «והנה עור אעיר שבתש"ו הרב הובאה תיבת מערופיא וענינה הרשיון שנותן שר או אדון ליהודי להשתדל הוא לברו בכל עסקיו וממכרו ולהרויח בהם. והנה הרב ש"ר בחקדמה לתש"ו גאוני קרמו' אמר שהיא מלה ערבית, וקשה עלי הדבר אחרי שמצאתי המלה בראשונה בתש"ו רי"ג ולא בתש"ו הגאו' לכן אחשוב שהיא מלה צרפית מן הלשון שדברו בימים ההם mire-fier. והנה mire שרשה בתיבת merir שהוראתה הרוחה ומנת פרנסה ותיבת fier הוראת' הנתניה ועויבת הבטחון, ומערופיא היא עויבת ההרוחה והמקח והממכר בגבול האדון. (ע' Littré).

י"ג. בתש"ו רי"ג הזכרו: יוסף בן פריגורוס (צד). שם פריגורוס מצינו בירושלמי תרומות פ"א, ב' רבי פריגורי דקיסרין, ובקונטרס וורמייזא להרב הדרשן ר' אהרן יעללינק' נמנה בין ההרוגים בוורמייז' בשנת תתנ"ו «ואסתר ובנה פריגורט' והוראת השם «מנחם» כאשר העיר כבר הר"ר ל. צונץ.

יושתן (צה) הוראתו צרוק בעברית (Juste).
 ל'און (צה) הוא בר מרדכי, שבראשית התשוב' שהובאה במרדכי י"ג בדין האפוטרופס כתוב בכ"י, תש"ו רי"ג בר יהוד' ממס לר' ליאון בר מרדכי ולמר צדקיה בר אלעזר אנשים הגונים וחשובים וטובים לשמים ולבריות שלום על השאלה ששאלתם ממני וכו'. והנה גם רבו של רי"ג שמו ליאון. מהר"ם רס"ז.

שמואל בר יונה (צט) מפולפל.

יך. בתוך התשובות על השאלות באו באסיפה אשר לפנינו מלבד ההלכות בדיני נדה (יד) והפ"י בעניני איסור כולל (כ') ופסק ב"ד אחר (נט) עור פסקים ופירושים בש"ס. הפסקים הם הדברים אשר ראו התלמידים בעיניהם כאשר יצקו מים על יד מוריהם הביטו אורחותם ולמדו להועיל, והנה זה הדרך להזכיר מוצא דבר בבית מי קרה מקרה טהור או בלתי טהור, מה נהייתה בשבת התלמידים יחדיו והקשיבו לקול רבם, מה דבר המורה בעת פרושו לפניו השאלה כשמלה היא גם מסלת החכמים בעלי תרסק בירושלמי ובבבלי וחכמי צרפת אשר כתבו אלה הפסקים הלכו בדרך הראשונים כי כן ספרו לנו גם האמוראים מפרשי המשנה אשר ארגו את מסכת התלמוד אפוא נתגלע הספק, לבית מי בא הרב וראה כזאת וכזאת, איך ראה בטוב ביום שמחות והביאו לפניו השאלה או כי נפשו עמלה לו בעת רעה גם ספרו לנו ממאבל שלחנו ומשקיו ותפלתו ועלתו אשר יעלה בית ה' כאשר הגישו חבריו או תלמידיו לפניו את הדין, דברים כאלה לרוב אינם בפ"י חכמי ספרד, אכן חכמי צרפת כאמוראי בכל כתבו אלה הפסקים ומאורעותיהם

ומאורעותיהם ואספוס באסיפות התשובות כמו' ס' הפרס' וס' הישר' ורשמום לזכרון במחזורים, ופסקים אלה הובאו גם בתוספות^(א) ורובם בדיני תפלה וברכות ואיסור והיתר, אולם מצינו הוראות כאלה גם בענינים אחרים, בענין י"ג (מהר"ם ש"ה וש"י) בנחבל שתפס כוס של כסף מן החובל (שם תשמ"ב והובאה במרדכי כנ"ל) הורה רש"י על שאחרו הכתובה לילל חמישי ונחתמה, הורה לכתוב בכתובה הכל קבל עליו (שם תתנ"א). והנה הוראות כאלה כאשר שמעון מפי הרב ובעיניהם ראו היו יקרות בעיניהם עד שאם נשאלה שאלה בענין הרומה היו כותבין שהוראה כזאת שמעו מפי הרב (ו', ז', ס"ב, ס"ט, ע"ט, פ"ב) ולפעמים כותבין גם הראיות שהביא אז הרב או מספרים את אשר שאל ואשר ענהו וכל ענין משא ומתן (ג', ס"ט, ע"ב פ"ב) ובענין זה הובאו גם ההוראות בדברי התו' ובאסיפות שזכרתי ובמררכי. הי"ט פסקים אשר באסיפתנו זאת רובם מר"י בר יהודי ומרש"י וכולם בדיני או"ה הוי' מא' בה' תפלה (ס) וא' בה' קידושין (ס"א). ובאו"ה מחמירין התכמים האלה לרוב ועומדים בפרץ ודבריהם: תבא ברכה על המחמיר (י') הואיל ויש מחמירין מצוה להחמיר לגדור גדר (ע"ג) אך שלא לפקפק ולנהוג קל באיסור צוח (ע"ה) אע"פ וכי' ואין בו איסור אבל ר' הקדוש נוהג כל מעשיו לשם שמים (ע"ח). ס"ו. גם בענין הפירושים נדמו חכמי צרפת ולותר לאמוראים בתלמוד

^(ג) גם קדמוני חכמי צרפת חרתו על לוח פסקי רבותיהם ככה כתב ר' יצחק ב' יהודי' מנהג רבו כשהיה תינוק אצלו בבית"כ (שבה"ל ו') מנהג ר' בספירה אם היו הצבור מתפללין בעוד יום (שם ע"ה) גם רש"י כתב פסקי רבותיו (שם נא, ס"ז, צ) ועל דבר מנהגי ר' קלונימוס ע' פרס פ"ח ור"ה. ואולי האי דמילה ברה' שזכרנו בתוך תשו' ר"ג הוא מפסקיו (א"ז ח"ב רע"ה). וכדרך זה כתבו גם פסקי רש"י ור"ת (ע"י שבה"ל ד'). והנה פסקים אלה בתוך קבוצות התשובות הן במקום ההלכות הבאות בין תשובות נאוני בכל כי באסיפת תשובות נאוני בכל נמצאו תמיד גם הלכות קבועות והן פסק ויתד באיזה שיטה וסוגי' ובראשן הושם מלת "והלכת" או "אמר הגאון, ואיזה מהן הובאו סתם בלשון התלמוד ובסופן, וכן הלכה" והטעם שהתשו' תואמות יחדיו עם ההלכות הוא לפ"ד לפי שהגאונים היו לומדים ענין מן הש"ס לפני דודשיהם וחזקין ההלכה ופעם היו נושאים ונותנין על השאלות אשר שלחו להם והתלמידים כתבו לזכרון את כל אשר הובא בית ה' פתרון השאלה ודבר משפט ההלכה, ולפעמים כאשר באו שאלות ממרחקים שרטטו השואלים גם בסופן ספק שנסתפקו באיזה מן עניני התלמוד לדעת גמר הדין וכשהשיב הג' על השאלה כתב גם ההלכה הקצרה בסוף תשובתו, ולכן גם באותן תשובות שאוספו אספה במקום שהיו נשלחים שם נמצאו והעתיקו גם הלכות קבועות. והנה מן הכלל הזה יוצאת רק אסיפת התשו' דפ' מנטובה שג' שהן כולן ע"ד שאלות ותשובות קצרות באין הלכה, אולם כל הרואה בעין פקוחה יבין לאשרו שאסיפה זאת מעשה ידי אמן קיצור תשו' גאונים שונים וכולן ערוכות בלשון שו"ת לתת תאר אחת להן וגם בתוכן הלכות שניות במשנה ובתלמוד ואולי שהובאו בלשון "הלכת" באחת מן התשו' שהיו לפני המאסף וחרש חכם במחוגה תארן בלשון שו"ת כמו ס' רנ"ג עד רע"ד בדיני עריות ודרכה כמותה. ואחרי אשר רוב ההלכות שאינן מסוככות כבר נחתבו בוטן חכמי צרפת באו בתשובותיהן במקום ההלכות אלה הפסקים.

^(ד) ע"י תו' ברכות י"ג: שואל; י"ד: ומנה ועיין במהר"ם רע"ג, כתוב במחזור יוטר"י; תו' שם כא: עד; ל"ט: אבל, הכל; מ"ז: אין; נ"ד: הרואה וחולין מו. היינו וע"י ברש"י; ק"א: הלכתא; ק"ב: ודגים.

בתלמוד אשר חקרו על כל מאמר ומלה במשנה והשוו דברי התוספתות והחיצונות אל מאמרי המשנה וממרחק יביאו מה שדומה קצת אל הענין שהם עסוקים בו ותחבולות יקנו לפרק הקושיות זה בכה וזה בכה ומראים כמה פנים לתורה, כן עשו חכמי צרפת למאמרי וסוגיות התלמוד כאשר ידעו כל באי שער התו' בש"ס, וכמעשיהם גם הפירושים אשר באסיפתנו (לו—למ, סז) והן משונות מאוד מפרושי רש"י (כ', פ"ד). ורחוק זה הדרך לתרץ קוי בכמה מעמים (למ, סז) מדרך גאוני בבל, והנה הפירושים האלה כמה תשובה לתלמידים השואלים פשר דבר ומתחילין במלות „דקשיא לך“ „וששאלתם“. ואולי זה ראשית פירושי רבני צרפת לתרץ איזה קושי ששלחו משחריהם בכתב או ששאלו תלמידיהם ותירוצייהם שהפיקו בהם דעת כתבו על ספר, וכאלה מצינו הרבה בס' הישר, ואח"כ עשו מטעמים כאלה בהגיון רוחם בלי שהגיע אליהם שאלה וכדומה לזה מצינו לגאוני בבל שדרכם היו לכתוב תשובות על השאלות או הלכות קבועות בענינים שדרשו בהן והורגלו בזה עד כי קם ר' אחאי ויכתוב כל דרישותיו בלשון שאלות ור' יהודאי אסף בחפניו כל הלכות הש"ס. אולם מן הפירושים באסיפתנו נראה שלא באו כל ההוויות שדרשו רבני צרפת לשמע און תלמידים הבאים אחריהם אם כי נכתבו בתשובות או בגליונות והלא נראה שכך התירוצים שבאו בס' ל"ז הובאו רק ב' בתו' וכן מן התירוצים בס' ל"ט והאחד מהם הוזכר ברשב"א. ועוד צריך חפוש ועיון לדעת דרך מסדרי התו' בזה ואיך הגיעו אליהם שמועת הפירושים והקושיות בכל מקום.

טז. מתוך התשובות האלה נראה תהלכות בני ישראל ומנהגיהם בימים ההם הם ישבו בגוים^{טז} והיו להם שדות וכתים וכרמים (יג, צב, צה) סחרו בארץ (כ"ז) הלכו עם הסחורה בספינות ולמדה"י (צז, צח) קבלו שדות וכפרים לפרס מן השרים ומן הכומרים (פו, פח). גם קנו וגבו מעשר הראוי לאדונים (ל) אולם לא מצאו מנוח כי יד השרים היה במעל לשום עליהם מס כבה, את העשירים תפשו חיים (כו, כט) שללו כל העיר (פו) עד כי שמו איש צרורותם על שכמם ויחבאו במערות (לג) וילכו דחי בלא כח מעיר אל עיר (סב); ולרוב היתה תאנה אשר אמרו שונאיהם להרים יד ביהודים ולאברם, כי אם הלזו יחירים מישראל לגוים גם ראינו שהלזו להם לפעמים בלא נשך (פח) והרבה מגויי הארץ נשו בס ויקחו מבני ישראל תרבית (יה, כט, צ, צא, צח) ובימי הרעה כאשר הלכו הלוחמים מארצות המערב לארץ הצבי והשתי והערב אות על בגדיהם או כנחל שוטף באו על שארית יוסף ויבלעוה עד כי כתב רש"י „לקו אותן שסביבותיכם מכה נחלה מאוד וכבר זוללים בין הגוים (כ"ג)“ אכן בכל זאת לב בני ישראל לא נמוג, היחידים בעם עמרו על נפשם, ובעד כספם אשר בידי הגוים הלכו הלך וסב

אולי

^{טז}אלה הערים אשרי נזכרו באסיפתנו ממדי' צרפת ולא מצאתים במקום אחר בתשוב' חכמי ישראל Cavaillon; Pont au De Mer, Embrun (ג) Mascon, Lugdunum. (ד) La Fleche, Durtal; (ה) Cousance, Bouchoux, (ו) וזמם ôte erin, sans erin וכן צריך להיות וצריך לתקן כן טעות הדפוס בס' ס"ט הערה ד' והכוונה למקום ברנל שאין בו שער.

אולי ימצאו תושיה להציל העשק מידם, אל ראש הכהנים, האפיפיור נסעו ובידם ראשי הפספסים אשר נתנו הלויים לזכרון, כאשר הרגילו גם לתת חצי עץ מתוקן לזה, (תשוי מהר"ם תת"י) ויעמוד הכהן הראש אשר ברומא לימין היחידים אשר חלו פניו (ל"ד); גם הקהלות נועדות וביום מועד נקבצו אל השוקים לגדור גדר להחזיק מוסרות האחוה וברית השלום (כט, ל) ותחת שבמקום המשפט בימים ההם שם הרשע להעביר ידו באש או ללחום מלחמה הטילו קהלות ישראל תרמות (ל, צ"ז) וכל עדה אשר במ גורה גורות או נתקה החרם ביום אף וצוקה (כ"ב) ויהי מאמר הקהל חוק מאוד עד כי חשבו שהאיש אשר מעל בחרם הוא בנידוי עולם (כא).

תשובות החכמים השיבו נפש שואליהם וישלחו עבדיהם או שכרו רצים אשר אזרו מתניהם להוביל כתב השאלה בדמים יקרים^(ט) (ג, ט, כט, שם הוא מענין השאלה). גם החכמים אשר קמו אחרי הרורות האלה כבדו מאוד את התשובות מחכמי צרפת ולותיר עד כי הזכירן בתחלת דברי התשובות («בתשוב' המתחלת משרכו מפילי תללים». תו' בכורות נה: שמא; «בתשוי אחת המתחל' חורנו וכו'». תו' ב"מ ק"ח: ארעא; ובן בא"ז כ'. ק"מ. שו"ת מהר"ם ד' לבוב סי' ס"ב ובס' הישר תקנ"ט). ולנו בניס אשר נולדו דור אחרון מה יקרו רעיהם, מעפר תצמח תושיה כי נביט אל אנשי מופת אלה אשר כהררי עד קצם למרום התורה והיראה הגיע, במוט ארץ לא ימוטו וביום סועה וסער כתב שלמדו בחכמתו (כ"ג) «ואתם תנו לבבכם לדרוף שלום וכו' והשלום יגרום לכם עזר».

בטרם אשים קנצי למילי עוד אדבר דבר באוני החכמים הקוראים. לא נכחד ממני כי קטן וחדל אני בתורה ואם באתי למנות תשובות החכמים לא ידעתי ספורות. יבואו נא הנבונים וימלאו את החסרון ואם שגיתי בביאור אמרי החכמים יבינו לי.

ווי ען, כ"ה סיון תרמ"א.

יואל הכהן מיללער.

^(ט) כס' ג' אית' ע"י עכדי גלסור ואולי היה שמו Galaor ונמצא שם זה בשירי צרפת מימים ההם ושם נער עבד מלך כן ובענין זה ע"י מי שהיו שולחין כתביהן ע"י כס' הישר תרכ"א זעיון דף ע"ז ע"ב שם ע"י גוליר שאשלח עמו, אולי שהיו שולחין ספרים ע"י אנשי המלחמה הבאים מעיר לעיר.

תשובות חכמי צרפת ולותיר סי' א.

סי' א שאלה מן הרב ר' יום טוב בר יהודה. שלום לך אחי ר' אליעזר יגדל שמך ותורתך, הנני יום טוב אחיך מבקש ממך על מעשה שארע בכאן על גוי ששתה יין בכוס אחד ועדיין משקה טופח ונראה שלא להטפיה והיה מעט יין כשר נשאר בכר והריקו היין שכבר לתוך הכוס הטופח והוליכו מיד הכר אל החבית^א והוציאו מן היין הרי ניצוק בר ניצוק ועתה שאל מן הרב קרובי ר' יעקב הלכה למעשה על ניצוק בר ניצוק אם אסור או מותר ועתה אם יתירו תודיעני ומאיה טעם יתירנו אם ^ב אילו כמו כן, ושלום. תשובת הרב רבי יעקב בר מאיר ז"ל. נפש אדוני לא תדע עצב אך אמת ושלום יהיה לו כל ימי חייו אלופי ומיודעי מורי הרב ר' יום טוב אני אני כדאי ששלחת לי אלא כך דעת תלמידך נוטה שאפילו ניצוק יש לו ראייה^א להתיר כמה וכמה נכוחות בהמתקנו סוד יחד הגידה אליו חרא דקפריך על רב הונה גבי משנה ראשונה ש"מ ניצוק חבור הוא דהא ר' הונה גופיה אמר חיבור אלא לא מצא רב הונה תשובה לכאן דפריך ליה הכא בהשוכר^ב ובפרק אחרון אבל זאת הגרתי והיא קטנה שבראות שבה ומשום דעלה אוקימנא. ואשר שאל על ניצוק בר ניצוק נראה לי התר^א מדאמר לא שאנו אלא שלא החזיר וכו' גרנותני מיתסרא בנצוק אבל גת לא מיתסרא^ב לבר משנה ראשונה והוי נצוק בר נצוק ואחי ר' יצחק מקשה דהא יין שבגת כי מים חשיבי משום הכי לא מתסרי בנצוק אבל יין לא שנא נצוק ול"ש בר נצוק והאי לאו פירכי^א היא דא"כ לפי משנה ראשונה אפי' כשהחזיר גרנותני לא מתסר דהא כל מה שבגרנותני כאות^א שבגת דמי ואם שבגת חשיב מים שבגרנותני נמי חשיב מים והתלמי כי פריך נצוק חבור לא מצי למפרך והא מים נינהו ומוזה הטעם נראה לי נצוק בר נצוק דלא הוי חבור דא"כ אפי' שבגת נאסר בלא החזיר גרנותני דאע"פ שלא נמשך הוי יין לאסור אם נפל בו יין דע"כ לא פליגי אבוי ורבא אלא בחמרא חדתא בעינבי אבל בחמרא דנמשך לתוך חמרא דלא אימשך לפי משנה ראשונה הוי אסור במשהו ומשום הכי לא מצי תלמודא לאקשווי והאי דגרנותנא אינו יין אלא כמים חשיב דהא יין הוא אבל לא יאסר כמינו אלא בתערובת יאסר וא"כ דנצוק בר נצוק הוי חבור^א בלאו שבגת נמי יאסר בלא פשיטא לי נצוק בר נצוק מותר ועוד יש לי ראיות אבל אני עסוק בקנן ביתי שקנתיי ובלא ספר מבחין כתבתי כן ואתה תרדק להעמיד הדבר על בריו ובר נצוק קל הוא כמו בר נותן טעם וכאן צדדין דאלו אסורי^א צידי צדדין מותרין. ובשביל המים איני יכול למצא צד הותר שאילמלא מתוך החבית שבו המים משכו לתוך הכוס^ב הייתי מתירו וכבר פשט ההיתר אבל

עכשיו שהוציאו יין מן החבית ונתנהו בכלו אחר מיא יקורי ופירא קפי מלעיל ואם מפיה הוציאו היין המים למטה נשאר^(א) וכל מין ומינו ודבר אחר אין הדבר אחר רבה ומבטלו בשביל ערובו שאפילו הוא בעין הוא רבה לבטל את המין שאוסר. ובלא נצוק בר נצוק^(ב) נראין זה מותר שאם אסרו חכמים התר נצוק למשקה הולך ולא אסרוהו לחבר טפח ע"י נצוק דאיכ' תרתי לגרעותא לפי דבריו שהוא אומר שלא היה בכוס אלא טופת.

[^(א) השואל הוא נכדו של רש"י והוא שלח השאלה לר' אליעזר להריצה לפני הר"ת ונראה שר' אליעזר שמש או לפני הרב, והר"ת השיב לר' יום טוב בכתב ידו.^(ב) אחרי שהולך הכר אל החבית המשיך יין לכלי אחר וע"י זה הכלי נתן יין אל הכר ואותו יין שבחבית היה מעורב בו מים. ^(ג) צ"ל אם לא כמו כן כלומר אם לא יתיר ג"כ יודיעהו הטעמים. ^(ד) צ"ל ראיות וכו' בהמתקנו סוד יחד אנידה אליו. ^(ה) צ"ל ובפרק רביעי. ^(ו) הראיה הובאה בתו' ע"ז נו: ד"ה שמע ועיין שם ע"ב ד"ה אכר שיטת הר"ת. ^(ז) צ"ל לפי והנה דברי הריב"ם כתובים שם בתו' דף נ"ו: ד"ה גורנותי וע"י ברא"ש שם. ^(ח) צ"ל בלאו הכי שבגת נמי יאסר אלא פשיטא לי. ^(ט) הנה הר"ת התיר ביי"נ אם נתערב ע"י נצוק (כן אית' בתשו' מהר"ם דפוס פראג סי' שע"ג ובס' הישר סי' תרי"ח כתוב "אך אם לא ע"י נצוק וזה אינו מדוקדק) ואם היה מים בחבית כדי לבטל מעט יין שבקנקן אפילו נתערב לתוכו התיר והתיר בעירו לערב איזה כדי מים בכל חבית כדי לבטל היי"נ ע"י סלק אם יארע תערובת וזה הובא בשמו גם במרכי פ' השוכר אכן כל זאת אם נתערב היי"נ באותה חבית יין שיש בה המים אם ע"י נצוק או בתערובת גמור אבל בנידון שלפנינו שאני, שהמשיכו היין מתוך החבית לכלי אחר וזה הכלי האחר נתחבר עם הכר שהיה עליו תורת נצוק יי"נ או יש לומר שבין זה שנמשך מראש החבית אל הכלי האחר אין בו מים כלל ואיך יבוטל היין של איסור שבכר ע"י תורת סלק אלא אי הוינ' דנין לאסור נצוק בר נצוק מן היין הנשאר בכר היה נאסר גם זה היין שנמשך מן החבית לכלי אחר. ^(י) הכוונה דלא תימ' דא"כ אף אם נמשך יין מן החבית (של יין שיש בו מים) אל כוס שבו יי"נ או אם נתערב יין לחבית זו איך אמרינן סלק והלא יש לומר שהמים נשארו בתחתית החבית, ע"ז אמר הרב שכל מין ומינו וכו' סלק אינו מבטלו משום ערובו אלא אפי' הוא בעין. ^(יא) צ"ל נראה שזה מותר. כלי' דאף אם אסרו נצוק לא אסרוהו אלא כשהולך למשקה ולא לטופת.]

סי' ב הכי^(א) גרסינ' תניא בהסבת הבעל הכתוב מדבר ולא תסוב נחלה ממטה אל מטה בהסבת הבעל הכתוב מדבר אתה אומר בהסבת הבעל או אינו אלא בהסבת הבן כשהוא אומר ולא תסוב נחלה ממטה^(ב) אל מטה אחר הוי בהסבת הבעל הכתוב מדבר. פירוש וכשם שזה מדבר בהסבת הבעל ממטה אל מטה נמי בהסבת הבעל הלכך לתנא קמא ממטה אל מטה בהסבת הבן ממטה^(ג) אל מטה בהסבת הבעל ולתנא בתרא בין ממטה^(ד) למטה בין ממטה למטה אחר בהסבת הבעל כמו שפירשתי ועל מה שפ' רבינו שמואל ש להקשות למה הוא מקשה דכ"ע מידת ממטה כמו כן היה לו להקשות

דכ"ע מיהת ממטה אל מטה בהסבת הבן הכתוב מדבר. כך הגיה ה' יום טוב.

[^א] נראה שהגהה היא מר' יו"ש בר יהודה ובס' הישר סי' תנ"ט דף נ"א ע"ג מצאנוה ושם כתוב וכן הגיה זקני הרב ר' יו"ש נ"ע בישועת שלו ביש נוחלין בב"ב. ובכ"ב קיב: הובאה הגירס' בשם ר"ת בתו' ד"ה תניא. ^ב צ"ל למטה אחר. ^ג צ"ל למטה. ^ד צ"ל אל מטה].

סי' ג' שלום^א לך שלום אל המלך, אשר שמעו גדול והולך, הרב ר' יוסף בי"ר מנחם, במלחמת תושיה לוחם, ופושט עמומות, ומיישר עקומות, יודע ספר, כעזרא הסופר, ונאה דרשן, כמרדכי בלשן, ופותח וסוגר, כהרשש והמסגר, ובסיפרא ובספרי, הלא הוא המורה, ובהיר כשחר הלל, בדברי שמאי והלל,

(אמריו הישרים, בכפתור דברים, וידו יש לאל, כבן קנו עתניאל, וסביביו שרפי אל, ^{אבב} כלבן) עוזיאל. אחרי פרישת שלום הרב באתי אני תלמידו לכתוב לרבי דברי המפמטמים כנגדו על מדת הפסח ^א אשר התניתי לו בהיותי ל^ב מסטרא ותחלוק^ג אכתוב הוראת ר' וראיותיו הנכוחות. הורה רבינו שי' ומכתב ידו העתקנו. המורד מרת הפסח ימרו (אותה) גרושה שאם ^א מודה) מחוקה חייב את

הפטור ונמצא מברך לבטלה היכי ^א ולא) נתנן ^ב בסל דאי נתנן בסל חייב אפי' בפחות מכשיעור כר' אליעזר דאמר^ג הרודה מן הפטור ונתנן לסל הסל מצרפן לחלה אבל היכא דאינה אלא מדה אחת צריכה להיות גרושה כדי שיהיה בה קמח כמדת שעור המים כי המים הם דבר לה ואין יכולין להמרד בגודש מפני

שגדחקים ונכבשים אילו עם אילו שאם היה דבר יבש שיכול להיות צף גרעין על חברו גרישתה ביבש כמחיקתה ^א בלח שהם כוריים ביבש וכו' כך פירוש' סתם לח מחוק הוא ואם באת לכודו ביבש כעין מדידת הלח תמצא בו כוריים שהן סי' סאין גודשא תילתא שי"ט מהכא דבמקום שאתה מודד הלח במחיקתה צריך למדוד ^א היבש בגדישה וכן למדת פסח והכי נמו אמרינן לענין

ים שעשה שלמה כת' אלפים בת (יכיל וכתוב בתים שלשת אלפים בת') יכיל ומתריך ההוא לגודשה כלומר האי קרא דאמר אלפים בת יכיל) בדבר לח שאינו יכול לימרד בגודש (וררכו לימרד במחיקה מאי דכתיב בתים שלשת אלפים בת יכול בדבר יבש שדרכו לימרד בגודש) ואם באת למדוד אותו

בגודש במידת מדידת הלח תמצא בו שלשה אלפים בתים שהרי גודשה תילתא שי"ט מהכא מדידת המים מחוקה מדת היבש גרושה והיך למדת הפסח אלה דברי אדוני רבינו יוסף. ובבא הרב ר' יעקב ^א ישראל) אל האהל) ראה דברך

כתובים בקונטרס) דבר עליך גדולות לאמר מי הרשה לבבך להורות ככה ועניתי לו קשות הרבה ואמרת ^א בא ואראך דבריו נכוחים כי ר' עמרם גאון כתב בספרו לשקול המ"ג בצים וחומש ואני שקלתי הבצים והקמח באזנים עלו יחד בלי הכרע וקראתי עליו סוד ה' ליראיו ואמר ^א חדרל כך כי אודיע

מעותו לרבי צרפת וכשכאנו לצד אסתן ושבנו מדרום לגשר אלדמיר^ג שרמט וכתב לו לרבינו שמואל. רבינו שמואל לעולם יחיה אולם שכחתי לדבר אתו על מדת הפסח שכורה ובא הרב ר' יוסף לונברוט לגודשה ואוכר שאם תמחק ולא תגדש מברך על הפטור וראיתו מבור ספינה אלכסנדרית שהן כוריים

דרכי א' במס' שבת ופירוש' ג' ופירוש' ד' ופירוש' ה' ופירוש' ו' ופירוש' ז' ופירוש' ח' ופירוש' ט' ופירוש' י' ופירוש' י"א ופירוש' י"ב ופירוש' י"ג ופירוש' י"ד ופירוש' י"ה ופירוש' י"ו ופירוש' י"ז ופירוש' י"ח ופירוש' י"ט ופירוש' כ'

א ע"כ שגרה ^א 44 סי' תתק"א

שאוכל

ביבש דאלמי' גודשה תילתא ואני לא ראיתיו^י להתוכח עמו כי מעם בים
 שעשה שלמה שפי' רבנו שלמה זקנו^י ובכלי שרוחבו פי שנים כי ים והכי
 מוכח שמעתתא ור' עמרם מפרש בסדרו לשקול המי' בצים וחומש בצה
 והקמה ושמעתי מבני אדם שמשקל הבצים עם גודל המדה שוין ועתה רבינו
 ישא ויתן בדבר ויורני להעמידני על בוריו של דבר ושלום רבי' ושלום תורתו
 לעד כחשקו וכחשקי יעקב בר יוסף ישראל. תשובת הרב. רוח יוצרני תניחך
 הביבי הרב ר' יעקב ירוע^י היה לך כי מאוד מעו האומרים לגדוש מדת
 העשרון של פסח כי מה שאמרו חכמים מ' סאה שהם מורים ביבש^י לא
 לשם הגודשא תילתא לא לשם מדת היבש אמרו בפרק ראשון שבעירובין בים
 שעשה שלמה הקשו קראי אהררי כתוב אחד אומר אלפים בת יכול וכתוב
 אחד אומר בתים שלשת אלפים ומתריצין ש"מ גודשה תילתא אין זה כי אם
 לדעת שבכלי שעשו כעין ים שעשה שלמה הוי היבש גודשה תילתא^י ונפק'
 מינ' למקה וממכר אבל לגבי מדת הפסח היבש לא יגדש יותר מן הלח כמו
 ששנו רבותי' במנחות בפרק שתי מדות בבריית' וחכמים אומרים לא היה
 שם אלא עשרון אחד ותנן התם במתנית' לרבננ'^י במדת הלח בירוציהן קדש
 מדת היבש בירוציהן חול שאין קדוש לצורך המנחה אלא מה שבתוך דופני
 העשרון כי לא קרב למנחה אלא העשרון מצומצם בלבד בלא גודש וגם
 בתחלת פ' התורה א"ר חסדא האיפה והבת תוכן אחת לחן מה הבת מחזיק
 אויר הכלי שלש סאין אף איפה מחזיק אויר הכלי שלש סאין אבל לגודשו
 לא צוו חכמים לעולם. ושלום נדיבי לעד. שמואל בר מאיר. ואני הרציתי
 דברים לפני החבר ר' מאיר אדם גדול בתורה ודנתי לפניו על דברי רבנו
 שמואל ואמרתיו לו וכי מה ענין^י עשרון דמנחות אצל מדת הפסח כי מה שאמרו
 חכמים בירוציה' חול לפי שאוירה מחזיק עשרון שלם ובדין הוא שלא יהיה
 קדוש אלא מה שבתוכה כי כבר שיערו התוכן שמתחזיק עשרון שלם ואינו
 קרב אלא העשרון מצומצם אבל לגבי מדת הפסח אם באנו לשערה על ידי
 מים כדרך שעושין ומביאין ראיה מנזיר דאמר לגבי נזיר^י מביא שם כלי
 מלא יין ומביא זית איגורי ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואינה דהא גבי
 נזיר מתחייב בין בלח בין ביבש כדאית' במס' נזיר לולבי' וחרצנים מצטרפין
 לשיעור רביעית יין וגם בלח מחייב ולא קמשערני' במים כי אם ביין משום
 דיין עב ואינו ממחר לצאת אלא נגדש על שפת הכוס יותר מן המים כ"ש
 לגבי מדת הפסח דדבר יבש לא חזי למדוד בדבר לח במים שנרחקים
 ונכבשים מה שאין כן ביבש אלא דין הוא לשקול או לגדוש רבינו^י יעקב
 יוסף כי מדה אחת הוא ולא נתיישרו בעיניו דברי רבי' שמואל. ורבינו יתד
 תקועה ישא ויתן בדבר וישיב לרבי' שמואל ותשובותיו ישלח לי על יד
 עבדי זה כי אשלחנו דרומה. שמריה בר' מיכאל ינצא.

[⁶השאלה היא מר' שמר' בן מיכאל מקצות צפון צרפת וכתובה אל
 ר' יוסף בן כנחם השוכן בלונברית בדרום (בשורת' מהרש"ל סי' כ"ט ר' /
 יוסף דינברית אולי Embrun, Dep. Hautes Alpes והיא נקראת מלפנים
 Embredunum וכן היה נקרא הכהן Embredunensis) ובתוך השאלה

מביא שאלת ר' יעקב ישראל ותשובת הרשב"ם. גם הזכיר השואל שהריון דבריו אל אדם גדול ר' מאיר ואולי הוא ר' מאיר בן קלונימוס שהוזכר בתו' סוטה מ': ד"ה והאמר. ^(ג) צ"ל ותחתית דבר, נראה שהרב ר' יוסף כתב פסקיו אל תלמידיו ומהם העתיק וכן ניכר לקמן תכריך כתבים שראה ר' יעקב ישראל והנה בענין השאלה הובאה בא"ה ה' חמץ ומצה סי' ק' שיטת רשב"ם שאסור לגדוש שיעור קמה של פסה, והרא"ש בה' חלה סי' ב' כתב שבאשכנז מנהג הנשים לגדוש שיעור קמה החלה ופלפל שם ובתשו' הרשב"א סי' תס"ה כתב שרא לגדוש ועיין בטור אר"ח סי' תנ"ו ובב"י שם. ^(ד) במתני' חלה פ"ב ה"ד הגי' הרודה ונותן לסל הסל מצרפן וכן בש"ס. ^(ה) צ"ל שלשת אלפים וכול ובתירוץ הכתו' עיין עירובין י"ד: ובפ"י הרלב"ג מלכים א', ז' כ"ו. Pont au De Mer, Dep. Eure. וספרו של ר' עמרם שהביא צ"ל בסדרו וכן נראה לקמן. והיה כתוב כן בסדר ר' עמרם שהיה לפני הרב והנה זה הדין בשיעור המשקל כתוב גם בתשו' כ"י לר' נמרוני ועיין בתשו' ש"ת סי' קס"ג ובטור אר"ח סי' תנ"ו. ^(ו) כך פ"י רש"י שם בעירובין ועי' ריטב"א שם. ^(ז) תיבות לא לשם דגושא תילת' צריכין להיחחק. ^(ח) כ"כ שם בתו' ד"ה שי"ב. ^(ט) צ"ל מדת חלה וכן איתה במתני' מנחות צ' ועי' שם ע"ז. ^(י) עי' במדרכי פ' אלו עוברין בשם ריב"א דאין הכרע אם דומה עשרון של חול לעשרון של מנחות או לעשרון של כה"ג שנזכרו במנחות פ"ו. ועיין במנהגי ה' פסח דנהגו בצרפת ליקח עשרון ג' מצות זכרון למנחות. ^(יא) בתוספת' פ"ד דניזיר והובא בתו' ניזיר לה: ד"ה ואינו ועי' סוכה ו' ד"ה גפן. ^(יב) נ"ל שצ"ל כרבינו יוסף].

סי' ד' מכתב^(א) לרבינו שמעון על היין שהביא גלטר עכרו בדברדורים. רכב ישראל ופרש. עיר וכל מגרש, חורה ערי נרש, הרב רבינו שמעון אני התתום למטה באתי לבקש מלפניו להורות לנו מה לעשות על שני דרדורים מלאים יין אשר שלחו לי ע"י עבדי ופיהם התומים כמושפטם וזה העבר חרש מקרוב בא אלי ולא ידע בענין היהודים ואמר לי כי אחד מן הדרדורים היה נוטף טיפי יין מבין הרבקים וקנה זפת וסתם על הרבקים ונעצר היין ויודיענו רבי' אם יש לחוש לשום זיוף או לשום תבור כי לא שמו אותן בדיסקיאי כי סמכו על הצלעות שהיו דבוקות זו בזו כי לא עין אחד הוא ורבינו בחסדו יודיע לעבדו מה נעשה כי היין מוטל בספק עד יורה צדק לנו ושלו' רבינו לעד. שמריה בר' מיכאל ינצ"א. תשובת הרב. כבוד חכמים יירש, המסגר והחרש, חרש חרש על דבר יינו נראה^(ב) כי אין הגוי נאמן לומר כי זה היין וסתמו כי כדו שתחזיק לו טובה אמר כדאמרינן בעלמ' להשביח מקחו. ועוד^(ג) כי אפילו סתמו אולי סתמו בזה הענין כי לא נאסר בכך ואפ"י שלא היה מונח בדיסקיאי מנהג לשלחו כי מה לי דיסקיאי מה לי שאר סתימות אע"פ כן לפי פשט ההלכה נראה כי אין מועיל שום חותם אם לא במכיר סתמו וחתמו מנהג עוקב ההלכה ועליך תבא ברכה וחיים ושלו' שמעון בר' שמואל זל"ה.

[^(א) רבינו שמעון הוא מבעלי התו' עי' חולין כ"ח: ד"ה לפי ומושבו בדרום צרפת באחת מערי ההרים השחורים (Montagnes) noires ומורה

שם ומקומות הסמוכות שומעין לקולו כן נראה לי לפרש דברי השואל באמרו רודה ערי נרש. ⁽²⁾ מקור זה הפסק ביבמות קכ"ב. נכרי שהיה מוכר פירות בשוק ועיין בתרומת הרשן מ' ר"ב. ⁽³⁾ נראה דעת הרב להתיר כי אין לחוש שמא נסך כיון שהחתום ניכר, ואולי סביר הרב כשיטת ר"ת דבתוס' א' מותר גם לא סביר' ליה האי חשש דרבי יצחק בר יהודי' בחביות העשויות מנסרים שמא נעץ סכין והוציא, אשר גם רש"י השיב עליו ותשובותיהם הוזכרו בתו' ע"ז לא: ד"ה השולח ובמרדכי פ"ב דע"ז והנה אף שדעת הרב נוטה לפסק ר"ת דלא בעינן הכרת חותם מכ"ט החמיר מפני שהמנהג כן. ועיין במרדכי פ' השוכר ובסור י"ד סי' ק"ל].

סי' ה תשובות מ' יצחק בר' יהודה וצ"ל. ⁽⁴⁾ ששאלתם בנותן טעם לפגם הכי חזינן. נותן טעם לפגם מותר דתנ' במס' ע"ז יין נסך שנפל על גבי ענבים וכו' ומעשה בכיתוס בן זונין וכו' ומקשה מעשה לסתור ומתריצין הסורי מחסרא והכי קתני ⁽⁵⁾ בנותן טעם לפגם מותר ומעשה נמי בביתוס ב' זונין שהביא גרוגרת בספיני' ונשברה חבית של יין נסך ע"ג ובא מעשה לפני חכמים והתירו דיין ע"ג גרוגרת נותן טעם לפגם הוא זה הכלל כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר כגון חומץ שנפל על גבי גריסין דהוי נ"ט לפגם ואמר ר' יהודה אמ' שמואל הכי הלכתא ואמר ר' יהודי' אמ' שמואל לא שנו אלא ברותחין וכן כי אתא רבין אמ' ר' יוחנן לא שנו ⁽⁶⁾ ואמר ר' הונא מדברי כולם נלמוד נותן טעם לפגם מותר ואע"ג דפליגי ר' מאיר ור' שמעון הלכה כר' שמעון ור' שמעון קאמר נ"ט לפגם מותר דקאמר לא אסרה אלא קדירה בת יומה דלא פגמי' ואמ' רבא הלכת' נותן טעם לפגם מותר ועוד אשכחן דר' עקיבא נמי סביר' ליה נותן טעם לפגם כדאמרינן הוא ורבנן נמי לא פליגי עליה אלא בגיעולי גוים. אבל בני"ט לפגם מודו ליה דמותר ושליש מחלוקת בדבר ר' מאיר סבר נותן טעם לפגם אסור וכ"ש גיעולי גוים דקאמר' אפי' קדירה בת יומ' אי איפשר דלא פגמי' פורת' ואפי' הכי אסר רחמנא ר' עקיב' ור' שמעון סברי גיעולי גוים מותרים דלא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא וכ"ש דני"ט לפגם בעלמא דמותר ורבנן דפליגי עליה דר' עקיב' סברי גיעולי גוים אסורי' ונותן טעם לפגם בעלמא דמותר דקאמר' משרת ליתן טעם כעקר ומכאן אתה דן כל איסורי' שבתורה ולא ילפי מגעולי נכרים דדאי דכתיב כל דבר אשר יבא באש וכו' חרוש הוא דהא בעלמא כל נותן טעם לפגם מותר דגמרינן מנבלה והכא בגעולי גוים אסור דאפי' קדירה בת יומ' דלא פגמי' פורתא ואפילו ר' עקיבא ור' שמעון דשרו בגעולי גוים לא שרו אלא בדיעבד אבל לכתחילה אסור והלכה כר' עקיבא מחברו ולא מתבריו לפיכך אין כח להתיר בגעולי גוים ואפי' לדבריהם דר' עקיבא ור' שמעון הואיל וכבר נהגו בהן ישראל איסור ואי אתה רשאי להתירן בפניהם הלכך בנותן טעם לפגם אמרינן דיעבד אין לכתחילה לא אבל בגעולי גוים אפי' בדיעבד אסור ואפי' לר' עקיבא ור' שמעון הואיל וכבר נהגו העם בהן איסור וכ"ש לרבנן דפליגי עלי' דר' עקיבא ⁽⁷⁾ הפת פורני של גוים שזרק ישראל עצים לתוכן אפאו גוי מותר דאמר רבה

בר בר חנה א"ר יוחנן בין שהניח גוי והיפך ישראל^(א) כלומר הלכך היא ריפת/ דשגר גוי ואפא ישראל אי נמי שגר גוי ואפה גוי ואתא ישראל ותתי התוי בנחלים שפיר דמי ואם נפש אדם לומר משום געולי שמחמין במיחם שלהם לצורך לישה יש^(ב) לומר אפילו הכי מותר לפי שדרכן של נחתומין מיהדין מיחם שלהם לצורך לישה במקום שעושין פת נקיה ועוד הואיל ואין הנחתומין מרתיחין המים של צורך לישה אין כאן גיעולי גוים לפי שאין המיחם פולט אלא על ידי רתיחה כדאמר כשם שבלעו בנצוצות כך פלטו בנצוצות.

^(א) התשו' הובאה בפרדס סי' רמ"ג ופה ראינו שהיא מר' יצחק בר יהודי, והנה בפרדס התשו' קטועה וחסירה ששימת רבנן אינה מפורשת ולפנינו היא בשלימותה והנה דברי הרב משוקעות גם בתוס' ע"ז סי': ד"ה מכלל ועיין בתו' פסחים מ"ד: ד"ה ורבנן. ^(ב) לפנינו בע"ז סה: אם נותן טעם. ^(ג) לפנינו בע"ז סז: ר' כהנא וע"ש במסורת הש"ס. ^(ד) השאלה הובאה בשבלי הלקט ח"ב כ"י סי' א' ותחלתה "כך מצאתי לגאונים". והנה בנידון פת של גוים נראה שגם חכמי צרפת התירו בהטלת קיסם וכפסק גדולי ספרד ועיין במדרכי פ' אין מעמידין. ^(ה) צ"ל בו' הלכתא היא ריפתא ועיין בע"ז לח: וכ"א בשבחי"ל כ"י. ^(ו) מתיבות יש לומר עד ועוד והוא הטעם הראשון חסר לפנינו אבל הוא בשבחי"ל כ"י והעתקתו משם, והנה גם הרשב"א בת"ה התיר בנעשה ע"י הפלטר או הרוקחין משום דמייחדין כלים לאומנותן וכתב שעל זה סמכו בדורותיו, ודבריו הובאו בב"י טור יו"ד סי' קכ"ב ועיין בשערי דור' הובא בב"י שם סי' צ"ה דאף שאסור בבתינו ללוש במים שחממו הגוים מטעם דאין מתירין נטיל' לכתחילה פת של גוים מותר דהוי דיעבר ועיין בטור שם סי' קי"ב].

סי' י פירש^(א) ר' יוסף ברי' יהודה מפי רבנו הקדוש מנחתו כבוד. שמעת^(ב) הוראה מפי רבינו הקדוש דעוף שנשברה רגלו מן הארכובה ולמעלה טריפה אע"ג דלא יצא העצם לחוץ משום דחיישינן לצומת הגידין ולמברקיניהו לא בדקינן להו דליכי' למיקם עלה דמילתא דוימני' שמתחלק גיד אחד לשנים ואמר לנו רבינו הקדוש דה"ה נמי אם נשברה הארכובה במקום חיבור הארכובה שנפרש עצם עליון מתחת דבעי נמי בדיקה משום צומת הגידין הבקי בדבר. ^(א) ר' יוסף זה היה חביב וריע לרש"י עיין סי' ט"ו ואפשר שהוא ר'

יוסף הנזכר בפרדס סי' קמ"ב, ורבינו הקדוש נראה שהוא ר' יצחק הלוי שהוזכר בשם זה בא"ז ח"ב סי' שפ"ט וסי' תס"ד ועיין לקמן סי' ע"ה ואולי גם ר' יצחק בר יהודה הוזכר בתואר זה בפרדס סי' קנ"ג. ^(ב) נראה שמיירי בשבירה שעוד לא נקשרו השברים זה על גב זה דבזה התירו חכמי צרפת כמובא בפרדס סי' רכ"א. אולם לפי ההוראה שהובאה שם התירו גם בנשבר היכי דבודק צומת הגידין, והרב הקדוש החמיר בבדיקת צומת העוף דרכיכי ונחלקים ובנפסק אחד מהם טריפה, וכן הובא באיסור והיתר הארוך להתמיר בעוף ועיין טור יו"ד סי' נ"ו ובד"מ שם בסוף הסי'.

סי' ז שאלה^(א) וגם שאבותי מעדין על מורה^(ב) מורי שהורה על גרגיר חמה שנמצא בפסה בתרנגולת צלזיה ולא חיישינן ליה לחימוץ לפי שאין

מחמץ בתוך מעיה דהכי אמרינן במס' שבת העופות כדי שתפול לאור ותשרף ואי קים לן רלא נפל במיעיה לאהר שחיטה אלא קודם שחיטה ע"י אכילה שרינן לה וליכ' למיחש עלה למורי^(א) שאלה ומפי רבינו שמענו על גרגיר של חטה שנמצא בפסח בכדי שמולחין בה בשר בין הברש דליכ' למיכר ביה מליח הרי הוא כרותח ואסור היה הברש משום תערובת חמץ דחמץ בפסח אסור במישהו בין במינו בין שלא במינו בין בגותן טעם בין שלא בני"ט אלא הברש מותר משום דלא אמרינן מליח ה"ה כרותח אלא במלוח שמלוח כל כך שאין יכולין לאכלו מחמת מלחו ומלוח הרי הוא כרותח יותר מדאי אבל במליח שיכולין לאכלו דאין מלוח יותר מדאי לא אמרינן ביה מליח ה"ה כרותח.

[^(א) מסופקני אם התשובה מרש"י שכן הובא בשבלי הלקט ה' פסח סוף סי' ס"ג בשם תשו' רש"י לצדד להותר בנידון זה או אם נוחסה לר' יצחק בר יהודה אשר התשו' הקודמ' ממנו. ונראה לי שהתשובה חסירה ורק השאלה כתובה שבפרדס סי' קל"ט הביא שיטת המתירין מטעם הש"ס בשבת קנה. דכדי שתפול לאור, והובא שגם ר' הורה לאסור וע"ש ובא"ח חמץ ומצה סי' ס"ה וברא"ש ובמרדכי פ' כל שעה ובתו' בחולין צו. ד"ה אמר רבא שר"ת פלפל נגד המתירין. ^(ב) יש למחוק תיבת מורי. ^(ג) גם רש"י פסק בפסחים ל"א. דחמץ אסור בכל ענין במישהו, ובנידון מליחה לקדירה דלא חשיב רותח אלא במליח לקיום דאינו נאכל מחמת מלחו כן פסק רש"י בחולין ק"ב. וע"ש בתו' ד"ה הני מלי והנה בשב"ח ה' פסח שם הביא בשם תשו' לאסור חיטה הנמצאת בפסח אבל ע"י מליחה סגי בקליפה, וכן הובא בשם ר' שלמה מורוש במרדכי פ' כ"ש והביא גם שם שיטות לאסור וע"י בטור ור"מ או"ח ס"ס תס"ז].

סי' ק ו גם ^(א) מעשה בא לידי על מים ללוש שהחמון בקדירה שמבשלין בה בשר ושאלתי כמו כן את פי רבינו מהו לאותו פת לאוכלו בחלב והשיב רבינו דיעבד אין לכתחילה לא.

[^(א) הפסק אולי הוא מרש"י שהובאה תשובה ממנו בענין זה בהג' אשרי פ' כל הברש, ואף שבנידון שלפנינו כמה נ"ט התיר רק בדיעבד כדברי הסמ"ק ור' ירוחם הובאו בב"י בטור יו"ד סי' צ"ה ועיין בא"ח ח"א סי' תס"ז מה שהביא בשם ר' יצחק בר שמואל ובמה שהביא המרדכי פרק כל הברש בשם הראב"ן. ושיטת רש"י בני"ט בר נ"ט ה"ה כתובה בתו' חולין קי"א: ד"ה הלכתי וברא"ש שם].

סי' ט ועל^(א) עסק יין נסך בא מעשה שהיו ענבים בכלי ויין תחת הענבים ובא גוי ורצה להעביר נצר אחר מעבר לכלי ולא היתה ארוכה כ"כ ונגעה ראש הנצר בענבים עד כי נענעו הענבים כמעט ביין לא רצה רבינו לשתות היכנו^(ב) ועוד בא מעשה שהיו ישראל וגוי מטלטלין חבית אחת עד שנענעו היין שבתוך החבית ונענהו בכח עד שעלה היין למעלה על ידיו של גוי ומטפטפו לאחר כן טיפות מידיו בתוך החבית^(ג) ואסרו רבנן.

[נראה שהפסקים האלה מרש"י. והנה היין כיון שהתחיל להמשך בנת

מצד עליון לתחתון עושה יין נסך כשיטת רש"י בע"ז נ"ה: וכאן כיון שהיון שתחת הענבים כבר נמשך לתחתיתו עושה י"ז וע"ש בתו' ד"ה אמר ר"ה. ואסר הרב כאן מגע ע"י דבר אחר בשתיה כשיטת רש"י וכדמוכח לגירסתו בהא עובד' הדוי בבירם ע"ז נ"ז. וע"י שם נ"ה: והא קא נגע בנטלא ובתו' שם נ"ז. ד"ה בהדי וברין ובטור וב"י יו"ד סי' קכ"ד. ^באף אם החבית פתוחה מה שנענע החבית אינו אוסר בדיעבד כיון שהאחד מן המנענעים היה ישראל וכרעת רש"י רוב הפוסקים עיין ע"ז ע"ב: דאכר רבא להני שפוכאי וכו' וברין אהא דאמ' ר' פפא נכרי אדנא וישראל אבובא שם סי'. אכן לפי שעלה היין למעלה ונגע בידו של גוי ושפסף לתוך החבית אסר הרב כל החבית ולא רצה להורות ביטול בס' בסתם יינם כזו וע"י ובהג' מיימוי מאכלות א' פ"ז דהר"מ פסק דביי"נ בזה"ז ביין שנגע בו אינו בטל בס' וע"י בטור וש"ע יו"ד סי' קל"ד. ^גצ"ל ואסרו רבנן].

סי' י דברי"ט רבינו על המגיס שבחשין בה קדירות בשר שבהשו בה קדירת חלב או מגיס קדירת חלב שבחשו בה קדירת בשר אם כשהיא לחה בחשו בה קדיר' בשר כגון שתי קדירות ששופתות ע"ג כירה אחת של חלב ואחת של בשר ונתנו של זו לתוך זו הואיל ולחה היא חיונן כמה הכנים מן הכף לתוך הקדירה אחת של בשר וכל מה שהכנים בה מן הכף נעשה חתיכת איסור ^א היא עצמה הכף שיעור מה שהכנים ומשערינן בס' להאי שעור קף שהכנים ואם יבשה היא שלא בחשו בה ^ב היום קדירת חלב משערינן בששים במה דפלטה בקדירה הבקיין בדבר ואמר לנו רבינו תבא ברכה על המחמיר על עצמו ויאסור זו וזו אשר כמדומה שאין שיעור לשער ולירע.

[^אכעין דין זה נמצא בפרדס סי' רל"ח ומובא בשב' הלקט חיוב כ"י סי' כ"ז בשם תשובות הגאונים אכן שם פסק סתם דמשערין כנגד מה שתחב מן הכף וכתשו' שלפנינו אסר אך אם בחשו בה היום ואם לא בישל בה קודם לזה באות' יום אך יעץ להחמיר, ועוד ששם אסר הכף עצמה אף שיש סי' כנגדה בקדירה והמעמים מדוע הכף אסור' עיין בסמ"ק הובא בטור וב"י יו"ד סי' צ"ד. ^בע"י לעיל ואולי צ"ל היא עצמה הכף אסורה וצריך לראות שיעור מה שהכנים וכו'. ^גנ"ל שמירי בענק שבחש בה אתמול ועוד לא היה מע"ל ולא נעשית הכף עוד אינה בן יומה וע"י טור שם].

סי' יא תשובות ^אהנני משיבך על אשר שאלת מה דעתי נוטה על חיה ועוף הנצודים ב"ש ראשון לאכלן ב"ש שני ועל פירות מחוברין שנלקטו ב"ש ראשון מהו בשני ימים טובים של גלויות שמעתי מפי מורי ר' יצחק לוי שאסור ומפי קרובי ר' שלמה כמו' וסומכ"י על הלכות גדולות שכתוב בהן איסור ומביאין ראיה לדבריהן מדאמר ר' פפא הלכת' גוי שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסורין ולערב נמי אסור' בכדי שיעשו ואומרים בכדי שיעשה בראוי לעשייה משמע והו' כן וראיה שבידם ואני מקודם ששמעתי ראיתי שהיו נוהגין בהן כאן הותר וגם מיום הבינותי בדברי תלמוד לבי נוטה אחרי המתירים ואת מורי סבבתי תשובות ולא קבל וגם ראיה אחת לא מצא לדבריו ואני היו בירי כמה כמה מעמי התר וגם מראיות

שהבאתי לו מעם התר ולא קבל ודנתי לפניו. והוא בר טביא דאתא לקמיה ריש גלותא דאיתצד ב"ש ראשון ואישתחיש ב"ש שני ר' נתמן ור' חסדא אכול מיניה רממה נפשך מותר שאחר מן הימים חול ר' ששת לא אבל מיניה ושחקו עליו חבריו לומר מה נעבור לר' ששת דלא אבל בשר' טביא א"ל ר' ששת היכי איכול התניי וכן היה ר' יוסי אוסר בשני י"ש . . . (2) ועושה אותן קדושה אחת והרי הן כיום ארוך ושנייה ר' אשי ולא סנך אשניויה ואשכחיה ר' ששת לרבה בר שמואל וא"ל תני מר מידי בקדושות א"ל אין תנינא מודה ר' יוסי בשני י"ש של גלויות שהן שתי קדושות ומותר להתנות על הכלכלה וביצה שנולדה בזה אכלה בזה א"ל ר' ששת אי משכתת להו לא תימר' להו מידי לפי שהיה בוש מהן שלא אכל לפי דרכנו למדנו שחור בו ר' ששת וקבל את משנת רבה בר שמואל ואע"ג דאיתמר במסקנא דהוא בר טביא לאו איתצודי איתצוד לא להתמיר על הצודה בא אלא להקל ולומר' דאי ב"ש שני הוי ומשום צידה ביום ראשון לא הוה אסר ליה ר' ששת דפשיט' ליה שהן שתי קדושות וספק י"ש וספק חול דהא אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מ"ש לחברו ומתנה ואלו בשני ימים של ר"ה שהן קדושה אחת אמרין אמר רבינ' הוה יתיב קמיה דר' אשי' הויה דהוה עציב משום דלא אנה ערובי תבשילין א"ל ננה מר האינדא דהא אמר רבא מניח אדם וכו' א"ל אימר דאמר רבא בשני י"ש של גלויות משום ספק הוא ואפי' ידעינן בקביע' דירח' נהגו בו ספק כדשלוה מתם הוהו מנהג אבותיכם בידכם שהיו עושין שני ימים מספק הו' שלא נחלק אדם עליו וקם ליה רבינ' ור' אשי בשיתת'. רב נמי בשיתתיה קם דאיתמר ב' ימים טובים של גלויות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה ובשני ימים טובים של ר"ה דקדושה אחת הן אפי' בזמן שבית המקדש קיים היו עושין שני ימים אם באו עדים מן המנחה ולמעלה אמר רב נולדה בזה אסורה בזה ופסקינן הלכתא כרב בהני תלתא בין לקולא בין לחומר' אל' הללו אינן ספק והללו הרי הן ספק ומאחר שכן ספק מאיזה מעם נאסור אם ראשון קודם לשני חול והנלקט ב"ש מותר לערב בכדי שיעשו ויום ראשון חול כ"ש שמותר' ב"ש של מחר. ר' ששת שהיה אוסר את הצבי לא היה בירו מעם אלא משום שהיה סבור שהן קדושה אחת והרי פסקנו הלכת' כרב שעשאו ספק וכשם שלא חלקנו בין ביצה לצידה ומחובר בשני ימים של ר"ה שאסור אף ביצה נדונת כמותן לאיסור אף הם ידונו בשני ימים טובים של גלויות כמותן להתר דמאי חומריהו מינ' ביצה דאורייתא היא ומשום הכנה ואפי' למאן דאמר כרבנן דפירות הנושרים לא אסיר אלא משום שכא יעלה ויתלוש וביצה ופירות הנושרים אוקימנ' חדא גזירתא ועוד א"ר יוחנן עצים שנשרו מן הרקל אסור להסיקן ב"ש ואל תשיבני ביצה שהי' ר' יוחנן מתיר ביצה שנולדה לאוכלה ב"ש מ"ש ביצה דביומיה נמוחזי לגומעיה ולא שרי ליה מר עד למחר מידעו ידעו דבת יומא אסיר כו' מדקאמר אל תשיבני ביצה מכלל דלא חמיר מחובר שנלקט מביצה שנולדה דאי חמיר מצי לאותובי' מביצה שנולדה דקילא מעצים דמובדק דחמירי ואי נחמיר צידה ומחובר מפני שלקטם גוי בירם הא קיימינן דכל מידי דעביר בלאו אדעת' דישאל שרי והמי סתמי' אדעת' לזבוני גוים עבדי ועי'

ר' פפא דאמר גוי שהביא דורון לישראל כו' י"ט סתמא קאמר והילך בין י"ט ראשון ל"ט שני שמותרין לערב בכדי שיעשו כמה נפשך אם היום קדש הרי הלילה הול' והרי המתיר בכדי שיעשו ואע"פ שהלילה הזה אינו ראוי לעשייה אסורא בעשייה אינה אלא שמא היה חול' הלילה קודם וא"כ הוא כ"ש שהוא מותר והמתנה מועלת^א לא יבא אליהו ויאמר ראשון קודש והלילה הול' וצריך בכדי שיעשו והא הנהו גננא דגזו' להו גוים אסא ויש ספרים שכתוב בהן ביומ' טבא סתם ואפ"י למאן דגרים ב"ט שני^ב מי מעשה כי הוה ב"ט שני הוה וה"ה ל"ט ראשון. דברים המתירים ואחרים נוהגין בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם אוקמ' ר' הסדא בכותאי ובכני מדינה דסרכי מילת' ומזלוזלי אבל ישראל בני תורה מותר להתיר בפניהם דבר התר . . . ולא יחיד אני בדבר כי מצאתי כאן תשובת^ג הגאונים ועכשוו אינה בירי ואחפשנה ואניענה לידך . . . ואני איני כחולק על ישיבתו של רבי כי נוהגין איסור בהן ער שאזכה לחזור ולדרון לפניו יודה לרברי כאשר דנתי לפניו על עסקי . . . שהיה^ד מלמדתו במשהו ולבסוף דנתי לפניו והורה לדברי וששאלתם^ה שבת וי"ט מ"ט דאמרינן קדושה אחת היא ואינו רשאי לערב שתי רוחות ואי קשיא לך קסברי רבנן הואיל ושניהן קדושה גמורה ואסורין שניהן לידך הוין לתחום ואין היתר ביניהם הרי הם כיום אחד ומן הטעם הזה^ו נאסרה ביצה דפסקינן בה הלכ' כרב דשבת וי"ט נולדה בזה אסורה בזה.

[^אהתשו' הזאת והבאות הן מרש"י ונרשם בראש הסימן "תשובות" ובתשו' זאת נזכר שם רבו ר' יצחק לוי, ור' שלמה קרובו שמוכיר אולי הוא ר' שלמה מטורש אשר הריץ רש"י עמו תשובות עי' סי' מ"א ובנידון הפסק שמתיר הנצדין ב"ט ראשון לאכול ב"ט שני הלא כפסק הזה נזכר ברש"י ביצה כ"ד: ובקיצור מוכיר שם גם הראיות ושהיה לו ויכוח עם ר' יצחק לוי בזה ובפרדס סי' קמ"ז הובא' שיטת רש"י ורוב ראיותיו, ובעירובין ל"ט: מבי' רש"י בפירושו את תשובת הגאונים שהוכיר בתשו' שלפנינו^ב צ"ל של גליות ועלה משני ר' אשי ומאי קושי' דילמ' הכי קאמר וכן היה ר' יוסי עושה איסור ב' י"ט של גליות כ"ב ימים מ' של ר"ה לרבנן דשרי, ולפנינו בעירובין הגירס' ר' אסי ואשכחיה ר' ששת לרבא בר שמואל. ^גאולי צ"ל כאן אפילו בו ביום ועי' רש"י עירובין מ'. ^דכני' הרי"ף והרא"ש ולפנינו בביצה ו' קמיה דרב אסי. ^האולי צ"ל אלו יבא אליהו והנה הראיות שהביא רש"י פה מביצה ד: וה: הובאות נ"ב משמו בתו' ביצה כ"ד: ד"ה ולערב ובעירובין ל"ט: ד"ה אי וברא"ש בביצה שם. ^וצ"ל האי מעשה, ועי' ברי"ף שגרסתו ביומא טב' ומה שאמר הרב דאף שרבים נהנו אסור יש להתיר ואין בו משום דברים המתירים ואחרים נוהגים בהם איסור מקורו בפסחים נ"א. ^זהתשו' שהביא היא נמצאת בשערי תשובה סי' קפ"ג והיא גם בהלכות פסוקות מן הגאונים. ^חכוונת הרב למה שפסק ר' יצחק הלוי בשר בתלב במשהו ואח"כ חזר בו והענין כתוב בס' פ"ד ושחזר בו נזכר בפרדס סי' רמ"ב ועיין במדרכי פ' כל הבשר. ^טנראה שהשואלים קשיא להו מאי דאמרי חכמים בעירובין ל"ח. דשבת וי"ט קדושה אחת הן ואינו רשאי לערב בב' רוחות ומ"ט אמרינן ב"ט ראשון

ראשון וי"ט שני של גלויות שהניצוד בזה מותר בזה ועל זה משיב הרב דשאני שבת וי"ט לפי שהן קדושות גמורות ואין אחת מהן מספק ואין היתר בנייהם סברי חכמים דקדושה א' הן ועיין בא"י ה' ערובין סי' ק"מ. כוונת הרב דלר' אליעזר דאמר מערב לב' רוחות משום דסבר שבת וי"ט ב' קדושות כוין בעירובין ל"ח: האי פסקא דשבת וי"ט נולדה בזה אסור' בזה משום הכנה אבל לרבנן אוקמינן ג"כ האי דינא אבל מטעם דקדושה אחת הן ועי' בירושלמי פ"ק דביצה מיהלף שיטתיה דרב שהובא בס' התרומה ועי' בא"י שם סי' תל"ט].

סי' יב ושאלתם⁽⁸⁾ וליתביה לינוקא גבי זמן דכוס של יום הכפורים וקשי' לך מאי אהני הא המברך צריך שיטעום קא אמרינן ולא שיטעום ופירשו לך ליתביה לינוקא ולברך ינוקא אי אפשר לומר כן דמי שאינו מחוייב ברבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן ואי בקמנ⁽⁹⁾ שלא הגיע לחינוך כאשר פירשו לך וברכת זמן דרבנן היא ואתי דרבנ' ואפיק דרבנן אי אפשר לומר כן לחנוך ברכות הגיע לחנוך כרת לא הגיע דמשקני' ליה ביום הכפורים ועוד ליתביה לינוקא מאן ליתביה ניהליה דמי הוזכר כאן דקא ליתביה הכי איבעי ליה למימר לברך ינוקא לא זו הדרך אני קבלתי שהגדול יברך ליתביה לינוקא⁽¹⁰⁾ שהגיע לחינוך וקשיא לך שיטעום ולא שיטעום היכא דאיפשר טעום איהו והיכי דלא איפשר, יהיב ליה לינוקא כדי שלא יהי' נזכר שם שמים לבטלה דתייר לא יפרוס אדם פרוס' לאורחי' אלא אי"כ אוכל עמם אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו לחנכן במצות אלמא כל ע"י הדחק כי לא טעים איה' וטעמי אחרני' כגון בניו ובני ביתו שפיר דמי וכן הלכה. (וסידור הפסח מסדר הגאונים כתוב כאן וכתוב בו והיכי דצריך לקדושי בבית אחרים לברך אידך ולימי' אהרת' ולברכו אינהו לנפשיהו המוציא ועל אכילת מצה ואי לא ידעי לברוכי ליקרניהו אנהו בענין כמה או לימרו אינהו בלשון חול בריך רחמנו דברייא לךך פיתא אמר רב יצא ש"מ דאמר ליה בלשון חול ושלא כתיקון הברכ' יצא וכל שכן כי אמר ליה בלשון חול ובסדר הברכה אי נמי ליברך ואבלי אינהו אבל איהו לא אכיל דא"כ נתחייב בברכת המזון ואיתסר ליה תו למיכל בביתיה דתנן אין מפטירי' אחר הפסח אפיקומן ואע"פ שאמרו חכמים המברך צריך שיטעום כי טעמי אינהו אין כאן משום מברך לבטלה לפי שכל ישראל ערבי' זה בזה בהלכות המצות וחייבין כולן להוציא את מי שאינו בקי ועוד אמ' ד'רבא כי הוינן ביה ר' הונא איבעי לן מהו לומר זמן ברי'ה וביזה"כפ כו' ומסקנ' ליתביה לינוקא לית הילכת' כרב אחא בר יעקב דילמ' את' למיסרך טעמי' משום דאתי למיסרך אבל היכא דליכי' למיהש לסרוכי עבדינן כי ההוא גוונא וכו' דע וראה והבן שדעת בעל התשובה לומר שזה מברך, והתינוק טועם ואני כך קבלתי. שלמה בר יצחק.

[⁽⁸⁾מעתיק התשובות רשם פה סי' אחד ובראש "וסידור הפסח" רשם סי' אחר בהיותה לדעתו תשו' אחרת, אבל כותבן הענין נראה שהיא תשו' אחת, ורש"י שחתום בסופה מביא ראייה מסדר הגאונים. ⁽⁹⁾נ"ל שצ"ל בקמנ שהגיע לחנוך, ולקמן צריך לגרוס "לא זו הדרך אני קבלתי שהגדול יברך לינוקי' שלא הגיע לחנוך" וסתר הרב פירוש האחר בב' קו' דהא דאך יתכן

לומר ההתינוק הגיע לחנוך ברכה וכו' לחינוך תענית עד שאנו משקין אותו בתחילת ליל יוה"כ מיד ועוד שאין שייך לשון ליתביה אם התינוק הוא המברך ומוציא אחרים. ועי' בבהע"ט אות מילה שמפרש כדברי הרב אבן ברוטב"א עירובין מ': פי' ולותביה לתינוק פי' לתינוק שהגיע לחנוך ברכה ולא לחינוך תענית דאל"כ הוי ברכה לבטלה. ואפשר להעמיד הגירס' בתשו' שלפנינו ברוחק. (ג)נ"ל שצ"ל שלא הגיע לחינוך ועי' לעיל והנה הראייה מר"ה כ"ט: דפורס הוא לבנו הביאה רש"י בפירושו בעירובין ועיין ברי"ף גיאת ה' קדוש ובאשכול ובטור יו"ד סי' רס"ה. (ד)דין המובא כאן בשם סידור הפסח גס' הגאונים הובא ברי"ף גיאת ה' פסח בשם ר' עמרם גם הרי"ף בערבי פסחים פסק כן ועיין בשערי תשובה סי' רפ"ז ובטור או"ח סי' תפ"ז. (ה)לפנינו אית' אמר רבה].

סי' יג אל (א)האצילים קמני ארץ בעיניהם והמה חכמים מחוכמים וטבעם יצא ושמעם הורק ונרף ריחו למרחוק משיבי מלחמה נדברים את אויבים בשער לפתוח ולסגור ואין נורד כנף חליפים עמותים לראשי הגדולים פאת הישיש ר' אהרן וקרובי ר' אלעזר יוסיפו אורך חיים וברכה תבואתם וגם ישאו צדקה כאלהי ישעם כחשקם וכאותם וכלבי אני שעל החותם המשיבם דבר משלחתם ואני איני כדאי להזקינני לזאת אך מענות על ריבי הוזהרתי ודעתי אני כחזה אותם ככו שהראוני מן העמים, יעקב היה שכיב מרע ואין לו לא בן ולא בת ולא אח ואחות וחילק נכסיו על פיו והיו הקהל לפניו קרובים ורחוקים ושאל מי יש כאן יצחק בר אברהם ור' יעקב כהן ואמרו לו הן ואותו ר' יצחק בן אברהם ור' יעקב כהן כשרים לעדות ולא אמר לא להם ולא לאחרים הווי עלי עדים וכל כיתי העדים מעידין שכן היתה תחלת צואתו שמעוני קצינים הנה דעתי לצוות על נכסי כרם פלוני אני מניח לראובן ושמעון ולוי ויהוד' וקרובים הם אך יש בנות אחות שקרובות לו וראויות ליורשו יותר מהן ועוד אשתו בת אחותו היתה. ועוד כרם פלו' ובית פלוני לזבולון ונפתלי וכל העדים שוין בכך ועל אשתו העיד ר' יעקב בר אברהם ור' יעקב בר צדוק שנתן לה במתנה כל כסף וזהב וכל מטלטלי' חוץ מספריו ועוד העידו מר יעקב ומר יעקב (ב) . . . לה שני כרמים ור' בתים שהיו שלה כל ימי חייה ואם תנשא ותניה זכר יהיו הבתים והכרמים הללו לזכר היוצא ממנה ואין אני רוצה שתמכרם לעולם ואם תמות בלא וולד יהיו הבתים והכרמים הללו לראובן ושמעון ולזבולון ונפתלי ואות' מר יעקב ומר יעקב אחד מהם קרוב לראובן ושמעון וא' מהם קרוב לזבולון ונפתלי ומר שמואל ומר נתן מעיד' שכך אמר הכרמים והבתים הללו אני מניח לאשתי שתהא מושלת ושוולת וניזונת מהן היא ובעלה אם תנשא אבל לא תמכרם עולמית ואם תניה זכר יהיו שלו כי בת אחותו היא ואם לא יחזירו לקרובי ראובן שמעון זבולון ונפתלי כי איני רוצה שתבא נתלת אבותי ליד נכריים, ובנות אחות צווחות לפניו ופירש להן מה שפירש. ור' יעקב כהן מעיד כדברי מר יעקב ומר יעקב אבל קרוב הוא למר נתן, ולמחרת הניח כרם אחר הנותר לו ולאשתו ככל מה שפירש בשני כרמים הראשונים ושני עדים אחרים היו שם ונפטר מחולי

מחולי זה ועמדה אלמנתו וקיימה עצמה לאחר מקרובי העדים הללו ועדיין לא נתקרשה^א ובעלי יוסף ובנימין ובעלי בנות האחות עוברין על הכל לומי שאין הנחה זו שאמר אני מניח לא לשון ירושה ולא לשון מתנה ואם תמצא לומר לשון ירושה הוא הרי אתם ראובן שמעון לוי ויהודה אינכם ראויין לירש ואין לשון^ב חל עליכם וגם לשון המתנה שהוכיר לאשתו במטלטלין אינו מתקיים הואיל ולא קנו מידו שררי לא מחמת מיתת צוה שכך אמר אם אעמוד מחלי זה אין בדבריו כלום ואם אמות יתקיימו דברי ועוד שאין בעדות העדים ממש מפני כמה דברים אחת שלא אמר הוו עלי עדים ואחת שגמר דבריהם הם אוכרים יחזרו הכרמים לראובן ושמעון וחובלון ונפתלי וקרובים הם להם ועוד שדבריהם סותרים זה את זה וגם^ג את האלמנה צווחת שלא יחזרו הבתים והכרמים לאותן הארבעה קרובי מפני שהיא ראויה וקרובה לירש יותר מהם וירושה אין לה הפסק וגם בפני בעלה צווחת בן וגם תובעת כתובתה ועל הנחת הכרם האחרון עוררי^ד יוסף ובנימין על העדים לומר שגם הם קרובים לראובן ושמעון וחובלון ונפתלי ועוד שנתקיימה לאחר הקרובים, הוזקקתוני להשיב צריך ואין צריך לשחק מעליכם ואני אחרי בן לכל אשר גזרתם עלי כפי הבנת ליבי ומקובלתי מרבתי. ששאלתם על העדים שקרובים זה לזה אם מצטרפי^ה להעיד בעדות שבשכיב מרע אם לאו ידעתי כי לא לי הוצרכתם לזאת^ו.

[^א התשובה חסרה ורק השאלה וראשית התשובה היו לפני המעתיק ולא ידעתי אם אשקר ביחסי התשובה לרשי"ל אשר השאלה לפניו לפי סידור השר"ל בשאלות הללו היא ג"כ מרשי"ל. והנה לקמן סי' מ"ט באה ג"כ שאלה בנידון דומה לזה בהרבה פנים וגם שמות האנשים המוזכרים שם מתאימות עם אותן שהוזכרו לפנינו. ועתה ר' אהרן השואל נראה שהוא א' מבעלי התו ועי' תו פסחים כ"ז: ד"ה חדש ואותו ר' אלעזר קרובי שהביא הלא מצינו לקמן בסו' י"ז משיב ר' יצחק בן מנחם לתלמידו אלעזר בר יהודי מקבלון ורשי"ל משיב על דבריו ובנידון השאלה עיין שם ובתשו' הרא"ש כלל פ"ג סי' ב' ובתשו' תולדו' אדם להרשב"א סי' שצ"ב ובשור חו"מ סי' רנ"ג. ^ב צ"ל שהניח לה. ^ג אולי צ"ל יוסף ובנימין בעלי בנות האחות טוענין על הכל וכו'. ^ד צ"ל לשון ירושה. ^ה צ"ל אותה האלמנה. ^ו במקום הזה כתב המעתיק "לא מצאתי יותר, בתוך אבתר. לנותר אין פותר, ולא שפת יתרי".]

סי' יד^א הלכה בועל בעילת מצוה, יפויש מטתו ויכבה האהבה, הלכה בועל בעילת מצוה ופורש בתנוקת מפני צחצוחו ויבה ותשב שבעה נקיים חוץ מיום שנבעלה בו אבל לדבר עמה ולישב אצלה לא נהנו רבותינו איסור באותו דם בתולים וא"ר זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' רואות מטת דם כחרדל יושבת עליו שבעת נקיים, צריכה אשה לחוף ראשה בחמין ולסרק שערה קודם טבילה וביום תהא חופפת כדי שתראה ותחוף יפה ואם לא היה לחוף באותו יום שביעי הרי זו חופפת בלילה סמוך לטבילתה ושאר כל גופה אינו צריך בדיקה שלא החמירו כל כך אלא לטהרות וקא מפרש במס' נדה הני מילי לטהרות אבל לבעלה מותרת^ב ואשה יום שהיא פוסקת נרתה צריכה

צריכה שתרוחץ כל גופה בחמין ותפשוט בגדי נדותה ותלבוש בגדי טהרה ותתחיל לישב שבעה נקיים ואע"פ שרוחצת צריך בעלה לפרוש הימנה מאכילי ושתייה ומלישב אצלה מתחלת ראייתה עד שתשב שיעברו עליה ז' ימים כדכתי' שבעת ימים תהיה בנדתה ואותה שבעה שהיא יושבת מרחיצה ועד שעת טבילה הן נקרין ימי לבוץ^(א) ואשה כשהי טובלת לא תטבול אלא בלילה כדאמר ליה ר' פפי לרבא מכדי כולחי האידינ' ספק זבות שוויהו רבנ' לטבולו ביממ' בשבעה נקיים ומסקנ' אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבוא לידי הספק כשתהא עוסקת בטהרות באותו היום בסמוך לטבילה ותראה דמים מפני שהוחזקו בדמים וא"כ יש לחוש שמא תבעול בו ביום ורחמנ' אמר שבעת ימים תהיה בנדתה ומובלת ליל שביעי ושלא בזמנה אסורה לטבול ביום משום סרך בתה או לאו משום אונסה וכדמפרש במס' נדה ותו דאמר לעיל ושון ב"ש ובי"ה בטבולת לילה לזבה שאינה טבילה הואיל ודרכה לטבול ביום^(ב) והכי דכי נמי נדה הואיל ואין טבילת' בלילה כי טבלה ביום לא עלתה לה טבילה וכן קצור מפי מוריננו ז"ל שבעת ימים תהיה בנדתה בהוויית נדה תהא עד שתבא במים לטבילה כן מפורש בתורת כהנים וכן הועתק מנימוקי מסכת שבת רבינו שלמה כ"כ.

[^(א) נראה שאלה הפסקים שהיו דרכם לכתוב בסידורים שמו המעתיקים גם חרוזים בראשם, וחרוז זה מהם. ^(ב) התשוב' הזאת עם פסקי דיניה איננה מרש"י דהרי בתשו' שלפנינו מובאה גי' הש"ס בנדה ס"ז. הני מילי לטהרות אבל לבעלה מותרת ולפי עדות התו' שם ד"ה פתחה כתב רש"י בתשובה דלא גרסינן לה, ובסוף התשו' כתוב ראה לד"ן שגדה אינו מובלת אלא אחרי עבור כל ז' ימים ובלילה תטבול מספרי ועוד כת' וכן הועתק מנימוקי מס' שבת (אולי צ"ל של) רבינו שלמה ז"ל, ואולי פסקי דינים אלו כתבן תלמיד א' בשם ר"ת. והנה דין התינוקת כענין שלפנינו כתוב בפרדס סי' רע"ז רא להרחיק כמנה כאשר נדה וכו' ועליו רשום בשבחהלקט ח"ב כ"י סי' ע"ז מצאתי מגאון אחד. ועיין ברא"ש ר"פ תינוקת ובטור יו"ד סי' קצ"ג. ^(ב) צ"ל יכולה ופסק הרב דחפיפה אינה אלא בשער ונראה שזה שימת ר"ת ועיין נדה ס"ז: תו' ד"ה אם. הן אמת שרש"י על הא דלא תחוף אלא בנתר פי' בשער וכן נראה קצת דעת הר"ן בפ"ב דשבועות לפרש שימת רש"י דחפיפה אינה אלא בשער אכן שם בתו' הובא שבמחזור ר' שמר"ו העיד בשם רש"י דחפיפה בכל הגוף וכן העידו גם ר' שמעי' ור' שמחה מויטרי משמו לפי הא"ז ח"ב סי' שס"א ובשבלי הלקט ח"ב כ"ו סי' ע"ז הובא מה שהשיב ר"ת ז"ל על ר' שלמה זצ"ל מענין חפיפה וזה תחלת התשובה ר' שלמה מפרש בכל מקום שנאמר חפיפה בכל הגוף היא וכו'. ועי' בפרדס סי' רע"ג. ^(ג) ד"ן זה קיצור וכתוב בארוכה בפרדס סי' רע"ב והזהיר שם על המקילים. ^(ד) טבולת נדה שהיא בלילה אחר ה"ז מדאוריית' לפי הדרש בתיב ועיין פסחים צ': שפי' שם רש"י תהיה יתרה דרש ההיינו בהוויית נדה תהא ועיין בנדה ס"ז: ^(א) אולי צ"ל והכי נמי נדה וכו' והנה החמיר הרב דאף כי טבלה ביום לא עלתה לה טבילה בדיעבד וחומר' גדולה זאת כתבה ר' אחא בשאלתות סי' צ"ז ועיין

ועיין בבעה"נ להראב"ד ובהשגות הרז"ה ובטור וב"י ביו"ד סי' קצ"ז, והביא הרב ראייה מהא שאמרו בנדה ע"ב. ושוין ב"ש ובי"ה בטבילת לילה לובה שאינה טבילה ואמר ששם הטעם משום שדרכה לטבול ביום. כלומר הדהם גבי זבה קטנה של תוך י"א בעי שימור דאין טבילת לילה עולה עד שתשמור יום המתרת קצת. והנה הראב"ד הביא ראייה לשיטת המחמירין היא דר"ש אחר מעשה תמיה אבל אמרו אסור לעשות כן ולדין נדה בכל ענין שוה לובה ובהשגות הרז"ה מביא בשם ר"ת הפירוש דאסור לעשות אותו מעשה של טבילה ביום ע"ש].

סי' מ"ז כתב"ג שן סלע ומצודה סלה ישכון ויתלונן שלאנן ושלויו להעמיד נצח פינת מוסד מופלג ומופת הדור למשענת חסד ותלו עריו כל כבוד תפוצת הגולה הנסמכים עליו ומטוללים בכנפיו ומתהדרים במרום קיצו יער כרכילו ראש ישיבת גאון יעקב רבי שלמה בר יצחק שמו זוכרו לא יוסף ופריו לא יתום לחרשיו וכבר צמחו ארוכה ורפואה כחשק שני שמעיו עזריאל בר' נתן ויוסף ברבי יהודי צמאים לו לתשוקה רבה לצקת מים על צמא ונוזלים על יבשה למען יוצק רוח על זרעו וברכה על צאצאיו. לחלות את רבינו באנו לצאת פנאי לשעה להאיר עינינו בשנים ושלושה דברים אשר בא' לירינו וכירינו ורבינו יעמידנו על האמת ועל הנכונה ילמדנו רבינו האשה שעשתה שליה בעדים לקבל גטה ונתעצל השליח בשליחותו או נטרד ואם² אפשר ללכת למקום המגרש מהו שתבטל שליחות הראשון ותמנה שליח זריו ומשובח מי אמרינן מדאיפסק אתי דבור ומבטל דבור או דלמא זכות הוא לאדם שמוציא שנותו מתוך ביתו וכיון דזכין לאדם שלא בפני עדים מכי מינת' שליח הראשון לקבל גטה אי אפשר לחזור בה ולבטלו . . . יליף מרנא . . . ועוד יאיר עינינו אשה העומדת כאן יכולה לימנת שליח במדינת הים לקבל גיטה מיד בעלה אע"פ שלא אמרה לו פה אל פה התקבל גטי אלא ע"י כתב ודיוקנא מינת' שליח בעדים אמנם מצאנו בהכנות גדולות לשון זה עגונא דאתיא לבי דינא ואמרה הוו עלי סהדי דפלוני דאתיה במדינת הים שותיה שליח לקבולה לה גטא מן בעלי וכתבי לבי דינא למדינת הים ומשויה ליה תו בעל לההוא שליח שליח לקבלה וכתב גטא ויהיב ליה עד דנפל גטא לידא דשליח אם נקרע או נשרף מגרשא הרא עגונה כך כתוב שם. עתה ידיענו רבי סוד דעתו ונמקו אשר עמו. ועוד יאיר עינינו המשלה לחברו ע"י ארכאי גדיים ועופות שחוטים בלא סימן וחותם מהו אמרינן מותרין מההוא הרי שאבר גדייו ותרגוליו בשוק כ"י ומסקנ' רוב מצויין אצל שחיטה מוכחין הן אז נחמיר לחוש שמא הגוי שחטו או לא נחוש דהא קיימי' לן חיתוכ' דגוי מידע ידוע ב"ש דשחיטת גוי מידע ידיעא. בחסרו אל יהו עליו למשא, כי פשעינו וחטאתינו לא נכחד, בא מעשה לירינו והתרנו והתלמידים מזודדין בדבר, על שלשה אלה יעמידנו רבינו כי על כן שכרנו זה עריו ושלומו וברכתו והיינו יגדיל מלך ישראל אמן. וזאת³ תשובתו שהשיב להם זה כמה שנים ויש ממנה להשיב ראייה. האשה שמינתה שליח בפני עדים במקום אחד ואמרה בפניהם הריני ממנה את פלו' שבמקום פלו' שליח לקבל גטי והודיעו

את השליח ונתרצה שליחותו הוגנת וכל שכן אשה זו שנשמעה בגוים ונאסרה עליו שליחות' כשר בכך מכמה מעמים האחד מאחר שנאסרה עליו זכות הוא לה שיוצאה מתחתיו ואפי' לא מינת' שליח ימסור הבעל הגט ליד מי שירצה ואמר בלשון זה זכה בגט זה לאשתי פלונית והרי היא מגורשת מיד בקבלתו של זה דתנן האומ' גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בגמי נשים אבל לא בשחרורי עבדים שזוכין לו לאדם כו' והא עבד דגמר לה לה מאשה וכיון דזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו ומקבלין ואע"פ שלא מינוהו העבד שליח וה"ה לאשה היכ' דזכות הוא לה דעבד לא קימה ל' ביה. מעם שליחות אלא דגמר מאשה דכתיב בה שליחות וקתני דכי האי גוונ' הוי שליחות. ועוד^(ד) דבע' מינ' רבא מר' נחמן המוכה גט לאשתו במקום יבם מהו מי אמרינן כיון דסני' ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו או דילמ' זימנן דרחמא ליה א"ל תנית' חוששין דרבריה כו' כלומ' איכ' דרחמ' ליה ואיכ' דסני ליה הלכך כי זכה לה ע"י אחר שלא מדעת' מספקינ' לה מגורשת ואינה מגורש' ואם מת חולצת ולא מתובמת שמעינ' מינ' דהיכ' דודאי זכות הוא לה כי הכא מצי בעל לזכויה לה בלשון זכייה ואפי' לא מינתו ואף לשאר נשים שגרושיהן חובתן כיון שאמרה בפני עדים פלוני יהא שלוחי לקבל גילת' את דעתה שהיא חפצה בגירושיהן מחמת איבה שביניהם ומעתה זכות הוא לה ושלוחה גמור הוא מאחר שנתרצה ליעשות שלוחה דלמאי נחוש לה דילמא כיון דלא ידע' ביה אי צבי אי לא צבי לא סמכה דעתה ולא הוי שליח סתמא דמילת' לא משוי שליח אלא מאן דירעה ביה דעביד דעתה או משום דרחים לה או משום מצוה דכד^(ג) טובא אשכחן גבי שלוחי הולכ' ההוא גברא דשרד גיטא לרבתייהו אמר ליה שליח לא ידענ' ליה אמר ליה זיל הבי נהליה לאבא בר מניומי דההוא ידע לה וליתביה נהליה אלמי' נעשה אבא שלוחו של זה הבעל ואע"פ שלא נדבר עמו פה אל פה והוי שליח וטעם האוסרים איני יודע ומ"מ להרויח הרבר ילמדו את המגרש לומר לשונות הללו שתיהן התקבל וזכי בגט זה לאשתי פלונית דהוי שליח ממה נפשך, וצורינ' יאיר עינינו בתורתו. שלמה בר יצחק. וזה השיב רבינו על דבר אגרת שאלות שר מעלה. כחי תש ופי נאלם, מלספר תלאות העוברות עלי גל אחר גל, על כן רפה ידי מלכתוב לקרובי ר' עזריאל ולחביבי וריעי ר' יוסף תשובה עד דבריהם בכתב ידי, והנני^(ה) קורא מפי לאחור מאחי והוא כותב הנני משיב להם על עסק הגט כבר עברו שנים שנשאלתי על אשת איש שנשתמדה ימים רבים ונאסרה על בעלה ולאחר ימים שבה מדעתה ולנהוג ברכי ישראל והוצרכה לגט ובעלה במקום אחר ואי אפשר לה אלא איכ' תעשה שליח לקבלה אחר מבני העיר שבעלה שם ונשאלתי על הדבר ומה שהשיבותים צויתי לכתוב לכם כאן ועורני עומד בדבריי. וששאלתם^(ו) השליח הראשון שנתעצל בשליחותו והרי היא צריכה למנות לה שליח אחר ועלה בלבם לומר שיא זכות הוא לאדם שמוציא שנאותו מתוך ביתו וזכין לו לאדם שלא בפניו תמרתו על שאלתם וכי מה זיכת' זאת לבעלה על יד השליח והלא לעצמה עשאתו שליח ולא לבעלה אין כאן

משום זכין ולא משום חבין שהרי אין השליח הזה קונה לבעל כלום אלא לה ואפי' בגרושין זכות לבעל אין זה שלוחו לא לזכות ולא לחוב וכ"ש שאין הגרושין הללו זכות לו. על דבר⁽¹⁾ העופות שהובאו שהומין ביד הגוי בלא סימן וחותרם ובא מעשה לפניהם והתירו אין לי ראייה להתיר שבשנתלקו רבותינו על מי שאבדו גדיהו ותרנגוליו ובא ומצאן שהומין לא נתלקו אלא במקום שכל הטבחים ישראל ותדע שהרי מעם המתיר לפי שרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן ואם בעיר שרובה גוים אמרו מה הטעם הזה גוי מה לי מומחה ומה לי אינו מומחה שהרי שחיטתו נבילה ואחרי שירענו שהערביים והרבה אומות שוחטין ואין שחיטת ישראל נכרת בין שחיטתן לא מצינו שחלקו רבותינו בין ארמאי לארמאי⁽²⁾ והם סמכו על חיתוכי דגוי מידע ידיעי בטוח אני שלא בא התקלה ע"י בהמתן של צדיקים וכ"ש על צדיקים עצמם ומכאן ואילך אל ינהיגו כן. וצורנו יעמידנו על האמת ועל הטוב. שלמה בר יצחק.

[⁽³⁾השואלים הם ר' עזריאל בר נתן קרוב לרש"י ואולי הוא אחי חתנו ר' יהודה בר נתן ור' יוסף בר יהודה ריע וחביב לרש"י הוזכר כבר בס' ו' והם שלחו שלש השאלות ע"י ציר לרש"י ועל דבר השאלה בהתמניות שליח לקבלה בגט שלה להם תשובה שהשיב משכבר על ענין זה וכתב שעודנו עומד במאמרו ועל שאלת התעצלות השליח והעופות השיב להם. ⁽⁴⁾צ"ל ואם אי אפשר. ⁽⁵⁾בפתחת העתק התשובה הזאת רשם הכותב פנקס התשו' אלו הדברים. והתשובה עצמה הובאה בא"ז ח"א סי' תש"ו. ⁽⁶⁾שחיטת רש"י בזה דהיכי דודאי הגירושין זכות הן לה אף הבעל יכול לזכות לה גט ויליף מהא דעבר בגיטין ח"א, ומה שאמרו שם בירושלמי דאף באשת מוכי שחין אינו יכול לזכות היינו רק בענין שיש בו קצת ספק עורן כמו בראי דמוכה גט לאשתו במקום יבם ביבמות ק"ח. ובענין כזה שיש בו ספק עכ"פ האשה תוכל למנות שליח אפי' אינו בפניה וממעם הזה אסר רש"י בתשו' שאחרי זאת בתלמוד שהיה בבית רבו לקבל הגט לאשה ועיין במרדכי פ' האשה שלום וברשב"א בפ"ק דגיטין וביבמות שם. ⁽⁷⁾אף לגי' רש"י בגיטין כ"ט: בהאי דאבי בר מנימוי וללישג' בתרי' דאף ר' אשי סבר דהאי שליח אינו יוכל לעשות שליח אחר מכ"מ מוכח דאבא בר מנימוי הוא שלוחו של בעל אע"פ שהבעל לא נדבר עמו פה אל פה ועיין שם בר"ן על הרמ"ף ועיין עוד בהגה' מרדכי סוף גיטין שהביא מעשה שהיה בימי רש"י ז"ל על אשת מומר שנתרצה לתת גט לאשתו והורה רש"י לאח"כ לקבל הגט שלא מידעתה. ⁽⁸⁾כן היה דרכו של רש"י לקרות מפיו ואחר כותב ע"י בפרדס סי' רמ"ב. ⁽⁹⁾התשובה הזאת באה בסגנון אחר ובארכה בשו"ת מהר"מ סי' תקפ"ט ועי' בס' הישר סי' תקמ"ז. ⁽¹⁰⁾התשו' זאת מובאת בשם רש"י במרדכי פ"ק החולין ועיין ברשב"א שם ובטור יו"ד סי' קי"ח. ⁽¹¹⁾במרדכי אית' ואם סמכו].

סי' מז עור⁽¹²⁾ בקשה נפשי ומצאתי סוגת נחרתו ונבנו מפירכינו וצ"ל מעשה⁽¹³⁾ בבחור אחר שנפטר בבית ר' והיתה לו ארוסה ובקש פני ר' לקבל לה גטה ואע"ג דתנן דוכין לאדם שלא בפניו ויש לומר זכות הוא לה שאינה רוצה שתהא זקוקה ליבם אפי' הכי לא רצה לקבלה זימנין דחוב הוא לה

דרחמה ליה כיהא דבעי מיניה רבא מר' נחמן כפ' האשה שהלכה ביבמות המזכה גם לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה זוכין לאדם שלא בפניו או דילמי' כיון דזימנין דרחמי' ליה חוב הוא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו ופשט ליה ממתניתין דאין מוזכין משום דזימנין דחוב הוא לה. שוב² מעשה באחד שרצה לשלח גמ לאשתו ע"י גוי או לעשות לה קבלן לקבל גטה ואמר ר' אין גטא גמ בענין זה אלא א"כ היא אומרת לישראל לך וקבל לי גמי או לך ואמור לפלוגי שתקבל לי גימי והוא משיב לה ביד ישראל אני אקבל אבל אומר ר' דלא סמיכין אדייתיקי אגרות בדאורייתא וגוי פסול לכך מהא דתנן במס' גטין הכל כשרים לקבל את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ונכרי הלכך אין גטא גמ אלא א"כ אומרת לך וקבל לי גמי.

[אותו תלמיד של רש"י שאסף תשובותיו רשם כאן שעוד מצא דינים וגדרים בענין זה מפי רש"י, והנה המעתיק לא רשם כאן סי' אחר וכלל הבי' הדינין בתשובה שלפני זאת. ²המעשה והדין כתוב בתשו' מהר"ם סי' תקל"ט ובמרדכי יבמות פט"ו ועיין בתשו' שלפני זאת. ²הובא בא"ז ח"א סי' תשכ"ד והא"ז צדד שם אם אסר רש"י גם להרשות שליח ע"י כתב ומלשון התשו' שלפנינו נראה שאסר. ומקור הדין דגוי אינו נעשה שליח בנישין כ"ג.]

סי' יז תשובה² זו השיב הגאון ר' יצחק בר' מנחם לתלמידו ר' אלעזר בר' יהודה לקבלון ורבי' שלמה זכר לברכה היה מקנתר עליה ועוקרה. על השוורים שחורשין בשבת וכוור' בהן חמודי להתר משום דקביל עליה גוי אחריות ומדמי לה לכהן ששם² פרה מצאן ברזל. נראה בעיני שאף אוגרא וזולא צריך לקבל עליו כדגמרינן² התם אי קביל עליה בעל הבית אונסא וזולא צאן ברזל קרית לה ואף בכל אלה הואיל והקין עצמו של ישראל מנמגם לבי להתר ואם בא להתיר בענין זה נראה בעיני שיוכל להתיר כי הא דתניא ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לא יאמר ישראל לגוי טול אתה חלקך בשבת ואני חלקי בחול ואם התנו בתחילה מותר. ולענין השוורים יכולי ישראל וגוי לקנות שוורים יחד וכל ימות השבת עובדים בהם לאמצע וערב שבת יטול ישראל מיוחד להלקו והגוי יטול השבת עובדים² בהם לאמצע וערב שבת יאמר קך וכך נמלתי בערב שבת כנגד כך וכך שנמלת בשבת וצריכים להחנות לכתחילה. ואם גוי עני הוא ואינו יכול לקנות חצי הבהמה יקנה חלק החמישי שיש בימות השבת ה' ימים ראויים למלאכה בין לישראל בין לגוי וה' ימים יכולים להשתעבד לאמצע והשבת ישעבד בו גוי לעצמו ואותו כולו שלו הוא דהוה ליה נוטל חלקו בשבת וכן יתנו בשעת הקנייה ולא יבואו לחשבון. ואם אין לו מעות לגוי לזה לו ישראל על חלקו ודברים כאלו אין רצוני שישאל לי משום הנח להן לישראל מוטב שיהיו שוגגי' ואל יהיו מזורי' לא שנא מדאוריית' וליש' מדרבנ' דהא תוספת יום הכפורים דאוריית' ואכלי נשי² משחשיכה ולא אמרינן להו ולא מידי הלכך אם באים להמלך בו נאה לו להורות להעמידם על האמת ועל הנכון אבל אין באים להמלך בו ישים יד לפה. ורבנא שלמה אומר אין ראי' זו ראי' ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב דהא שדה בשותפות כשהתנו אין לישראל

הלק בו אבל בהמה חלק של ישראל הוא שעובד בו ואין התנאי נוטל חלקו בו. וכל זמן שאין הגוי רשאי למכרה בשבת זה מהו הרמים כולו שלו בהמתך קרינן ביה ומצווה על שבייתה וכששואלים על רבינו שום צד היתר בדבר מדחה עצמו ומסתלק.

[⁸⁷] ר' יצחק בר מנחם חי בדור רש"י וקשיש מנהו והוא השיב לתלמידו ר' אלעזר ועיין לעיל סי' י"ג ומושב התלמיד בקבלון Cavaillon, Dep. Vaucluse ומסדר התשובות אומר שרש"י ז"ל מקנתר עליה והנה דין התשו' ושרש"י אומר הובא בא"ח ה' שבת סי' ש"ח ובשבה"ל כלל ל"א ובכלבו שבימי ר"ש שאלו את הדבר הזה ⁸⁸אולי צ"ל להמקבל ששם פרה לצאן ברזל שוולדות פטורין מן הבכורה ואמרינן התם בבכורות ט"ז: דהיינו כשקבל עליו הגוי אונס' וזולא ע"ש ובב"מ ע"י: ⁸⁹צ"ל דאמרינן. ⁹⁰אולי צ"ל וכל השבוע עובדים לאמצע. או שמעה הסופר וכתב עוד הפעם תיבות שאמורים למעלה "עובדים בהם לאמצע" והנה מקור היתר זה בע"ז כ"ב. ועל אופני ההיתר ע"י בתשו' מהר"מ סי' תנ"ב ובמור וב"י או"ח סי' רמ"ה ורמ"ו והנה גם ר' יוסף גאון בהלכות פסוקות מן הגאונים ותשוב' מובאת בסוף הכלבו הורה לאסור כשימת רש"י. ⁹¹לפנינו בשבת קמ"ח: איתה עד שתחשך ובביצה ל. עד שחשכה].

סי' יז נשאלה⁸⁸ לפני ר' עסק ראובן שמשכן משכן אחד אצל גויה בעלת הבית הניחו בירה ימים רבים עד כי עלה רבית יותר מכדי דמיו בא שמעון וקנאו מן הגויה וחזר ראובן על שמעון לתבוע המשכון מידו. השיב ר' אין לראובן על שמעון לא דין ולא דברים מאחר שעלה הריבית כדי דמיו הרי הוא כמכר גמור כי לא נאסר הגוי מלהלוות לישראל ברבית והרי הוא מוחלט ביד שמעון שקנאו.

[⁸⁹] אולי ה"ר הנזכר פה הוא רש"י. והנה כעין פסק שלפנינו הובא בב"י במור ח"מ סי' ע"ב וז"ל: מצאתי בתשו' הר"מ וכו' אבל אם הוחלט המשכון לגוי שעלה הקרן והריבית יותר משווייו וזה בו הגוי וזכה בו שמעון מן הגוי וכו'].

סי' יח מה⁹⁰ שאנו מסתכלין בצפורן נגד האור בהבדלה מדרבא שהיה מן האחרונים ואמ' יאותו ממש וכמה אמ' עולא כדי שיכיר בין איסר לפונדיון ועוד מצאתי בברכות ירושלמיות בפרק אילו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו ר' יהודה בשם שמואל כדי שיהו הנשים טוות לאורו א"ר יוחנן כדי שתרא עינו רואה מה בכוס או מה בקערה א"ר חנינא כדי שירא יודע להבחין בין מטבע למטבע וזו היא הבחנה גדולה שמשתכל ומבין בין צפורן לבשר הרי זה כבין מטבע למטבע וזו היא הנחת האור דבראיה בעלכא שענינו ראות את הנר לא קרינן בה יאותו ולא כל"ם עד שיכיר לאורו שום דבר והוא ניהו הכר גמור שמבין בנר זו צפורן וזה בשר.

[⁹¹] בין התשוב' הזאת ואותה שלאחריה רשום "שמעיה" והוא תלמיד רש"י הידוע ואולי שרשם גם התשו' שלפנינו בשם רש"י או שראה כתוב כן בתשו' גאוני כבל שקרוב לאלה הדברים רשום בשם במרדכי ריש יומא ודבריהם

ורבניהם הובאו בטור וב"י או"ח סי' רצ"ח ושם הובאו שיטות הפוסקים
 כר"ב בברכות נ"ג:]

סי' ב שמעיה. איסור^א מוסף כשהאיסור מוסף על החתיכה לאוסרה על
 מי שמתרת עליו. איסור כולל שהאיסור הל על החתיכות אחרות גוררה לזו
 עמקן על ידי מינו. בת אחת שני איסורים נופלות כאחד על הרב מאליתין
 כגון בהמה משנוצרה נאסר אכילת הלבנה והנאתו מותר. הוקדשה מגו דאתוסף
 איסור הנאה אכלב משום זרות^ב איתוסף בה. נמי איסור אכילה משום זרות.
 יאע"ג דאסור וקאי באכילה הוה ליה נותר מגו דאתוסף איסור למזבח משום
 נותר איתוסף נמי לגבי כהנים משום נותר. הרי הנך תרי איסור מוסף נמא
 זה שעד עכשיו היה מותר בחתיכות בשר קודש ועכשיו נאסר בהן מגו
 דמיתסר בשאר חתיכות משום טומאה נאסר נמי בזו משום טומאה. הוי ליה
 יום הכפורים מגו דאיתסר בחול^ג משום יום הכפורים איתסר נמי בהא משום
 יום הכפורים. הני תרי משום כולל. הוציאו לרשות הרבים היינו איסור בת
 אחת בהרי דקדש היום חלו עליו איסור אכילת יום הכפורים ואיסור הוצאת
 שבת. וכן אתה מוצא גבי אשת. ראובן קדש רחל נאסרה על שמעון משום
 אשת אח ואשת איש היינו בת אחת. חזר שמעון וקדש את לאה מגו דאסרי
 ליה הנך קידושין בכולהי שאר אחוותא משום אמות אשה אסרי ליה נמי באשת
 אחיו משום אמות אשה ואע"ג דאסור עלי' וקיימי היינו כולל ועדיין רחל זו
 מותרת לבעלה ראובן. פירסה נדה מגו דאיתוסף איסור לגבי בעלה משום
 נדה איתוסף בה נמי איסור לגבי שמעון הרי איסור מוסף. נשאל מאת^ד גור
 אריה על קורות ורהטין והתיר התר גמור כי כן נהגו העם ואין לשנות כל
 המנהג. ואם יעלה על לב לומר עדיין נשאר מן תעשה ולא מן העשוי די לנו
 באותו תעשה שנוטל הנסרים מעל הלמש וגם סגן הלוי נשאל והשיב כמו
 כן אלא שצריך לסלק הנסרים כנגד כל הסכוך והעיד אחד לפני גור אריה
 על הרב ר' אליעזר הגדול זק"ל שהיה עושה סוכתו בתוך הבית ולא היה
 מסלק הלמש והיה בעינו קשה מאור ברבר על שנעשה בתוך הבית והיה
 מיצר מאור והיה חצר בינו ובין שכנו וקנאה כפליים ברמיה ושאלו גור אריה
 מפני מה היה מיצר אמי' לו מפני שהיה רוצה לקיים מצוה מן המובחר.
 אי"ג עור חסל.

[^א ר' שמעון תלמיד רש"י כתב פה שיטת רבו באיסור כולל ומוסף
 ובת אחת והיא כתובי' מימש בפ"י רש"י יבמות ל"ד. ועי' שבעות כ"ד: וצריך
 לגרום בתחלת התשו' איסור מוסף כשהאיסור מוסף על החתיכה לאוסרה
 על מה שמתרת עליו. ועיין בס' הישר לר"ת סי' תקמ"ה השיטה מפי רש"י.
^ב כן צריך לגרום גם ברש"י ביבמות שם. ^ג צ"ל בהולין וכן אית' ברש"י שם.
^ד לפי עדות המהרש"ל בתשו' סי' כ"ט ר' יהוד' סור לעאן בפארוז נקרא גור
 אריה, ובשם זה הובא במרדכי, אולם כותב הפסק העיד שגם מלפנים פסק
 גם ר' יצחק הלוי כן, ולפי זה צריך לומר שמי שהעיד לפני גור אריה בשם
 ר' אליעזר הגדול שחי יותר ממאה שנה לפנינו לא ראה כן ממנו אלא שמע
 והעיד ורחוק מאוד לומר שבינו עוד איש אחר אשר שמו יהוד' בכינוי גור

אריה מפני שבלע"ז כנהו לעאן, וא"כ היה יוכל להיות שהגור אריה אשר לפנינו הוא יהודי אחר שחי יותר קרוב לדורו של ר' יצחק הלוי ור' אלעזר הגדול. ומה שנוגע לד"ן הפסק הלא הובא בא"ז ח"ב סי' רפ"ט בשם ר' יצחק הלבן שהוא מתלמידיו של ר"ת דהיכי דסיכך ואח"כ הסיר הרעפים מן הגג שוב ליכ' תעשה ולא מן העשוי דהסרה זאת מעשה הוי ועי' בתשו' מהרי"מ סי' קפ"ג ובבלבו ובא"ח ובמור א"ח סי' תרכ"ו. (י) נראה שהיה חסר קצת לפני מעתק אלה התשובות לכן כתב פה אלה הדברים].

סי' כא תשובות^(א) פסקי דינין וזו היא עיקר השאלה. משפחות המתגרות זו בזו בחירופי' וגנאים. ונשמע לקהל קבלון וגורו עליהם שלא ירגילו בכך, וקפצה האחת ונשבעה קודם גזירה שלא יקבלו עליהם גזירת הקהל ולא חדלו מחירופיהם. וקפץ אחר מן האחרת והזכיר לו שנטמע במי השמר ועמד אחר ואמר לזה הם מהזכיר שהרי נגזר על כך ולא הזכיר לו מי גזר עליה ועכשיו נודע שגזר רבינו גרשום על כך שכל הזכיר יהא בנידוי ויש תלמיד אחד מאוייביהם ומררה^(ב) שנתגרה זה בנדויו של רבי' גרשום נדוי עולמית שאין לנו חשוב כיוצא בו להתיר ומביא ראיה מההוא מרבנן דסני שומעניה ושמתיה רב יהודה ושביב רב יהודה אמרו ליה גברי' רבה רב יהודי' ליכ' הכא וכו' ואילו אומרים שלא הזכיר להם שם הרב ולא ידעו באותה גזירה מעולם ולא נשמע לאזניהם ועוד שהם מעיר אחרת או אם ח"ו נדוי הוא יש כת בדור של עכשיו להתיר מאחר שיקבל הדין עליו שלא נתכוון הגאון לנדוי עולם והרבה ראיות לרבנו ושואלים להשיבם דבר. התבוננתי בשאלתם ובעומק ראיותיהם ויש בהם שיש לתלות עליהם ומתן יש שאין הגדון דומה להם והנני משיב כמה שהראוני מן השמים. אם יבורר בעדים מהוגנים המוחזקים בגזירת הרב חס' ושלוש ששניה בה מחומר שאר אלות וסייג הנהוג בדורות האלה האחרונים והוציא מפיו לשון שמתא וגם גזר שלא יזכר גנאי זה לבעלי תשובה עצמן ולא לדורותיהם והותרה בה המפקיר בשם גזירת הרב. אין לנו לנהוג קלות ראש בנדויו כי אין גדול כמותו להתיר ורואה אני את דברי התלמיד בוז שאם נדה הרב אדם בחייו ועמד במרדו ולא בא לפניו להתיר נדויו אין לו התר עולם וכן אם ח"ו שינה בוז בלשון שמתא להחמיר בה ממנהג הנהוג אין לו התר עולם, וכל ראיותיהם שהביאו על זו יש להשיב עליהן שכשנינו מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו לא שאנו אלא במנדין לכבודם אבל במנדין לכבוד שמים אף המנודה לתלמיד מנודה לרב וכ"ש לעיר אחרת כמה^(ג) שני' אין חכמה ואין תבונה ואין עצה וגו' הושוו גדולים לקטנים וכ"ש רבי' גרשום זכר צדיק וקדוש לברכה שהאיר עיני גולה וכולנו מפיו חיין וכל בני גלות אשכנז וכיתים תלמידי תלמידיו הן ודבר זה לכבוד שמים נידה שהרי מסיני הוזהרנו על כך לא תונו איש את עמיתו באונאות דברים הכתוב מדבר אם היה בעל תשובה^(ד) לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשי אבותיך. ואע"פ שלדבריהם הן היו מנגן אתכם ממורים ושאר גנאי שגזרו קהל קדש שבקבלון על כך והם נשבעו תחלה שלא לקבל

לקבל גזירתם עליהם וסמכו על הוראת טעות לומר אין שבועה חלה על שבועה ועברו עליה ועכשו אתם קורים עליהם נשיא¹⁷ בעושה מעשה עמך לא תאור ואילו אינם עושים לא זכותם בזו כי אם בנים חטאו ועברו על אזהרת לא תנונו ונשבועו לשוא את שבועתם וכשיצתה מפיחם יצתה לשקר שנשבועו לעבור על המצוה שלא לשמור חוקי דת עברית לשמוע בקול זקניהם גודרי גדר ומתוקי סייג הם צריכי מלקות משבועה ראשונה ונמי מגזירת קהל שעברו שעל כרחם חלה עליהם ואע"פ שהם בני עיר אחרת שהם לכבוד שמים נדו אבל אבותם לא חטאו בזו ולא הותר להם לספר אחר מטתם שהתשובה מגעת עד כסא הכבוד ואפי' הצדיקים גמור' אין עומדים במקום שבעלי תשובה עומדים שני שלום שלום לרחוק ולקרוב. ושאתם מביאין ראיה (שהדורות) מתמעטין והולכין וחמור נדוי שלנו כנויפה שלחן ועוד שאין אנו מתרעין בשופרות שפחה של בית רבי לא התריעה¹⁸ דקאמרה ליה ליהוי ההוא גברא בשמתא ולא נהגו קלות ראש בנדוי' שלש שנים ואם נתמעט כבוד אחרונים מן הראשונים שאין צריך לנהוג נדוי יותר משלשים יום ואם בא להתיר מכאן ואילך יתירו לו אבל להקל בהתר הנדוי חמור עלינו נדוי כל שופט ושופט שעומד לישראל כבית דינו של ר' יהודי ואינו נותר אלא בכיוצא בו דכתיב ויעל משה ואהרן נדב ואביהו וגו' למה לא נתפרשו שמותן של זקנים שלא יאמר אדם כו' וכתיב אל השופט אשר יחיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט¹⁹ שלא היה בימיו אלא כו' וכשפסקנו הלכה הני בי²⁰ תלתא דמשמתי אתו כי תלתא ושרו לעולם בכיוצא בהם ולא פליגי אההוא דר' יהודה. אבל רואה אני את דבריכם שכל זמן שלא יעירו המוחזקים בה ששינה בה הרב להחמיר כגון נדוי עולם או שמתא צריכין אנו לדון את הצדיק לזכות שלא קללה זו תלה בבאין אחריו שמא ח"ו יתקפנו יצרו לאחר ויעבור בעמסו עליה ויודע אותו צדיק שאין בתלמי' המפרנסין אחריו את הדורות שיתיר את נדוי ואי אפשר ליברל המינו כל הימים ונמצאו כולן עוברים. ואפי' אמר אותו צדיק כל העובר יהא בנדוי לא אמר אלא שינהגו בו חבריו נדוי כמשפט כל דור ודור עד שיפיים באנא שא נא וכולם בין ישראל ללקות ברצועה וליך יחף ואחי' יהו כל עשרה שבציבור שלוחי רבינ' גרשום להתיר. או אם הזכיר לשון ארור ואמר מר ארור בו נדוי בו קללה בו שבועה קיימי לן בנדרים ושבועות הלך אחר לשון בני אדם ומונת לבו שהרי אין איסור זה בא אלא ע"י הגזר ומה שלא נתכוון לגזור לא גזר וכבר הוחזקו דורות האחרונים העושים סייג וגדר לדורות הבאין שתולין התר הנדוי ורבי העברי'נים איש איש בשופטו דורו וכן נוהגים כל הקהילות ואף כאן אומר אני שלא אמר הצדיק יהא בנדוי אלא שגזר על הדור להנהיג בו נזיפה כדי דרויים²¹ ולפי דעתם כאותה ששנינו הקורא לחבירו עבד יהא בנדוי שמא סבורים אנו שנדרוהו גדולי עולם דור התנאים ושוב אין לו היתר לא באו אלא ללמד דורות הבאים שינהגו בו רידי לייסרו על כך. ואל תאמר שאין אנו לדון דינין שבלב להכריע דעתו של צדיק לזכות שאף בדיני ממונות שענשן גדול ליתן ממון מזה וליתן לזה

שלא כדן מצינו כן כי האי דאמרינן בני רב עיליש נפק עליהו שמרא דהוה כתיב ביה פלגא באגר ופלג' בהפסד אמר רבא ר' עיליש גברא רבה הוה ואיסורי לאינשי לא ספי להו אלא הכי קאמר אי פלג' באגר תרי תילת' בהפסד אי פלגא בהפסד תרי תילתא באגר אלמ' סמכינן אנבר' רבה ודרשינן לישנא' לאוקמיה למילתי' באין דלס' ודופי והלכך יש להתיר אותו נדוי בשליחותו של צדיק כי ההוא דההוא טבחא דלא סר סכינ' כו' אמרו ליה לא נחוש לסבא אמר להו אנו שליחות' (א) דידיה קא עבדינ' ועל זאת סומכים כל הקהילות המתירים קשרי הקורמים להם הכל לפי השעה ודרב יהוד' אינ' ראי' לכאן שנדהו לאלתר בחייו ובשמו של עבריין משום דסנו שומעניה ויהי לו לשוב בחייו ולהתיר נדויו ולא שב הלכך לא נתלה בדורות הבאים. ועוד בוז אני רואה דבריוכם מאחר שלא הוזכר לו שם הרב שגזר עליה ולא מראיה שלכם אני דן שאתם מביאי' ראי' מהתראת עדי נפשות שצריך להודיעו באיזה מיתה נהרג אין זו ראי' לכאן שגזירת הכתוב היא יומת המת וכ' ושפטו העדה והצילו העדה ואין בנוכה להרוג שלא מן התורה אלא לעשות סייג לשעה אבל אני דן מלשון גזורי גזרות ומנהגם שאין מתכוונים לענוש את השונג ואינ' יודעי' באותה גזירה אלא מקללים כל היודעה ומפקפק בה וכל מו' שלא (ב) הוחר בשם מי שגזר עליה לא פקפק בגזירתו ולא לכלל נדוי' (ג) דלא הויא אפקירות' למהו בנידוי ער דידיע מאן ניהו גבר' רבה דקא מתפקר ביה והכי אמרינ' מני' דאומני' לדינ' דכתיב לכן אתה וכל עדתך היוי' (ד) לקמי' גבר' רבה פלניא דכתיב לפני ה' וגו' אלמ' בעינ' לאודועי' מנו גבר' רבה דאומניה דאי מתפקר ולא אתי לישמתי' וכל כמה דמתפקר בבי דינ' סתמי' לא הוי אפקירות' לגבי דההוא בי דינא אף זה לא פקפק בכבוד הרב ולא נתנדה לו ואפי' באנו להחמיר עליו אין להטיל עליו אלא חומרי' של סתם גזיר' ולא נדוי גדול העולם שלא ידע בו. ואם היה הכתרה מאנשי ריבו של מגנה אוכר אני שאין זה קרוי יודעה לפי שלא היה נאמן עליו אע"פ שבדיני נפשות חלוקי' עליו חבריו על ר' יוסי לומר מתרה שאמרו אפי' מפ' (ה) השד הת' הוא דקבל עליו התראה ואמר יודע אני ועל מנת כן אני עושה אבל זה לא היה נאמן עליו כסבור לשתקו הוא בא ולחבוש פניו בטמון.

[(א) כאן מתחלת אסיפה אחרת של פסקי דינין בתשובה מרשיי ואיזה מהן הובאו באוצר נחמד ב' והנה התשו' שלפנינו מובאת בקיצור נמרץ על שם רשיי בהגהות מרדכי פ' הגזול בתר' ולפנינו לשון המהור של רבינו נ"י גם מעשה וענין השאלה מקבלין איננו שם בהגה'. (ב) לשון מוסר והובא לשון הש"ס במ"ק י"ז. בקיצור ושם אית' אמרו ליה רבנן גברא דחשיב כר' יהודה ליכ' הכא. (ג) בלשון הזה ממש פי' רשיי במועד קטן מ"ו. ד"ה שנידה לכבודו ועי' ברכות כ"א: (ד) אל יאמר כ"א בב"מ נח: (ה) עי' שם כח: ובברכות ל"ד: (ו) כדאית' התם במ"ק י"ז. (ז) לפנינו ברי"ה כ"ה: אצל הדיין. (ח) לפנינו במ"ק מ"ו. הלכתא הני בי תלתא דשמיתו אתו בי תלתא אחרני' ושרו ליה. (ט) בהגה' מרדכי אית'; לנהוג בו נזיפה ונידוי לפי דעתם (י) לשון ערמה וחטא, והאי דר' עיליש שהביא הוא לפי גירסת רשיי בב"מ סח: ועי'ש בתו' ד"ה אי. (כ) צ"ל

א"ל שליחותיה קא עבדינן וכ"ה בהולין י"ח. ^(א)כצ"ל ובהגה' מרדכי אית': שלא הוזכר. ^(ב)צ"ל: ולא בא לכלל נדויו וכ"א בהגה' שם. ^(ג)לפנינו איתה במ"ק מזו. לקמיה גברי' רבי' דכתיב לפני ה', את ופלניא דכתיב אתה והם ואהרן וכי' הכי סברא דגברי' רבה דכתיב אמר מלאך ה' ועי"ש בפ"י רש"י. ^(ד)כצ"ל ובהגה' מרדכי בטעות מפי השר ועיין מכות ו']

סי' כב וששאלתם ^(א)פעמים התירו אנשי קבלון כל גזירות שעליהן מפני פורעניות הבאות וסבורי' אתם לומר שהותרה אף גזירת גדול העולם בכך וסומכים אתם על זו שאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן דכל בית דין יכול לבטל בית דין חבירו חוץ משמנה עשר דבר אל תמעו בזו דהא דתני' אין ב"ד יכול לבטל את דברי ב"ד חברו משנה שלמה ובבבירתא תנינן לה ורי' יוחנן בדורות האחרונים היה ולא נחלק על המשנה ולא אמרה ר' יוחנן ^(ב)אלא בגדול ממנו בחכמה ובמנין אמר. ושכתבתם עלי שאתיר את הנדויו הלילה לי זאת ליטול את השם ולעשותי ב"ד חשוב אם הייתי ביניכם הייתי נמנה עמכם בהתר אבל מי אני ליטול לי שם מקומות אחרים הנה אני הדל ומנייני הצעיר שירי יתומי יתומים יקבל עליו הדין וירצה את חבירו והתירוהו לו. ^(ג)נראה שהתשובה שייכת לאותה שלפניה ושרצו בקבלון להתיר נדויו המחרף מטעם שבטלו כל גזירות שעליהן לפי שלא היו יכולין לעמוד בעת צרה ורש"י לא רצה לסמוך על זה רק אמר שיתירו לו בתנאים האמורים בתשו' שלפני זאת. ^(ד)כן פי' גם רש"י שם בעי' ליו'.

סי' כג וששאלתם ^(א)ראובן ושותפו שנשבעו בספר התורה שלא יעכב איש חלקו של חברו מאחר שיסכימו לחלוק ועכשיו הסכימו לחלוק ומעכב ראובן משכונ' בידו מן השותפות עד שיפדו ושואלים אתם אם עבר על שבועתו אם לאו יש חילוק בדבר זה ולא פירשתם ככל הצורך אם כך נשבעו שמאחר שירצה אחד מהם לחלוק לא יהא חברו מעכב עליו הרי עכב ואם מפני שהוא משכון כלי משלם ואין להפסידו אית דיני' דגור או אנוד או יתנהו ביד נאמן עד שיפדה ואם כך נשבעו שמאחר שיסכימו שניהם לחלוק לא ^(ב)עכב אחד מהם חלק חברו הרי בכלי זה לא הסכימו שניהם ולא היתה שבועה זו אלא שלא יגלגל עליו לתפוס השותפות מחמת תביעה אחרת שיש לו עליו לפני השותפות או לאחר השותפות וזה שלא עכבו אלא מחמת שלא נפרדו לא עבר על שבועתו ומכל מקום מאחר שאומר שמעון שמצא בו עול ואינו נאמן לו עוד בית דין כופין אותו לחלוק או לתת ביד נאמן ואתם תנו לבבכם לדרוף שלום וראו כי בעוונתנו לקו אותם שסביבותיכם מכה נחלה מאד וכבר זוללים בין הגוים והשלום הוא יגרום לכם לעזר מן הצר ולא יוכל שמו' לשלוש בכם ושנו רבותינו גדול' שלום שנתן בחלקן של צדיקים שני' יבוא שלום וכי' ולא נתן בחלקן של רשעים שני' אי' שלום אמר יי' לרשעים ומי ששמו וברכתו שלום ישפות לכם שלום.

^(א)נראה שגם התשו' הזאת היא מרש"י ואולי היא כתובה ג"כ לאנשי קבלון. והנה אף שהדין בחלוקת העותפין שהחוב שיש להם על אחר אין חולקין עד שיפרע החוב עיין רמב"ם ה' שלוחין ושותפין פ"ד ה"ד מכ"מ הכא

סובר הרב דצריך המשכון להנתן ליד שלישי או ליד ב"ד ועיי' בטור ח"מ סי' קע"ו וצדד הרב לומר דאם היה השבועה שאם אחר ירצה לחלוק שלא יעכב חברו ועכב לעצמו זה המשכון שהי' עובר על השבועה אם לא יתנו ליד שלישי. (צ"ל לא יעכב. (בספרי פ' נשא].

סי' כד וששאלתם^א על מי ששמע צבור ממשמשין עליו גזירתן וקפץ ונשבע שלא לקיים גזירתם ואח"כ גזרו עליו צריך לקבל עליו גזירתם או לא חלה על שבועתו. כך ראיתי שהנשבע לעבור על דברי צבור נשבע לשוא הוא ואילו התרו בו מלקות דאוריית' משעה שבועה וצ"ל במים אדירים והעלה בידו חרס ולא נפטר מגזירת צבור אם כדון גזרו ואע"פ שקדמה שבועתו לגזירת' שהרי נשבע לבטל את המצוה שבועה שלא לעשות סוכה לולב שלא להניח תפילין זו היא שבועת שוא שחייב' על זדונ' מכות שכיון שנשבע לעבור על התורה הרי נשבע על מה שאי אפשר שהרי מושבע מהר סיני על עשה ועל לא תעשה בארור^ב בכלל ברוך בפרט ברוך בכלל ברוך ברוך בפרט ואין כל מצוה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות ושבועת הראשונים קדמה לשלו ולוקה והתלמיד האומר נשבע לבטל המצוה פטור מכלום טועה^ג ברבר משנה הוא שהרי שנינו זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות וטועה במקרא דכתיב לא ינקה יי' יי' הוא דלא ינקה אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו ואם לא התרו בו ולא נתן למלקות בית דין הרי הוא בכלל לא ינקה וענוש עולמות שעשה שתים שנשבע לשוא והוציא שם שמים לבטלה, וכתיב את יי' אלהיך תירא ומה ששנינו נשבע לבטל את המצוה פטור לענין שגגה שנינו ולקרבן עולה ויורד שהנשבע לבטל ושגג ולא בטל או נשבע לקיים ולא קיים פטור מקרבן דממעטי מקראי מה הטבה רשות אף הרעה רשות אבל לוקה הוא על שהויד לישבע לשוא. (א)הובאה על שם רש"י במדרכי פ"ג דשבועות ותחלתה שם: ועל אותו ששמע שצבור וכו'. (ב)צ"ל ברוך בכלל ברוך בפרט ארור בכלל ארור בפרט וכן הוא בסוטה ל"ז. (ג)עי' שבועות כ"א. כ"ז. וכ"ט. ופי' הרמב"ם להא דנשבע לבטל המצוה שפי' פטור מקרבן שבועת בטוי וחייב מלקות משום שבועת שוא ועי' בסמ"ג סי' רל"ח ובב"י לטור יו"ד סי' רכ"ח שהביא כמה תשובות בענין זה].

סי' כה וששאלתם מצאתם בספרי^א דבי רב בשבועת שוא והרי הכתוב מוציאה מכללה להחמיר וקשיא לך מה הוא חומרא דידה משבועת ביטוי היינו חומרא דאינו שבועת ביטוי נתנה שגגת' לכפרה וזו לא נתנה שגגתה לכפרה והרי הוא בלא ינקה, ועוד שבועת בטוי לא אוכל ואכל חייב מלקות דהוי לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל מויד פטור ממלקות דאיתמר שבועה שאוכל כבר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר' יוחנן ור"ש בן לקיש דאמרי פטור מר משום התראת ספק ומר משום לאו שאין בו מעשה ואילו שבועת שוא לאו שאין בו מעשה הוא ולוקה^ב מעמי' משום דרמי לשבועת שוא היא דלשעבר נשבע ומתרבה מלשוא לשוא שני פעמים.

(א)הדרש הוא במכילת' יתרו וז"ל: הרי הכתוב מוציאה מכללה ומחמיר

עליה ופוטרה מן הקרבן, ועיין פי' התוספת' בזה סוף פ"ד דשבועות שבועת
שוא נהגת ברשות ובמצוה והייבין על כל א' ואחד משא"כ בשבועת ביטוי
ובשבועות דף כ"א. ודף כ"ז: וכ"ט: ^(א)אולי צ"ל ושבועת שקר נמי מעמי
דרמי לשבוי' שוא ועיין שם כ"א].

סי' כו וששאלתם^(א) ראובן ושמעון שהלכו לשוק והתנו ביניהם שכל
מה שיעלה שכר לאחד בין בסחורה בין במציאה בין בכל דבר יחלוקו זה
לזה ובחזרה הלך האחד לברו עם פרקמטיא שקנו בשותפות נתפס בידי גוים
ונתן ממון בפדיון ותובע מחברו ליתן חלקו בפדיון שהרי שותפי' הם והיה
בא עם הסחורה שהיית' של שניהם לשומרה כדרך שותפי' ועוד שהתנינו
לחיו' שותפי' בשכר ובכאן שיש הפסד שזה בהפסד והלה משיבו לא היינו
שותפי' אלא בעירנו בשוק אבל משעת צאתינו מן העיר נפרדה חבילתינו
ואילו היית משתכר ממון רב הרבה לא היית חולק לי וזה מורה בכך. ובאו
לפניך לדון ופטרותו ויש חולקין בדבר לחייבו. טעם החולקין לא פירש ואני
אין בידי ראיה מהיכן לחייבו ואע"פ שעריין כל זמן שלא חלקו פרקמטיא
שותפי' הם ואילו לא התנו כל מה שיפסיד האחד ישלם לו חלקו חברו ואם
מפני ששנינו קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע לא נאמר דבר זה אלא בנותן
פרקמטי' לחברו על מנת שאם ישתכר יחלוקו עמו ואם יהיה הפסד בפרקמטיא
על המקבל להשלים^(ב). . . שכל האחריות על המקבל נמצאת בפרקמטיא
עליו מלזה ומה שהנותן נוטל חלק אינו אלא רבית ושכר בטילות מעותיו
עומד ונוטל אבל בדבר זה אין לך עליו אלא תרעומת שהרי קבל עליו
אחריות חלקו ומפסיד חצי הפרקמטי'^(ג). . . אבל אחריות גופו של שותף זה
לא קבל עליו ואע"פ שהיה^(ד). . . חלק חברו עם חלקו אין זו טעם
לחייבו לזה שהרי ראיה גדולה הבאת לדברך שטף נהר את חמורו ואת חמור
חברו כו' וכ"ש זה שהיה טורח זה בכלו וזה לא אמר לו קום רדוף והכנס
למקום גדודי ליסטי' ועלי פדיונך וכי יבא דבר המחייבי' וראיות שלהם נדעה
מה טוב.

[^(א)התשו' הובא' בשבחה"ל ח"ב כ"י סי' קמ"א על שם רש"י וכפסק הזה
שאין לשותף לשלם חלק באונס הגוף של שותפו פסק גם הרא"ש בתשו'
כלל פ"ט סי' ד' והביאו הטור בחו"מ סי' קע"ז ועיין שם ובסי' קע"ז ובכ"י.
^(ב)חסר קצת ואולי צ"ל: הכל, והנה מה שכתב אינו אלא רבית כונת הרב
אבק רבית וע' שם בכ"מ ע'. ^(ג)חסר קצת ונראה שצ"ל: ומפסיד חצי
הפרקמטי' שנאברה. ^(ד)חסר קצת ונראה שצ"ל: ואע"פ שהיית' בפרקמטי' חלק
חברו עם חלקו וכי ומייתי ראיה מהא מתני' דביק קמ"ו].

סי' כז וששאלתם^(א) ששיך ראובן על בת אחיו וקיימו דבריהם
והניחו תשומת יד ביד קבלנים על מנת שהחזור בו יפסיד ערבנו כדרך
שהורגלו ברוב מקומות ועברו כמה שנים וחזור בו ראובן והנה שמעון אחיו
תובע ערבנו מיד הקבלנים שהחזירוהו לראובן ותלמיד אחד מסייעו ואומר
קבלן בכתובה לא משתעבד ועוד דאסמכתא הוא ואסכת' לא קניא, טעה
התלמיד בכל הצדדין חרא דקבלן בכתובה משתעבד דמשה^(ב) בר עצון ערבא
בכלתה

בבלתיה הוה וכו' ומותבינו וערב דכתובה מי משתעבד ומשנינן קבלן הוה. ועוד מה ענין קבלנות זו אצל קבלנות דכתובה זה המתפס מעות או מטלטלין לאשתו בכתובת' ומסרתן ליר שליש והחזירן לבעלים אבל קבלנות זו אינו אלא עירבון לקיים תנאים ואסמכת' זו וודאי קניא ואם נעשה הרבר זה בפני חשובי עיר קיימי' לן אסמכת' קנייא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב ואפי' יש חשובין מהן בשאר מקומות אין לנו אלא ב"ד של אותו מקום דאי"כ אין לדבר סוף שאין כך בב"ד חשוב שלא יהא חשוב ממנו בסוף העולם ואומ' אל השופט אשר יהיה בימים ההם וכל שלשה שנתמנו בית דין על ישראל הרי הן כב"ד של משה לענוש נכסין ולהיות הפקדן הפקר וכ"ש על שידוכי אשה שהנהיגו הראשונים כן שלא לבייש בנות ישראל ויש מן הדין לקנסו ממון וברידוי הגוף. ותלמוד המסייעו אין חולק כבוד לתורתו יד' מריע ומן השמים מנעוהו מכבוד ונכסו ממנו גלויותיה של תורה ומכ"ש שלא יבין במעמקה ולמוכחיהם ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. שלמה בר יצחק.

[⁸התשו' הובאה בתשו' מהר"ם סי' תתנ"ד ולפנינו היא בארוכה ובשלימותה ושם היא מתחלת וכן צ"ל: ששידך ראובן את בנו לבת אחיו. ⁹בב"ב קע"ד: ובערכין כ"ג. משה בר עצרי, ובתשו' מהר"ם הגי' בר עצורי. ¹⁰אולי צ"ל: מחזיק יד מרעים.]

סי' כח משמ"ח שלום שלום ישאו לך אתה יצחק היתום ויעמידו משפטך על האמת והשלום אנו התומים למטה משיבך דבר על אורתך שאין דרכנו להיות עושים עצמנו כעורכי הדינים ולהשיב חרץ המשפט לבעל הדין שלא לעבור בלא תשא שמע שוא, אמנם להחזיק איש על שלו אשר הורישוהו מן השמים עד בא משפט וטענה לגבותו מידו אין עריכת חיינים בזו ועל כן אנו מוריעים לך בקצרה מה לעשות. אשר שאלת על אשה אלמנה אשר נשאה אביך ולא ילדה לו ושהה עמה כדברי חכמים עשר שנים ויותר ונשא אחרת וילדתה המינה ונפטר בחיי שתיהן והיו לו בתים וצוה לאשתו הראשונה לדור ימי אלמנותה באחד מהן ולאחר מית' יהיו לבניו ובקרוב ימיה למות השיאה קרוביה עצה להשבע על כתובתה כדי להחזיק יורשה אחריה בבית ומתה ועתה מחזיק בה בן אחיה. ושאלת אם אשה אילנית יש לה לתבוע כתובה אם לאו קטן אתה ולא פירשו לך מה היא איילנית ועלת' על רוחך כל אשה שאיני' יולדת איילנית היא. לא זו הדרך ולא זו העיר. אין איילנית אלא שסימניה מוכיחים וכל הנשים יש להן כתובה חוץ משמנו חכמים עוברת על דת וחברותיה אבל איילנית יש לה תוספות שמוסף לה בעלה על מה הראוי לאלמנה מן התורה שכך שנינו¹ נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון איילנית ושנייות מדברי סופרים יש להן תוספת ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן לא כתובה ולא תוספות ואשה עקרה לא הוזכרה להפסיד אפי' עקר כתובתה שכא לא זכה להבנות ממנה, ועל הבית ששאלת תדע אם היא הכניסתו לבעלה² או שיהרו וכתבו לה אביך בכתובת' יפה החזיק המחזיק ואם לא נכתב בכתובת' בשם³ . . . מכיון שנפטר אביך נפלו הבתים בחזקתך וצריכה היא או יורשה לתובעך

לתובעך לדין ובית דין יורידוה או ישביעוה וישומו הבית ברמי' ויתנו לה וישלו שטר הכתובה מידה או יכתבו שובר אם בבית דין החזיקה בבית בניבוי כתובת' הרי זכתה בו ויורשיה אחריה ואס' בינה לבין קרובה נשבעה ובית דין לא החזיקה בבית בשומא עדיין הבית ברשותך ויורשיה צריכין לעורר עליך ויראו בית דין שטר כתובת' ובית דין יעמידו אפוטרופו' עליך בקי ויודע להפך בטענות זכותך וישאל על השבועה כיצד נשבעה ויעשו מה שיראו מן השמים זרה בר אברהם. שלמה בר יצחק.

[⁸] שם המשיבים רש"י ור' זרח ב' אברהם ובכפתור ופרח פ"י הוזכרה על שם רש"י ושם האיש שהשיבו לו הוא יצחק היתום והוא עודנו נער ראה קרובי אשה אחרת שהיה לאביו מחזיקים בנחלת אביו ושאל את פי הרבנים והנה יצחק היתום אולי הוא יצחק בר יצחק ונקרא על שם אביו והוא גם השואל בתשובות סי' מ"ז—נ"ו² לפנינו בכתובות ק"א. כגון הממאנת והברותיה, והנה כפסק הרב ראשה עקרה יש לה כתובה דרוב נשים לאו איילנות הן הובא בתשו' מהר"מ סי' קפ"ח. ³דין דאם ייחד לה בית או קרקע שגובה כתובתה בלא שבועה מובא במדרכי פ' הכותב על שם תשו' הר"מ ⁴אולי צ"ל בשם אפותיקי, והנה הדין דלא מהני תפיסתה כשלא ייחד לה מובא ג"כ שם בשם רש"י ור"י טוב עלם ובה"ג ועי' במדרכי פ' כל הנשבעין בדין אם תפשו היורשין ובטור אהע"ז סי' צ"ו, ⁵על ענין אם נשבעה שלא בפני ב"ד מובא פסק בהגה' מדרכי פ"י דכתובות.]

סי' כט את⁶ שלום הישיש נכבד מר יקר בר מכיר אני הצעיר עם שלמה ב"ד יצחק דורש ולשלום הנלוים עליו והנני משיבו על דברי אגרתו ההוגעה אלי על סדרי ראובן ושמעון המתעצמים בדין וסדרו איש איש דבריו הצועק והנצעק ומסרום לידו ומינוהו נאמן לשלחם הלום ולהשיב תשובה לידו. והנני משיב עליה כפי עניות דעתי שהראוני. הרי שקובל ראובן על אודות ספר אחד וכלי תשמיש שהיו לו בביתו באורליינש והיה גוי אחד נושה בו מעות של רבית והפקידו על ביתו לשמור מה שבתוכו ולסמוך עליו בגבוי מעותיו והוא הולך ונודר על כי אבד ממונו בתפיסת השר עד יוחן מכרום לשוב ואחר מהמועד אשר יעדו ונטל הגוי ספר חומש שבביתו ושאר כלים שוין פי שנים בחובו ולאחר ימים מצא ראובן את הגוי בפריש ונתפשר עמו בתשעה דינרי' ממטבע⁷ קלה של חמשה ומינה לו שליח אחד מקרוביו מאורליינש לתת לו מעות הללו ולקבל ספרו וכל כלי תשמישיו ונתרשע שלוהו של ראובן ונפסלי אותה מטבע והחזקה לשבעה והיה מחזר השליח להוציא מיד הגוי בט' דינרי' פסולים כי כן ייסד המלך על כל בעל משה לקבל קלין כאשר נלוו והגוי תובע הרשים והרגיש שמעון בדבר ועל ידי שהיה מערער על ראובן על לא דבר מלפני זאת ימים קפץ ופרה ספרו לפי דבריו. בעשרה דינרין ממטבע כבדה לשבעה והניח ביד הגוי כל שאר הכלים וגזירת קדמונים היתה בעיר שלא יפרה ישראל משכונו מיד הגוי ועוד גזירה אחרת שלא יהא ישראל תופס את מטון כדי למעון עליו ועתה תובע ראובן את שמעון שפרה את משכונו ועוד שתופסו ומחזיק

ומחזיק בו מחמת טענה אחרת. ועוד תובעו כל כלי תשמישיו שהיה נוי רוצה להשיבם לשלוחו בתשעה דינר לפי שלא היה איש קונה הספר מידו וכאחר שהמציא לו שמעון מעות החזיק הגוי בשאר כליו ונפסד על ידו והביא ראובן עדים שנתפשר עם הגוי בט' דינרים ממטבע קלה ועוד הביא עדים ששמעו מפי הגוי לאחר שנפסלה המטבע והוחזקה שהיה תובע שלוחו של ראובן ט' דינ' מן החדשים וקפץ שמעון ופדה ושמעו שהקניטו שלוחו של ראובן לשמעון על שפדה משכונו והפסידו כל שאר כליו. ושמעון משיבו אתה קלקלת ראשון את שורת הגזירה שמשכנתי קודם לכן שנים דרכמון אחד שוה^ה י"ח דינרי' קרטייני"ש ביד אותו הגוי והלכתי לעיר רחוקה ועכבתי ימים ושמעה אשתי בי שחליתי והלכה אחרי ובקשה האך לדבר לה טובות אל הגוי תמיד של ימכור אותו דרכמון וגם אני שלחתי לך כמה כתבי בקשה על ככה ולא דייך שלא עזרתני אבל עמדת ופדיתו בדמים קלים ומכרתו כרצונך וכשחזרתני בעיר הוגד לי וצעקתי לפני הקהלות הנועדתי לשוק ולא היית בעיר וגזרו עליך להשיב את שכי או לירד עמי לדין ולשלשת הימים כששמעת הגזירה זימנת עצמך לדין עמי ולפי שידוע הייתי כך שהוצגת ריקם בתפיסת נשר^ה לא נתתי עמך עד אראה ירך משגת לדמי דרכמוני וגם אתה הבטחתני לשוב לפרים ולחזור על הקונה להתזיר הדרכמון ומינית לך נאמנים במקומי לתת לך המעות ולקבלן ולא קיימת ולימים רבים שמעתי בני קהלינו מתרעמים לאמר הנהיית כזאת שהניח ראובן ספר חומש אחד ביד נוי פלוני כמה ימים ואין איש מקרוביו שם על לב לפדותו. והגוי רוצה לשלחו למקום אחר למכרו תלונה זו שמעתי כמה פעמים ולא ראיתי שלוחו של ראובן מחור אחריו ואמרו לי מקצת בני קהלינו לפדותו ולעכבו על הדרכמוני ולא היה ספק בידי ולאחר ימים השיגה ידי ובא אלי הגוי ואמר ליתן ליה^ה קרן רבית שאני נושה בראובן מחמת דמי דרכמונך שזכרתיו לו אחזיר לך ספרו שהניח לי משכון עליהם כי גם הוא יודע בדרכמון שגיליתי לו שהוא שלך ופדאו וכן עשיתי ונתפשרתי עמו לתת לו עשרה דינרי' חזקים לשבעה ולויתי מקצתם לרבית עד שנתתי לו עשרה דינרי' ושאר הכלים לא ידעתי מה טיבן והספר בידי הרי שש שנים החזר לי הקרן והריבית ודרכמוני וטול ספרך ועל שאר הכלים שמעתי שעכבן חברו של אותו גוי מחמת חוב אחר. וראובן משיב על הדרכמון כשקנאו לא הכיר בו ואשת שמעון לא בקשה פני על ככה וכתבי שמעון שמעון לא ראיתי וקניתיו בעשרה דינ' ומכרתיו ב"א קודם שנגלה לאזני שהוא שלך וכשצעקת עלי וזומנתי לדין ולא אבית וקבלתי שתגזור עלי אם הכרתי בו וכשחזרתני לפריש חזרתני אחריו ומכרו הקונה ונאמן עלי הדין. ושכתבת שברשות הקהל פדית ספרי להחזיק כבר בקשת וגזרו על כל אשר צוה או ששמע שצוו לך שיבא ויעיד ואין איש. ועל הרבית שאתה שואל מחמיר אתה עלי יותר מן הגוי שאש' משכונני ביד הגוי כל ימיו לא הייתי נותן רבית כי החוב שכ רבית היה. ושמעון אומר ששמע מן הגוי שהן קרן ועולין לרבית ועל הדרכמון עדים היו לי שהכרת בו והלכו להם ויש מן הנשארים שאזכרים וזכרין אנו שיצא קול בעיר לאמר הרע ראובן לעשות

לעשות שפדה דרכמונו של שמעון. וסוף סידרי דבריו שנה על ספר דבריו
לכולן בקצרה וכתב ראיתי הספר הנכרי נחזרו בשוקי' ובבית הכנסת שנה
תמימה או יותר ולא היה יכולת בידי ומשכנתי משכנתי ביד הנכרי על דמי
הספר שהניח זה בידו ב' דינר' דמי דרכמוני ועתה יחזיר לי הקרן שנתתי
והרבית שעלה על משכנתי שהרי הגוי אומר לי החזר הספר ואני אחזיר לך
משכונך ודמי דרכמוני שהיה שוה י"ח דינ' קרטיני"ש ויש עדים. לפי הדברים
הכתובים אע"פ שמראה שמעון את עצמו כמכבד את כתבי הקדש וכמשיב
אבדה כל עצמו להנאתו נבהל ולא דקדק בהפסד כליו של ראובן להוציאם
מיד הגוי ולא לכבוד כתבי הקודש שהרי הודאת פניו צווחת ששמע פעמי'
תלונה זו בבית הכנסת שהיה הספר ביד גוי ולא שם על לבו לקנאו עד
שאמרו לו לעכבו על דרכמונו ולא להשיב אבדה שהרי סופו הוכיח שתובע
רבית ממש שנים ומקושש ומביא ערעור ועקיפין לעכבו ולא לטובה נתכוו
שהיה לו לשאול את פי שלוחו של ראובן או משא"ר בני העיר מה משכונת
יש לו לראובן ביד הגוי הזה ולהוציאם לא עשה כן אלא הסתיר דבריו וקפץ
ולקח את אשר חשק וקרב לו לזות שפתים של שתי גזירות שגזרו הראשונים
לפדותו שלא ברשות שכבר חקר זכותו וגזרו על היודע שנתנו לו קהל רשות
שיבא ויעיר ולא הוער והערים מעידים שהיה שלוחו של ראובן מחזר להוציא
הכל מידו במ' דינר' פסולי' ואפי' נתרשל השליח חדש או חדשיים ויותר
כדברי שמעון ולא ראה איש מחזר אחריו אין כאן יאוש בעלים שהרי ראובן
לא היה בעיר וכוכך היה על שלוחו ועל גזירת הקהל שלא ימצא הגוי קונה
לספרו ומשכונו של ישראל אינו קנוי לגוי ושם בעליו עליו ועוד שהיו ביד
הגוי הזה שאר כלים כנגד חובו ושלא כדון כיסרו ונמצא שמעון לוקח מגזלן
לפני יאוש ולא קנאו ומחזיר בלא דמים שכל מקום שהגזילה שם ברשות
בעלים עומדת ואין כח ללוקח לעכבה על מעותיו דאיתמר המוכר שדה
לחברו ונמצאת שאינה שלו אמר רב יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמי'
מעות יש לו שבח אין לו ובין' למר מגזלן דגבי לוקח ונגזל שקיל בלא
דמי ואע"ג דלא הכיר בה שהיא גזולה דהא נמצאת קתני ועוד שנינו הגזול
שרה ומכרה לאחר והרי יוצאת מתחת ידו כו' למדנו שמחזירה וחוזר על
הגזלן לגבות מעותיו ואם תאמר אין דין זה נהג במטלטלין הרי שנינו' אמר
לו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהן מתנות כגון לחיים וקיבה נותנם
לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים למדנו שאינו יכול לעכבו על דמיו ועוד
שנינו המכיר' כליו או ספריו ביד אחר אם יצא לו שום גנבה בעיר ישבע
לוקח כמה הוציא ויטול בלוקח מגנב ולא הכיר בהם שהם גנבים עשו לו
חכמים תקנת השוק שכל הקונה דבר בשוק וימצא גנב יקח דמיו ויחזירו
לו ולא מן הדין אלא מפני תיקון העולם שאם אתה אומר ישלם בחנם מה
שקנה בחזקת היתר אין לך אדם לוקח מחברו כלום אבל לוקח מגזלן לא
עשו לו תקנה ותדע דלוקח מגנב מחמת תקנה הוא מחזיר לו דמים ולא
מן הדין מראמר רבא ואם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק ומחזיר
בחנם אלמ' הפציו לא קניא ליה ותקנה נמי לא עשו הואיל והיה לו לחוש

שמי' גנבה וכ"ש לוקח את של חברו מן הגוי לפני ייאוש והכיר שהיא של חברו שהטיל מעותיו על קרן הצבי ואם תאמר משכון היה ובעל חוב קונה משכון ואין זה גזל בישראל מישראל דברים אמורים שאנו קורא בהם ולך תהיה צדקה ואם אינו קונה צדקה מניין אבל גוי מישראל דברי הכל אינו קונה שהרי נוטל רבית וצדקה אין כאן וקנין אין כאן. ואם לא היו ביד הגוי משכונ' אחרים מראובן היה מחזיר ראובן לשמעון מה שהגוי נושה בו מ' דינ' שהעידו העדים ונוטל ספרו דאע"ג דגוי משכון לא קני אפותיקי מיהא הוי ואם משפט האומות בעיר ליטול מטבע היוצא בשעת פרעון יתן חרשים אבל אם כדברי ראובן הוא שיש לגוי שאר כלים משלו והוא לא היה נושה בו חוב אחר ישבע שהיו שאר כליו שוין כנגד חובו ונמצא שאין לגוי עליו כלום ויטול ספרו בחנם. ואם אינו כנגד חובו יחשוב אותן לפי דמיהן ויוסיף עליהם עד כדי השלמת החוב ואם שווין יותר מן החוב והרי הוא תובעו המותר שהפסיד על הנרכתו אין לנו על כך דאפילו למאן דדאין דינ' הגרמי לא דן אלא במקום שברור לן שגרם לו הפסד כגון מסור וכגון שורף שמרו של חברו ורוצה לשלם דמי הנייר שוודאי גרם לו הפסד מרובה אבל כאן מי יודע שגרם לו שמה אילמלא לא קנאו היה הגוי מעכבן כאשר היה מעכבן עתה ואין לראובן עליו אלא הפסד^ט שבא לידו באיסור. ומה ששמעון טוען שאמר לו הגוי שבדמי הדרכמון היה הספר בידו הרי ראובן משיבו שיש לו עדים שאותו מעות של רבית היו ואע"פ שלא באת עדות זו לפנינו אם יש עדים הרי יש ואם לאו אין הגוי נאמן אלא להכניס שמעון רוח קנאה על הספר ולפדותו שכבר בדיק באחרים ולא אבו ואין לנו להשביע ראובן על כך דמענת שמה היא ואין זה מן הנשבעין שלא במענת בריא אלא במענת שמה מפני והאפטרופסין כו' אלו נשבעי' שלא במענת בריא אלא במענת שמה מפני שככניסין ומוציאין הכמון ומורין הוראות היתר לעצמן ליהנות מטרחם לפיכ' הטילו חכמים שבועה עליהם אבל כל אדם אין נשבעי' אלא ע"י מענת בריא. ומה שכתב שמעון להפטר מן הגזירה ואומר פישון^י הגמל במדה כפושה מדד במדה כפושה מדדו לו ואחרי שהיית' מתזיק בשלי בעולה ואני בשלך בהתר ואין זה עיקול לעבור על הגזירה שגזרו ראשונים שלא לעקל איש את חברו. הלב יודע שזה עקל ועקלקלות שהרי עדין לא עמד ראובן בדין על הדרכמון ואי' אנו יודעים אם במדה כפושה מדד ואפי' היה יודע ראובן שיש לשמעון דרכמון ביד הגוי יכול הוא לישבע שלא הכיר ואם מפני הקול שיצא בעיר שהיו אומרים הרע ראובן לעשות אין זה עדות שהרי שמה לא בא עדין ראובן להטעים דבריו לפניהם ולומר לא הכרתי ואם היו סבורים מזיד היה, ולפי שורת הגזירה אין שמעון רשאי לתופסו שהרי כל התופסי' ע"י מענה הם תופסי' ואע"פ"כ גזרו על כך. ואם לא יעמדו דברי ראובן על שאר הכלים ושלם מ' דינר כאשר פירשנו. ורבית שמוען שמעון ממש שנים צלל כמים אדירים והעלה חרם אחת שמוען ראובן שמעות רבות היו ולא היו עולין לגוי לרבית ואפי' קרן היו מאחר ששמעו שמשכנו ביד ישראל נתרשל מפדיונו כי אין ישראל נוטל רבית מחברו. ומה שמוען שמעון שהניח מאז משכנותיו ביד

הגוי דבריו סתרו זה את זה שהרי כתב בתחילה רוחתי בחילוף המטבע ומקצתן לויתי ברבית ונתתי לו י' דינרין ודרכמון שלקח ראובן מן הגוי לא פירש שמעון את תביעתו כל צרכה אם היה הגוי נושה בשמעון חוב קצוב כנגד כל דמיו וקנה זה שיעבודו של גוי הרי לא חיסרו ולא הזיקו ואפי' פיתח לו הגוי מדמיו אחולי אחיל גביה ומפני גזירת הראשונים אם מכיר ראובן שזהו דרכמונו של שמעון יחזיר מה שמודה שנשכר בו שלא להשתרש בחטא. ואם היו דמיו מרובין מן החוב וטוען הפסדתני אם אין עדים שהכירוהו ביד ראובן אין לשמעון טענה עליו מן הדין שהמכיר כליו ביד אחר שנינו והרי כתב ראובן שעדיין אינו יודע אם של שמעון היה אבל שלא לפקפק בגזירת הראשונים ולא להערים איש לקנות של חברו מיד הגוי ועי' שטוענו שגילתה אשתו את אוניו והוא עצמו בכתבי פסין יגזרו באלה על מי שהכיר בו וקנאה שיוורה. ואל' יאמר יצאתי ידי שבועה מגזיר' הראשונ' שמא הורה התר לעצמו על שמכרו הגוי מכר הלומ' והם גזרו על הפדייה שהרי בטענותיו כתב כן ואם יודה שהכיר בו בשעת לקיחה יקבל משמעון מה שהיה הגוי נושה עליו דבר קצוב ובשבועה ויחזיר לו את שלו שהרי אין מקחו מקח ואם בא להחזיר לו אחר והוולו דרכמונים אין שומעין לו דקיימי' לן זהב"ג טבוע פירא הוי ושייכי' ביה יוקרא וזולא דא"ר יוחנן אסור ללוות דינר בדינר ותנן הוה קונה את הכסף ובזקנותו של ר' נשנת וחזר בו ממה ששנה בילדתו וצריך להחזיר דמיו של אותה שעה. ואם לא הכיר בשעת לקיחה והכיר בו קודם שמכרו או שיש עדים שהכירוהו בידו ואע"פ שלא הודיעוהו חייב להחזיר כל דמיו של אותה שעה אלא שנוטל דמים שנותן לגוי דכיון דלא הכיר בו בשעת לקיחה יש כאן תקנת השוק לישיבע כמה הוציא ויטול דדמי ללוקח מגנב ולא הכיר בה שהיא גנובה שעשו לו תקנת השוק ולא דמי ללוקח מגזולן שמחזיר בלא דמים ואע"פ שלא הכיר משום דגזולן והוה לוי הלוקח למידק שמא גזלה אבל כאן הרבה ניום מוכרים דרכמונים בשוק לפיכך יטול מה שנתן ויחזיר את מותר דמיו שהיה שוה באותה שעה ואם מכרו בפחות מיוק בידים הוא ואע"פ שכסבור שלו היה נמצא שאינו שלו ובמיוק לא חלק הכתוב בין מתכוין לשאין מתכוין דתנא"ל דבי חוקי' מכה נפש בחמה ישלמנה לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון ואמ' מר פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד וכאן אע"פ שלא נתכוון לשל חברו אלא לשלו חייב ואם תאמר גם זו תקנת השוק והואיל וקנאה בחזקת התר ולא הכיר בה ופטר על נזקיה אין לנו להוסיף על תקנת חכמים ואם בא אדם לדמותה להא דאמר רבא הניח להן אביהן פרה שאולה משתמש בה כל ימי שאלת' כסבורין של אביהם היא טבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול דמשמע מה שנחנו ולא מה שהזיקו אינה דומה לזו שהמשאל משעה שהשאלה לאביהם סילק ידיו הימנה והעמידה באחריות השואל כל ימי השאלה וכשטבחו באחריות אביהן טבחו ואמ' לו כלך אצל אבינו תדע דקתני סיפ' הניח להן אביהן של מוכר"ל ומכרו המוכר לפני יאוש בחזקת בעלים הוא עומד ואם הזיקו לוקח מתחייב בנוקיו ועל מה שמעלהו שמעון

בדמים יקרים אם יש עדים ששמאווהו באותן הימים ובקי אין בדמיו כמה היה נמכר בשויו ולא ששמעו באחד שנתן עיניו והעלה על דמיו יבואו ויעידו ואם לאו על ראובן לישיבע כמה היה שוה שהרי הודאה במקצת אצלו היא שהרי מודה לו בדינר שמוען שלקחו ב"י ומכרו ב"א. ושכתב שמוען אני וראובן סדרנו וכתבנו איש איש דבריו כבר עברה חצי שנה ומסרנום ליד נאמן ומצאתי רץ הולך למקום אשר ביררנו והתנה עמי לשאת הכתבים ב"י פשימים וקרובי ראובן שמונה תחתיו ויצא לו לדרך עכבו את הנאמן משלחו מחמת שכתבתי בטענותי על ראובן ראה לדברי שהוא מוחזק בכך לפדות משכונני חבריו מן הגוים וכבר קנה כלי קרן אחד שהיה משכון לישראל ביד גוי ואמרו לי מחוק דבר זה תחלה ואח"כ שלחם כי לא בעל דברים אתה על הכלי הזה וכשראיתי אותם מעכבין אני הוצרכתי למעותי הנחתי הספר במשכון לישראל ללוות מן הגוי על משכנותיו מעות לרבית וכן עשה ועכשיו שכרנו רץ זה בדמים יקרים ויורנו הדין על מי לתת רבית המעות מאז ותוספת שכר הרץ וראובן משיבו הרי טענותי ביד הנאמן היו ולא יישר שרית הראשון בעיני השליש כי לא הכירו שוכרו היה וקרובי לא היו מתרעמים על טענה אחת שהוספת שלא בפניו להחשידני בעיני הדיין שקנתי כבר משכון אחד של חברי מיד גוי ולא היו הם בקיאים בדבר עד שבאתי אני והשיבותיך לא היו דברים מעולם. לפי הרברים הכתובים טובים ונכחים דברי ראובן על מאחר שנמסרו ליד השליש עליו לעשות לפי ראות עיניו והרי לא נראה לו לשלחם וראובן לא היה בעיר ולא עכב והשליש יפה כוון שלא שלחם מאחר שהוסיף שמוען טענה אחת שלא בפני ראובן עד שיבא הלה וישיב שצדיק ראשון בריבו והאף אין זאת אפי' פסקו בית דין על ראובן ואמרו צא תן לנו ולא נתן לא היה שמוען להאכיל רבית המשכון חברו אלא לעשות בית דין ולמכרו וכ"ש שלא פירש עדיין מה מוטל עליו ליתן ועל כלי הקרן הרי לא באת עדות לכאן שיחשיד ראובן על השבועה. שלמה ב"ר יצחק.

[⁸ שם השואל מרש"י הוא ר' יקיר בר מכיר, והנה רש"י הריץ תשובות גם עם ר' נתן ב"ר מכיר ע' תשו' רש"י בחפש מטמונים סי' א' והיה זה אחיו של ר' יקיר ב"ר מכיר ור' יקיר זה היה נאמן ממונה מן הבעלי דינים לשלוח כתביהם אל רש"י. ² מזה נראה שבצרפת היה הזקוק כבר חמשה אונקיות ופסלו המטבע הקלה ההיא בימי רש"י והיו טובעים מטבע זקוק כבר שבעה אונקיות, ובגרמני' היה אז הזקוק כבר ח' אונקיות, והליטרא עלתה בימים ההם לק' דינר ³ והדרכמונים לא היו שוין בכל המקומות ואותו הדרכמן שנתן שמוען משכון לגוי לפי דבריו היה שוה י"ח דינר' קרטינים Courants ועי' צונץ ציר געשויכמע I צד 548 וכו'. ⁴ צ"ל השר. ⁵ לפי הטענה כשפדה ראובן הדרכמן מיד הגוי בדמים מועטים אף אותן הדמים לא נתן לו אלא זקפן על עצמו במלוה. ⁶ צ"ל בין למר ובין למר וכן פי' שם רש"י בב"מ י"ד: ⁷ נראה שהראיה מן הסופ' דכתנ"י חולין קל"ב. דאם לקחן במשקל שינכה לו מן המוכר מן הדמים והלוקה נתן הקבה בע"כ לכחן ועי' פי' רש"י

שם קלאי. ^(א)לפנינו בב"ק ק"ד: הלשון "ויצא לו שום גניבה בעיר ישבע לו לוקח כמה נתן ויטול". ^(ב)צ"ל הספר. ^(ג)צ"ל: אלא אמר בן להכניס בשמעון רוח קנאה ^(ד)ע"י יבמות ק"ז: ^(ה)ע"י בב"מ מ"ה. ובר"ף שם. ^(ו)לפנינו בכתובות ל"ה. ובשאר המקומות בש"ס מכה אדם ומכה בהמה, ורש"י פ"י כאן במתק לשונו הדרש על האי קרא דלעיל מניה ואיש כי יכה כל נפש אדם וכו' ומכה נפש בהמה וכן פ"י גם בתו' סנהדרין ע"ש: ד"ה מכה וע"י בב"ק כ"ו: ^(ז)נראה שצ"ל כאן דתני סיפ' הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם וכן הדין במוכר לפני יאוש בהזקת בעלים הוא עומד וכו' וע"י בב"ק ק"ב. ושם דף ס"ה. וכו' ^(ח)בלש"א היו אז מאתים וחמישים פשיטין.]

סי' ל' דורא"י ^(א)תאני הבכורות פריחת ריח נדיפתם מה ערב להשיב נפש ומתק נופת צופים ומה נעם על ח"ך ונחמד להשכיל ולעניים נתאוו כי מעין חיים נגאל בוסרם יהי רצון שיהיו גדוליהן דוגמתם ועודף. אני הצעיר עם בא בקצרה ולא כמוסף וגורע לשאול לשלום שני הישישים שרים רבים ונכבדים אלופי ומיודעי ר' יוסף בר' אהרן וקרובי שארי ובשרי ר' יוסף ברבי מאיר ועמהם נטע נעים וגידולי הקרש ר' אליעזר הכהן בר' יהודה. אני שלמה צעיר נאמנם ועבדם שואל לשלום להם ומשיב דבר על אשר הרבתני ענותם להזיקני להשיבני כמה שהראוני ממרום. רחל שזימנה את שמעון אחי בעלה לדון והביאה שטר מתנה מלאה אמו ויעקב אביו שכתבו לה בהנשאה לראובן כנס ונתנו לה ולו במתנה מעשר היוצא מכפר אחד שהיה ממושכן תחת יום ב"ז ריטלים ^(ב)לאכול הפירות בכל שנה ולקבל הקרן כשירצה הלה לפדותו ועוד כרם אחד גדולה שהיה להם בעיר וטופס שטר המתנה כתוב לרחל ולבעלה בלשון שניהם והלך ראובן בעלה למדינת הים ולא ^(ג)מה נהיי' בו אם חי אם מת והרי שמעון זה מחזיק בקרן הפירות המעשר אבל כמה שנים והקרן קבל וזו תובעת הקרן והפירות שאכל מן הרבית ושמעון טוען שירד להם לפני שנצטרך אחיו והיא שאלו משכונות כאדוני העיר והרהינום ביד גוי אחר ב"ז ריטלין וכשתבע השר משכנותיו ולא היה בידם לשלם אסרו בבית הסדר ומתוך דוחק בקש מן השר לתת לו זמן ואם לא יחזיר לו עד אותו זמן שיהיו הכרם והמעשר לחלוטין בידו והגיע הזמן ולא החזירום ונכאן השר בחובו כתנאו ועדיין היתה לאה אכנו קיימת ובקשה מן השר להחזיר לה המעשר בתורת פרס למען תעכבנו עדיו כשאר מקבלי פרס מן השרים וכן עשו והחזיקה בו אמי כמה שנים וכשנפטרה חזר השר והחזיק בו ובקשתי פניו שיחזירנו לי בתורת פרס כמו לאמי ולא אבה והחזיק בו שנה לידע לכמה הוא עולה לסוף שנה חזרתי עליו והחזירו לי בתורת פרס ועבדתיו עליו ^(ד)יציאות כרובות ולאחר זמן שמעתי הגוי שהיו משכונות השר בידו מיד אחי ואמר לשר לקבל משכנותיו מידו ויתן לו הכרם שהיה בידו מן היהודי והמעשר וחרה לי על נחלת אבותי שתחלט ביד הגוי ורחל זו לא היותי בעיר והלכתי למקומה ונמלכתי בה לפני בני הקהלה לתת לי רשות לקנותי וכן עשתה וחזרתי למקומי ונתתי נחלה אחת שהי' ממושכנת בידו במ"ז ריטלין ונתתי לגוי וקבלתי משכונות השר מידו והחזרתים לשר

והחליט לי המעשר לגמרי והחזיר לי הקרן ולאחר שנים בא בעל המעשר
 ופדאו מירי וקבלתי ז' ליטרין וזאת משיבה לקבל עליה כל אלות ושבועה
 אם משכנה לא היא ולא בעדה אותו מעשר לשר על משכנותיו ואם ירד לו
 השר מעולם ולא ההויק בו ולא אבל פירותיו אבל הכרם משכנה לו אם לא
 תחזיר לו המשכנות לזמן שקבע ובתוך הזמן מכרה יין ונתנה לשר מ' ריטלין
 לתתן לגוי שהמשכנוני בידו והשאר לא הספיקה ליתן ולקח השר הכרם
 בחזקה ולא היתה חייבת לו כי אם מותר החוב ואומרת להחזיר מותר החוב
 לשמעון ויחזיר לה הכרם וישומו לו פירות שאכל ממנה מיום שירד בה
 והמעשר תובעת הכל והרבית שאכל והקרן שקבל כי בלכת בעלי מן העיר
 היתה אמך חמותי מוחזקת בעיר ונכרת לשרים ולקחה פירות המעשר מימני
 בחזקה ואני יצאתי מן העיר מתוך דוחקי וצעקתי כמה שנים ולא נעניתי
 ואחרי מותה החזקת בו וצעקתי עליך והיית מתפשר עמי ונותן לי מן התבואה
 קצת ג' הינן או ד' לשנה ומשקבלתי הקרן החזקת ולא נתת לי כלום. וזה
 אומר לא נתתי לך התבואה בשביל פשרה כי בשופי אכלתי אבל מפני
 שאשת אחי הייתי באת עלי משני צדדין לרחם על אלמנות חיותך ולהועילך
 מאותו מעשר מעט כי מה בצער עתה בהיותי בידי מקורם לכן כשהיה
 ביד הגוי ונכמרו רחמי והגיתך במקצת. ועוד טען שמעון עדיין לא שמענו
 שמת אחי ולא בעלת דברים שלי את. לפי הדברים הסדורים נראה לי שהוא
 בעלת דברים שלו מ"מ שהרי שטר המתנה לה ולבעלה נכתב וזכתה היא
 בחציין ואפי' בעלה מגרשה נוטלת החצי מחמת נכסי מלוג דתני והיה לאהרן
 ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו ואף בחלק המגיע לבעלה בעלת דברי'
 של שמעון הוא דקיי"ל הלכתא פוסקין מזונות לאשת איש אפי' לא שמעו בו
 שמת וזה שירד לנכסי בעלה והיא צריכה למזונות מוציא' מידו ונותנים לה
 דתני' ר' נתן אומר מניין לנושה בחבירו מנה וחברו בחברו מוציאים מזה
 ונותני' לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו. ושומר שמעון שהחויק בו מחמת מקחו
 נראה לי על המעשר שאין לו חזקה בשנים כדן קרקע שהרי אין כאן שדה
 מסוימת במצריה שהיא שמעון וזרעה ושוטח בה פירותיו ומשתמש בה כדרך
 קרקעות אלא נדבת ע"ז שהתנדבו הגוים מעשרות מעשרותיהם לע"ז ואין
 כח לבעל המעשר בקרקע לפיכך אין כאן דין קרקע אלא דין מטלטלין
 שתובעתו מעות שלה שעשה עמו' יורש בפני הגוי הלזה וקבל המינו הרבית
 והקרן והוא אומר שהיא מכרה אותו החוב לשר העיר וקנאו ממנו ואין לו
 לא עדים ולא ראיה זו באת לפנינו ושטרה בידה שהחוב שלה הוא נמצא
 מחויק בשלה במענת תנם שאין לה רגלים וחייב להחזיר הקרן ואם בא לגזור
 על כל בת ישראל שככרה אותו החוב לגוי שהיה נותן לה כל שנה והוא
 מחמת שהיה יוצא ובא ומאסף וגובה מן הגוים נתרצתה לו לקנות המותר
 ועל הכרם לא פירשו דבריהם אם הורת בב"ד שחלטוהו לשר אם לא יחזירו
 לו משכנותיו עד הזמן הרי לא החזירו ונחלט לו מט' ליטרין שאומרת
 שהחזירה לו היא גרמה לעצמה והפסדתן ואם אמרה שבתורת משכון משכנתהו
 לשר והחזירה רוב החוב והוא אומר שחלטתו אם טען שבפניו חלטתו לשר

והוא אכלה שני חוקה והיא אין לה עדים שמחתה בפניהם הועילה לו חוקתו ואם לא טען בפני חלמתו לא הועילה לו חוקה דאמר רב יהודה הבא"י מכה גוי הרי הוא כגוי ואין חוקה אלא בשמר שיביא שמר שמכרה ישראל בעליה לגוי ואי טעין ואמר קמי דידי זבנת' לגוי מהימן מגו דאי בעי אמר מינד זבנת' ואם יש עדים שמיחת' בפניהם או שלא טען שמעון בפני מכרתו תשבע שבתורת משבון משכנתו ולא יותר מן החוב אלא כך וכך ותשלם לו המותר ותגבה הכרם דתנא"י^א הבא מחמת חוב ומחמת אנפרות אין בו משום סיקרקון גוי הגובה קרקע של ישראל בחובו או שנמלה בחובו או שנמלה בחוקה ומכרה לישראל חברו אין בה משום סיקרקון שאפי' שהתה ביד הגוי קודם שמכרה לישראל שנים עשר חדש חוות לבעלים ואע"ג דאמר ר' יוסף נקמינ' אין דין אנפרות בבבל דכיון דאיכא דואר במתא ולא אויל קביל אחולי אחיל. בבבל היה שם ערכאות קבועים ולא מרעי נפשיהו ודייני קושטא אבל אלו גולנין והמסנן הם והצועק אינו נענה וכ"ש שהיה זה שר ואין יד איש תקפה עליו והפירות שאכל שמעון וזה בהם שהרי כל זכות הגוי קנה ודין בעל המשכון לאכול פירות כל זמן החוב ואפי' ישראל מישראל אבק רבית הוא זו שאינה קצוצה וקיייל הלכה' כר' אלעזר דאמר רבית קצוצה יוצאה בדיינין אבק רבית אינה יוצאה בדיינין ומה שאמר שנמלך בה וברשותה קנאו מן השר אם הורת' שנמלך בה והיא נתנה לו רשות הרי על פיה ירד ויוכה בה במקחו ואע"פ שיש לה לומר השני נוח לי והראשון קשה ממנו מהאי"י^ב דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מפלגיא זבנת' א"ל פלגיא גזלנא הוא אמ' לי' והא אית לי סהרי דאימלכי כך ואמרת לי זבנה א"ל דאמרי השני נוח לי והראשון קשה ממנו ואמר רבא דינ' קאמר ליה הני מילי היכי דטענ' איהו אבל אי איהו לא טענ' אנן לא טענינן לה לפי שיש לחוש לרמאות שמא מתוך שהית' אבודה ביד הגוי נתנה לו רשות לקנותו קנין עולם בלב שלם ועל פיה הטיל מעותיו ביד הגוי ועכשיו חוות בה ובכי האי גוונא לא אמרינן פתח פיך לאלם ואם אמרה בב"ד לא נמלכת בי מעולם אין לנו להשביעה על כך שהרי אפי' נמלך היתה יכולה לומר השני נוח לי ומה לה לשקר.

[^א נראה שהתשו' מרש"י שהתשו' שאחריה היא ג"כ בענין זה והיא חתומה מרש"י. והנה זה השואל קרוב לרב העונה ור' יוסף ברבי מאיר אולי הוא ר' יוסף המובא מרש"י בפירושו לישעי' י' כ"ד "משם ר' הלבו אמר לי ר' יוסף" ור' יוסף בר' אהרן לא ידעתי מי הוא אכן גם בפרדס סי' רמ"ב מצינו שמכבד רש"י מאוד את ר' יוסף אהרן ור' אליעזר בר' יהוד' הכהן שקורא אותו גדולי הקדש אולי הוא בן ר' יהוד' הכהן שחבר ס' הדיינין. ^ב צ"ל ריטלין ובכל התשובה כתוב דיטלין והגהתי כן כי במקום ליטרא היו כותבין ריטלא ובן מוכח בתשו' זאת שכתב רש"י מ' ליטרא במקום שהטענה מדברת מן מ' ריטלין עיי' צונץ צד 549. ^ג צ"ל ולא נודע מה נהיי. ^ד צ"ל והוצאתי עליו יציאות מרובות. ^ה צ"ל כי יותר בצער אתה עתה בהיות הכרם בידו וכו'. ^ו צ"ל והיתה לאהרן ולבניו וכ"ה ביומא י"ז: והוא פסוק באמור אל הכהנים. ועיי' כתובות ק"ז: ופסחים ל"א. ועיי' גם בכתובות צד. בהנהו תרי

אחי ובטור חו"מ סי' קכ"ב. ^(צ"ל) שעשה עמה כיוורש בפני הגוי ובדבר פסק הרב דמעשר בכפרים אין לו חזקה בשנים והוא כממלטלין וכיוור לתוך אוכנות חברו ע"י בתשו' בית שלמה לר' שלמה חסון חו"מ סי' ג'. ^{(כ"ב"ב} לה: ר' יהודה אמר רב. ^{(ע"י גיטין ג"ח}: ופסק רש"י שתשלם לו רק מותר מן החוב שהיתה חייבת לגוי על זה המשכון ושאמרה גם בטענתה שרצתה לשלם. אבל השאר מה שנתן שמעון לשר עבור הכרם לוקחת ממנו בלא דמים וזה שיטת רש"י בסוגיו' דסיקרוקין דלא כר' גרשום שפסק שחייב' לשלם לקונה הדמים שנתן לגוי. עיי' ברא"ש פ' הכונס ובטור חו"מ סי' רל"ו. ^{(ע"י ב"מ ס"ה}: ^(ס') צ"ל ממנו וכ"א ב"ב ל':]

סי' לא ושאלתם^(ס') מה יעשה במעות שהרי בני ראובן השבוי שהיו לו מאשה אחרת עוררין עליהם חלקה ינתן לה וחלק בעלה ינתן ביד נאמן ויפרנסנה מהם לפי כבודו תחילה עד שיכלו ואם מתה יקברוה מהם לפי כבודה שהרי היוורשין אפי' מת אביהן חייב' לזונה ולקבורה מנכסי אביהן דנתן יורשי אביה חייבין בקבורתה וחלק שלה אם יכלה בחייה הרי כלה ואם יותר לכשיבא הדבר לפנינו נתיישב בו והמקום יאיר עינינו בתורתו. שלמה בר' יצחק.

^(ס') התשובה שייב' לאותה שלפניה, והמעתיק ציין סי' חדש. ופסק רש"י דלא לכד בנידון שלפנינו שלא נודע שמת הבעל אלא אף בשמת הבעל יורשיו חייבין לקברה מנכסי אביהן, והיינו כשלא נשבעה על שבועתה וכן פסק גם הרמב"ם בפ"ח מאישות ה"ו ועיין כתובות פ"א. וצח: וחלקו עליו הפוסקים ועי' בטור אהע"ז סי' פ"ט].

סי' לב אשר^(ס') שאלתם אם ישבע בספר התורה או בגזירה כבר נהגו העם בארור עשרה וימתינו עד שגועו לצירוף עשרה. ועל^(ב) הקרסים מאחר שישבע שלצורך פדיונם מכרם בכך וכך דמים מכרם ולא יותר אין לו לישבע על משקלם ולא לישבע שלא מכרם בפחות מדמיהם כי הכל לפי צורך השעה וכל השבועות יכולול בגזירה אחת על כרחו של זה שכנגדו ואין לו להטיל שום שבועה על שכנגדו כי מאחר שישבע על אחת ישבע על כולם ובבת אחת שהרבה דברים משביעי' את הסוטה אמן שלא סמיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה וכולן בשבועה אחת היו שלמה בר' יצחק.

^(ס') רש"י כתב גם בפ' לשבועות מה: כדבר הזה דנהגו בזמן הזה בארור ב"י. ^(ב) דין זה דיצרף כל השבועות כתוב בשם תשובת רש"י בתשו' מהר"ם סי' תתמ"ה וכדן זה פסק ר' האי בשער' השבועות והר"מ בפ"א מה' טוען ה' י"ד ועיין שם במ"מ ובטור חו"מ סי' פ"ז].

סי' לג לפי^(ס') דברי התובעים והמשיבים עליהם כך נראה לי אילו היה לוי שומר חנם על הממון הזה ומחמתו יצא עליו קול עושר והכביר עליו המושל לתובעו יותר משאם לא בא ממון זה לירו לפדות נפשו ולתת מן הממון שלשה^(ב) מטובי העיר שהכבירו בפדיונו מחמת ממון זה כראמי' ההוא גברי' דאפקידו גביה כסא דכספא סליקי עליה נגביה שקליה. יהייה נהלייהו

נהליהו אתא לקמיה דרבא^א פטריה אמר ליה אביי האי מציל עצמו בממון חברו הוא אלא אמר ר' אשי חוינ' אי אינש אמיר הוא אדעת' דיריה אתו וחייב לשלם ואי לא אדעת' דכסא דכספא אתו ופטור שהרי הפקדון גרם לו שיצאו עליו עכשיו שקבלו למחצית שכר יש עליו לשלם חצי ההפסד שבא עליו מחמתו כשאר כל אונסין דקיימי' לן האי עיסקי' פלג' מלוה פלגא פקדון וההוא פלגא דמלוה כל צרי אונס שיבאו עליה חייב להחזיר שבשביל שכר שהיה מצפה בו בא לו ההפסד ומה שהוא טוען שפטרוהו מכל אונס שיבא עליו מחמת מושל העיר ומשרתיו אין דבריו נראין שלא הורגלו שרי העיירות בכך ולא אסיק אדעתיה לאתננוי באונסא כי האי ולא היה דואג שיתבע השלטון לכך אחד בפני עצמו כי אין דרכו לתבוע אלא לכל הקהלה יחד וכל אחד יפטור את ממונו על פי הגזרה בכל אשר הוא שם ועליו להביא ראיה בעדים שפירש להם אונס זה כמו שהוא טוען שאמר להם ירא אני שבא יצא עלי קול עושר מחמת ממון הזה ויכבירו עלי משא המושל ופקירו ואם אין לו ראיה לדבריו אלה יתיישבו בדבר טובי העיר כגון ר' יצחק ב"ר יוסף קרובי והנדיב ר' שלמה ב"ר יונה לפי מה שראוהו מתחלה קודם שיצא ממון זה עליו ויתבוננו במה שפסק המושל על עניים דוגמתו ולפי מה שיראה בעיניהם שהכבירו עליו מחמת כן ישילו חצי האומר על הפקדון והשאר חייב לשלם. ומה שהוא טוען שעל פיהם נתן מה שנתן שמחלו לו כל שיתן בפריזוני' יביא עדים ויעידו כן שהרי במעמד כל הקהל נאמר לו במערה כפי דבריו ואם אמרו כן על דבר הפשרה הראשונה של ד' אלפים דינר לא תעמוד לו על זאת בפדיון זה שאילו יצאו ידי השר באות' פשרה עדיין היה נשאר בידם הון רב עכשיו שהוצגו כלי ריק לא נאותו לו להחזיר על הפתחים והוא יפדה עצמו בממונם וחייב להחזיר כל מה שקבל משלהם וכן מה שהמחה מבעלי החוב אצל הפקיד הוץ מחצי האומר שכתבתי והמעות והמשכונני' שנמצאו בתיבה בבית הגוי חצי אחריותו עליו. ומחילת^א הממון שהם טוענים שמחל ממונם בשביל לנתק את בעלי החוב מעליו אצל הפקיד כדי שיצא את ידיו והוא אומר לא בשביל כן מחל נאמן הוא על כך ובלא שבועה שהרי על מנת כן נכנס תחילה לדבר שימחול קצת ויגבה מה שיכול ולא ישיביעוהו שמחל יותר מדאי שאין אדם משעבד עצמו לשבועה זו. וכל שכן שגברה יד הגוים שראו רוח המושל לרעה על הקהל ולא נחשבו בעיניהם והוצרכו למחול כדי לגבות וצריך הוא להתעכב בעיר ולגבות את הממון הנותר בידי גוים ככל מה שיתעכבו שאר הקהל עד שיראו טובי הקהל שאין עכבתו מועלת לגבות. ואם אין לו כמה להתפרנס יתפרנס מן הממון ואם לא ימחה את הלווים אצל אחד מן הנשארים בעיר ויצא. ומה שהוא אומר שאין לו מה ליתן אם יש לו מטלטלין או ספרי' כולן משועבדי' לגבות מהם ולמה שלא תשיג ידו יכתוב להם שטר חוב. ועל פי השבועה יתן כל מה שיש לו הוץ ממה שאמרו רבותינ^א שמשיריין לבעל חוב מזון שלשים וכסות ל"ב חדש. ומה שטוענין ראובן ושמועון שהם חפצים שיברר לוי את דבריו בגזירה לא ידעתי מה הוא מה דבריהם הם אומי' לו לברר אם על מה שהוא טוען שפטרוהו מכל אונס

שלמון הם אומ' ישבע שכן ויפטר. יפה הם אומ' לו ויפטר מחצי האומד שאני
משיל עליו לחייבו מחמת שהוא מצפה למחצית השכר אבל לא יפטר מכדי
מה שפסק המושל על שאר חבריו.

[⁸⁴] על התשו' הנ"ל שסופה חסרה לא נזכר שם כותבה ואולי גם היא
מרש"י ומסופקני קצת בזה אחרי שנזכר בה דרך השרים הודים שממילין
ממון ופדיון על הקהלות ואולי היא מא' מתלמידיו של רש"י בדורו של ר"ת.
והנה כעין פסק זה ברין מי שקבל עסקא ושלם פדיון שמחזיר החצי הובא
בשם מהר"ם בתשו' שגשתקעה במרדכי פ' הגזול בתר' בהא דראובן שקבל
עסקא. ⁸⁵ אולי צ"ל של שלשה מטובי העיר. ⁸⁶ לפנינו בב"ק קי"ז: אית': אתא
לקמיה דרבה אבן ג' הגאונים היא לקמיה דרבא ע'י שערי צדק דף צ"ט
ע"ב סי' א' וע"ש בש"ס לפני המעשה הזאת ולאחריה בכל הסיפורים את'
לקמיה דרבה. וע"י בב"מ קד: ⁸⁷ ברין זה לענין מה שהניח מן החוב כדי
לגבות השאר כתוב במרדכי בפ' חוקת באותו מעשה דראובן טען על שמעון
שהיה לו עמו חוב בשותפות ומאותו החוב הניח שמעון לגוי בהכנסת החוב.
⁸⁸ ע"י ערכין כ"ג: ⁸⁹ סוף התשו' חסרה.]

סי' ל"ד ראובן⁹⁰ ושמעון באו לדין לפנינו ונתעצמו זה עם זה והגישו
עצמותיהם לפנינו ואלה דבריהם: ראובן הלוח לארכאי אחד י' ליטרי' ושמעון
כמו כן י' ליטרין וזה ברא ידיעת זה הלוח הלואתם ולא היה זה על זה חלק
לא בקרן ולא בשבת היוצא ומסר הבעל חוב שני ראשי פספסין לזכרון
בדרך כל הנושים. לימים נפגר הבעל חוב והלכו שניהם למושל עירם כדברי
ראובן לדעת מה יעשו ויאמר להם המושל לא אוכל לעשות דבר ולכוף יורשי
הבעל חוב אם תלכו ותפניעו פני הנפיורא הוא ראש ההגמונים והוא יצוה
לאותו הגמון לכוף היורשים ולפרוע החוב כי אינם יושבים בממשלתי ואיני
רוצה שישנאני אותו הגמון ואחרי כן באו אלי ואדעה מה אעשה לכם וילך
ראובן כדבריו ויוצא יציאות בדרך ויעש כן הנפיורא ויצוה להגמון לכוף אותן
יורשים לפרוע ובחיי בעל חוב ראשון נפרע שמעון מחובו ולא נותר רק ק'
דינר זו' דינר וישבו ראובן ושמעון אל המושל שלהם וישאל להם כמה
חייבין היורשים ויאמר ראובן אני לא נפרעתי מאומה ויש לי בחוב עשרה
ליטרי' קרן ושמעון אמר ולי באותו חוב קי"ז דינר ויאמר המושל לשמעון על
הז' דינר' העודפים על הק' דינר שאתה שואל לא יהיה בהן עסק וידי מסולקות
מהם ולא אכופ היורשים לפרוע רק מן הקי"ק דינר של ראובן ומן המנה שלך
ושחדני ויתן ראובן שני חלקי השוחר ושמעון חלק שלישי וכפה המושל
היורשים לפרוע ונתקבלו כל המ"ו ליטרים ובפרעון אחרון עכב שמעון ד'
דינר' משל ראובן ועכשיו תבעו ראובן לשמעון בפנינו כי אילו ד' דינר'
חסרו מהשלמת י' ליטרי' ולא היה לו לעכב. ושמעון השיב על ראשון
ראשון. על עסק הנפיורא שאמרת חלילה וחס אשר על ידו לא נפרענו ואתה
כי הוצאת יציאותך לחור על שאר בעלי חובך הוצאתם ומה לי ולהם
ובלכתך פי לא שאלת. וראובן השיבו אתה ידעתי כי על עסק דבר זה הלכתי
ועוד השיב שמעון על הד' דינר שאתה תובע לא היה לך לתובעם כי היה

לי בקרני ק"ז דינר ואולם מתחלה לא נשתתפנו אך כאשר באנו אל מושל
 עירנו ושחרגנוהו נתת שתי הירות כפי חלקך ואני חלק השלישי לפי חלקי
 ואז נעשינו שותפין הן לזול הן ליוקר הן רב הן מעט בכל אשר יפרע מהחוב
 הן קרן הן שבת ישול כל אחד לפי חלקו ואם תפסיד תפסיד לפי חלקך ואני
 לפי חלקי ואתה אמרת לי בבא זמן הפרעון הראשון כי החוב נפרע לקיצים
 זמן אחר זמן והיה בדעתי לעכב מן המעות כנגד הו' דינרי' ואמרת לי למה
 תקחם עתה הלא יש עדין מן החוב לפרוע ותוכל לעכבם ועתה הנח בידי
 ואין לך עסק בהם כי שותפי' אנתנו וראובן השיבו לא דברתי ולא עלה על
 לבי אך אמרתי לך יחדיו למשפט נקרבה ויוכיחו בין שנינו וגדול הדייני'
 שאל לשמעון אם אמת הדבר שמיחה המושל ואמר שלא יכוף היורש לפרוע
 על אותן ז' דינר והשיב שמעון וראי מיחה ומיחה ומה בכך אין זה דינא
 דמלכות' דינא עד הנה דברי עצמותיהם. וראינו כי על דברי ראובן הראשונים
 שמועון על יציאת הדרך ללכת אל שר ההגמוני' וראשם אם יתברר הדבר
 שכדברי ראובן כן הוא ישבע ראובן שעקר מהלכתו לחזור אחר חוב זה שבאו
 לפנינו לדין על שמעון לשלם שלישי היציאה ואם לא יתברר בעדים על
 שמעון לישבע שלא נשתלם החוב ע"י הנפיורא ויפטר מן היציאה ואם שמעון
 רוצה לגלגלה על ראובן ישבע ראובן שכדבריו כן הוא וישלם לו שמעון
 שלישי יציאתו ועל תביעת הו' דינר שלא זכה שמעון בהם שמאחר שאין²
 אבודים כל מעותיהם ביד הגוי ומה שהוחזר לא הוחזר כי אם על פי מושל
 עירם ובפירוש אמר המושל לשמעון שלא יכוף הנושה מן הו' דינר באותה
 שעה מחלם שמעון ונתיאש ואין כח בידו לעכבם כדא' ר' יוסף אין סקרקון
 בבבל והא קחזינן דאיכ' אלא אימי' אין דין סיקרקון בבבל כיון דאיכ' בי דואר
 ולא אתי קביל אומר אחולי אחיל כ"ש וכ"ש גבי גוי שלא היו יכולי' לכופו
 כי אם ע"פ המושל והמושל אמי' לשמעון שלא יחזר אחר הו' דינר ולא שייך
 הכא דין שיתוף כלל להיות קרוב לשכר ורחוק להפסד אלא אי דמיא להא
 דמיא דאכור שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה כאתים השכר לאמצע
 אמי' רבא ניסתבר' מילי דשמואל בשור להרישה ועומד להרוש אבל בשור
 להרישה ועומד למביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ומקשה
 תלמודי' לרבא ומשני היק בר"א בשור להרישה ועומד להרישה אבל בשור
 להרישה ועומד למביחה נעשה כמו שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה
 בזה³ זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. ועוד הורעת כח לשמעון
 שהרי לא נתן שוחד כי אם מן הק' דינר ומן הו' דינר לא נתן ואם כדברי
 שמעון למה לא נהן כל חלקו כי מוחזקים אנו בראובן שלא היה מותר שוה
 פרוטה על שתי ידות המגיעים לחלקו ודמיא שמעון לראובן כאריא ארבא
 והוא עצמו אמר ראו נאמנותי כי כאשר נפרעו מקצת המעות לא היה ראובן
 בעיר ואמרתי לאשתו בבית הכנסת צאי וחתמי בחותמך המעות הללו פן
 תאמרו את ובעליך שחלפתי טובות ברעות אלמי' היה חשוד בעיניהם ואנתנו
 הדייני' מכירים חריצות שמעון ורמזותיו. ואף כי הודה ראובן על עסק השיתוף
 על המז' רימ"ל הודה ולא על הו' דינר כי בפירוש פירש כל אחד חובו
 לפני

לפני המושל ובני מאות דינר שהיו לראובן ושמעון נתרצה המושל לכוף הבעל חוב ולא על השבעה דינר ואם פחתו פחתו לשמעון. ועל אשר מען שמעון אשר התנה לו ראובן אחר השוחד ימים רבים אחרי כן בבא זמן פרעון ממקצת החוב שיעכב ויחלק ראובן כדי חלק המגיע לחלק ז' דינר וראובן אמר לו כדברי שמעון עדין יש החוב לפנינו שעות יש לו לעכבם באחרונה ושמע לו שמעון ולא עכב בידו כלום באותו הפרק. גם בזה ראינו כאשר הראוני מן השמים שאפי' התנה לו ראובן לשמעון כדברי שמעון אין בכך כלום ואין תנאי מועיל לו אלא א"כ התנו זה לזה בשעת הלוואת המעות או בשעת שיתוף שנתחברו בשוחד ללכת אל המושל אפס התנאי שהיה בשעת פירעון אינו תנאי כלל דמשטה כך עבדי לך יכיל למטען שמעון דראובן הוי כאילו בורה מבית האסורים שהכל יורעים שאפי' נפגר היורש לא תועיל להם שוחד שנתנו למושל שלא היה יושב הבעל חוב בארץ ממשלת מושל שלהם ומי יכוף ומי ידרוש ומי יתבע ומעשים בכל יום ותניא הרי שהיה בורה מבית האסורים והיתה מעבורת לפניו ואמר לו מול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמ' א"ל משטה אני כך הכא נמי שהיו בספי' כל שעה שמא ימות כי הבעל הראשון מת אחריו יורשו ונשאר החוב ביד יורשי יורשו ולא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחרני ואפילו במקום בריה נפשיה עדיפ' ואילו היה לו חלק לשמעון וזכרון באותן ז' דינר לא היה מתרצה לראובן להמתין עד אחר פרעון אחרון דכל אשראי ספק אתי ספק לא אתי ואפי' אי אמרת מית' לא שכחא הוי ספק דבשעת חירום שנו ומלכות נהפכת כאשר אנו רואים בעינינו. והא דראי אילו אמר לו שמעון אני אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי היה חייב ראובן ליתן לו כדתני בסיפא דההוא בורה מן האיסורי' ואם אמר לו מול דינ' בשכרך והעבירני נותן לו שכרו משלם ואמרינ' מאי שנא רישא ומי' ספא אמר רמי בר חמא בצייד השולה דגים מן הים דאמר ליה אפשרתן כוורא בוואז הכי נמי כשהציל את של חברו והניח את שלו על ראובן היה לפרוע לשמעון חלקו משעת התנאי שבא ואמר לו על מנת שיתן לו את שלו והיינו דתנ' ואם אמר אציל את שלך ואתה נותן לי' דמי שלי חייב ליתן לו אבל אם לא אמר לו והניח שלו והציל את של חברו אין לו אלא שכרו כדתנ' ברישא שטף חמורו וחמור חברו שלו שוה מנה ושל חברו שוה מאתים הניח את שלו והציל את של חברו אין לו אלא שכרו כל שכן הכא שכל אחד הציל לעצמו עיי' השוחד שאין לשמעון על ראובן כלום. ואילו לא הודה שמעון כי המושל מוחה וסילק עצמו מן הוי דינר שלא יכוף יורשי יורשיו של בעל חוב ראשון וראובן היה טוען שסילק עצמו המושל ושמעון היה אומ' לא הוזכר הסילוק היה על שמעון לישבע שלא סילק עצמו המושל מאותן ז' דינר והיה יכולת בידו לעכב המעות ולא כולן כי מאחר שהורה שמעון כי לא נתן כי אם שליש השוחד צריך היה להחזיר לראובן מן השוחד כפי חלק הוי דינר ומאחר שהורה שמעון שבודאי סלק השר עצמו מאותן מעות כל מה שטוען שמעון לראובן שיעכב' בשבילן בשעת פרעון זמן הראשון אפי' אמר לו ראובן עכבם באחרונה אין בכך כלום כי כל שעה היה משטה בו ולא היה

הוצה לריב עמו ומדקתני במתנית' ואם אמר לו אציל את שלך ואתה נתן לי
 דמי שלי חייב ליתן לו מכלל הציל ולא אמר לו אין לו אלא שכרו דא"ל מצוה
 קעבדת שאתה מצווה להחזיר אע"ג דבכח"ג לא אשכחן כדאמר בעלמ' יצתה
 זו שאבורה ממנו ומכל אדם הכי שאני דיכול להחזיר ע"י הרחק ואע"פ שלא היה
 לו לחזר אחריה במים מיהו היכ' דהציל מסתמ' ולא גלי דעתיה דהוה"ל ליה
 למימר להבריה לאהרורי אציל לעצמי בדאמר גלי דעתיה לא אמר לא גלי
 דעתיה, ועוד לא מצינו שתנאי זה יועיל באמירה בעלמא לאחר זמן אלא
 גבי שומרים אמרינ' מתנה שומר הנם^ב להיות בשואל ומקשינ' בדרבנא
 בעלמא ומשני ר' ששת בשקנו מירו ר' יוחנן אמר אפילו תימ' בשלא קנו
 מירו בההיא הנאה דקא מדימן לי' גמר ומשעבד נפשיה אבל הכא מאי
 הימנות' איכא אם בשביל ששמעון היה מקבל כל שעה שלו ושל ראובן
 לפי שהיה מערופו יותר ומכירו ומחניפו כי גם בחיי הבעל חוב ראשון היה
 מוציא מחובו וראובן לא היה יכול להוציא כלום עד עת קץ אחרי תת השוחד
 למושל עירם ולא היה יכול שמעון לעכב משל ראובן כלום ולכפור כי המושל
 עז וקשה ומכלכל דבריו במשפט ואילו היה כופר שמעון לראובן לאמר לא
 התקבלתי כלום ובא צעקת הבעל חוב וראובן לפניו לא היה משאיר לשמעון
 משתק בקיר. ואמרינ' נמי ההוא גבר' דקדיש בציפית' דאסא אמרי ליה והא
 לית בה שוה פרוטה א"ל תקדוש בארבעה זוזי דאית בה^א ואישתיק' אמר
 רבא הוי שתיק' דלאחר מתן מעות וכל שתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום
 היא אמי' רבא מנ' אמינה לה דתני' כנסי סלע זה בפקדון וחזר ואמי' התקדשי
 לי בשעת מתן מעות מקודשת לאחר מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה
 אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימי' רצתה דאמרה אין לא רצתה
 דאמרה לא מכלל דרישא כי אמרה נמי לא מקודשת ואמאי הא קאמרה לא
 אלא לאו רצתה דקאמרה^ב לא רצתה דאישתיק' וש"מ דשתיקה דלאחר מתן
 מעות לאו כלום היא והך ציפית' כי קבלתי לשם קידושין ולא היה בה שוה
 פרוטה והארבעה זוזי היו ממונים בה לשם פקדון קבלתם ולא לשם קדושין
 וכי אמר לה תקדוש בדי' זוזי דאית בה והכירה וידעה בהן לאחר כן ושתיקה
 ולא הוו קדושיה קדושי' הכא נמי מאחר שלא התנו יחד בתחלה ראובן ושמעון
 בשעת השוחד אלא לאחר זמן בשעת פרעון אפי' הודה לו ראובן ודאי אמרתי
 לך לעכבן כאו כלום הוא שבתורת גזל היה מעכבם שמעון כי אות' ז' דינר
 נתיאש בהם ואפי' אמר לו ראובן בשעת השוחד מה לנו לחוב בדמיו של זה
 ראובן התובע מאחר שלא חש והשגיח המושל לדינרי שמעון העודפי' על המאה
 אין זה אי אם מענת רכאי ואפי' אמר שמעון לפנינו כך התנה לי ראובן בין ישיגח
 בין לא ישיגח המושל על אותן ז' דינר בין^א ישיגח שאעכב כדי שיעור
 אות' דינר' אין לנו להשגיח על דבריו דאמו בשפטמי עסקינ' כ"ש עתה שאין
 לעכבם ובכח יוכה בהם ושמעון זה היה סבור אטעון מענת שותפיו ואהיה
 מוחזק במעות ואשבע עליהם אם יבא ראובן להכחישיני וראובן זה המוציא
 וצריך להביא ראיה כדאמי' המוציא מחברו עליו הראיה ומה שבקש לא נתן
 ומה שבירד נטלו ממנו. עוד השבענוהו ע"י גלגול שמאחר שחלקו לא היה

לנו להשיעו אלא מפני שנוקם שמעון לשבועת הטבעות גלגלנו עליו שבועת השותפי שלא נשתכר בשל ראובן כי בעוד ביד בעל חוב בא לכל זמן וזמן שמעון במרמה תן זמן לפלוני מחלקך גם אני מחלקי ושאלנו את פי שמעון נתן לך כלום הנושה בשביל הרחבת זמן השיב שמעון קורא מציאה היא כורכיא נתן לי ולבסוף כמה ימים הודה שנתן לו כים אשר המעות הובאו בו ארנקי חרשה או ישנה והטלנו שבועה עליו שלא נשתכר שום דבר בהרחבת הזמן וחייבנוהו לתת שתי ידות העגור לראובן כי הרחבת הזמן הנאת מלוה היא ואמרו המקדש"י בהנאת מלוה מקודשת ומסקני דארחיב לה זימנא. נחזור על הראשונות אפי' באו אותן ד' דינר ליר שמעון ומחלם ראובן לשמעון אין זו מחילה גמורה כי אם מחילה במעות כדאמ' ר' ענן שקל בירק בארעא אול אהרריה גורא בארעא דחבריה את' לקמיה דר' נחמן א"ל זיל אהרר א"ל והא אחויק כמאן"י כר' יהוד' וכר' ישמעאל בר' יוסי דאמרי כל לאלתר הוא חוקה לית הלכת' כוותיהו והא אחיל דאתי סיעע בגורא בהדאי א"ל מחילה במעות היא את גופך אי הוה ידעת מי הוה עברת כי היכי דאת לא הוה ידעת איהו נמי לא הוה ידע הכא נמי גבי טענת ראובן ושמעון ובלבד שלא יהא זכור ראובן שהמושל אמר שלא ישתדל להוצי' ז' דינר מיר הבעל חוב ואח"כ נזכר שאפי' הקנה לשמעון קנין גמור יכול לחזור בו כדאמ' הנהו גינאי"י וכו' אבל אם היה נזכר ראובן כן בשעת המחילה אשר המושל סילק עצמו מו' דינרי' שלא יכוף הנושה בעבורם והיה אמר ראובן הנני מחלם לאותם ז' דינ' שביד שמעון הרי הם מחולין ונתונין ובלבד שיודה בב"ד שמחלם אפס כאן שלא הודה ראובן לשמעון שלא יעכבם כדברי ראובן ושמעון הודה בפני ב"ד שהמושל נסתלק מהם ובפירוש אמר לו שמעון שלא יתעסק בהם אין כה לשמעון לעכבם אף כי אמר ראובן לא אמרתי דבר זה מעולם ולא שייכא שבועה גבי שמעון כלל כי אפי' שמעון עצמו יודע שאין לו זכות בהם על פי הודאתו ובמושל ובטענתו תליא מילת' כאשר אמרנו. עוד תבע ראובן אני משכנתי לך משכונות זה ימים רבים טבעו' זהב ושאר משכונות לימים באת בתי אליך שמעון ומשכנתך טבעת זהב בני' דינ' ושוה ד' דינרי' פרעה הג' דינ' ולא ההזרת הטבעת כי אמרת כדבריה שבין שאר הטבעות שמתן והצנעתן ולא היה לך פנאי לחזר עליו ארכו הימים והיתה בתי צועקת עליך מידי יום יום ולא השגחת זה קרוב לג' שנים ועתה היא תובעך גם אני. השיב שמעון כל משכונות שמושכנת גם אותי שמשכנתי היא כולם ההורתי' ורצונך השבע וטול ועל"י זה נתחייבה שבועה אשת ראובן שלא החזירו שמעון לא לירדה ולא ליר שלוחה וצריך להביא הד' דינר ביד בית דין ואז ישבע שמעון תחלה שאינה ברשותו ולא מכרו ולא שלח בו יד ולא פשע בו ואחר תשבע אשת ראובן שהיה שוה הד' דינר ותמלם כרין המלוה על המשכון ואמ' זה ישבע וזה ישבע.

[^אהתשובה הזאת היא כעין פסק על טענות שני האנשים אשר באו לפני הדין והנה מתוכן התשו' לא נראה מאיזה זמן היא, רק שהית' או מלחמה עזה והמלכות נהפכת ואפשר לומר שהיא מרשי' או מאחד כאנשי דורו או מרבתי

מרבותיו ואז יתכן שהמעשה נעשתה במלכות צרפת או אשכנז שהימים ההם היו ימי מלחמה בלא שלום, ואז היה האפיפיור גובר מאוד ביכלתו; אכן הריני מסופק בזה ואחרי שהתשובות הבאות נראה שהם מר"ת אולי גם הפסק הזה מא' מאנשי דורו יצא ואז גברו המלחמות בצרפת עם מלכי בריטניא. ^(א) צ"ל שהיו אבורים וכו' כלומר מטעם האמור על תביעת הוי' דינר ראינו שלא זכה שמעון בהם. ובענין סיקיריקון בגיטין נ"ח: עי' לעיל סי' ל' הערה ט' והנה כעין פסק זה דמאחר שאמר המושל שלא יכוף הבי"ח כבר נתיאש שמעון מן הממון הובא במרדכי פ' הכונס דבמטלטלין כה"ג ווראי הוי יאוש. ^(ב) בכתובות צ"ג: ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וכו'. ^(ג) אולי צ"ל שאם. ^(ד) בב"ק קמ"ו: ואתה נותן לי את שלי ושם קמ"ז. אית' אפסרתני כוורא וכו'. ומה שאמר הרב שהתנאי שנעשה בשעת פירעון אינו תנאי עי' במהר"ם תשו' סי' תחצ"ו. ^(א) אולי צ"ל: שאמר שיעכב בשבילן וכו'. ^(ב) עי' בב"מ כ"ב: ^(ג) ה"ל שצ"ל: לא דהוי ליה למומר לחבריה בשעת התנאי לאהדורי ואם לאו אציל לעצמי בדאמר גלי דעתיה וכו'. ^(ד) לפנינו בב"מ צד. מתנה שומר שכר, אכן כג' הרב בתשו' שלפנינו גרס גם הרא"ש והת"ו בב"מ נ"ח. ד"ה אמר ר' יוחנן וע"ש בהג"ה אשרי. ובש"ס אית' אמר שמואל בשקנו מידו, ועוד גורס שם בסוג' הנפק ליה קלא דאינש מהימני' הוא. ^(א) אולי צ"ל מאי הנאה איכא. ^(ב) לפנינו בקדושין י"ב: שקלתה ואישתקי. ^(ג) צ"ל: אלא לאו רצתה דאמרי' אין לא רצתה דאשתקי וכ"ה בש"ס שם. ^(ד) תיבות: בין ישגית, צריכין להמתק. ^(א) קידושין ו': ^(ב) לפנינו בב"ב מ"א. והא אחוקי לי וכו' אי הוה ידעת לא עברת לפנינו. ^(ג) גיטין י"ד. ^(ד) סידור השבועות בפסק זה יוצא מן הש"ס שבועות מ"ד: ומה שפסק שצריך להביא הד' דינר לב"ד קודם השבועה כן פסקו גם הגאונים עי' שו"ת ש"צ דף ע"ה ע"א סי' ט"ז ועי' בטור ח"מ סי' פ"ב.]

סי' לה ושאלתם^(א) על יבמה שהמליטה זכר ומת בתוך שלשים יש לסמוך על הלכות גדולות שאומרות אם יש לה בנים לא תצא נראה לי שאין לסמוך שהרי שנינו גבי יבמה שהלכה בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך תצא מזה ומזה והולד ראשון ואחרון ממזר וקא מפרש בגמ' זו דברי ר"ע וכו' אבל חכמים אומ' אין ממזר מיבמה ואיכא למידק ממזר הוא דלא הוי הא מיפק נפקי' אע"ג דאיכ' בן וכן מפרש בתלמוד ירושלמי וגם בפר"ח מויתי' למולת' דתלמוד ירושלמי בהוורק ופוסקים תצא מזה ומזה וכן נראה דהיכ' דאיתמר חילוק בין בנים ללא בנים איתמר היכ' דלא איתמר לא איתמר ואם תאמר לא תצא מההיא דאמר בהחולץ מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה וכו' ופסיק הלכת' אם אשת כהן היא אינה חולצת אלמא לא מפקינן לה והאי דחלצה באשת ישראל להעמידה תחתיו ולא לאפוקה ובפרק ראשון אמרינן דאינן חולצות נשואות משום דרכיה דרכי נועם התם בשכנסום בהיתר אבל הכא הרי כנסה בחשש ותתגנה. מהכא^(ב) ליכא למשמע דלא תצא דגירס' דשמעת' לאו הכי איתא אלא ה"ג מת ביום שלשים ועמדה ונתקדשה ודוקא ביום ל' דקסבר רבינ' יום ל' ספיקא הוא כר' עקיב' דאמר בככרות ספיק' הוא דתנן בפרק יש בכור מת ביום ל' כיום שלפניו ר"ע

אומר אם נתן לא יטול ואם לא נתן לא יתן ומפרש בגמ' טעמ' דרבנן גמירי חדש חדש ממשכן^א ור"ע מספק^ב ליה ודוקא מת ביום שלשים קאמר רבינו דלא תצא והיינו דקאמר תלמודא כיון דאיכ' רבנן דשרו אפי' בתוך ל' כדאי הם לסמוך עליהם בשעת הדחק ביום ל' דהוי ספיקא כר' עקיבה דאפי' למת בתוך ל' לא שרינן אלא היכי דעברו ז' חדשים דאמרו^ג אישתהי אבל היכא דליכא למימר דאישתהי במעי אמו כדאמר^ד בהערל גבי מילת^ה אחרית^ו תיתי דנפל הוא ואפי' עבר שבעה נמי לא אמרן אלא כגון דנפל מן הגג או אכלו ארי אבל פיהק ומת דברי הכל נפל כדאמ' בשבת פ' ר' אליעזר אם לא הביא ויום שלשים גרסי^ו בפר"ח ובהלכות גדולות למי שמדקרק בהם ובספרים ישנים ביבמות ובשבת פ' ר' אליעזר אם לא הביא וכן עיקר דבתוך ל' שבוש הוא הואיל ופסקינן הלכה כרשב"ג ואיסור^ז דאוריית^ח איכא היכי סמכינן בשעת הדחק אדרבנן דאמרינן בפ"ק דנדה מעשה ועשה רבי כר' אליעזר וכי והוינן בה מאי לאחר שנזכר דאין הלכה כר' אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כוותיה אלא דלא איתמר הלכת' לא כמר ולא כמר. והכי סלקא שמעתא שפיר צרופה כוהב אופיר.

[^אהתשובה הובאה בא"ז ח"א סי' תרי"ג והיא מר"ת. וע' יבמות פ"ו.

וצ"ב. ^בצ"ל ומהכא וכן הוא בא"ז. ^גבא"ז ממדבר וכן הוא בבכורות מ"ט.

^דצ"ל לר"ע וכן הוא בא"ז ועי' שבת קל"ו. יבמות פ': ונדה ט.].

סי' לז ודקשיא^א לך בהבא על יבימתו דקאמר והנערה שובת מראה בתולה ודייק מינה דבתולה זו היא נערה וק' לך דרבקה בת ג' שנים היתה דאי לאו פירכ' היא דשמעתא אתיא שפיר דאפי' קטנה קרי לה נערה ובתולה ש"מ דבתולה היינו נערה דלחכי אפקה בלשון נערה אע"ג דהוי ליה למקרי קטנה ואי קשיא לך קרא גופיה דקרא לה נערה היינו טעמ' לפי שנדולה כנערה כדאמר בסוטה והנה נער בוכה קרי' ליה ילד וקרי ליה נער קולו כנער דברי ר' יהודה ואפי' ר' נחמיה לא פליג התם אלא משום דקרי ליה ילד וקולו כנער והיינו מום בלויים דקולו עבה אבל קטן שתגיע לפלגות ראובן לא^ב הוי מום.

[^אהתשו' מאחד מבעלי התו' ואולי מר"ת והנה גם התו' ביבמות ס"א:

ד"ה וכן לא הקשו על הסוגי' דשמעת' אתי' שפיר רק הקשו דסתרה הסוגי' להאי דסדר עולם ועי' סוטה י"ב: ^בע' גיטין פ"ט:]

סי' לז וששאלתם^א ולדרוש להו דאונס שרי בישראל מי שרי והא אמרינן עריות יהרג ואל יעבור ושפיר עבדן דמסרי נפשיהו. שלש תשובות בדבר חדא דבאי' אמרינן יהרג ואל יעבור ולא באשה כדמשני התם אסתר קרקע עולם הית' ועוד להנאת עצמן שאני דפריש ר' האי גאון גבי ר' יהודי בכל היד גבי חימום דכולהו שינוי איתנהו ועוד עריות של גוי לא הוו בנערי הכאורסה אלא עריות של ישראל תדע מדקפריך והא אסתר פרהסיא הואי אדרבה הוה ליה למיפך והא אסתר עריות הואי אלא דגוי לא מקרי עריות וגוי ועבר הבא על בת ישראל הולד' כשר בין בפגויה בין באשת איש ואם תאמר תיפוק ליה משום שמדא ומשום מצוה קלה גבי האי דתשובות תריין

אין זו שמדא ליהרג אשאר מצות אלא בשגזורים על^ב) כל המצות או אסור אפי' לשנויי ערקתא פן יקילו בשאר מצות אבל שמדא זו לא היתה אבל אלא בבעילת ההגמון וקרקע עולם והנאת עצמו.

[^א] נראה שהתשו' מא' מבעלי התו' שהתשובה השלישית דעירות של גוי לא הו' עריות והראיה מהא דאסתר פרהסי' הוה בסנהדרין ע"ד: הובאה על שם ר"ת בתו' כתובו' ג': ד"ה ולדרוש וגם התשו' דבאשה לא שייך יהרג ואל יעבור דלא עברה מעשה הובאה שם בתו' והתשו' השניה דלנאת עצמן שאני הובאה בחידושי הרשב"א שם. ^בזה נגד פסקו של הר"מ בפ"ה מיסודי התורה ה"ג שכתב: אבל בשעת הגזירה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחבריו ויגזור גזירה על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצות יהרג ואל יעבור אפילו על א' משאר מצות.]

סי' ל"ה ודקשיא^א) לכו' דר' מאיר בקנסא אית ליה לוקה ומשלם אית ליה אפי' בממונא במס' מכות ובהשוכר מוקי אבוי אפי' לר' מאיר בממונא והאי דמכות עולא אמרה וליתא דבכתובות בפרק אילו נערות מפרש רבא דלר' מאיר לוקה ומשלם אית ליה אפי' בממונא ובכוליה תלמודא מוכח דלא כעול' והוא סוגי' דמכות מוכח דלית עיקר דקאמר איכ' דמתני לה אהא דתניא לא תותירו וכו' ומעמ' דר' מאיר אליבא דאבוי ורבא דאמ' לוקה ומשלם לר' מאיר אפי' בממונא היינו מעמ' דלית ליה כרי רשעתו אלא במית' ובמלקות דוה וזה בגופן אי נמי מיתה וממון דקם ליה בררבה מיניה אי נמי לחד מילת' יליף ממנוא מקנסא.

[^א] גם אלה נראין דברי א' מבעלי התו' בדורו של ר"ת דרוב הרברים מובאים בתו' מכות ד: ד"ה סבר ובב"מ צ"א. ד"ה הא ועיין ברישב"א במכות שם.]

סי' ל"ט ומה^א) דקשיא לכו' דאמר במכות נחוש לגמלא פרחא קמ"ל ובהאשה תניינ' חייש לגמלא פרחא גבי גט שנכתב בסורא והמגרש היה בנהרדעא התם לית' קמן ואפי' איתיה לאו כל כמיני' למפסל גמא ועדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ויש לתלות בגמלא פרחא אי נמי בקפיצה ואגן סהדי דעדים שפיר חתים דכמי שנחקרה עדותן חשבינן להו אבל גבי עדים זוממין אינהו לא קאמרי אנן ניקו וגטעון להו ונקטליה להאי ואפי' אי טעניה לא מהימן להו דרחמנ' אמר ושפטו העדה והצילו העדה גבי נדון אבל גבי עדים זוממין לא שייך והצילו דאע"פ שזכותו של זה הוא חובתו של זה דאכתו לא פתחי בדיניהו דא"כ אין לך איזה מקום להזמה ושבע חקירות איתנהו בהזמה ועוד דאמסר מילי בנהרדעא קסמך גבי גט דהכי אורחי' דתלמודי' תלת^ב) שנויי סמך. סליק.

[^א] גם זה נראה שהוא מדברי אחד מבעלי התו' בדורו של ר"ת דהתירוץ דבעדים זוממין לא טענינן ולא שייך והצילו מובא בתו' יבמות קמ"ז. ד"ה הכא בשם ר' מנחם, ומשם ר"ת מביא שם תי' אחר ות' השני דאמסר מילי סמך הובא ברישב"א ועי' מכות ה'. ^באולי צ"ל: היכי דאיכ' תלת שנויי סמך אחדא.]

סי' מ ראובן⁽⁸⁾ ושמעון באו לרון לפני רבינו שלמה. אשתו צועקת על שגירשה מביתו ואינו נוהג עמה דת יהודית והוא אומר כרין גרשתיך דאין לך עלי אפי' כתובה שמקח מעות לקחתי ביך והרברים נכרים שאת לוקח בצרעת וסימני צרעת נהגו ביך חוטם וסתם פנים פורחות בשחין וקודם נישואין היית מרגשת בעצמך מחולי זה ממשפחתיך יש מהם שחלו בחולי זה ואני בשעה שכנסתיך לא הייתי מכיר במומי סתר שבך והיא אומרת לא כי שלמה נכנסתי לחופה ועל שאתה אומר סימני צרעת נראו בי לא יהיה הרבר ולא יבא כי כל גופי שלם אפס שני שומים עלו לה בפניה אחרי אשר גרשה מביתו מתוך צער וכעס ועל דבר זה העידו מקצת הקהל אשר כמה שנים עמדו עמו ולא שמעו בדבר כי בריאה נכנסה לחופה ואין אנו מכירין סימני צרעת. ועל דברי ריבות האלה השיב הרב תשובה זו. הנני דורש בשלום התתומים בשאלה אחרי אשר לא הוכר באשה מום בבית אביה ומשנכנסה לרשותו נולדו בה אין לו עליה טענת מומים והראה האיש מעשהו לרעה והראה עצמו שאינו מורעו של אברהם אבינו שדרכו לרחם על הבריות וכל שכן על שארו אשר בא אתו בכרית שאילו נתן לב לקרבה כאשר נתן לב לרחקה היה נמשך חינה עליו שכך אמרו רבותינו חן מקום על יושביו ואפי' הוא מקולקל במים רעים והארץ משכלת וכן חן אשה על בעלה ואשרהו אם זכה לזכות בה ולקנות בה חיי העולם הבא שאף בכופרי הקב"ה ראינו הרבה שאין מרחקין נשותיהן מתכוונים לחסד לאומים חמאת וכן הנשים לבעליהן וזה הקשיח בבית אבינו שבשמים כאשר העיד בינו ובין אשת נעוריו משפט ודין עליו לנהוג בה כמנהג בנות ישראל ואם אינה מקרבה ברחמים ובכבוד יגרשנה ויתן לה כל כתובתה. וששאלתם⁽⁹⁾ בחולו של מועד אם אסור לסרוק ראשו אם לאו מותר לחוף ולסרוק ראשו בחולו של מועד שאף בשבת וביום טוב נחלקו בו אבל במועד מותר כי האיך נראה לאסר הדבר משום תלישת שער השת' גלות במועד לבא מבית השביה ועל כל אדם לא נאסר אלא כרי שלא יכנסו לרגל כשהן מגוללים.

[⁽⁸⁾השאלה הובאה לפני רש"י היא במהר"ם תשו' סי' תתנ"ג ושם התשו' מתחלת: נראה שאין לו עליה טענת מומין ואם אינה רוצה לקרבה יגרשנה ויתן לה כתובה, ומה שכתוב לפנינו חסר שם, אכן שם התשו' באריכות האיך יסדר לה אם אין לו לשלם כתובתה וזה חסר לפנינו, ושתי התשובות אחת הנה ושם חתום שלמה בר יצחק. ⁽⁹⁾הובא בשם ר' שמחה מויטרי בכרדכי ריש מועד קטן ונראה שבשם רש"י אמרה].

סי' מא וזה⁽¹⁰⁾ השיב רבינו שלמה לרי' שלמה מטורש. וששאלת הרוחץ כמי נדר' בשבת אם אסור לשפשף לא מצינו בכל מקום שאסור לשפשף שאין מלאכת כבוס בבעלי חיים לא נאסרה רחיצה אלא מחמי חמין בשבת וכשהביאו ראה מיהא ר' יוסף אומר יורד וטובל ובלבד⁽¹¹⁾ שלא ישפשף לא כיוון חביבי את דבריו שדבריו ר' יוסי אינן בשבת ולא ביום הכפורים אלא אפי' בחול ואצל מי שהיה שם כתוב על בשרו היא שנוייה ואיסור השפשוף מפני כחיכת השם הוא ואומר אני שהחליף אחי משנתו ורצה להביא

ראיה מוזו ששנינו הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל כדרכו ולערב ישפשף והיונין בה ולערב ישפשף מה דהוה הוה ואוקימנ' אימ' ומבערב ישפשף ולמד אחי מכאן אלמא שפשוף ביום הכפורים אסור וההוא שפשוף בחמין הוא דהא משום שלא יהא עליו דבר הוצץ קא עביד ליה ואשמועינן שהיה אדם משפשף מערב יום הכפורים שלא יהא עליו דבר הוצץ שאם יראה . . .^ג יטבול ויטהר . . .

[^ההובא בקיצור בשבלי הלקט ה' שבת ס"ם כ"ה בשם גאון אחד.
^זביומא פ"ה. אית' וטובל כדרכו. ^חחסר וצ"ל שאם יראה קרי למחר יטבול ויטהר ע"ש בפ' רש"י].

ס"י מב וגם^ה זה השיב לו הרב, המלוה מעות לחברו ונפסל המטבע מה יש לו וקיימ' לן נותן לו ממטבע היוצא באותה שעה אלא אי"כ הוסיפו עליו ומטבע^ז שלא נפסל לא הוסיפו עליו . . . אלא מפני בטול הצורה לפיכ' ישלם לו מה שלוה מחברו ממעות שנפסלו ישלם לו זכרים^ח ונקבות כשעה שהלום לו.

[^הבהגהת אשרי בהגזול קמא הובא דרש"י פסק כרב דנותן לו במטבע היוצא באותו שעה ובהג"מ פ"ד מה' מלוה ובמרדכי בהגזול הובאה תשו' רש"י שחזר בו כמה שפי' בב"ק צ"ז: ופסק דנותן לו ממטבע היוצא והוא כפסק אשר לפנינו. ^זנ"ל שצ"ל ומטבע שלא נפסל ולא הוסיפו ולא גרעו אלא נשתנה מפני בטול הצורה לפי' ישלם לו מה שלוה. ובכ"י אשר לפנינו חסר קצת ועי' בתשו' הרא"ש כלל ק"ג. ^חצורות השרים והשרו' על המטבעות כנ"ל].

ס"י מג תשובה^ה אחרת, אתחיל לראש אשמורת. ועל שאילה^ז זו נשאלתי אם אומרים זמן בנטילת לולב בשני ימים הראשונים של חג הואיל ויום ראשון מן התורה דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון ויום שני ספק הוא ודיניה פקדוש היום כשם שאומרי' זמן על הכוס ביום שני של חג או אין אומר אותו אלא ביו"ט ראשון בלבד. כך מקובלני כמורי הזקן ר' יעקב בר יקר וצו"ל וכך דעתי נוטה שאין אומרי' זמן בנטילתו של לולב אלא ביום ראשון בלבד לפי שלא כצינו עיקר ושורש לברכה זו לא בתלמוד ולא במשנה ולא בתוספתא דכלל וכלל אין חיוב לברכה זו אלא בשעת עשייתו של לולב בחול בשעת שאוגדו ומתקנו ובסוכה נמי בשעה שעושה אותה דתנו רבנ' העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה העושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה נטלו לצאת בו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב וכן תני גבי סוכה היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה דבר כגון לעטרה ברקמין ובסדינין המצויירין מברך מיד^ז שהחיינו דעיקר חיוב בשעת מעשה ואם אינו יכול לחדש בה דבר מברך שתים בכניסתו אחת אסוכה ברישא ואחת אזמן אבל בלולב לא מצריך בשעת נטילה אלא אחת אלמא דכלל וכלל ליכא עקר ברכה דזמן אלא בשעת עשייה דהיינו בחול אבל הראשונים נהגו הואיל ואין כל אדם עושה לולב לעצמו אלא סומכי' על של צבור שמברך כל אדם שתים בנטילתו.

וגם זאת פלאה בעיני על מה סמכו כיון דחיוב ברכה זו אינה אלא בשעת עשייתה בחול כיון שבירך זמן למה לי תו לברך ביום שני בין יהא יום ראשון ודאי יום טוב בין שיהא חול מה בכך כיון שבירך פעם אחת זמן אמאי חוזרין ומברכין והלא אין עקר חיובה אלא בחול וגבי נר הנוכח נמי אין אומר זמן אלא ביום ראשון בלבד^(א) ולא דמי האי לקדוש היום דזמן דהוה תלוי בקדוש יום טוב וכיון דשתי קדושות הן ומספיקי מקדשינן אומרים נמי זמן אבל ברכה זו אינה תלויה אלא בעשייתה^(ב) אבל ברכה זו אינה תלויה אלא בעשייתה ואפי' בחול ואפי' בסוכה נמי אין אומרים זמן להר"י בישיבתה אלא סומכין על אותו זמן שאומרים על הכוס דאמר ר' אשי חוינ' ליה לר' כהנ' דמסדר ליה^(ג) אבסא דקדושא דמקדש ומברך לישב בסוכה ומברך זמן ואי חיוב הוא לומר זמן בישיבת הסוכה ובנמילת לולב ליתני בהר"י דאומרי' זמן עליהן כדאמרינן גבי חנוכה ובמקרא מגילה דהווי מדרבנן וכ"ש בהנך דמדאוריית'. ותו מצאתי כתוב בבה"ג דלא צריך לומ' זמן בסוכה ובלולב דסגי בדכסא דקמפרש^(ד) מר רב יהוראי לתני הכי תנו רבנ' העושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו לזמן הזה נמלו לצאת בו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נמילת לולב ומוליד ומביא ומעלה ומוריד אבל זמן לא צריך כלל ולפיכך כיון שבירך זמן ביום ראשון סגי בהכי ותו לא מירי.

[^(א)המעתיק כתב כאן אלו המלות להורות אימתי העתיק התשובה. ^(ב)התשו' הוא מר' שלמה בר שמשון ומשמו הובאה התשו' באור זרוע ח"ב סי' שט"ז ובשבלי הלקט ה' לולב ובפרדס סי' ק"צ, ובא"ח ה' לולב הובאה ברובה בלשון אשר לפנינו בשם יש מן הגאונים שאמרו ובמנהגי בשם ר"ש הצרפתי ועי' בטור א"ח סי' תרנ"א. ^(ג)אלו התיבות: "שהחיינו דעיקר חיוב בשעת מעשה ואם אינו יכול לחדש בה דבר מברך" אינן בכ"י והעתקתים מתוך הא"ז ועיין בסוכה מ"ז. ^(ד)כל הענין מכאן להלך בין קידוש היום לנמילת לולב חסר בא"ז ושם מתחיל: ותו מצאתי בבה"ג. ^(ה)הדברים כפולים ^(ו)בש"ס אית': דמסדר ליה בולחו. ^(ז)צ"ל: ובהלכות דר' יהודא' גאון תני הכי וכ"א בא"ז. ועל האי דבה"ג דאית' לפנינו בבה"ג ריש ה' סוכה עיין ברא"ש שם. והאי שהזכיר בשם ר' יהודאי אית' לפנינו בבה"ג בה' לולב].

סי' מד שאילה^(א) אחרת, כהלכה ומסורת. אני^(ב) החתום נשאלתי אם מטילין ציצית של פשתן בסדין הואיל ומין במינו הוא. כך דעתי נומה שאסור להטיל ציצית בסדין משום גזירה דרבנ' דאפי' תכלת דהוי מעמרא ומצות ציצית בכך ומותר מן התורה כדתניא סדין בציצית ב"ש פוטרין ובית הלל מחייבין והלכ' כב"ה אפי' הכי קתני א"ר אלעזר בר צדוק והלא כל המטיל תכלת בסדינ' בירושלים אינו אלא מן המתמידים א"ר אי"ב למה אסרוה לפי שאין בקיאות ומסקנא דכול' שמעת' לחכי אסרוה רבנ' גזיר' משום כסות לילה וגזיר' שמא יקרע סדינו בתוך שלש ויתפר והתור' אמרה תעשה ולא מן העשוי וכיון דגזרינן משום איסור כלאים דלא הוי אלא לאו בעלמ' דאיסור קל הוא כ"ש שהוא אסור משום ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא ולא תשא מעבירות חמורות דתנן אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא

תשא ואילו הן חמורות כריתות ומיתות ב"ד ולא תשא עמהן דכיון שלא ידא בעטוף הסדין מצוה כדאמרן משום כסות לילה או שמא יקרע סדינו והוי תעשה ולא מן העשוי אפי' מין במינו אסור דכל המצות מברכין עליהן עובר לעשייתן וברכה לבטלה היא דשלא לצורך היא ואין בה מצוה וכשהוא מתעטף בלילה האיד מברך ואם תאמר ידא מתעטף וישב עטוף בלילה הואיל ומין במינו הוא תנח למאן גזר משום כסות לילה אלא למי"ד גזירי משום שמא יקרע סדינו והוי תעשה ולא מן העשוי אפי' ביום אסור בין במינו בין שלא במינו דהא רבא^א וכשהיה סמוך לאותו מקום שמטיל בו ציצית ידא משייר החוט דשלא לשמו הוא ואינו משלים עליו שאר חוטין ואותו חוט ראשון הוי תעשה ולא מן העשוי הואיל וכך אין מטילין בו שום ציצית. ותו דמעשה דרב דאמר^י שרא ר' זורא לסדיני ואי"כ דציצית של פשתן שרית אמאי שדייה הרי הוא מטיל בו מין במינו דמכרי ר' זיר' אחר גזירה הוה דבימי רבי אסרו להטיל תכלת בסדינין ואיך תעלה על לב דתכלת היה לו בסדינו אלא מין במינו הוה וכיון דאיתגלי ליה שעהי דמילת' משום שמי' יקרע סדינו הוא להכי שרייה דכיון דהיינו מעמי' בין במינו בין שלא במינו בין ביום בין בלילה אסור ותו דמלאכא אשכחיה לרב קטינא איל קטיני' קטיני' סדיני' בקייט' סרבלא בסיתוא ציצית מה תדא עליה קתני סדיני' דומיא דסרבלא מה סרבלא לאו בר חיובא הוא כלל דסרבלא מקטורן שאין לה ד' כנפים ואין בה חיוב ציצית כלל אף סדיני' נמי לא בת חיובא כלל ואין בו משום ציצית והיינו נמי דקפריך התם אלא אי אמרת חובת טלית היא הא לא מחיבא ואי סלק' דעת' דמין במינו מטילין אמאי לא רמי ביה ר' קטיני' ציצית של פשתן והלא מן התורה מותר כדרבא דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתוב^ב פתיל תכלת דא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במיני' שאר מינין כמינן פוטרין שלא במינן אינן פוטרין ש"מ דלפיכך לא הטיל בו שום ציצית דסמך אנזירי' דרבנן דאסרו להטיל ציצית בסדיני'^ג ותו אמר ר' יהודי' אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודי' בר אילעאי ערב שבת מביאין לו עריבה מלאה מים והוי תלמידיו מחבין כנפי כסותן ורוחץ פניו וידיו ומתעטף בסדיני' המצוייני' ודומה למלאך ה' צבאות ולפיכך תלמידיו מחבין כנפי כסותן ממנו לפי שהיו מעוטפין ולא הטילו בהן ציצית ואם כן דמין במינו מותר אמאי היו מחבין יהו מטילין בו ציצית של פשתן אלא ש"מ מכל טעמים הללו דכלל כלל אין מטילין דתני מפני מה אסור' ופירש רבא טעמי' דמילת' משום שמא יקרע סדינו אלמא דאיסורי' יש בדבר וכל המטיל בו ומברך עובר על דברי חכמים ולוקה ותו לא מיד.

[^אדברי המעתיק. ^באולי התשו' ג"כ מרי"ש בר שמשון ופסק הרב דסדין אסורין בציצית מדרבנן וכן פסק גם ר"ע גאון הובא בבעל העיטור ובתשו' הגאונים בחמדה גנוזה סי' א' והובאו דבריו בתמים דעים סי' רכ"ד וגם הר"ת אסר סדין בציצית ע"י תו' מנחות מ'. ושבת כ"ה : ד"ה סדין ובדברי הר"ף בהלכו' קטני'. אכן רש"י פסק דמטילין ציצית של פשתן בטלית של פשתן ותשובתו בזה הובאה בתו' שם וברא"ש ובמרדכי בה"ק. וע' בטור וב"י

א"ח סי' טו. ^אאולי צ"ל: דהא רבא אמר וכו'. ^בלפנינו במנחות ל"ט: רמ' הכנף מין כנף וכתוב צמר ופשתים. ^גע' שבת כ"ה].

סי' מ"ה ותשובה ^אזו נשאלה מאנשי פרנא והשיב רבינו הקדוש. חזרתי ^בעל כל צדדים מחמת שהיה לבי נוקף בדבר להחמיר ולא יכולתי כי הראשונים פשטו ודקדקו בדבר והעמידו הדבר על בריו מאחר שנהגו העולם כר' זירא דאמר בנות ישראל הן החמירו על עצמן דאפי' רואות דם טיפה כחרדל וכו' אין לפרוש ממנה מנגע ומאכילה עמה כי אם ז' ראשונים משעת ראייה כרכתיב שבעת ימים תהיה בנדרתה בין רואה בין אינה רואה אמר קרא דנדה היא וצריך לפרוש המינה מנגע ומאכילה אבל זבה אינה קרויה כי אם בעת ראייתה ג' ימים רצופים ומה שסופרת ז' נקיים לטהרה מטומאת זיבה הוא כדכת' וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר ובאותן ספורי' אינה זבה ממש ולא הזהירו חכמים לאכל עמה כי אם בימי זיבה כדתני' בא וראה ער היכן פירצה טהרה בישראל שלא שנינו לא יאכל הטהור עם הטמא כגון לנדה או זבה אלא לא יאכל הזב עם הזבה מפני שלא יבוא לידי הרגל עבירה ועושו כרת אבל בימי לבון ימי ספורי' לא הזהירו לאכול וכ"ש בזמן הוה דאיני' זבות ממש אלא ספק זבות שוינהו רבנן למימני שבעה נקיים דהחמירו ואמרו אפי' מראיה אחת תשב ז' נקיים וכיון שסופרת ז' נקיים בין היתה נדה או זבה תסגי בהכי. ובאותו לבון דלאחר ז' של ראייה אין כאן בית מיהוש למגע אבל לענן ביאה וקירוב בשר איסוריה חמיר בימי' נדה ממש כדכת' והרוה בנדרתה תהא בטומאתה עד שתבא במים וכך הוא הדין אם יום אחד או שני ימים דלמחר רואה מונה ז' ימים משעת ראייתה לענן מגע ולענן טבילה סופרת משעת רחיצה וכיון שמנתה ז' ימים נקיים לבד מיום שפוסקת משעת רחיצה טובלת ומותרת וכל זמן שלא טבלה כהלכתה אסורה בביאה כנדה ממש כדכת' ואיש אשר ישכב וכו'. וולדת' שילדה זכר או נקבה כל זמן שלא פסקה מראייתה אפי' לאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה אסורה במגע אבל לאחר שספרה ז' אם טבלה מותרת בביאה ובזמן הוה אפי' בימי טהר אם ראה דם הרי היא כנדה דעלמי' וצריכה לעמוד ז' נקיים כשאר נשים דעלמי' דק"ל כר' זירא דאמר בנות ישראל החמירו על עצמן וכו' ל"ש יולדת ולא שנא שאר נשים וכן הלכה. וכשהיא טובלת אינה טובלת אלא בלילה ואסורה לטבול ביום דרב ור' יוחנן סברי תרווייהו דנדה בין בזמן' בין שלא בזמן' אינה טובלת אלא בלילה מפני סרך בתה ובנדה בזמן הוה מיירי' ומדאמר ליה' ר' אחא בריה דרבא מכדי כולחו בזמן הוה ספק זבות שוינהו לטבול ביממא דשבע' דזב זבה מביילתן ביום אמר ליה משו' דר' שמעון דתניא אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק אלמי' מדאסרו חכמים בזמן הוה לטבול ביממא דיום שביעי שסופרת נקיים אלא בלילה הוויא לה כנדה ואיני' טובלת אפי' שלא בזמנה ביממא דתמניא או ביממא דתשיעי ביום מפני סרך בתה שכשרואה הבת שאמה טובלת ביום אתי למטבול נמי ביום ז' ואינה מבהנת בין בזמנה בין שלא בזמנה ולכך אינה טובלת אלא בלילה אבל אם יש אונס הניכר

יותר למטובל ביום הח' דהבת אינה טועה בכך כדאמ' אתקין ר' אודי בר אבין בנרש למטבל ביממא דתמניא משום אונס' דאוריית' ור' אחי בר יעקב משום גנבי ור' יהוד' משום צנה ורבא משום אבולאי וכולהו הני לבתר תקנה דא"ר זירא הוו ולא שרו למטבל ביממא אלא משום אונסא ולפיכך אסורה אשה למטבל ביום אפי' לאחר נקיים. ותו לא מירי.

[⁸ נראה שהתשו' ג"כ מר' שלמה ברבי שמשון שהפסק שדם טהר אינו נהוג בזמן הזה הובא בשם תשובתו במדרכי פ"ק דשבועות, והנה בני פרגא היו שואלים ממנו כמה דברים בענין נדה והוא משיב. ⁹ בכמה מקומות היו מקילים מאוד בימי לבון וכן נראה מפיו רש"י דכתובות ס'. דבקצת דברים יש להקל וכן דקדקו מדבריו שם בתו' ד"ה מחלפה וגם דעת ר"ת להתיר הרבה דברים רק מטעם המנהג החמיר ועי' תשובתו המובאה במנהג ובס' הישר קנ"ד עי' ברא"ש כתובות שם ובפרדס סי' רע"ב ובטור וב"י ביו"ד סי' קצ"ה. ¹⁰ צ"ל כימי נדה ממש. ¹¹ במדרכי בפר' א' דשבועות הביא גם בשם ר' יעקב ב' יקר לאסור דם טהר ובאשכול ה' נדה הביא כן בשם ר' צדוק גאון ור"י האברצלוני וכן הביא בר"מ פ"א מה' אסורי ביאה ה' ו' אכן הביא שם שבצרפת בועלים על דם טהר ועי' בפרדס סי' רע"ד. ¹² לפנניו א"ל ר' פפא לרבא ועי' נדה ס"ז: והנה מדברי הפסק הזה נראה שהטבילה עצמה אף שלא בזמנה צריכ' להיות בלילה ולא דיה שתבוא לביתה בלילה. וזה כדעת הרשב"ם שהביא הרא"ש סוף נדה וכפסק שלפנניו נמצא בפרדס בתוך סי' רע"ג].

סי' מז תשובה⁸ אחרת, ללב מתקררת. אני⁹ שעל החתום נשאלתי על העבד שקבל גט מיד הבעל והולוכו ונתנו לאשת הבעל ואמ' לה בפני נכתי' ובפ"ג ועמדה ונתקדשה אם העבד כשר לעשות שליח להולך הגט וליתנו מידו ליד האשה ומגורשת היא וקדושה קדושין או אין נעשה שליח כלל וקדושה לאו קידושין, כך מקובלני מרבתי וכן נראה שאין העבד כשר לעשות שליח לא לקבלה ולא להולכה דשוויה רבנן כנכרי דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גמי' וקדושי' ושאי¹⁰ הרברים שהעבד מקבל גטו של חברו מיד רבו של חברו אבל לא מיד רבו שלו מדפסיק ותני שאינו בתורת גמי' וקדושין אלמ' דהרי הוא כנכרי דאיהו נמי לא הוי בתורת גמי' וקדושין וכי היכי דנכרי פסול בכל מילי הגט דתנן הכל כשר' להביא את הגט חוץ מחרש שומע וקטן והסומא והנכרי וקתני בגמ' בשלמא חרש שומע וקטן לאו בני דיעה נכרי נמי לאו בר התיר' ניהו דלא שייך בתורת גמין אלמ' דפסליה תלמודא להביא את הגט משום דלא¹¹ בר התיר' הוא וגבי עבד נמי אשבתן דפסול בפרק האיש מקדש בו ובשלוחו והכי אמרינן התם אתם גם אתם דכתי' גבי תרומה למה לי לכררי' ינאי דא"ר ינאי מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית ופריך התם הא ל"ל קרא מדר' חייא נפקא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גמין וקדושי' וכי היכי דעבד און נעשה שליח הכי נמי גוי אין נעשה שליח לתרומה

לתרומו' וקתני איצטריך בשלמא עבד לאו בר התיר' הוא כלל אבל נכרי דאיתיה בתרומו' דנפשיה כו' וכיון דפסולה דנכרי ועבד משום חד טעמ' דלאו בני התיר' נינהו אלמי' דעבד נכרי^(א) ואינו בשום שליחות כלל דאי אית' דעבד איתא בשליחות ההולכה ונתינה אמאי תני דעבד לאו בר התיר' כלל אי איתיה בתורת הולכה ונתינה אלא מדפסיק ותני הכי ש"מ דפסיק' ליה מילת' שאינו בתורת גימין כלל, דכשם שאינו מתיר את אשתו בגט ואינו נותן לה גט הכי נמי אינו יכול ליתן גט לאשת ישראל וכשם שאין אשתו נמי אינה מקבלת גט ממנו הכי נמי אינו מקבל גט לאשת ישראל דלא שייך כלל בתורת גמין דהוה ליה כנכרי דלאו בר התיר' הוא נמי. ואם בעל הדין לחלק אמאי קאמר ר' חייא בר אבא אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לימ' אין העבד נעשה שליח להולך גט וליתנו לה ואנא ידענא דכל שכן דאין נעשה שליח לקבלה ורבות' קמ"ל דאע"ג דנראין הדברים שהעבד מקבל גט לחברו אפי' הכי אין מקבל גט אשה ותו דאי דנקט קבלה דמימלא איפשמי' ליה הולכי' לאיסורא דכיון דאינו בקבלה אע"ג דשייך בקבלת גטו כ"ש דאינו בהולכה ואינו יכול להתיר אשת איש בנתינו דלאו בר התיר' הוא כלל ומנא תימר' דהכי הוא מכדי מצינו בכל דין עבד כדון אשה ומאי טעמא דגמר לה מאשה וגבי גט אשה כתי' ונתן בידה השת' יש לומר קל וחומר ומה דין דידה של אשה לית לה^(ב) כלומר דאינו כשר לקבלה דין נתינה דתלי בבעל לא כ"ש דלית ליה ותו פשוט מינ' דאינו כשר להולכה דכתי'^(ג) ושלחה ושלחה שני פעמים דאשה משווייא שליח לקבלה ואיש להולכה וכיון דהקישא דכשר לזה כשר לזה והפסול לזה פסול לזה ואמור רבנן נמי איש כשר לקבלה ולהולכה ואשה כשרה לקבלה ולהולכה דכיון דאיש כשר להולכה הכי נמי כשר לקבלה וכיון דאשה כשרה לקבלה הכי נמי כשרה להולכה איש ואשה דשייכי במקצת כשר לזה ולזה עבד דאינו שייך כלל בתורת גמין אינה מקבלת גטה ממנו לפיכך אינו מקבל גט אשה וכיון דלאו בר התיר' הוא נמי דאינו נותן גט לאשתו ומתירה הכי נמי אינו יכול להתיר אשת איש ליתן גט במקום בעל ולומר בפ"ג ובפ"ג דבהא מילת' משתריא והוא פסול לעדות ועוד נראין הדברים כן דהכשר לזה כשר לזה והפסול לזה פסול לזה מהא דבעי מיניה מר' אמי עבד מהו שיעשה^(ד) לקבל גט אשה מיד בעלה אמר להו מדפסיל לנכרי לענין הולכה מכלל דעבד כשר ואי ס"ד דקבלה עדיפ' מהולכה לפרוך מה ענין הולכה אצל קבלה אע"ג דלענין הולכה כשר העבד לענין קבלה קא מבעי' לן אלא ש"מ דהכשר לזה כשר לזה והפסול לזה פסול לזה. ועוד איש חכם יוסף דעת ונכון תחבולות יקנה דהא כרבעו מיניה מר' אמי עבד מהו שיעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לא מהדר להו שום כשרות אלא כתנאי דייק דקסבר דמתני' מפליג בין נכרי לעבד דקתני בסמוך א"ר אמר^(ה) א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד הבעל לפי שאינו בתורת גמין וקדושין להכי מפרש בתורת גמין וקדושין דהכי הוא נמי כגוי לכל דבריו ומה גוי אינו בתורת גמין כלל ואינו נעשה שליח לקבלה וכ"ש להולכה דר' יוחנן סבר דמתני' דלא חשיב לעבד בהדי הגו חמשה דפסילי להכי לא קחשיב ליה

כדאמרן דהרא טעמי' אות להג. ועוד ר' יוחנן לטעמיה דאין למירן מן הכללות ואפי' במקום שיש בו חוץ וסבר ר' יוחנן דתני ושייר והלכת' כוותיה ותו' א' אית' דכל הבשר לקבלה כשר להולכה ויש כשר להולכה ואינו כשר לקבלה כגון עבד מאי טעמי' לא תנייה בפר' בא סימן התחתון דקמקון אקווא דהאי כל הכשר לזה כשר לזה ויש הכשר לזה ואינו כשר לזה אלא מכל הני טעמי' הכשר לקבלה כשר להולכה והכשר. (2)

[הערת המעתיק. (2) אולי התשו' ג"כ מר' שלמה בר' שמשון והרב מחוק בראיות מוצקות תואמות יחדיו שיטת רש"י והרי"ף דעבד אין לו שליחות כלל אף להולכה וע' גיטין כ"ג: (2) אולי צ"ל נראין הדברים. (3) ר"א"ה זו לשיטת הרי"ף כתובה גם ברין שם. (4) צ"ל כנכרי וע' קידושין מ"א: (5) צ"ל לית ליה. (6) כעין זה פי' רש"י בנימין ס"ב: בהא דפשיט' איש וכו'. (7) שיעשה שליח צ"ל ועי' בפ"י רש"י שפי' כן בנימין כ"ג: (8) צ"ל ר' אמי אמר ר' יוחנן וכן הוא לפנינו ברש"י. (9) כזה כתוב בחידושי הרשב"א לגיטין שם בשם הרי"ף. (10) צ"ל אם איתא. (11) החסר צ"ל: והכשר להולכה כשר לקבלה ועיין נדה מ"ט: ועוד עיין בירושלמי גיטין דמוכה כשיטת הרב והראשונים הביאו ובטור אהע"ז סי' קמ"א].

סי' מז ותו' שאל ר' יצחק בר' יצחק מן הרב ר' יצחק וצ"ל ומן מורינו ורבינו הגאון ר' שלמה בר' שמשון יו"י. יעקב נשא לאה וילדה לו דינה חלה יעקב את חליו אשר ימות בו וקרא לקרוביו לחלק ממונו על פיו וקרא לשמעון אחד מקרוביו ואמר לו כל אשר יש לי בידך אם מתי מהולי זה תנו ללאה אשתי עשרים ריטלין כי הרבה שמישה אותי מיום שנשאתיה והשאר הנני מניה בידך לצורך בתי נפטר יעקב לעולמו וגם בתו דינה אחריו ונשארו כל הנכסים ביד ראובן אחי יעקב וקרא שמעון אפוסרופא של אלמני' זו לראובן בן אחי יעקב ואמר לו תן עשרים ליטרים ללאה חוץ מכתובתה וראובן משיבו מעולם לא עלה על דעת אחי ליתן לה כמון זה כי אם בכתובתה ומה שאמר בשעת מיתתו הרבה שמישה אותי ותנו לה עד עשרים ליטרים יודע היה שלא היה כתוב בכתובתה עד עשרים ליטרים ורצה להנות לה והוסיף לה (2) עשרים ריטלין ומימלא דסבר' מסתברא כדברי ראובן זה אבל מסתפקא משום הא דאיירני' בבבא בתרא שכיב מרע שאמר תנו לאשתי מאתים זו כראוי לה נוטלת ונוטלת כתובתה ואם אמר בכתובתה ידה על העליונה וכו' ומוקמינ' לה להא שמעת' מר' עקיבה דאמרינ' באידך פרקין דעיל דהלכת' כוותיה והאי נמי כיון דלא פירש הוי כמי' שאמר כראוי לה. ועוד שאלו מהו ראובן נשא אשה לאה וילדה לו בנים ובנות מתה לאה ונשא רחל וילדה לו בנים חלה חליו שנפטר ממנו לבית עולמו ולא היו לו כי אם משלמלין ואמי' לבנו הגדול שהיה לו מן האשה הראשונה כל נכסי בידך לצורך בנותי הגדולות שנולדו לי מן לאה אמר כי מתירא אני שלא יצאו לתרבות רעה ולאשה זו ולבניה הקטנים הנולדים לה ממני אל תתן כלום כי האשה הזו צערתי כל ימי ויכולה היא לצאת ולבא ולהיות עסוקה במונותיה יותר מבנותי הגדולות שאין דרכן ואין כבודן לצאת חוץ נפטר ראובן לבית עולמו

עולמו ובאת האלמנה וצוהה בב"ד על היתומו/ מן כסף כתובתה והיתומו/ משיבות מטלטלי שבק אבך גבן במתני' דלא משתעבדא ואמור רבנן פריעת בעל חוב מצוה והא מצוה לא רמיא עלן והא ודאי פשיטא דהאידין/ מנבינ' מטלטלי/ כתובה אשה דכיון דכתב לה בעלה בהדיא נכסי' דאית להון אחריות ודלית להון אחריות יהון אחראין וערבאין למפרע מנהון כסף כתובתי' דדינא הוא דקא שקלא מטלטלי ואע"ג דאמור רבנן מטלטלי לכתובה לא משתעבדי הני מילי היכא דלא פריש וכתב לה בתקנת שמעון בן שטח אבל כיון דפריש ואמי' מטלטלי וקא מקני ליה בקניין דרשינן לשון הדיומ' כדקיימי' לן בבבא מציעי' (א) וגביא אלא מהא קמבעי' כי אמרי' דגביא מטלטלי הני מילי היכא דאיתנהו בעיניהו אבל היכי דיהבינהו לאחרני' לא דאי לא תימי' הכי מי אמרינן נמי דאילו אם השיא ראובן זה אחת מבנותיו בחייו ונתן לו מקצת מן ממונו הכי נמי דתהדר האי ארמלתא ותגבי מינ' לאחר מיתת בעלה ואם אתה אומר כן אין לך אדם שיכול להשיא את בתו ועוד מצינו שאם יכול לעבור על תנאי ב"ד דהא תנאי ב"ד הוא רבנן נוקבן מנכסי אבוהון וא"ד יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו. וכך השיבו על עסק הצואה שצוה יעקב ליתן כף ליטרי' לאשתו ושמעון אפטרפ' תובע אילו כי ליטרי' לבד מכתובת'. כך נראה בעיני שהדין עם ראובן אחי יעקב שהרי גילה ופירש אחיו יעקב שלא היה בדעתו ליתן לה לאשתו יותר כי אם אלו עשרים ליטרי' שהרי פירש השאר תנו לדינה בתו ולא" דמי להיא דאמרינ' התם שכיב מרע שאמי' תנו מאתים וזו לאשתי כראוי לה נוטלתן ונטלת כתובתה דהתם לא חילק שאר נכסים ולהכי איכי' למימר דדעתו היה ליתן לה אילו מאתים וזו לבד מכתובתה אבל ה כא הא גלי דעתיה ואין מוסיפי' וגורעי' על דברי שכיב מרע שאמר תנו הואיל דאמר כי ליטרי' תנו לאשתו והשאר לבתי אין לו עליו כלום. ועוד ראובן שמוען מביא ראיה לדבריו שמוען לפיכך אמר כי ליטרי' לפי שכתובתה פחות מכ' ליטרי' ולפי ששמשוה אותו הוסיף לה עד כי ליטרי' ונראין דבריו לפי שהמוציא מחברו עליו הראיה. ועל דין האלמנה והיתומות כך נראה בעינינו שאין להפקיע כתובות אשה בכרי שמצינו בכל מקום שהחזיקו בה' האלמנ' מכח הבנים והבנות דא"ר אבא א"ר אסי עשו אלמנה אצל הבת ככת אצל אחין מה בת אצל אחין בנכסי' מועטי' הבת נוזנית והבנים ישאלו על הפתחים אף אלמנתו אצל הבת אלמנתו נוזנת והבת תשאל על הפתחים וזה שבקש להפקיע דברי חכמים שאמר בשעת מיתתו שהבנות נוזנת והאלמנ' תחזר על הפתחים אין בדבריו כלום שהרי גילה בדעתו שאין לאלמנה ממון אחר והואיל ורצה לסלקה בלא כתובה דאוריית' ובלא מזונות דרבנן/ אין שומעין לו אלא מוציאין מיד הבנות לכתובת אשה ולמזונות אע"פ' מטלטלין שהרי תקנו הראשונים שאלמנה ובעל חוב גובין ממטלטלין וסמכו על הני דאמר ר' פפי הני תותי דבי מכסי אשה גובה פורנא מהם ואמי' ר' פפאי' הני שקי דטרומטא ואשלי דקמחוני כו' והא דאמי' רבא מריש הוי אמינ' הני ארנקי דמחוזא וכי' ומסקנ' ש"ט אסמכתייהו אארעא הני מילי בדורות הראשונים שרגילים לקנות קרקעות

אבל בזמן הזה כולי גובות אפי' מכספים דהא רבא גופיה בתר דעתייהו דנשי אויל והאירני' כולהי אסמכתיהו אמלטלי. ועוד בזמן הזה כותבי' בכתובה ואחריות שטר כתובה זו קבילית עלי כו' נכסין דאית להון אחריות ורלית להון אחריות אפי' מן גלימי' דעל כתפאי בחיים ובמות. ואם נפש אדם לומר ולחלוק הואיל וכך אדם יכול ליתן מטלטלי' בחייו אין מענתו מענה דלא נתנה כתובה לגבות מחיום וכל מה שבריא עשה במטלטלין בחייו עשוי אפי' זה שכיב מרע אילו שתק סתם ונתן מתנה סתם לבנותיו אמרינ' מה שנתן נתן דאמרי' שמא ייחד לה נכסים אחרים ואע"פ שתאמר האלמנה אני אשבע שאין נכסים אחרים היה טוען מקבל מתנה כנגדה לאו בעל דברים דידי את אבל זה שגילה ברעתו שאין לה ממון אחר ורצה להפקיע כתובתה מדאורייתא ומוזנות דרבנ' שקבל עליו אין שומעין לו אלא מוציאים מידן אם בגרו כבר שאס"י^א בגרו חייב האב במוזנותיהן והרי הן כאיש נכרי ואין יכול להפקיע כתובה דאוריית' כדאמין אבל אם לא בגרו הואיל וחייב האב במוזנותיהן לאחר מית' והתפיסו האב הממון אין בה להוציא מידיהן אלא נותני' להן מוזנות מן הממון עד שיבגרו משום שעבוד מוזנותיהן קודם זה והחזיק בידים הממון. ועוד מצינו בכמה מקומות שאפי' בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה וכ"ש אילו שקדמו וזכה להן האב בממון לצורך מוזנותיהן ומנא לך שאין חוב מוזנות אלא שיבגרו^ב התנן לא כתב לה בנן נוקבן דיהו ליכי מנאי אינון יתבין בביתי ומתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין וליתוני עד דתבגרו לרב"י^ג אע"ג דאנסוב אלא בגור ולא אינסוב ולא בגור דכולי עלמא לא פליגי בארוסה אלמי' דכיון דבגור אע"ג דלא אינסוב לית להו מוזנות.

[^אר] יצחק ב"ר יצחק הוא הנזכר סי' כ"ח שאל שאילת מן ר' שלמה בר' שמשון ומן הרב ר' יצחק ונראה שזה הרב הוא ר' יצחק הלוי, והוא היה רבו של ר' שלמה בר' שמשון, והשואל שאל לאחד מבחורי תלמידי הרב ובאמצעותו להרב ר' יצחק הלוי ועי' לקמן סי' מ"ט. ^בצ"ל עד כ. ריטלין. ^גצ"ל לכתובת אשה. ^דדף ק"ד. ^הב"ב קלח. והנה הרב פסק דאין לה אלא כ' ליטרין מטעם דאמר השאר לבתי ועוד שכתובתה הית' מועמת מכ' ליטרין ולכך במה שאמר כ' ליטרין רצה להוסיף לה, אכן יש לעיין בדברי הבי"ו בטור ח"מ סי' רנ"ג מה שפ' שם דברי הבעל העיטור בשם הראב"ד דבנידון כזה שצוה לאשתו סך ידוע ולא אמר בכתובתה אף אם הסך שאמר שוה לכתובתה אינה נוסלת אלא מה שצוה לה. ^זצ"ל בכת האלמנה ועיי' כתובו/ מ"ג. והנה פסק הרב כפסק הרי"ף בפ' יש נוחלין וכהר"מ בפ"ח מה' זכיה ומתנה ה"ש דכיון שתקנו הגאונים מטלטלין בזה"ו לכתובת אשה ולתנאה כמקריע גובין ממטלטלין שנתן ש"מ בכל ענין. אלא שהרב הוסיף להביא ראיות לנידון דידן היכי שהראיה שרוצה להפקיע דברי תכמים שגובה כתובתה ומוזנות מאותן מטלטלין, ועי' בב"י בטור ח"מ ר"ס רנ"ב. ^חצ"ל אפילו הן. ^טלפניו בכתובות ס"ז. ואמר רב פפי הני שקי דרודיא. ^יצ"ל: שאם בגרו אין האב חייב במוזנותיהן. ^{יא}צ"ל עד שיבגרו ^{יב}הרב הביא שיטת הש"ס

כתובות נ"ג: בקיצור וכך הוא בשלימות: לרב אע"ג דבגר ולוי אע"ג דאינסב
אלא בגר ולא אינסב אינסב ולא בגר כ"ע לא פליגו כי פליגו בארוסה ולא
בגר.]

סי' מ"ה ועוד שאל מן מוריניו רבינו הגאון ר' שלמה בר שמשון
על מנהג העולם להכריע אחר סידור התלמוד רבין דקיימי לן אין אדם מקנה
דבר שלא בא לעולם כיצד בא אדם אצל חברו ומתנה עמו שאם ישתכר
על ידו שום ריוח או בהלוואה או על ידי מערופיא שיתן לו כך וכך והלא
אין אדם מקנה דבש"ל והיכא דאיכ' נתיני' בנייהן לא קא מיבעי' ליה דבההיא
הנאה דקא מהימן ליה ודאי קני אלא כי קא מיבעי' ליה היכא דליכא נתיני'
מעוה בנייהו דהיכי קני ואי אמרת אית' לר' דאמר' כל שבירו לעשות
לאו כמחוסר מעשה דמי משום הכי קתני' דהשתא נמי הוי בידו לעשות
ואם תמצא לומר אית' לר' יוחנן השתא נמי קא מיבעי' אי מדמינן לה כל
דמי ליה ומאי מדמינן ליה. ותו מיבעי' ליה אי הוויא הילכתא דכולהו תנאי
בעלמא גמרינן מבני גר ומבני ראובן כדאמר' בכלל תלמודא ונפקא מינ'
משום הא דאיירינ' בכתובות' בהמדיר את אשתו תנאה איפשר לקיימי ע"י
שליה כי התם הוי תנאה תנאה ודלא אפשר לקיימי ע"י שליח לא הוי תנאי
תנאה. ותו מיבעי' ליה האומר לחבירו הלויני מנה ואמר לו הן ובלבד שתתן
לי קבלן ואמר לו תן לי המעות בידי ובא עמי אצל ראובן שותפי ואתננו
לך בקבלן ונתן המעות ביר הלוח והלכו שניהם אצל ראובן ואמר' הלוחו
לראובן שותפי מאותן מעות שיש לנו במקום פלוני תן לזה ואמר לו כן במעמד
שלתתן מהו מי אמרינן כיון דקבלן לא מחייב עד שישא ויתן ביד הכא נמי
לא משתעבד או דלמי' לא מרמינ' לה לקבלן אלא להאי דאמר מנה לי בידך
תניהו לפלוני במעמד שלשתן קנה והכי נמי קנה ומשעבד ליה. ותו קא
מיבעי' ליה המלוה את חבירו כלי כסף או כלי זהב על יד קבלן ולאחר זמן
בא המלוה אצל הלוח ואמר לו פרע לי את שלי ואמר לו מנה הלוחית לך
על אותו משכון שהלוחית לי פרע לי ואשלמנו לך וכששמע המלוה כך בא
לו אצל הקבלן ואמר לו תן לי את כלי שהלוחית לפלוני על ידך והלכו
שניהם אצל הלוח ואמר להם אינני מעכב אלא פרע לי המנה שהלוית ממני
עליו כיצד עסק הדין ביניהם מי אמרינן כיון דלא הומינו' אלא ע"י קבלן
מחייב זה למלוה לשלם לו את כליו שהשאל לזה על ידו לאחר כך אם
תובע השואל כלים' מן המשאל יבואו בין שניהם לדין או דילמי' כיון דלא
אמר לו בשעת שאלה ע"י עדים פרע לו מגו דאי בעי שואל אמר החזרתיו
כדקיימי' לן המלוה' את חבירו בעדים כו' ובפ"ת המפקיד אצל חברו בעדי'
אין צריך להחזירו בעדי' ומהמנינ' ליה כי אמר נמי לויתי לך עליו במשכון
כדי שיהא אצלי עד שתפרע לי הימנה מהימן ולא כל כמיניה דמשאל
לאישתעי' דינא בהדי שואל ותו אם תמצא לומר דלישתעי' דינ' משאל בהדי
שואל מי נשבע ישבע שואל שכך וכך הלוח לו על המשכון דמגו דמצי אמר
החזרתיו לך כי אמר כך וכך יש לי עליו מהימן בשבועה אי דילמי' משאל
נשבע שלא לזה הימנו כלום עליו. ותו דיניה דערב קא מיבעי' לי כיצד

ערב משתעבד ושילחי בבית מהיב' דאמי' ופליגי' דרב נחמן דאמרי^ט ערב
 דבשעת מתן מעות לא בעי קנין ושמעני' ליה מיניה דמר דהלכת' היא דכולהו
 בעי קנין לבר מערב דבית דין קשיא לי הלכתא אהלכת' דהא לעיל אמרינ'
 דהלכת' בכולהו וערב משתעבד בין אית ליה ללוה בין לית ליה ללוה ואילו
 דבא אמרינ' הלכת' דלא משתעבד אלא בקנין ותו אמרינ' עלה דהאי והא
 מעשים בכל יום דאסמכת' לא קניא וערב משתעבד ואמרינ' בהדיא הנאה
 מרקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה ואי לא דשמיע לי מינה דמר דכולהו
 בעו קנין לבר מערב דאשה^י דבית דין הוה אמני' דבשעת מתן מעות לא
 בעיא דבהדיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה. ותו קא מבעי לי
 על שאלתיך דערב אם אית' דערב^י משתעבד אלא קבלן מאי קמ"ל רבה
 בר בר חנה דאין הלכה כרב' שמעון בן גמליאל בהא והא כתנ' קמי' לית
 הלכתא. ותו קמבעי לי על ההיא דאמרינ' במס' גיטין דרש"י^י מר זוטרא
 בריה דר' נחמן משמיה דר' נחמן ששר חוב היוצא על היתומים וכתוב בו
 שבח אינו גובה אלא מן הזיבורית כו' ופליגי עליה רבא ולא ידענ' הלכת'
 כמאן. ותו קשיא לי בפרקי' דואילו הן נשבעי דתניא^י ר' אומר מורה שבועה
 זו למה משום וכו' משום דאית ליה כבן ננס דאמר כיצד באין אילו ואילו
 לשבועת שוא דכאי קשי' ליה מי לא תיקון רבנן שבועת היסת כבי האי
 גוונא דאתי לידי שבועה כדאמר ר' נחמן אמר לשנים בואו וקדשו לי
 את האשה הן הן שלוחי הן הן עדי וכן אתה אומ' בגרושין ובדיני
 ממונות ומותבינ' עלה עד דאמרינ' והשת' דתיקון רבנן שבועת היסת
 ומשתבעי הני עדים דיהבינ' למלוה ומשתבע מלוה דלא שקיל ליה
 ופרע ליה לזה למלוה וש"מ מיהא דלא משנחינ' לשבועת שוא והשת'
 נמו קא מבעי לי אי חישינן להא או לא. וכן השיב רבינו גאון יעקב ר'
 שלמה ב"ד שמשון זצ"ל. מה רב חביבות יקורי כי נפלאת עלי אהבתו
 מאהבת יחיד' ורבים אדירים בל יוכלו לכבותה כי חושקני בו וחשקתי
 מאז והכרתיו זה דורי ונעימי קרובי וחביבי שמו כשם אביו יהי רצון שמים
 להאריך ימים בטוב ולמלאות מקום אבותי הטובים ידע כי הגיעו לידי
 שאלותיו ומאד שמחתי בהן כי הבנתי כי איננו צריך כי אם להכריע מנהג
 ההלכה וזה שאמרו חכמים אין לך מקצוע גדול בתורה יותר מדיני ממונות
 מפני שהן כמעין הנובע ואכן יקורי הפוך בה והפוך בה ותהיה בחזרה ותקבע
 מקום והם סוד צור ליראיו וגולות עליות ותחתיות יהי מסורין בידך ועל דברי
 כתבך נתתי את לבי והנני משיבך כמה שדעתי נוטה דחכי הלכת' שאין אדם
 מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם ואעפ"כ מי שמתנה עם חברו שאם
 ישתכר על ידו שום ריוח או בהלוואה או על ידי מערופא שיתן לו השליש
 או הרביעי דתנאי מקויים וחייב ליתן לו דהא אפי' שכר אמירה מחייב אינש
 לשלם וממונא הוא כדאמר הרי"י^י את מקודשת על מנת שאדבר עליך
 לשלמן מקודשת ואפי' ריש לקיש דאמי' בעיני' שיתן לה שוה פרומה משום
 דקסבר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף מ"מ קסבר דשכירות מעלי' היא
 ועוד אמרינ' לגבי אבא צר בריה דר' פפא דאמרי ליה לר' פפא^י בריה מר

קאביל רבית/ כו' עד שכר אמר/ קא שקיל וכ"ש זה שטורח בנופו וע"י משתכר דווראי חייב ואין כאן משום דבר שלא בא לעולם. וכל"ה^א תנאי שבעולם גמרי/ מתנאי בני גד ובני ראובן בין בתנאי קודם למעשה בין להן קודם ללאו בין בתנאי כפול. ועל ששאלת האומר לחבירו הליני מנה ואמר לו ובלבר שתתן לי קבלן ואמר לו תן לי המעות בידי ובא עמי אצל ראובן שותפי ואתננו לך בקבלן ונתן המעות ביד הלוח כו' א"כ הוא כמו שכתוב בשאלה אין כאן תורת ערבות וקבלנות הואיל ולא היה ראובן בשעת נתינה ולא על אמונתו הלווה דאמ"ר^ב ר' הונא הלוח ואני ערב הלוח ואני פורע הלוח ואני חייב כולן לשון ערבות תן לי ואני פורע תן לי ואני נותן לשון קבלנות אבל אי איכא חיובא גבי ראובן להכי איכ' חיובא דאמר לי במעמד שלשתן ולהכי אם אותן מעות ביד ראובן או ברשותו הן עומדין ואמר תן לו מאותן מעות שיש לנו בשותפות ברשותו חייב ליתן לו ואין כאן חזרת דברים דאמר רב הונ' אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה לא שנא פקדון דהוי בעיא"ל^ג לא שנא מלוה דלהוצאה נתנה ואם לא היו עומדין ברשותו לא נתחייב ראובן כלל דהא הילכת' שוויה רבנ' כהלכתא בלא מעמ' ואין לשנות כלל בדבר ואין כאן לא תורת מעמד שלשתן ולא תורת קבלנות וערבות. ודיניה דערב ודאי פסיק' הלכת' דערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין ומשתעבד ומסתבר מעמ' דודאי משתעבד בלא קנין ורובן של חכמים סבירי' להו הכי אלא כך מקובלני ממו' הוקנ"ה^ד דכיון דכת' בסוף היסכת' הנך כולוהו בעי קנין לא סבירא לן הך הלכת' דלעיל משום דמספק' לן הך מימרי' דלעיל ועוד כתוב בהדי' בהלכות גדולות והלכת' ככולוהו בעו קנין וסמיכני' אדא דר' נחמן דאמר דערב דבית דין בלבד לא בעי קנין אבל ערב דעלמי' בעי קנין ואפי' למאן דאמר משתעבד אם יש נכסים ללוה לא יתבע מן הערב תחילה כלומר לא יפרע כלל אלא מן הלוה שכל זמן שיש נכסים ללוה לא יפרע מן הקבלן^ה דהרי מוקמינן לה למתני' דחסורי מחסרא והכי קתני המלוה את חברו כו' וקבלן אע"פ שיש נכסים ללוה יפרע מן הקבלן והלכה כדברי חכמים ואין הלכה כרשב"ג אי דאמר^ו יש נכסים ללוה אפי' קבלן לא יפרע מן הקבלן והיינו דאמר אין הלכה כרשב"ג בערב ואם דעתך נוטה לומר דערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין הך אחר מה שעניך רואות ואין תופסין אותו בכך אבל כך הלכה שצריך קנין ואין לזווי כי יתר היא שלא תמוט. וששאלתם המשאל את חברו כלי כסף וכלי זהב כו' אם אותו הקבלן קבלן מידו מיד המשאל ונתנו לשואל אין למשאל על השואל כלום ואין יכול השואל למעון עליהם ואין ידו על העליונה ולא בעל דברים יודיה הוא והרי הוא כאי"ש נכרי דאמר ליה מר בר אממר לרי' אשי הכי קאמר אבא תן לו ואני נותן אין למלוה על הלוה כלום ולא הוה^ז מיפטר ליה מיניה דמלוה עד שישא ויתן ביד אבל אם נעשה לו קבלן כשאר קבלנים שאמר לו תן לו ואני נותן או אפי' קבלן הקבלן בידו והתנה על מנת שאפרע ממי שארצה נמצא השואל בעל דינו ואם לאחר מיכן לוח על הכלים מן השואל הרי הן כאילו^ח החזירן לו ויכול למעון עליהן וידו על העליונה לישבע

או להפך השבועה על חברו. ועל דיני דגרמי יתיישב הרבר דקיי' לן כר' שמעון בן לקיש דאמר דסביר' לן כר' מאיר בדיני דגרמי וקיי' לן דהלכתא כר' מאיר בגזרותיו ודיני¹⁷ דגרמי וקא קשיא ליה הא דאמר ר' חייא לפני' משורת הדין הוא דעבד מכלל דמן הדין פטור להכי פטור דאומן הוה ואומן ודאי פטור דהוה ליה באונס אבל הדיוט דהוה ליה גרמא וכדקתני לעיל דהאי תני דהא¹⁸ אומן חייב והדיוט פטור וכי' אם אומן מומחה פטור כגון ר' חייא אבל אחרני חייב ובהלכות גדולות פסיק הלכת' אומן פטור הדיוט חייב ועוד מצאתי בשערים דר' שמואל בר¹⁹ פנחס דר' ייני' דיני דגרמי בכל הדומה לדינא דמסורת ועוד מייתי ראיה מיהא דאמרין זבן מגוי וזבין לגוי²⁰ לותביה משום דיני דבר מצרא. והא²¹ דאמ' ר' טורה שבועה זו למה סבירה ליה כבן ננס מאי קא מיבעי' ליה הא כל הני דמתני' שנשבעי' ונוטלי' תקנת חכמי' היא ולא סבירה ליה לר' בהא דתנוני על פנקסו ומשום הכי דסביר' לן השת' דתקון רבנן שבועת הסת להכי אין הלכה כמותו דר' בהא דוודאי לדיריה ולבן ננס לא סביר' בהאי דמס' קירושין דמישתבעי עדים ומשתבע מלוה משום הכי לית הלכתא כוותיה ועוד הא הדר ביה דקאמרין קבלה או לא קבלה מיניה כו'. והא דאמר כר' זוטרא בריה דר' נחמן משמיה דר' נחמן שטר טוב היוצא על היתומים אע"פ שכת' בו שבת אינו גובה אלא מן הזבורית אמר אביי תדע כו' הא²² שבת כגון שכת' בשטר שבת שפר ארג נכסין וקנייני' דאית ליה לר' נחמן אע"פ דכתב ליה הכי אינו גובה אלא מן הזבורית ורבא אמר גובה מן העידית ולא מיירי בשבת אחר והלכ' כר' נחמן ואף כן פסק ר' האי בפסקי דינין שלו. ועל דין הערב יתר היא שלא תמוט שאינו משועבד כלל ליפרע ממנו אם יש נכסים²³ ללוה או בקנין או בתורת קבלן שאמר תן לו ואני נותן אלמנה רבנן לדין קבלן טפי ועל ציצית הסרן בייחוד²⁴ מרבי שאין הפשתן נוהג בציצית לפי שהוויות הרבה יש בהלכות ציצית וכן מנהג בכל הסוגיות ששונין למעלה מסקנא דשמעת' עקר וזה הוא הסיום סרין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבי' וא"כ הוא שמירי לעיל דפשתן פוטר בסרין למה לי מחלוקת בדבר לעבד ציצית דפשתן ואין צריך לחלוק ולדברי הכל היא סרין חייב בציצית ומאי שרא ר' זורא לסרינה ומ"ט אמר רבה גזיר' משום כסות לילה דהכי מסתבר סרין שהיה מצויץ בציצית של צמר לילה אין זמן ציצית אלא יתעטף בו מבעור יום וימשוך ופקע זמן ציצית וחל איסור כלאים ואם אית' דפשתן כשר לציצית מאי גזיר' איכא לעבדיה דפשתן אלא ש"מ אין ציצית פשתן וכן הלכה וכל הכטיל עובר על דברי חכמים.

[¹⁸ר' יצחק בר יצחק שאל עוד י' שאילות לדיני' ולהבין הלכתא מאת ר"ש בר שמשון והוא השיב כאב מדרך את בנו והנה לפנינו ח' שאילות וי' מענות וא"כ נחסרו בהעתק התשו' ב' שאילות והמה בדיני דגרמי ובסרין בציצית, גם התשובות אינן מסודרת כסדר השאלות. ¹⁹לר' יוחנן וכצ"ל ועיי' קידושין ס"ב. ²⁰אולי צ"ל קנה. ²¹עיי' כתובות ע"ה. והנה על זה הענין לא השיב הרב אם תנאי שאי אפשר לקיימו ע"י שליח לא הוה תנאי אכן מפי

רש"י שם משמע שזה פשוט וכן פסק הרא"ש בתשו' כלל נ"ב סי' ו'. (ד"צ"ל ואמר הלוח לראובן שותפו. (ד"צ"ל האמינו. (ד"צ"ל בלום. (ד"ע שבועות מא: ודף מ"ה: (ב) הביא בקיצור שיטה האחרונה בב"ב קע"ו: ופליגא דר' נחמן דאמר ר' נחמן ערב דבי"ד הוא דלא בעי קנין הא בעלמ' בעי קנין והלכת' ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין ועי' שם וקע"ג: קע"ד: 'תיבת: דאשה צריך למחוק. (א) אולי צ"ל דערב לא משתעבד אלא קבלן, ונראה ששאל השואל על רבה בר חנא דאמר כו' הלכה כרשב"ג הוי' מערב הלא גם כת"ק דרשב"ג דאמר ערב משתעבד אף שאינו קבלן לא פסקין ועיין שם קע"ד. בפ' רשב"ס ד"ה הוי' מערב שפ"י: משנה זו אלא יפרע מן הקבלן ואע"פ שיש נכסים ללוח כרבנן, וכן פ"י הרב להלן בתשובתו. (ב) לפנינו בנימין נ'. אית' אמר מר זוטרי' וכו' אע"פ שכתוב בו שבת. (ג) שבועות מ"ז: ועי' קידושין מג: (ד) קידושין סג. והנה מה שפסק הרב שהמתנה עם חברו בגדר השותפות שאם ישתכר שיתן לו שאינו בגדר דבר שלא בא לעולם כעין פסק זה אית' בשם תשו' הגאונים בהנה' מיימוני' פ"ד מה' שלוחין ושותפין ועי' שם ה"ב בר"מ ובראב"ד ועי' גם בתשו' מהר"ם סי' שכ"ה ובמרדכי פ' הגזול בתר' ועיין בס' הישר דף ע"ז סוף ע"ב ובטור חו"מ סי' קע"ו ובב"י שם. (ה) לפנינו איתא בב"מ ס"ט: דאמרי ליה רבנן לר' פפא אכיל בריה דמר רבית' וכצ"ל. (ו) עיין לעיל הערה ד' והנה מדברי הרב: וכל תנאי שבועולם משמע שסובר דאף בתנאים שבמטון צריך תנאי כפול והן קודם וכו' וזה כשיטת הר"מ בפ"ו מאישות די"ד ולא כאיזה מהגאונים ומהרשב"ם שסוברים דרק בנימין ובקדושין צריך דברים אלו בתנאי ועי' בטור אהע"ז סי' ל"ח. (ז) והפסק מיוסד על מימר' דר"ה בב"ב קע"ד. והנה אף לדברי בעל התרומות בשער ל"ה וכן פסק הטור חו"מ סי' קכ"ט דגם אחר נתינת מעות יש דין קבלן כשאמר הקבלן מה שנתת לזה אני נתן לך ישרו דברי הרב לפנינו דבנידון שלפנינו רק הלוח אמר לראובן שותפו שישלם אכן דין מעמד שלשתן וודאי שייך כאן כיון שצוה לשלם למלוח מממון השותפות אם היו אז בידו אולם אם לא היו בידו פסק הרב דלא שייך מעמד ג' והווי ליה כעין המחאה לשכיר אצל החנוני בב"מ ק"ב. (ח) אולי צ"ל דהוי בעין. (ט) הוא ר' יעקב ב"ר יקר ע"י לעיל סי' מ"ג. והנה הבה"ג גורס בסוף ב"ב הנך כולו בעי קנין ומביא בשם ר' אחא משבח' דפסק כר"ג ועי' ברי"ף ובחידושי הרמב"ן סוף ב"ב אולם הרשב"ם כתב דלא גרסינן ליה והרב תפס שיטת הבה"ג ורבו. (י) צ"ל מן הערב. (יא) צ"ל דאמר אם יש נכסים וכו' ועי' לעיל הערה י"א. (יב) צ"ל: ולא היא לא מיפטר לוח מיניה דמלוח וכ"א בב"ב קע"ד (יג) פסק הרב דיכול לטעון על הנחו כלים יוצא מהא דב"מ קט"ו. בהאי גברא דחביל סכינא דאשכבת' מתבריה דיכול לטעון עליו והנה המררכי ס"פ המקבל הביא בשם ר"ע גאון ובתשו' מהר"ם סי' תתי"ט בשם ר' נחמן (נחשון?) גאון המפקיד פקדון אצל חברו שלא בעדים ואח"כ אמר הנפקד אינו אלא משכון אצלי נשבע מי שהפקדון אצלו שדבר זה משכון ואם יש עדים שפקדון הוא והלח טוען בתחלה הפקדונו אצלי ואח"כ הלוחי' עליו כך וכך ונעשה משכון אצלי על

שהלויתך נשבע המפקיד שאינו חייב לו כלום וגובה פקדונו בלא שבועה וכתב על זה במהרי"מ: ותימה אמאי לא מדימן במינו דאי בעי אמר החזרתיו לך עכ"ל. והנה לפנינו אנו רואין שהרב פסק דנאמן הנפקד לטעון עליו ונשבע ששוב נעשה משכון בידו ועי' בטור חו"מ סי' ע"ב ובר"מ שם ובטור שם סי' קל"ג. ^(כ)אולי צ"ל הלבנת' כו' מאיר בנזרותיו ור' מאיר דאין דיני דגרמי. ^(כא)צ"ל אומן פטור הדיוט חייב וכן הוא בב"ק צ"ט: וממה שאמר הרב דבמראה דינר לשולחני ונמצא רע שבהדיוט חייב בכל ענין משמע אף שלא אמר לו עלך סכמנא ומשמע שדעת הרב כשיטת התו' שם ק'. ד"ה אחיו ולא כהר"יף ועי' במלחמות לרמב"ן בפ' הגזול. ^(כב)אולי צ"ל ר' שמואל בן חפני ועיין במררכי כתובות פ"א ר' פנחס בן חפני וצ"ל שמואל בן חפני. ^(כג)צ"ל לית ביה משום דינ' דבר מצר' ע' בי"מ ק"ח: ונדאה שהסיוע מהא דאמרינן בה בב"ק ק"ד. אלא דאמרינן ליה ארבעית לי אריא אמצראי משמתנין ליה עד דקביל עליה כל אונסא דאתי מחמתיה. ^(כד)מפרש הרב דקודם שקבלה ר' מר' היי' כשאמר טורה שבוע' זו למה סביר כבן נגס ולא סביר ליה האי תקנת המשנה דחנוני על פנקסו ופליג על האי דקידושין ג"כ אבל השת' דסביר' לן תקנת שבועת היסת מכ"ש דסביר' לן תקנת המשנה בחנוני ועי' פ"י רש"י בשבועות מ"ז: ד"ה טורה דפ"י ולא פירש לי רבי מאי סביר' ליה אי וכו' כבן נגס או יפסד חנוני וכו'. ^(כה)גם רש"י בגיטין נ' פ"י שבה שהתנה עם המלוה לתת לו עידית והנה גם הר"יף צדד לפסוק כר"ג והרא"ש כתב כן ועי' בטור חו"מ סי' ק"ח. ^(כז)ממה שכתב הרב סתם נכסים משמע שאף אם אין ללוה כי אם זבורית או מטלטלין לא יפרע מן הערב עד שיתבע את הלוח ויגבה ממנו וזה כדבר הרא"ש סוף ב"ב וכבעל התרומות שער ל"ה וכ"פ הטור בחו"מ סי' קכ"ט. ^(כח)אולי צ"ל: קבלתי בייחוד מרבי ועי' במנחות ל"ט: ודף מ'. ועיין לעיל סי' מ"ד.]

סי' מ"ט ותוב" שאל מן הרב ר' יצחק הלוי זצ"ל ומן מורינו ורבינו הגאון ר' שלמה ב"ר שמשון על שכיב מרע שחילק נכסיו לאחרים והניח את יורשיו ולא זיכה להם ולא חילק להם לא בלשון מתנה שפירשו חכמים מר ואהלים על מטתו נכסיו נתוני לפלוני או תנו נכסיו לפלוני ולא יטול ויזכה יחזיק ויקנה אלא אמר שדה זו מניח אני לפלוני. . . . ובית זו לפלוני וקמבעי' ליה אם יש בלשון הזה דשון מתנה שיהא יכול להפקיע ירושתם ליורשים אחרים ומעשה שהיה כך היה יעקב חלה הלוי שנפטר ממנו לבית עולמו וכשנכנסו לבקרו עמד ואמר בפני העומדים עליו מקצתן קרוביו ומקצתן קרובים לקרוביו שהניח להם נכסים ומקצתם רחוקים אבל לא ייחד לו עדים ופתח ואמר מן השותפות שיש לי עם שמעון מניחנו ד' ליטרין לאלמנת אחי בפרעון כתובתה וגם מן החובות אחרים אלו ואלו מניח לה אני עוד מאה דינרין להשלמת מ"ו ליטרין שיש לה ו' ליטרין בפרעון כתובתה שהיתה לה על אחי עמת בלא בנים ונפלה הירושה בידי והשאר כל מטלטלי כסף וזהב ובגדים מניח אני לאשתו חוץ מבית אחר ושני בתים אחרים שאנו עומדי' בהם והבית השלישי שהיא סמוכה לאילו

והיא על קרן זוית מניח אני לצורך בני^ה הגדול ויבא וידור בה ויגדור סביבותיה כדי שישמור הבתים הפנימיות שהאלמנות ישבו בתוכן וללוי אחי מניחני כרם אחרת בכפר פלוני ולאמנת אחי מניחני עוד כרם אחרת בכפר פלוני ולראובן ולוי ויוסף ובנימין מניח אני כרם אחרת שהייתי מן אבותי ואבותיהן ומה שאני מניח לאשתי איני מניח לה כי אם על מנת שאם תנשא לבעל ויהא לה יורש שלא^ה יירשנה אף הקרקעות שהנחתי ואם לא יהא לה ולר על מטתה תחזור הנחלה לקרובי ושאלו לו העומדים שם מי הם הקרובים ופתח ואמר ראובן לו ויששכר וזבולון אבל לא יוסף ובנימין האמורים למעלה כי אינם קרובין לו לענין ירושה בפני אילו וגם שירך את ספריו שלא הניח לשום אדם חוץ ממקרא ותרגום שהיתה לו בינו לבין ראובן שהניחה לו ונפטרה לבית עולמו וחיי לכל ישראל שבק ועמדו אילו ואילו להחזיק בנחלה עד שעמדו היורשים בנות אחיותיו מאביו לערער עליהם ואמרו אנו יורשות כמו שאמרו חכמים^ה נחלה ממשמשת והולכת עד לראובן ואין לכם עלינו כלום ומאין אתם והלא הירושה לנו מאבותינו וזה אח אמותינו שנפטרה לבית עולמו לא זיכה להם לא במתנה ולא בשום קנין וזיכה שבעולם וכל^ה העולם הניח ומה שיש להפקיע את ירושתינו בדברי הבאי ונתגלגל הדבר עד לפני ב"ד וכשהלכו עדים להוציא הנחלה מיד היורשים ובאו לפני ב"ד עמדו היורשים וצוותו מה לכם להעד עלינו במעשה הזה הלא כולכם קרובים כי אותנ^ה שאינו קרוב לשמעון ולוי ומה לכם להעד עלינו להפקיע את ירושתינו ועמדו התובעים ואמרו ומה בכך אם זה אונס^ה בוגדי ראוי הוא לחברו ומה שאינו לחברו ראוי הוא לנכרי ונתקיים הערות עומדים וצווחי אין לכם עדות כי אם מן הקרובים או לזה או לזה ואם לכם^ה בזה שלא ירצה שנתקיים הצוואה למו שאינו קרובו בשביל מי שהוא קרובו ומה לכם עלינו ועמדו ולא השגיתו ואמרו כמו שכתוב למעלה כך וכך הניח לפלוני והשת' הוא דקא מיבעי' ליה אם בלשון הנחה הוי לשון מתנה אם לאו ואם העד' הללו כשרים ואם לאו אמרו נתקיים העדות במי שלא ימצא קרוב לא לכאן ולא לכאן או לא משום דאיכ' למי^ה במכות דבזמן שהתרו בהם אם ימצא אחד מהם קרוב או פסול ערותן בטלה. וגם אשתו בעצמה אחת מן היורשי' ומערערת על האחר^ה והיא בת אחותו ונשאת לו ונחלק^ה הירושה מגיעי' כל חצי הנכסים לנחלה וקא מיבעי' ליה דכיון דאמר מר שכיב מרע^ה ידור פלוני בבית הזה ויאכל פירות דקל פלוני לא אמר כלום עד שיאמר תנו וכו' או נמי ישול ובה יחזיק ויקנה כד^ה ששת^ה דהאי שכיב מרע נמי לנתניה בלא מתנה ובבי^ה יורשין אוכרין שאין להם עליהם כלום או לא ותו נמי מדאמרינן בקידושין והלכתא צבורין לא בעיני' אגב וקני בעיני' הבא נמי כיון דאמר^ה להו קנו לא קנו הלין דליב' הבא שום מתנה דעד כאן לא אמרינן דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסור^ה אלא משום דלא בעו כתיבה ולא מסירה ומיהא מתנה גמורה בעיני' כדאמרי^ה מילת' דאית' בברייתא אית' בשכיב מרע וסדר מתנה לא אשחחן אלא כגון דאמר שדי נתניה לך^ה אלא ליורשי' תנו כך לפלוני כאותה ששינו בשטר כיצד שדי מכורה לך שדי

נתנה לך והכי נמי על האי דתניא נכסי לך ואחרך לפלוני דאיכי בהדי בתוספת' לשון מתנה דתני⁽¹⁾ תנו נכסי לפלוני ואחריו ירשו פלוני ואי איכא למ"ד הא אישכחן דההוא דקאמרו ליה נכסי לפלוני⁽²⁾ ואמר להן אלא למאן דאמר אם ראוי לירשו נוטלו משום ירושה ואם לאו משום מתנה⁽³⁾ אלא מהא מדקא מפליג ואמר ירושה ומתנה אלמי' דלא אמר תנו אלא סתמא וש"מ אע"ג דלית בהו לשון מתנה קנו ותסברא דליכא הכא לשון מתנה דאי לא תימי' דאיכי' לשון מתנה ואלא האי דאמרי' ליה איתתיה למאן ואמר לכהנא רבא הכי נמי דקא יהיב ליה אלא וודאי בין הב' ובין הכא איכי' פטומי מילי דאילו גבי איתתיה אמרו ליה איתתיה למאן הוא ואמר להו לכהנא דלא קבילה גיטא ולא נפסלה מן הכהונה והכי' גבי מתנה אמרו ליה נכסיה⁽⁴⁾ מאן יהבת ליה ואמר לפלוני ואמי' להו אלא למאן דניהח ליה במאי דקאמרי ומדעתו מתנה דבכי האי לישנ' נמי קיימו לן בתוספת' האומר תנו לי אמר לו הן הרי היא שלו ומאי דקא מפליג בין ירושה למתנה להכי הוא דמפליג דאי נתנה לה משו' ירושה דהוי יורשו אע"ג דלא אמר ירשני אפי' אי הדר ואמר ואחריו לפלוני לא כל כמיניה לאתוויי הכי משום דירושה אין לה הפסק ואי יהיב לה משום מתנה פלוגת' דר' ורשב"ג וקיי"ל כרשב"ג ואין לראשון אלא אכילת פירות בלבד ותו נמי מתנה לא הויא אלא כלישנא קמי' דמסליק ידו הימנה כי היכי דאשכחן בכמה לישני לאו לישני דסלוקי נפשיה היא מדאשכחן בגיטין. דלא יהיבי' גיטא דאמר⁽⁵⁾ יתנו או לישנ' דתירוכי' כדמפרש תנא אבל היכי' דאם עזובה והניחוח מיבעיא לך ולא איפשיט' לן והשת' יש לומר גבי אשה דאקילו רבנן משום עגונות לא אמור רבנן דלישנ' דסלוקא הוא ולא אוליגי' בתר אומדני' גבי ירושה דאוריית' מאי אמרינ' לאידך גיסא קא עקרינן ירושה דאוריית' לא כ"ש. וכך השיבו מורינו הגאון. לנדולת הקצין נעימי ויקירי דורשנו החתום למטה העורך תהן להחניטו גזעי נאמנים והמודיעו כי עיינתי בשאלותיו והרביתי הדברים למורי יצחק הלוי והסכמנו ונתיישבנו בדבר אע"פ שאין הנחה בלשון מתנה שאינו אומר נכסי לפלוני זהו לשון מתנה אבל לפי שהוסף על דבורו אני מניח אי' כאן לשון מתנה כלל וזהו שאמרו חכמים כל המוסף גורע לפי שהכמים פירשו לשון מתנה כגון נכסי לך תנו ויטול ויזכה ויחזק ויקנה שהרי ממש מצוה שיטלנו או יתנו לך ולכך מצוה לקיים דברי המת ולעשות כמה שצוה לו אבל לא צוה ליתן כלום ולא שיזכה בו אלא אומר אני מניח והיכן מצינו הנחה לשון מתנה כלל הא אמרינ' מילת' דאית⁽⁶⁾ בבריא ליתי בשכיב מרע ואילו בבריא אי יהיב אינש מנה לחבריה ואמר ליה מנה אני מניח לך קני לך הרי יכול לטעון הנחתיו עכשיו אצלך ולאחר ימים תחזירנה לי וכשם שלא קני בבריא אע"פ שנתן מידו לידו כ"ש בשכיב מרע דאפשר לומר שלא רצה לחלק הוורשים וכמה קונה זה שהוא רחוק הלא לא צוה לא לזכות ולא ליתן ולכך אין להוסיף על מה שמנו חכמים שהרי מתנה וצוואה כן הכי⁽⁷⁾ שנותן מתנה ממש או מצוה ליתן ועוד מתנת שכיב מרע בעלמא מדרבנ' הוא ולכך אין להוציא מיד הירוש' אלא א"כ מצוה בפירוש ליתן להם והנחה זו אין בה ממש. ומה שכתב

בשאלה שהתנה על אשתו שאם יהא לה יורש יירשנה ואם לאו כו' כך דעתנו
 נוטה הואיל ואשתו יורשת היא^(ג) אין כלום בהלכה כר' אהא בר עזרא דאמר
 ר' אהא בר רב עזרא לדברי ר' יוחנן בן ברוקא נכסי לך ואחר כך לפלוני
 וראשון ראוי ליורשו אין לאחרון במקום ראשון כלום שאי לשון מתנה אלא
 לענין ירושה דירושה אין לה הפסק והלכה כר' יוחנן בן ברוקא דאמר^(ד)
 שמואל הלכה כר"י בן ברוקא ואמר רבא הלכ' כר"י בן ברוקא ולכך כיון שזו
 יורשת ממש היא ואותן בני אדם אינן יורשין בזו אין להם כלום והנכסי
 בחזקת' ובחזקת יורשי' כולם. ובעדים שכתב מקצת' קרובים ומקצתם אינן
 קרובים ואע"פ שלא יחדו ממש לשם עדים כשרים הם לעדות כדג'ר' במס'
 מכות בד"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים עדות בשאר וכדאמ'
 נמי התם^(ה) שלשה שנכנסו לבקר חולה רצו כותבי' רצו עושין דין אלמי' אע"ג
 דלא ייחדן לעדים כיון שכצוה בפניהם אין לך ייחוד גדול מזה.

[^(ט)ר' יצחק בן יצחק שאל השאלות הבאות מאת ר' יצחק הלוי
 באמצעות ר"ש בן שמשון והוא השיב והנה לעיל סי' י"ג תשובה דומה לזאת
 וכנראה באה השאלה גם לפני רש"י. ^(ז)חסר בכ"י. ^(ח)מתוך התשו' נראה שאחיות
 וקרובים אחרים באו לירש א"כ נראה שלא היה לו בן, ואולי במרמז שנשא
 את בת אחיו לאשה היתה לו אשה אחרת ולה בן מאיש אחר ולאותו בן
 חורגו קרא בן בצוותו לביתו ונתן לו בית אחד לדור בו. ^(ט)תיבת "שלא"
 צריך להחמק. ^(ב)ב"ב קמ"ו: ^(י)צ"ל ולכל העולם הניח ומה יש להפקיע וכו'.
^(יא)חסר בכ"י ואולי צ"ל ואותן עדים שאינן קרובים לשמעון ולוי קרוביו הם
 קרובים למי שהניח נחלאות בלשון אני מניח ועי' לעיל סי' י"ג. ^(יב)אולי צ"ל
 אונו בוגר כלומר שאין לו בן ועי' בב"ב קמ"א: ^(יג)אולי צ"ל ואם יש לכם בזה
 איש שלא ירצה שתתקיים הצוואה למי שאינו קרובו בשביל מי שהוא קרובו
 כלומר שהעדים האחרים שאינן קרובים למקבלי מתנה ובשביל שהם קרובים
 להם רוצים שתשייר המתנה בידם. ^(יד)דף ו'. ^(טו)אולי דכוונה שבאופן זה שחלק
 בעלה נכסיו לפני כותו רק חצי הנכסים באים לפני הקרובים. ^(טז)צ"ל ש"מ
 שאמר וכו' וכ"א בב"ב קמ"ז: ^(יז)חסר וצ"ל דאמר אלו לשון מתנה הם בב"ב
 קמ"ח: ^(יח)צ"ל: לנתניה בלא לשון מתנה דמי' ובכ"י יורשי' אומרים שאין להם
 עליהם כלום. ^(יט)צ"ל דלא אמר להי' קנו ועי' קידושין כ"ו. ^(כ)ב"ב קמ"ו: ^(כא)צ"ל
 ולא ליורשים ועי' קידושין כ"ו. ^(כב)לפנינו בתוספת' דב"ב פ"ח א"תא: תנו שדה
 לפלוני ואם מת פלוני לפלוני ועי' ב"ב קכ"ט: ^(כג)לפנינו בב"ב קל"ג. באריכות
 ההוא דהו' קא שכיב ואמרו ליה נכסיה למאן דלמא לפלניא ואמר להו' אלא
 למאן. ^(כד)צ"ל משמע מזה. ^(כה)צ"ל: נכסיה למאן יהבת ליה דלמא לפלניא ועי'
 ב"ב שם קל"ג. קל"ה. דף קל"ו. ^(כז)צ"ל: ער דאמר יתנו ועי' גיטין ס"ה:
^(כח)צ"ל דליתיה. והנה פסק הרב דלשון מניח אינו לשון מתנה וכן פסק גם
 המהר"י קולון שורש צ"ד אולם הרא"ש פסק בתשו' כלל פ"ג סי' ב' דמניח
 הוי מתנה ככה"ג וכן פסק הרשב"א בתשו' תולדות אדם סי' שצ"ב ועי' בטור
 חו"מ סי' רנ"ג ע"ש. ^(כט)צ"ל בן הוי. ^(ל)צ"ל אין בדבריו כלום והנה פסק הרב
 בן מפני שהוא יורשת אבל אם היה נתן לה מתנה בתנאי זה ע"ז עיין
 בתשו'

בתשו' הרשב"א מובאת בב"י לטור חו"מ סי' רמ"ח על הנותן לבתו מתנה וכו' ע"מ שלא ירשם הבעל וכו' ואת"ל שיש השש בלשון ע"מ אם א"ל ואחר כך מעכשו וכו'.^(כ) לפנינו בב"ב ק"ל. ר' יהוד' אמר שמואל. ^(כז) שם ק"ג: וגם בתשו' רש"י הובאה שם ק"ד. בתו ד"ה אבל דקדק מכאן דאין צריך להזמין העדים ומה שהביא הרב ראייה מהא דמכות ו'. בד"א בדיני נפשות אבל בד"מ תתקיים העדות בשאר קשה עלי לומר דהרב פסק כר"י אמר שמואל דאמר הלכה כר' יוסי דאמר בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר אחרי שהבה"ג וכל הפוסקים פסקו כרבי והלכה כר"נ בדיני לכן נראה דכוונת הרב דהכי דאמר בעל דין והחרים שכל מי שיודע עדות יבא ובאו כשרים ופסולים תתקיים העדות בכשרים שלא היתה כוונתו אלא על הכשרים ובפסק זה העיד הרי"ף בשם רבותיו, וסבר הרב דאף בש"מ כן והביא ראייה מהאי דמכות מפני ששם מקור ההלכה ועל עדים כשרים ופסולים ההתומים על השמר יש לעיין שם ברי"ף ובתשו' ש"ץ דף פ"ה ע"ב סי' י' ובטור חו"מ סי' ל"ן].

סי' נ ועל החביות^(כ) של עץ שמביאין גוים ממקום למקום בלא ישראל ידע שאין איסור גדול מזה לפי שהכל שוין דאין יין משתמר אלא חותם בתוך חותם דאמר ר' יוחנן הכל משתמר חותם בתוך חותם חוץ מן^(כז) היין שאינו משתמר חותם בתוך חותם וד' יוחנן אמר אפי' יין משתמר חותם בתוך חותם והלכ' כר' יוחנן ועוד קא מפרש רבא הוסי דמי חותם בתוך חותם ואמר רבא אננא דחביתא^(כ) כו' אלכא דסביר' ליה דבעינ' חותם בתוך חותם והלכת' כרבא ותו רב עצמו דאמר הלכה כר' אליעזר כדקתני א"ר^(כז) חיי' בר אבא א"ר חסדא אמר רב הלכה כר' אליעזר הוא גופיה דהר ביה דאמר רב חבית אסורה בחותם אחר ח'לב ב'שר יין תכלת ושמואל נמי סביר' ליה כוותיה בדין דאמר ושמואל אמר אסור יין^(כ) תכלת אלכו דחיישי' לזיופא והני מילי דנשתרי בב' חותמות כגון שמכוסה הכל כדאמרנ' אנבא דחביתא שרוא וחתומה הוי חותם בתוך חותם דיקולא אפומא דחבית' הוי חותם בתוך חותם דדאי חביתא של חרס היא ואין לחוש אלא במגופה אבל הני בירו דהוויין של עץ ויכול הגוי להכניס חודו של סכין בין החתיכות וישפשף ביין אסור אע"פ שעשה חותם בתוך חותם על פי החבית ועל כל ברזא וברזא אלא א"כ מכוסה בכל ויעשה חותם בתוך חותם ותו אמרינ' לקמן. כיון דקיימי' לן כרשב"ג^(כ) דלא חייש לזיופא היכא דאיכא חותם אחד מ"ש לא מותבינן חמדיה בדיה גויים אע"פ שהוא בחזקת משתמר ואמרינ' דחיישינן לשייכו אלכו דר' אליעזר חייש לשייכו והכי נמי בחביות של עץ כולו חשוב כשייכו שהרי בני אדם מוציאין יין כך שנועצים סכין ומוציאין היין ולפיכך יקבע בה מסמרות ויפריש אחרים מאיסור גדול כזה ויחשב לו לצדקה.

[*] אחרי שבסוף סי' נ"ו כתוב סליק' תשו' שהשיבו לר"י בן יצחק משמע שגם התשו' שלפנינו היא שלוחה לו ואולי היא ג"כ כר"ש בר שמשון או כר' יצחק הלוי, אולם יש לומר ג"כ שהיא מחכם אחר אחר שנתקבצו כל התשובות שהשיבו לר' יצחק בר יצחק והרי נצינו פסק זה בחבית של עץ מובא בתו' ע"ז ס"ט: ד"ה מאי בשם ר' יצחק בן יצחק

יהודי שכתב בתשובה לרש"י ועיי' ברא"ש שם ובתו' דף ל"א: ד"ה השולח, וכן נראה קצת מסי' נ"א שהשאלה על עסק האלמנה שהתנה שיהיו לה בתנאי שלא תמכרם ורק אם יהיה לה יורש תירשם אולי היא על אותו העסק שהוזכר בסי' מ"ט ושלה השואל את שאלתו גם להכנס אחר, כי לא הזכיר המשיב בסי' נ"א שכבר השיב עליה. (צ"ל: דאמר ר' אלעזר הכל משתמר בחותם א' חוץ מן היין וכ"א בעיזו ל"א. צ"ל אנגא אפומי דחבית' עיין רש"י. ד'לפנינו' אית' א"ר חייא בריה דרבי חייא בר נחמני וכו'. ה'צ"ל בשר יין תכלת וכ"א שם ל"ט: ט'שם לא. איתא בש"ס לפנינו: אנגא אפומא דחבית' שריקא וחתמי' הוי חותם בתוך חותם דיקולא ומיהדק הוי חותם בתוך חותם. ה'הביא השיטה בקיצור וצ"ל כרשב"ג וכו' והלכת' כוותיה דר' אליעזר דלא חייש לזיפוא וכו' וכ"א לפנינו שם דף ס"ט].

סי' נא ועל"ה כתובת אשה אלמנה ששאל אם יש לה כח לגבות מן הנכסי' שנותרו כך נראה בעיני הואיל והניח לה בידה כל המטלטלין והקרקעות אין לה כתובה אחרת שהרי חלק נכסיו בפניהם ושתקה ולא הניח קרקעות ומטלטלין ואמר' בשביל כתובת' הניח ויש ראיות הרבה בכך ועל עסק האלמנה ששאל תמיהני על חכם ודעתן כמותו למה מכניס ראשו לבין המחלוקת שלא לצורך הלא האלמנה ראויה לבנים שנא' יהא לה זכר לכך לא תמכרם לעולם ואם כדבריו שהוא סבור דהואיל והתנה שלא למכור הנכסי' תנאו תנאי א"כ מאי איכפת ליה אפי' אם תמכור הלא היא זכות הצואה קיימת ויוציאו כתב תנאו בבית דין לאחר מיתתו^(א) ואז ינחמו ב"ד את המעשה ויוציאו. [אולי התשובה מר"ש בר שמשון או מרבותיו עיי' סי' נ"ג הערה א'. והדן יוצא מן המשנה פ"ג דפאה ה"ז ומן הש"ס ב"ב קל"ב. ופסק הרב כשמואל דר' נחמן תפס שיטתו וכן פסק הר"ף והרשב"ם דדי בשותקת ולא צריך קבלה ולא כר"ח שהביא שם הרא"ש שזוורת לכתובתה אם לא נתן לה חלק כשזה לאחר מן הבנים. צ"ל לאחר מיתתה ונראה שהשואל היה סובר שבין שהשיב מרע התנה בפירוש שלא תמכרם מהני התנאי ואינו כנדרן דמעשה דבית חורון שאמרו כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה דהאי שאמרו רק אם כוונתו להמעיט כח המתנה ולא התנה בפירוש שע"מ זה נותנה וכעין זה כתב הראש בב"ב קל"ג].

סי' נב מה"ה יפית ומה נעמת עלי' אהובי ויקירי כי דבריה^(א) בו פיו הוצדרו חן כששון מחברךך עשית חיל וכבוד ואתה על כולם וכן יאמר צור ישראל להרבות תורתך וכבודך ולהגדיל הדרו עליך יקירי ונעימי ר' יצחק בר יצחק נעים צדיק בן צדיק יהי רצון שמים להארך ימך ושנותך ידוע תדע כי באת אגרתו לירי ומרוב הביבותו עיניתי בשאלותיו והנני משיבו כמקובלני מרבותי וכמו שרעתי נוטה על עסק דם בתולים אין להקל בדבר דספיק' מיסתפק' להו לרבנן בתינוקת כדאמי' הא^(א) דר' יוחנן וריש לקיש בתנוקת כו' והשו רבנן בתנוקת דשנא דם בתולים באים בצחצוחי זיבה וכיון דמשום זבה היא מה לי הניע זמנה לראות ומה לי לא הניע זמנה לראות ומה לי גמר ומה לי לא גמר. שהרי מה שהתירו חכמים לגמור משום קולא כדאמרינן אלא מעתה

מעתה בעל נפש לא יגמור אלא א"כ לבו נקפו ופורש ולפיכך קי"ל כדרב ושמואל דבועל בעילת מצוה ופורש אפי' בלא הגיע זמני לראות דתנוקת סת' קאמר.

[⁸⁷נראה שהתשו' מאחד מתלמידיו של ר' יצחק הלוי ואולי הוא מרש"י שההלכה הובאה בפרדס סי' רע"ו וכן פי' רש"י בנדה ס"ה: ד"ה הלכה. ⁸⁸אולי צ"ל: דברי פיו הוצהרו. ⁸⁹צ"ל כי הווי בה ר' יוחנן ור"ל וכו"א בנדה ס"ה:]

סי' נג ועל כלי נחשת ⁸⁸ששאלת שיש בני אדם שמקילין בהן לשנותן מאיסורן ולהתירן על ידי הרחק ושפשוף מלא תמחתי אם שמשו לפני חכמים שהרי אמרו חכמים כבולעו כך פולטו ואמרו חכמים כל שתשמישן בחמין כגון היורות והקומקמוסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילן ואמרינן היכי עביד אמר רב² מניה יורה קמנה בתוך יורה גדולה כי הא דהא דהאי יורה דהוה ליה למר עוקבא כו' כך הוא הרבן של כלי מתכות להתירן בין לענין גיעולי גוים בין לענין בשר בחלב בין לענין חמין בפסח והני יורות נמי אם לא נשתמש בהם מעולם אלא ע"י צונן מותרין בהרחה ואם ידוע שלא נשתמש בהם מעולם בכלי ראשון כגון בקדירה רותחת שפעמים שאין לו עץ פרור ולפי שעה³ משום הכף שבירדו שבקדירה ואם ברור לו בכך הגעלתו בכלי שני כדאמרינן לענין חמין בפסח ודאי הני קערות דתשמישן בכלי שני כי נטיל⁴ מן דודא שרי עליהו שפיר דמי ואם נשתמש בהן כלל בכלי ראשון אין להם תקנה עד שיגעילו ברותחין בכלי ראשון כדאמרינן כבולעו כך פולטו בולעו בניצוצות אף פלטו בניצוצות⁵ וכלי עצים נמי בולעין בכלי מתכת והתרתן בכלי מתכות דהכי אמרינן ואזר⁶ רב נחמן לטעמיה דאמר ר' נחמן כלי עצים ככלי מתכות דמי מכלל דכלי עצים בר קבולי טומאה הוא⁷ דתניא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן אומר מה ת"ל וכו' וכשם ששוין לענין טומאה כך שוין לענין איסורי דודאי בלעי בכלים ועוד סתם⁸ כלי אימתי הוויין מכלי עצים ואמרו אמר ליה רבינא לר' אשי הני סכיני בפסחא כו' ומעייל לחו לקתיהו ברותחין והלכתא אירי ואירי ברותחין ובכלי ראשון מכל הני טעמי אין התרתן אלא ברותחין ואפי"ה⁹ לאכול בהם צונן אע"פ שמתרין בהרחה ובשפשוף מלח הלכה ואין מורין כן¹⁰ . . . אין הוא לגזור ולא . . . העם דילמי אתי לזלוזלי כדאמר התם הואיל ואיני בני תורה ובמקומות חשו חכמים לכך.

[⁸⁷נראה שהתשו' ממי שהשיב התשו' הקודמת לר"י בר"י. והנה הרב הולך וסודר כל עניני הכשר כלי מתכת. ⁸⁸לפנינו בע"ז ע"ז. אית' א"ר הונא יורה קמנה בתוך יורה גדולה יורה גדולה כאי ת"ש דההוא דודא דהואי בי רב עקביה וכו' וכבר העירו בגליונות השי"ס דבערוך ובתו' פסחים מ': ד"ה האלפס גרסו עוקבא כג"י הרב לפנינו. ⁸⁹נראה שצ"ל: ולפי שעה משום הכף שבירדו לקדירה ופסק הרב שאם רק במקרה ולפעמים השתמש בכלי ראשון די בהגעלה בכ"ש כדברי הר"ן בפרק כל שעה לשיטת הר"ף ולא כאבי העזרי שפסק דאף אם לפעמים נשתמש בכ"ר צריך הגעלה בכלי ראשון. וע"י ע"ז ע"ז: בתו' ד"ה אמר. ⁹⁰אולי צ"ל נטיל מיא מן דודא ושרי עליהו שפיר דמי

וזה הלשון ממש נמצא בס' האורה הובא בפרדס סי' רנ"ב ונראה דעת הרב דעירוי אינו חשיב הגעלה לכלים שנשתמשו תדיר בכלי ראשון וזה כדברי הרשב"ם ודלא כר"ת בענין זה עיין בתו' וברא"ש שבת מ"ב. ה"ב הביא גם המרדכי בפ' כל שעה בשם רש"י והביא הראיה מהאי דחולין כ"ה: לפנינו: אין דתני ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוק' וכו'. (אולי צ"ל: סתם כלי תשמיש הווין מכלי עצים ועי' פסחים ל'. ה"ג במרדכי פ' כל שעה הביא דכלים שתשמישן היה בחמין אסור לאכול בהם צונן שלא יבא לזלזל כדבר הרב לפנינו. (אסור קצת ואולי צ"ל: איסור אין הוא לגזור ולא להתיר בפני העם דילמ' אתי וכו').

סי' נד ועל הנפולה^(א) ששאל מפורש בתלמוד בהדיא דקתני והלכת' היכ' הנפלה מן הגג דלא ידעא ועמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה בעי' הלכה אפי' בדיקה לא בעי' וראי' כל זמן שאינו מהלכת צריכה בדיקה מן הרין למי שיודע לבדוק אבל אנו אין אנו בקיאין ועוד שאמרת שכך כתוב בהלכות גדולות ויכולין לסמוך עליהן והואיל וכך בין נפולה בין דרוסה אם שהת' י"ב חדש מותרת כדאמ' והלכת' בזכר כל י"ב חדש בנקבה כל שאינה יולדת.

[^(א)אולי גם התשו' ממי שכתב התשו' הקודמת ופסק הרב כשיטת הבה"ג שאין אנו בקיאין לבדוק ולא כרש"י חולין נ"ב. שפלפל נגדו ואמר שאין לו לדיון אלא מה שענינו רואות ועיין בטור וי"ד סי' נ"ז שהביא דברי הבה"ג וגם האי דמכשירין אם שהתה הבהמה י"ב חדש ומקור הרין בחולין נ"ח].

סי' נה ועל ששאל^(א) על ראובן שבירו המשכון וטוען חמש סלעים הליוותך והלא אומר לא כי הליוותני אלא שלש הרשות ביד ראובן לישבע או להפך השבועה על שכנגדו כי אין שינוי בין משכון לשאר תביעות כי המוציא מחברו עליו הראיה ומתוך שיכול לטעון עד כדי דמיו חוץ מהלין מילי שהן עשוין להשאיל ולהשכיר ושאין לחם חוקה.

[^(א)גם הגאונים פסקו דהמלוה נשבע עיין תשו' שי"ץ דף ל"ו סי' מ' לר' צמח גאון, ובס' י"א שם כתוב ג"כ הרין ובכ"י שלפנינו כתובה אותה התשו' ג"כ בין תשו' גאוני בבל אולם על שם ר' יוסף גאון ויסוד הרין בב"מ דף ק"ו. בהאי גברא דחב' וכו' ועי' ברי"מ פ"ג מה' מלוה ובטור סי' ע"ב ועי' לעיל סי' מח].

סי' נו וששאלת^(א) על המשכון של גוי שהלך ישראל ולוה עליו מישראל אחר בריבית על שם הגוי כך נראה בעיני שיש בו איסור דקיימ' לן שאין שליחות לגוי לא שנא אינהו לדיון לא שנא אינהו לדירוח ואין בו היתר אלא לענין זה שיאמר לו ישראל המלוה לישראל חברו קבל אתה אלו הפשיטים ותהיה אתה שלוחי להלוותם לאותו גוי כדי שיהא אותו ישראל המקבל שלוחו של ישראל זה ושלוחו של אדם כמותו ואעפ"כ נהגו רבים כך במקומות הללו לקבל סתם ולהלוות סתם ואין רוח חכמים נוחה מהם אבל אין כדי להפקיע הרבית הואיל ולא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה וגוי אינו סוכך על ישראל מה שיתן לו הגוי מרבית יקבל הימנו ומסתמי' אמרינן

כיון דשניהם יודעי' דלצורך גוי הוא מותר לקבל הרבית² אבל אתה נעשה ערב לז'אן אילימא כו' והתם דיניה גויי בטר ערבא אזיל אבל הכא שוויה הך גוי שליח להאי ישראל למיוקף מישראל חבריה ולהבי שרי למישקל רבית מגוי אבל שורת הדין לעשות³. . . . לחיים ולשלום בקרב ישראל אמנ. סליקו להו תשובות שהושיבו לר' יצחק ב"ר יצחק.

[⁸התשו' היא מן הרב שכתב התשו' הקודמת וגם היא שלוחה לר' בר יצחק ככתוב בסוף התשו'. והנה בענין הרבית התיר ר' גרשום וכן הובא משמו במרדכי פ' איזה נשך שהתיר בסתם מפני שנעשה שליח לישראל חברו ועין סי' צ"ח והנה הרב בתשו' שלפנינו החמיר ואמר שצריך לפרש שיהיה שלוחו ממש של ישראל להלוות לגוי וכעין זה כתב הרא"ש בתשו' כלל ק"ח סי' ה' ואמר דצריך המשלח לקבל עליו אחריות המשכון והמעות בעורו ביד השליח.² אולי צ"ל: ואינו ענין למה שאמרו אבל אתה נעשה ערב והוא בב"מ ע"א: ופסק הרב שאף בסתם אם כבר לקח הרבית שאין להפקיעם ועין בטור וב"י ביו"ד סי' קס"ט. ²הסכר כאן ואולי צ"ל: לעשות את הישראל שליח בהדיוא וכן יעשה לחיים וכו'].

סי' נז נמצא⁸ כתוב מה שכותבין בשטרות ונתתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי ומי שאין לו קרקע האריך יכתוב בן כמאן דאית ליה קרקע דמי שאין לו כל אחד ואחד מישראל שאין לו קרקע בארץ ישראל שהרי הגוים שהחזיקו בה ולכדוהו אין להם חוקה דקרקע אינה נגזלת לעולם וארץ ישראל בחוקתנו עומדת לעולם אע"פ שאין אנו שולטין בה. והאומר משום ארבע אמות של קברו לא מילתא היא ושבוש לומר דמצינו בריית' בכתובות דהמוכר קברו ומעמדו אינו מכור.

[⁸כותב התשו' כבר ראה תשו' זו בשם גדול ואספה אל ביתו, והנה התשו' נמצאת בסוף הפרסם בתוך התשו' ואמר שם שנמצא בן בתשו' לגאון, והובאה גם בכלבו. ועיין בתו' כתובות ריש פרק אע"פ שיטת ר"ת שכותבין והקנותי לו קרקע ד' אמות אע"פ שאין לו כיון שמודה ובתו' ב"ב מ"ד: ד"ה דלא סתרו דברי האומרים דלכך כותב מפני שיש לו קרקע בא"י וקרקע בקבר ועיין ברא"ש פ' הוזהב, והרב סת' רק השיטה דלכך כותבין מפני שיש לו ד' אמות בקבר דהאריך יקנה לו הני ד' אמות הלא אמרינן בכתובות פ"ד. דהמוכר קברו וכו' באין בני משפחתו וקוברין אותו בע"כ נמצא שמכירתו ונתנתו אינה מועלת. והנה תשובות בענין זה עוד נמצאות לר"ש בן מפני ולהר"ף הובאו בס' כפתור ופרח פ"ד].

סי' נח הא"כ⁸ דאמרינן בסנהדרין אין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין לו עונותיו מצא ר' במדרש שקורין עת לעשות לה' תניא שלשה מכפרין חכם ונשיא וחתן חכם דכתיב וכי יגור אתך גר וסמיך ליה מפני שיבה תקום דהיינו סבר באורייתא תלמיד נסמך ומשום הכי סמיכי אהרדי מה גר מוחלין לו כל עונותיו אף חכם כיון שנסמך. דכתיב² בן שנה שאול במלכו וכי בן שנה היה אלא כיון שמלך נעשה כבן שנה חתן דכתיב ויקח את

את מחלת בת ישמעאל וכי מחלת שמה אלא כיון שזכתה לחתונה מוחלין לו כל עונותיו.

[⁸⁷] הובא בפרדס שם, ודעת הרב דהא דאית' בסנהדרין י"ד. דר"ז הוי מיטמר למיסמכיה כיון דשמע הא דאמר ר' אלעזר אין אדם עולה לגדולה אא"כ מוחלין לו כל עונותיו, דשמע הא דאית' במדרש שמואל פ' י"ז דג' שמוחלין, א"כ נראה שהאי דרש מר' אלעזר ותמצית המדרש בקיצור בבבלי סנהדרין אין אדם וכי' מוחלין לו וכי'. והנה הרב קורא מדרש שמואל מדרש עת לעשות מפני שמתחיל באלו המלות כמו שקורין מטעם זה מדרש רבה על קהלת מדרש חוית: ויש להעיר כי האי מימר' דמדרש שמואל איתא בירושלמי ביכורים פ"ג ושם נתבאר שר' זיר' שמע האי מימרא. ² צ"ל מלך דבתי'.

סי' נ"ח נחנ"ו⁸⁸ בית דין חתומי משה עייננו וחקרנו בדברי ראובן ושמעון ומדבריהם נזכרה ראובן אחרי אשר הודה שמעון שהיה ראובן בשעת מסירת החפץ שקבל מיר האשה ובמעמד שלשתן קנה ראובן זוכה ע"י שמעון השליש או יצא שמעון מתורת שליח האשה ונכנס דרך השליש ומאחר ששמעון השליש מורה שבעת שומת החפץ לא בררה האשה ולא התנת האשה שום סימן לבד הבאת ההרשאה לידו מיד נתחייב לפרוע החפץ לראובן כשהובאת ההרשאה שהתנאי ² מקודם כאשר התנית' האשה ומעתה יעוות השליש אם יעכב החפץ כי מחאת האשה והתראותיה איננה מעלה אך יעשה השליש מה שהושלש בידו כהוא עובדא בסנהדרין ההיא³ איתתא דנפקא שטרא מתותיה ידה ואמרה שטרא פריעה והימנות רבנן כדמיסק שמעתא. וגם מה שהאשה טוענת שטר אמנה הוי דבריה אינה נאמנת לפי שאפי' כשעדי ההרשאה אומרים שטר אמנה היו דברינו דברי פיוסים היו דברינו אינם נאמנים דלא אתי על פה וכרע לשטרא אחרי שחתומת העדים יוצאה במקום אחר כל שכן שהבעל דין טוען שטר אמנה היה אינו נאמן דא"כ לכל השמרות חספא בעלמי' שיכולין לטעון שטר אמנה היה ואף לכשתמצא לומר שהיה שמעון שליח האשה ונפקא מתורת שליח נתחייב לפרוע החפץ לאשר אשם לו מדר' נתן מאחר שפרע חובו שהיה על החפץ כפי ההרשאה המעידה שנפרע החוב ומוציאי' משמעון ונותני' לראובן לכך חייבנו לשמעון השליש בלא דין ובלא דברים לפרוע החפץ לראובן ומה שחייבנו וזיכינו כתבנו וחתמנו. ⁸⁸] פסק בית דין זה אשר לפנינו לא נודע מאיזה זמן הוא אכן אחרי שהתשו' הבאות מרש"י ומר"ת יש לשפוט שבזמנם נעשה הפסק בענין זה שאשה אחת נתנה חפץ לשמעון במעמד ראובן ואמרה לשמעון כשיביא שמעון כתב הרשאה שנכתב בו ששלם ראובן החוב שעל החפץ או ימסור שמעון החפץ לראובן. ² אולי צ"ל מקיים ³ ל"א.

סי' ס' היה⁸⁹ ר' אומר על החולה שאסור להתפלל שמתוך כובד חליו עליו מטורף דעתו ואינו יכול לבוין עצמו כשהוא חולה ואינו מתפלל אלא ק"ש בלבד משום הא דתניא אבוא דשמואל ולוי² כי הוי אתי באורחא לא הוי מצלי מתלתא יומי כלומר לאחר חזרתו מן הדרך לא היה מתפלל כל שלשה ימים מפני טורח הדרך והרוח אוחזתו קונרדריקוס ואינו יכול לבוין ועוד

תניא שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה איהו שתוי כל שיודע לדבר לפני המלך שכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך אלכא כל מי שנטרף דעתו עליו אסור להתפלל. [8] ההלכה הובאה בשם רש"י בתשו' מהר"ם ד' לבוב סי' ר"א ובא"ח הל' תפלה. ⁽²⁾ צריך למחוק, ולפנינו בעירובין ס"ה. לית' ועיין שם ס"ד].

סי' סא מעשה⁽⁸⁾ באדם אחד שאמר קדשתי אחות אשתי קודם שנתקדשה לי זו ולא גרשתיה והיא כבר נשואה ויש לה בנים ופלו' ופלו' עדים והנם במדינת הים ובא מעשה לפני ר' ואמר כל זמן שלא יבאו עדים ליכא למיחש למירי דזה אינו נאמן לאסרה ואפי' היא תאמר קדשתי אינה נאמנת ליאסר על בעלה אלא שזה אסור באשתו ובקרובותיה של ראשונה ושל שנייה אלא⁽²⁾ אם באו ואמרו כך היה שקדשה בפנינו אפי' הכי אין כאן שום חשש דהואיל וזה היה⁽³⁾ בשעה שקדשה מהא דאמרנו' בשלחי מס' גיטין אמר רב יהודה בר אבא שלחו ליה מביה רב למר שמואל ילמדנו רבינו יצא עליה קול ובא אחר וקדשה קדושי תורה מהו שלא להו תצא והעמידו דבר על בריו והודיעוני כו' עד ופלו' דרב הונא דאמר ר' הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר מקודשת וכדרב המנונא דאמר ר' המנונא האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חוקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. ואידך דרב המנונא הני מילי בפניו אבל שלא בפניו מעיזה הלכך זו הואיל ונתקדשה לאחר הרי כאלו אמרה גרשני דהאי חירושא אתי לאשמועינן ר' הונא ומשום הכי נקיט האי לישנא ושוב הואיל ונתקדשה שוב אינה נאמנת לומר לא גרשני והוא מותר בה משום דאין משים עצמו רשע.

[8] הובא ברא"ש סוף גיטין שהאי מעשה בא לפני ר"ת, והוכר בתו' גיטין פ"ט. ד"ה והלכת' ובמרדכי בקיצור וע' בטור אהע"ז סי' מ"ה. ⁽²⁾ צ"ל: אפילו אם באו עדים, וכן הוא ברא"ש. ⁽³⁾ צ"ל: וזה היה בחופת אחות אשתו בשעה שקדשה ועי' שם. ⁽⁷⁾ לפנינו בש"ס שם ר' ירמיה בר אבא שלחו ליה מביה רב לשמואל].

סי' סב שמעון⁽⁸⁾ היה דר בכרך⁽²⁾ דוראשטל זה ימים רבים לקץ שנתיים בא ראובן אחיו אליו ונדברו איש אל רעהו להשתתף יחד ונאותו ונתרצו והטילו לכיס אחד זה ארבע מאות דינרין וזה ארבע מאות דינרין ומה שישביח⁽³⁾ הארבעים לישרי' השכר לאמצע ונתרצה ראובן שיטול שמעון אחיו כל יציאת הבית מן האמצע ואמר לו ראובן כדבריו על מנת כן אני משתתף עמך שאם ח"ו יארע לך כל אונס וכח⁽⁴⁾ אשר לך שלא לסייעך בדינר מחלקי. ועוד טען ראובן שתקע לו אמנתו שמעון אחיו שאם יאנס שיתפטר על פי ר' משה ב"ד אברהם מכרך⁽⁵⁾ פלקא ואחר דבריו ילך ולא יסור ימין ושמאל. טוען ראובן ושמעון מודה לו שתכלית זמן השיתוף עד פורים שעבר ותחלת שתופם מפורים שהוא בשנת תתק"ז⁽⁶⁾ עד פורים שהוא בשנת תתק"ח ובתוך הזמן הזה נתפס אחד מראשי הקהל ותפסו אותו השר והעלה פדיונו ט' לישרין וסייעו הקהל⁽⁷⁾ מק' דינרין והגיעו לחלק שמעון מ' דינר וכששמע ראובן בא אל אחיו שמעון הלא אינך רואה בעניך שמחלקי יש בסיוע הפדיון כ' דינר מלבד

מלבד העשרים שנתת שהצייים שלי ואתה ידעת תנאינו והשיב שמעון בן דברת אך הקהל נתרצו שאקח מן היכולת ו' דינרין והשלמתי מה שנתת" ויתר על חלקך נתרציתי וראובן שתק ואחר שנתפס אותו היהודי נתפסו כל יושבי הכרך ואמרו ביניהם שיצאו משם כי היו יגורים" האף והחימה פן יתפסם חיים כאשר תפס היהודי ובא שמעון וכפל לו המס כי בתחילה היה נותן לו עשרה דינרין ועכשיו אחרי שנתפס העברי נתן לו כ' דינ' בבת אחת וחבירו שמואל ל' דינר בכפילו ואמר השר ילך להן שמעון וחברו ואחזיר להם מכסם ואוסף למו בהן כי ירעתי לא יבטחו בי עוד ונתירא שמעון מהיום ולחלאה כתחיל לחוציא אשר בירו משל ראובן גם קצת משלו לא היו ימים כועסים שנצרך השר לצאת" אכילה וגבה משל שמעון ה' דינר/ ומן היהודי שתפס כבר ה' דינר ומשל חברו שמואל ה' דינר וגם ראובן הרי לקחת משלי על תנאי שהתריתי והתניתי כך ואמר שמעון הן כדברי ראובן והיה שמעון מוציא כל שעה של ראובן וגם ראובן אמר לו שיוציא בחוקה כי ירא מאד מפני השר כי אמרו עליו עבדיו כאשר הלך זה היהודי שתפסת הוא וביתו מן ילכו כולם ולא תבין יום הליכתם ומסעם מכאן לכל בני העיר ויראו מאד והוציא מאז כ' ליטרי' של ראובן ומצאם" ופרעם לראובן והפקידם בידם ואח"כ החזירם לראובן באו ימי הפורים תשלום שיתוף הטלת הביס ומשם עד פסח ל' יום וה' ימים קודם פסח תפס שמעון ופשט יד בכיתו ובבית היהודים והפסיד שמעון עד י"ד ליטרי' כדבריו והוליו לבית הבור ולא" השר ידו בשביל שמעון עוד ונצול כל הנותר שם ונתפשו היהודים במ' ליטרי' והגיע לחלק שמעון י"ג ליטרי' וחצי ואח"כ בא שמעון לב"ד ותבע מראובן מחצית הכ' ליטרי' שבידו ומחצית מד' ליטרי' שבת שיש ביניהם לחלוק בין משכונות בין חובות במשפט קרוב לשכר וקרוב להפסד וראובן משיבו מה לי ולך לתבוע לי כלום והלא אפי' לרברך בלה זמן השיתוף מן הפורים ואילך לא נתפסת עד לאחריו ט' שבועות ועוד קודם הזמן היית המוציא והמביא בכרך פלקא את שלי והדברים מוכיחים שפרעתי לי קרני ומפני יראת השר שעליך פן נתפסך חי מרחתה בנו להפסידנו ואתה פשעת שלא יצאת והפסדתני חצים של י"ד ליטרי' שבאו ליד השר מרם ביצוע ואח"כ פדית עצמך לוי"ג ליטרי' וחצי שנצלו שלא" פשע ידו השר בהם ויש לי בהם מחציתם ומי הזקיך לשלוח יד בשלי לפרותך ואם תאמר מהיכן אנבה קרני לדברי הרי אבדתי י"ד ליטרי' הוסיף עליהם מן הי"ב ליטרים וחצי ו' ליטרי' ומ"ו דינר/ השלמת קרנך ועדיין יש לי ו' דינר לחלוק ביני וביןך והרי ג' דינר לחלק סך הכל ז' ליטרי' פחות ב' דינ' מן הי"ג ליטרי' לחלקך ולחלקי ז' ליטרי' וי"ב פשיטי' ועוד תובעו ראובן בגדי פשתים וברים וכסאות וכל מה שהוציא לחזר אחר החובות ומה שיוציא על זה ושמעון משיב על כל אונס שאמרת שקבלתי לא קבלתי כי אם העלאת המס שאם יכביד לי השר בהעליות מס שתסיעני עד ר' דינר אבל אונס תפיסה לא התנינו יחד וראובן משיבו מכל מקום אתה מודה עד כל אונס ועתה יראו בדבר בית דין. תשובה. אע"פ שלא שר ושופט אני הנני דן ופוסק כמה שהראוני

מן השמים בזה הדרך אני דן שזכה ראובן בשלו ובכל תביעותיו ואין לשמעון
 אחיו כלום עליו חוץ ממהצית חלקי מן הריות כי אין זה דומה לעסקא שתורת
 שותפות לעיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון וקרוב לשכר וקרוב להפסד ואם
 אבד פלגא הפקדון אחריות המלוה עליו לשלם משום דשקיל רוחא ניקבל^א
 העיסקא ואי שקיל פלגא באגר יחיב ליה מריה דעיסקא טפי פורתא כי היכי
 דלא נתחוי דלהוי כרבייתא אבל שנים שהטילו לכיס בשוה השכר לאמצע
 דהא כי הטיל זה^ב מזה אמר שמואל השכר לאמצע כל השכר היכי שהטילו
 בשוה פחתו או הותירו כך הם חולקים לפי הטלתן הא פריכתיה לשמואל
 ותרצוה הותירו זווי חדתי פחתו איסתירא דצינייתא ומכל מקום כולוה מורו
 היכא דהטלתן שוה שהשכר לאמצע והוא הרין לפחות ולישנא דפחתו דייקי
 שפחתו מאליהן כגון ^ג פרקמטיא שהוולה או אכלה עש או הלויס כפרו או אין
 להם לשלם או ידו תקיפה דיקא נמי דקא משני פחתו איסתירא דצינייתא
 שהן בעין וגשופו ולא נפקו בהוצאה וגם גבי נכסי אם פחתו פחתו אם הותירו
 הותירו לו אבל גבי אונסא כי האי מאחר שכלו ימו שותפות מן היום שנת
 לבו שהוציא מן הכרך את שבידו משל ראובן כי נתפחד מפני המוסר השר
 פן יבלענו חי וכ"ש לאחר הפורים כלה זמן השיתוף מכל וכל ושמעון לא
 נתפס עד קיץ שלש שבתות אחר הפורים זה ברין כל אשר בידו משל ראובן
 עליו לשלם הכל כי פשע פשיעה גמורה בשל ראובן וכל העולם אומרים
 לו צא מן המקום ההוא והוצא מה שבידך והוא גם הוא שמעון היה מוציא
 מפני הפחד ואפי' לא פרע לו שמעון המעות קרן של ראובן אילו בא ראובן
 והחזיק בשלו כגון זה שותף חולק שלא לדעת דהא^ד אמר ר' נחמן זווי
 כמאן דפליגי דמי ואפי' דבר הצריך שומא אם נתרצו בשומתו כג' ב"ד הריוטות
 דמי ולא מבעיתו מידי ואין זה פרעון בטעות דומיא דהנהו גינאי דעבוד
 חושבנא בהדי הדרי וקנ^ה מידי פש זוזא גבי חבריה וכי עד כי אמר רב
 נחמן הוי קנין בטעות וחזור וכן גבי מחילה בטעות הא לא דמיא כדפרישנא
 דהא מפני פשיעותו של שמעון דהוי ליה לאסקוי אדעתיה ולאצולי דידיה
 ולחבריה ותו שכבר כלתה שותפתו בהוציאו כאשר בידו וכל שכן שנתפס
 לאחר זמן הרבה אבל וראי אם לא היה נתפס היהודי תחלה והיה השר מוחזק
 נאמן כמו שהחזק בתחלה ובתפיסת אותו היהודי נתפסו כולם היה מענתו
 של שמעון אפי' דאתני בהדי ראובן אחיו כל אונסא דמתילד דהא
 אונס^ו דשכיחא הוא דלא הוה ליה לאסקוי אדעתיה דליתפס כדתרגמינן ההוא
 גברא דובין ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתילד לסוף אפיקו בה
 נהרה אתו לקמיה דרבינא אמר ליה זיל שפי ליה דהא קבילי עלך כל אונסא
 דלא שכיח הוא אבל הכא שכיח ושכיח ואפי' אם תמצא לומר דפחתו
 הפסיד^ז הוא לכל ענין שיפסיד לישנא דפחתו הוא שהרי פחתו הוא ממילא ומה
 לי נאנסו. יבא שמעון וימלא ממילא וישלים קרנו שהרי הפסיד י"ד ליטרי' וראובן
 תובעם מהציתם מן הרין ואפי' אין לו עליהם דין ודברים הרי מן המעות
 שנצולו^ח עצמו שמעון והן הם י"ג ריטלין וחצי יחזיר מהציתם לראובן כי
 אין לו אדם מציל עצמו בממון חברו כי האי גונא מי השליטו ומי לחשו
 לפדות

לפדות עצמו בממון חברו כי האי גונא הוי² עובד' דאמי' וספיק' הוא בנמין כאשר פירשה רב' הננאל וגבי ארנקי רפדיון שבויים אבל כי האי גונא מי לחשו ומי השליטו לפדות את עצמו משל ראובן כי אם בשל עצמו ומה שביד ראובן מי יוציא מידו והלא הוא מוחזק ומגו דיכול לומר לא נפרעתי והמלוה את חברו בעדים אין צריך לפורעו בעדים כי אמר נפרעתי וקמעין בהדי כל אונס דקא מעיננא אדכרנא תפיסה בהדי' ולא הוה חוזר ושוען כי אמר כל אונס סתמא הואי אונס תפיסה בהדי' ומדימין בשבועה והלה גבי כל המחצית שהפסיד שמעון ומיהו לא שייכא האי שבועה כלל גבי ראובן והלכך זכה ראובן בדין ואפי' כי הוה לישנ' דפחתו בכל מילי לא יוציא ראובן מתחת ידו כלום יחשוב וימנה קרנו ממה שהפסיד ופרה את עצמו ואם יש מותר בין ראובן ושמעון ואם אין מותר כי שמא יאמרו עדים ובי"ד להשלים על הי"ג ליטרים וחצי מאה דינ' וחצי מן השבת² והי' ריטלין שהפסיד שמעון שלקח מן השר בביתו כמו כן השכר וצריך שמעון לישבע שבן הפסיד ועוד אם רוצה ראובן להשיבועו שלא לקח מן השתוף כי אם חלקו הרשות בידו כדתנן² ואלו נשבעין שלא במענה השותפין וכו' דאמי' שלא במענת בריא אלא במענת שמא. ועל שמוען ראובן שתקע לו אמונתו וכו'² יש לו שמר או עדים שראוהו תוקע על בית דין לצוות לשמעון לקיים שבועתו כי גדולה אמונה שנשבע באמנה שיש לו בהקב"ה וכשהוא מעביר מזיד כופר בעקר ומאד החמירו בדבר שג' בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפך וכו' ונאמר אל תהי בתוקעי כף וכו' וראיתי אני רבינו² ר' יוסף ב"ר יצחק מ"ו שהחזיר ממון ע"י תקיעת כף אחר שעבר האיש על אמונתו. אבל אם² יש עדים ושמעון מוען לא תקעתיה כי אם בתנאי כן נאמן אך יזהירוהו ב"ד על שבועתו שכך נשבע ולא מחייב תו שבועה אחריתי כדגמרינן היה חייב לחבירו שבועה וחזר ואמר נשבעתי והעדים מעידין אותו שלא נשבע הוחזק כפרן לאותה שבועה מעמי' דעדים מעידין אותו הא אין עדים מעידין אותו² שלא נשבע. ואם תאמר הך שבועתא דמושבע על ב"ד כפירת ממון הוא דשמא לא ישבע וישלם איברא לא כפירת ממון הוא מתוך שיכול לומר לא תקעתי כפי² ובכי האי גונא תקעתיה מדימין בלא שבועה ובלבד שתהא מוזהר באזהרות ב"ד כאשר פירשנו ותו לא מידי וצורינו יאיר עינינו בתורת².

[²התשו' היא מר' יצחק בן מנחם שסופה הובאה במרדכי פ"ק דבי"מ ובתשו' מהר"ם סי' תתקכ"ב וחתום בשמו יצחק בן מנחם והובאה בקיצור במרדכי פ' הזהב ובתשו' מהר"ם סי' ל"ו. והנה קצת תימא שהרב הזה שחי בדור קודם בימי רבותיו של רש"י הביא פי' ר"ח זצ"ל שפירושו של ר"ח שחי בימי ר' האי גאון חיש נודעו בספרד ובצרפת הרומית עד שהזכירם ר' יצחק בן מנחם. ועיין בתשו' מהר"ם סי' תתקצ"ו ששם התשו' מיוחסת לר' יוסף בר מנחם² הוא לפ"ד Durtal, Dep. Maine et Loire נראה שבאותן המקומות בצרפת היו בליטרא כ' דינרין וכן היה בכמה מקומות בצרפת וכן הביא הרד"ק בשרשו תיבת מנה. ועיין צונץ צד 540 ובמנה היו כ"ד פשימים. צאולי צ"ל בכל אשר לך. ²לפ"ד La Fleche, Dep. Sarth וקרובה לדוראשמל

נראה שמעות יש לפנינו כי תקי"ז הוא בזמן בעלי התו' הרשב"ם והר"ת ור' יצחק בן מנחם חי קודם לכן והוזכר ברש"י, לכן נראה שצריך להניח תתכ"ז וכן לקמן תתכ"ח אולי צ"ל יותר מק' דינר (ה) אולי צ"ל מה שנתתי. (ט) צ"ל מפני האף. (כ) הכוונה להוצאת אכילה אולי לימי משתה כשבאו אורחים. (כ"א) אולי צ"ל ומנאם ופרעם לראובן ושוב הפקדם בידו ואח"כ החזירם וכו'. (כ"ב) אולי צ"ל ולא הסיר השר וכו'. (כ"ג) צ"ל שלא פשט. (כ"ד) צ"ל מן הי"ג לימרי וחצי. (כ"ה) צ"ל ממקבל העיסקא. (כ"ו) צ"ל דהא כי הטיל זה יותר מזה אמר שמואל וכו"א בכתובות צ"ג: ומביא הרב בקיצור השקלא ומריא דקא מתבנין ממתני' דפחתו או הותרו כך הן חולקין. (כ"ז) כן הביא גם בטור ח"מ סי' קע"ו וע"ש בסמו"ע סי' ק"י. (כ"ח) ב"מ סי' ט. (כ"ט) צ"ל וקנה מיניה וע' גיטין י"ד. (ל) צ"ל אונס דלא שכיחא הוא כלומ' אלמלא שאין דרך השר בכך הו"א אונס' דלא שכיח ומביא ראיה מהא גיטין ע"ג. שמסיים הש"ס דלא שכיח, ואומר הרב אבל השת' בנידון של עכשוו שכיח ושכיח הוא. (כ"א) עיין שיטת רש"י בכתובות צ"ג: ושיטת הרמ"ה בטור ח"מ סי' קע"ו. (כ"ב) אולי צ"ל: פדה עצמו שמעון. (כ"ג) צ"ל שרמו על האי דבור קרוב לאמה בגיטין ס': והביא שם ברא"ש פי' ר"ח אע"ג דהלכת' כשמואל בדניי משום דשמואל תרגמא דהא דרב נפקא מהאי כללא ע"ב וא"כ ספיק' דדיני קאי ועיין ב"ק קי"ז: הא דארנקי. (כ"ד) אולי צ"ל: מהי' רישלין שהפסיד שמעון שלקח ממנו השר בביתו, ועיין לעיל הערה י"ב. (כ"ה) ע' שבועות מ"ה. (כ"ו) צ"ל אם יש לו וכן הוא במדרכי ובתשו' מהר"מ. (כ"ז) כן כתוב גם במדרכי פ"ק דב"מ ובמהר"ם סי' תתקכ"ב, אכן במדרכי ס"פ הוהב איתא ר' יוסף מ"ע והשד"ל בבית האוצר העיד שבמהר"ם כ"י סי' קצ"ה נמצא ר' יוסף בר' שמעון, וכן אית' בתשו' מהר"ם דפוס קרימונה סי' ס"ב. (כ"ח) צ"ל אבל אם אין עדים וכ"א במדרכי. (כ"ט) צ"ל אינו נשבע וכ"א שם, והאי דאם תאמר אינו שם אלא: אינו נשבע מנו שיכול לומר לא תקעתי וכו'. (ל) צ"ל כי אמר נמי בהאי גונא תקעתי מהימן וכ"א במדרכי ועל הדין דתקיעת כף ע"י בטור חו"מ סי' ע"ג פ"ו ורי"א. (כ"א) במדרכי מסיים ושולם יצחק בן מנחם.]

סי' סג זה (ה) היום כתבו של ר' יצחק ב"ר מנחם זק"ל שהרי"ן לר' אליעזר הגדול רבו מ"כ. אחרי כל אלה באתי לבקש פניו ולדחתהן לו להאיר עיני נפוצות צרפת בשני דברים שנשאלו לתלמיד אחד. האשה שהלך בעלה למדינת הים ובא בן אחי אביה וכו' ועוד ילמדנו רבינו יבמה שנפלה לה יבום והלץ לה אחד מן האחים ונשאת לאחר ומת גם הוא בלא בנים והיו לו אחים ולא חלצו לה ונשתמדה גם החולץ אחיו של ראשון ונשאה והיה לו בנים ממנו בגיותו ואותן בנים באים לחסות תחת כנפי השכינה אם מותרים לבא בקהל אם לאו. ותלמיד אחד אמר שמותרים דאיתמר (ה) החולץ ליבמתו וחזר וקדשה כו' בין לר' יוחנן בין לריש לקיש חליצה לגבי חולץ אינה חליצה אלא מחייבי לאוין וקיימי' לן דבני חייבי לאוין כשרים ניהו ואי משום דהיתה זקוקה ליבם כשנשאה אע"פ שאין הולד ממור ואע"פ (ה) דאמר ר' עקיב' איהו ממור כל שאר בשר שהוא בלא יבא לית הלכתא כוותיה דפליג

דפליג עליה שמעון התימני ור' יהושע וקיימי לן הלכה כר' עקיבה מתבררו ולא מחבריו ועוד דאמר ר' אליעזר^(א) אע"פ שנחלקו בית שמאי וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא כמי שאין איסורו איסור ערוה וענוש כרת ואמרינן מודים ב"ש לב"ה שאע"פ שאין מזיקים אותם ליבום אם נשאו לעלמא בלא חליצה אין הולד ממזר הוא הואיל ואינן אלא חייבי לאוין ולאפוקי מדרי' עקיב' דאמר ריש ממזר מחייבי לאוין קמ"ל אע"ג דאמרינן לעיל^(ב) וב"ה מיבעי להו לכדרב יהוד' אמר רב ומניין שאין קידושין תופסין ביבמה שני' לא תהיה אשת המת לאיש זר וב"ש דר' יהודה אמר רב מנא להו אלא בין לב"ש וב"ה כולחו אית להו לרבי יהוד' אמר רב אפי' הכי אין סומכין עליהם דשינויי ניהו ואמרי' אנן אשינויי ניקו ונסמך ועוד דרבא מוקי למעמייהו דב"ש במילי אוחרי ותו דהא דפליגי שמואל עליה דרב^(ג) דאמר בעניותינו צריכא גט ואמר אמימר הלכת' כוותיה דשמואל ואמר ר' גידל אמר רב חייא בר יוסף אמר רב יבמה קידושין אין בה נישואין יש בה אם הקנה אמרינן דמחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים ופי' מר ר' יהודאי גאון בהלכות גדולות שלו שאם אתה אומר תצא נמצאת מוציא לעז על בניה דכיון דאשה שהלך בעלה למדינת הים הולד ממזר מזה ומזה אתי למיטר על בניה של זו נמי דכמזרים ניהו ואינהו לא הוו ממזרי ואי משום דר' ינאי דאמר נמנו וגמרו שאין קידושין תופסין ביבמה אע"פ כן אומר התלמוד שאין הולד ממזר דכל הני אמוראי בתראי ניהו וקו"ל דהלכת' כבתראי ומכל טעמים הללו אמרינן שאין הולד ממזר ואי משום שבעל נדה בימי שמדיות הוה אמר^(ד) אביי הכל מודים בבא על הנדה שאין הולד ממזר ותנ"י נמי הכי וכו'. וזו התשובה שהשיב לו הרב זצ"ל. אל אהוב למעלה ונחמד למטה טוב לשמים וטוב לבריות נאה דורש ונאה מקיים בן תורה נאה וגם בן אבות נאה ויאה תורתו תורת חסד משימה שלום בפמליא של מעלה ומרבה שלום ומגינה למטה וגם מדותיו תרומות חנונות ומזיונות ומעלות ומביאות מלמעלה למטה ומגיעו למעלה מעשרים ונמצא גופו ועקרו במקום טהרה בשל רוח המקום ורבותיו נוחה הימנו ולכן ראוי והגן לארבעים^(ה) ושמנה קניינים ומוכתר בוי"ט מדות הנכנים ורצון הבורא ידא לקיים בו^(ו) שבע מדות הנחנים עליו ועל כיוצא בו ולגברו בנסוכת ראש להפעיר נדבתו ולהבאיר על ראשי עם קדש הוא ר' יצחק ברבי מנחם יתד התקועה במקום נאמן שלא תמוט לתלות עליו צילו של כבוד נפוצת צרפת אשכול וביכורה אותה נפש נאמנו ואוהבו אלעזר ברבי יצחק אשר שלוחו וברכתו ובריות גופו עלי כהצקת מים על צמא כאשר שם שמים מתאהב על ידו ואשרי יולדתו ואשרי רבו שלמדו כי שמעו הולך למרחקים מפצל ומתגבר ומתמר ועולה כמקל בעפעפי שחר עפעפיו מאשרים נגדו ירבו כמותו בישראל הנני נתן לצור מעווי שבה ומודה אני על חלקי לנשק משק^(ז) חשק פשק דמשק ושחרני פני בוראי לאיילו ולאמין כחו ולחיותו עד יהיה דור תשוקתו ולהרבות ימיו כימי העין ושנתו כימי השמים כראוי דשן ולהננו בחיים טובים ארוכים וקיימים ולהשרישו בשרשים וענפים ולנשק אשפתו בנטעי נאמנים כמולאים וממלאים ויעשה

פרי למעלה ועיניו תראנה למטה והנפש הכליות תעלונה והלב יודע כי הלב נכון והשווה למוצא שפתים אבל חקיקת האצבעות נלאו לגלע אחד מריבוא משרשי הלב כאשר יקר בעיני נכבד ואני אהבתי באהבה נעימה ומופלאה ונפשו קשורה בנפשי וגלוי לצורי שאיני כמחליק לשון אלא מרי זכרי צוותו כי נעמה ושרייתו כי טוב נהפך עלי יחד נכמרו ריחומי ותחילת דברים מודיעני לחביבי כי הוקשה מאוד בעיני והטב חרה לי כי לא הורגל להזכירני באגרותיו שהן למשיב נפש וירוע הוא לו כי מיום שנפרד מכאן לא שלש ואגרתו זו שנייה היא למשלחתו ושתי עליה כמוצא שלל ורצתי¹ עליה כשנחת בקציר ואחרי זאת באתי מודיעני לו שאני ובני ביתי שרויים לשלום בגופינו ובהנינו ובזכות הרחמן ובזכותו יצאתי לאור לראות בעצדתו קבלתי כתב נשתונו ההובא לי מאתו ועיני ולבי שמתי על דבריו והבנתי מתוך הדברים ועומק הראיות ראויות שהוא תלמיד הנשאל וקראתי עליו מקרא שכתוב גיל יגיל אבי צדיק ונומיתי דילדה אימיה כר' יצחק תלד ואעיג דאית ליה פרקא למילת' מאן חכים לעיוני ולמדרש ולחפופי כי האי גוונ' אי לאו גברא רבא שלא נמצא כמותו וסוף הדברים הואיל ולא הוברר לי גוף המעשה קייכתי בעצמי בשפתי ספרתי משפטי צדק ונפנתי להשיב תשובת על שאלותיו כמו שהראוני מן השמים. ברם כך היתה עקר השאלה האשה שהלך בעלה למדינת הים ובא עד אחד ואמר לה מת בעלך אם ימולה להנשא על פיו או לא. והשיב מי שהשיב שאינה נשאת על פי קרובים ואעיג דהרר ביה ר' עקיב' מאשה מקרובים לא הרר ביה דמאי מעמי הרר ביה מאשה משום דתנן הוחזקו להיות משיאין קול כו' לכך אמר התלמיד מאשה שנינו הוחזקו להיות משיאין על פיה חזר בו ר' עקיבה מקרובים שלא שנינו הוחזקו להיות משיאים על פיהם לא חזר בו ועוד נראין הדברים שלא חזר מקרובים לפי שהן פסולי עדות דרבנן² שלא שנינו הוחזקו להיות משיאין על פיו של קרובים וגזלנין של תורה ומלוה ריבית אבל אמר' ע"פ גזלנין דרבנן התירו³ דאמר רב אשי דהיכ' אמרת גזלני' דרבנן התירו כדאמר ר' אשי זאת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה אבל גזלן דאוריית' לא וקרוב נמי דפסולא דאורייתא לא ואשה ששנינו הוחזקו להיות משיאים על פיה הויה לה דרבנן ואעיג שאנו מביאין אותה מגזירה שוה כדתניא ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר כו' ואע"פ כ"ע אינה כשל תורה עצמה כי מדרש חכמים היא וראיה לדבר מקדושי כסף שאע"פ שאנו למדין אותה בגזירת שוה קיחה קיחה.⁴

[*] ר' יצחק בר' מנחם שאל שתי שאלות מר' אליעזר הגדול רבו. הראשונה בעדות קרוב להתיר הענונה, והשנית בענין חלוצה שהיתה לאיש אחד ומת בלי בנים והורה להיות זקוקה ונשתמדה ונשאת לאותו האיש שחליץ לה או כשהיתה זקוקה מבעלה הראשון והיו להם בנים ואותן בנים חזרו לדת ישראל אם מותרים לבא בקהל, והנה בשאלה נתבאר רק ענין השני, והתשובה על ענין זה חסרה לפנינו אכן על ענין הראשון נמצאת לפנינו קצת תשובת הרב ר"א, והנה המעתיק רשם קודם "ברם כך היתה" סי' אחר ולפ"ו

ולפ"ו השאלה ומליצת התשובה סי' אחד והסי' הבא מתחיל ברם כך. ועוד מתחיל המעתיק במלות זה היום, ואולי צ"ל זה היום מצאתי כתבו של ר' יצחק. ^(ג)דימות י': ^(ג)שם מ"ט. ^(ד)שם י"ד: ^(ה)שם י"ג: ^(ו)שם צ"ב: ^(ז)שם מ"ט: ^(ח)רמו על הבריות' דשנו חכמים בלשון המשנה משנה ז'. ^(ט)אולי צ"ל במ"ו והם מ' מדות שמנו חכמים לת"ח בדרך ארץ זוטא פ"ג, אולם אולי יש להעמיד הגרס' בששה מדות הנמנים וכוון על האי שאמרו במדרש ברבא נשא פ"ג ו' בנים בעלי ו' ברכות רוח חכמה ובינה רוח דעת וגבורה רוח דעת ויראת ה'. ^(י)רמו על האי דבריות' דשנו חכמים משנה מ' שאמר ר' שמעון בן מנסי' שנתקיימו וכו'. ^(יא)הזכיר אשרו שהוא אוהב ויכול לנשק את ר' יצחק בן מנחם וקראו משק ע"ש שנפשו שוקק עליו כמו שדרשו בב"ר פ' מ"ד ור' יצחק שקראו משק הוא חשק ואהוב להקב"ה שמרחיב בעוה"ב את ירושלים עד דמשק כמו שאמרו במדרש שה"ש רבה בשם ר' יוחנן. ^(יב)אולי צ"ל ודצתי עליה. ^(יג)צ"ל שהן פסולי עדות דאוריית'. ^(יד)יש כאן כפל לשון ונ"ל שצ"ל: אבל אמר' ע"פ גולנן דרבנן התירו כדאמ' ר' אשי זאת אומרת גולן דדבריהם כשר וכו' והוא בר"ה כב. ובסוף פ"ב דיבמות. ^(טו)סבר הרב דקידושי כסף מדרבנן ובשימתו הלך הר"מ בפ"א דאישות וכבר השיג עליו הרמב"ן בכללי ספר המצות. ^(טז)כאן חסר ואולי צ"ל: אמרין בכתובת ג'. כל דמקדש אדעת' דרבנן מקדש וכו' תינת דקדיש בכספא וכו' וע"ש בפ"י רש"י שהביא בשם כל רבותיו שאמרו דקידושי כסף מדרבנן.]

סי' סד תשובת^(א) רבינו יעקב ז"ל. את קולך שמעתי קרובי ר' נחמיה ואירא פן יחר בעיניך ואחוס^(ב) ואעש כאשר צויתני ולולי אהבתך וחבת שלוחך התרשתי כי דברים הללו צריכים ראיות ויוצאים מעורבבים בעמקי יבמות ועירובין. ההיא רביצד מברכין ששאלת הכי גרסינן לה בספרים שלנו הביאו לפניו פתיתין גדולים ושלמים וכן עיקר מדנקט הכא פתיתין ולקמן נקט פרוסה ושלמה דפרוסה משמע חצי משלם כדאמר מנה לאביך בידו והאכלתיו פרם אחד שלא יטול פרום אבל פתיתין גדולות משמע והכי פ"י הביאו לפניו פתיתין גדולים ושלמים קטנים אמר רב הונא מברך על הפתיתין ופומר את השלמין וה"ה איפכא דחשוב ושלם כי הדרי נינהו ולא כמו רבינו ש' נ"ע דחשוב עדיף דשניהם חטים והוא מוקדם בפסוק והאי דקאמר ר' הונא הכי לאפוקי מדר' יוחנן אמר שלמה מצוה מן המובחר ונראין בו הדברים דמי איכא מיד' דר' יוחנן אמר מצוה מן המובחר ור' הונא אמר מצוה מן המובחר איפכא הא דמי לכאן דשרי לכתחילה ובר פלוגתיה מחייב חטאת במס' שבת וקא מתמה תלמוד' עליה ועוד דהא רב הונא לא נקיט האי לישנא והא דאורי רב הונא מקמיה דר' יוחנן לפי שגדול היה אפי' משמואל דהוי קרי ר' יוחנן עליה לקדם רבינו שבבבל כדאמר בשילוחי מנחות^(ג) ובכמה דוכתין בעי מיניה שמואל מר' הונא מניין למתעסק בקדשים וכו' אבל פרוסה של חטין ושלמה של שעורין דברי הכל מברך על הפרוסה של חטין ואפי' היא קטנה דאמר כל הקודם בפסוק קודם לברכה וחטה ושעורה כתיב והאי דלא קאמר הכא מצוה מן המובחר דהא חובה היא דאסמיכת

אקרא דארץ חטה ושעורה אבל לגבי פתיתין שלמין דתרווייהו של חמין שיך לשון מצוה ושמעת' דבצל וירא שמים אפרוסה של חמין ושלמה של שעורין קאי דבלשון פרוסה קא נקיט ליה ולא בלשון פתיתין. ואותו מעשה שבא לידך בשלמה של חמין ופרוסה קטנה של חמין אלא שהחליקו פניה של פרוסה בבצים אותו שברך על הפרוסה שתי מעיות טעה אפי' לרבינו שלמה שמפרש דחשוב עדיף וכ"ש לדברי המפרש דכי הדרי ניהו דרב הונה ורב הלכה כרב דהוי ליה ר' הונא תלמיד לגבי רב וקיימי' לן בכוליה תלמודא וכן פסק רבי' חננאל דאין הלכה כתלמיד במקום הרב חוץ מאמוראי בתראי כגון רבא ור' אשי ורבינא ומר בריה דר' אשי דבתראי ניהו ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן והשתא במקום רב ליתיה במקום ר' יוחנן מיבעי'. ועוד כיון דלא היתה הפרוסה גדולה אפי' לכאן דמפרש דחשוב עדיף ולא מצינו חילוק בין פת נקיה לסמירא והדראי אבל בנראה כגון גדול וקטן. ואותו שהכניס פרוסה בתוך השלמה וברך על הפרוסה גם הוא טעה כמה מעיות כי על השלמה יש לבצוע כשכננים כדקיימי' לן גבי פסח שבצוע מן השלמה וכן עמא דבר. ועוד גבי חמין וחמ' לא אמרינן הכי כדפרישית תדע דהלכת' כר' דבפרוסה של חמין והשלמה של שעורין איתמר וירא שמים יוצא את שתיהן משום דסבר לה כר' יוחנן בפתיתין ושלמין והואיל וכן אפילו גבי שלמה של שעורין מחמירי' ואע"ג דמאחר בפסוק וגבי פרוסה של חמין נמי מחמירי' הואיל ומוקדם אבל לר' הונא דכי הדרי ניהו גבי חמין ומה לנו גבי שעורה ליתן חשיבות לשלם שמעת מהכא דסוגי' דתלמודא כר' יוחנן ואם תאמר כיון שהוא אומר גבי בצל וחצי בצל מר סבר שלם עדיף שי"מ דבהכי פליגי כו' משום' ר' יוחנן נקיט לה כדפרישית ובשל חמין ושעורין נמי על המוקדם בפסוק מברכין אפי' היא פרוסה כדסתים תלמודא הכל מודים שמברך על הפרוסה של חמ' והא דאמר וירא שמים יוצא את שתיהן לא בכל ירא שמים קא מיירי כמו שפירשת בשאלתך אלא מר בריה דרבינא קרי ירא שמים כדאשכחן גבי נעילת הסנדל ירא שמים יוצא ידי שתיהן ומנו מר בריה דרבינא קשר דימיני' ולשון ומנו מוכיה ולא עבדינן כוותיה ואע"ג דתני' רב שלמן הכי דאי דסמכא הוא הוה ליה לתלמודא לאותיבה אהכל מודים דסתם תלמודא דמברך אפרוסה של חמין.

[^א השיטה שהובאת כאן בתשו' ר"ת לר' נחמי' הובאה בתו' ברכות ל"ט: ד"ה מברך וד"ה ומר וד"ה כתנאי וד"ה מניה. ורוב התשו' הובאה בסוף ס' הישר ושם כתוב (בכ"י) ולולי אהבתך וחיבת שלוחך קרובנו שביאנו החרשתי וכו' אך סופה נעדרת שם וע' בטור או"ח קס"ז וקס"ח ^ב צ"ל ואחוש ^ג צ"ל כר' יוחנן. ^ד הכוונה דהאי דמוקי לה דך דבצל כתנאי מוסב על פלוגת' ר"ה ור' יוחנן ועי' תו' שם ד"ה כתנאי פ' ראשון של רש"י. ^ה צ"ל סיים דימיניה ולא קטר וכו' וכן הוא לפנינו בשבת ס"א. ^ו צ"ל ר' נחמן ואיננו מוסב על האי דרב שמן בשבת שם.]

סי' סה ועל^א מה ששאלת בדברים הבאים שלא מחמת סעודה בתוך הסעודה כגון תפוחים ואכלן עם הפת אין צריך ברכה פשיטא שאין

צריך שהפת פוטרת ומה שהבאת ראה לחייב מדברים הבאים מחמת סעודה שהוא פטור מכל ענינים היינו מכח^א שפוטרת כ"ש הכא שכתו גדול לפטור אבל אין אתה משה מדותיך לפי הטעם.

[^אאולי גם התשו' מר"ת, והנה אף לדברי ר"י בתו' ברכות מ"א: ד"ה והלכתי כיון שהביא התפוחין לאכלן עם הפת אין צריך לברך עליהן והשואל הביא ראה לחייב מלשון הש"ס דרק דברים הבאים מחמת סעודה הפת פוטרתן והשיב הרב דכיון דאכל הפירות עם הפת מכ"ש דהפת פוטרתן והנה כבר כתב שם בסוף התו' דבוה"ז הפת פטור הפירות הבאין בתוך הסעודה. ^בחסר כאן וצ"ל מכה הפת וע"י ברי' יונה ובמרדכי ובטור או"ח סי' קע"ו.]

סי' סו ועל מה^א ששאלת אם חל ראש חדש בשבת מהו להזכיר של שבת ביעלה ויבא מיהו^ב ביום שנתחייב בדי' תפלות או לא ופירושו רבותיך שאינו מזכיר שכבר הזכירו זו אינה ראייה אבל נראה לי שאינו מזכיר ולא מטעמיהו שהרי אם אין ר"ח אין יעלה ויבא בשבת בברכת עבודה ובברכת עבודה לא מצינו שבת בשום תפלה והרי המפטיר בנביא בשבת שאינו מזכיר של ראש חדש אבל לגבי להזכיר של שבת בנעילה אמרני' שהוא יום שנתחייב בדי' תפלות דבברכה רביעית שהיא קדושת היום מזכיר של שבת ערבית ושחרית ומנחה הכי נמי מזכיר בנעילה בקדושת היום אבל בנעילה של יחיד באתה נותן יד לפושעים דאחר תפלתו אינו מזכיר וכן נמי חיובת^ב מדכרינ' ליה בהודאה דערבית שחרית ומנחה מדכרינ' ליה בהודאה ובעבודה אבל שבת בהודאה ובעבודה ליתיה בשום תפלה דהאי דאמרני' יום הוא שנתחייב בדי' תפלות אינו אלא סברא בעלמא והואיל והרי מסתבר יום הוא שנתחייב בדי' תפלות וכענין שמתפלל קדושת היום שחרית מוסף ומנחה מתפלל גם בנעילה וכן בחנוכה במוספין כעין מתפלל הודאה שחרית וערבית מתפלל גם במוסף אבל שבת ערבית ושחרית ומוסף ומנחה לית בה יעלה ויבא בהודאה ועבודה לפיכך המזכיר טועה וכן עמא דבר, ובסדר רב עמרם ליתיה.

[^אהתשו' הובאה בקצת שנויים באור זרוע ח"ב סי' תנח ואולי היא מר"ת וע"י שבת כ"ד. וביצה י"ז. גם הובא הדין במרדכי בפ' במה מדליקין. ^בצ"ל מי היו וכ"א בא"י. ^גצ"ל חנוכה וכ"א בא"ז.]

סי' סז והא^א. דקשיא לך אחאי דאמרין הלל זה מי אמרו אלעזר בני אומר משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים וחלוקי' עליו חבריו לומי' דוד אמרו ונראין דבריו מדבריהם איפשר שחטמו ישראל פסחיהן וכי' דבר אחר פסלו של מיכה עומד בבכי וכי' ודקשיא לך הא דאמר אף פסלו של מיכה עבר עמהם שני' ועבר בים צרה לדברין תקי' לך הא גופא דקתני איפשר שחטמו ישראל פסחיהן ולא אמרוהו וכי' בימי דוד לא שחטמו פסחיהם והלא שחטמו ואם כן אמרוהו אלא הכי פירושי' משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים דעל כל נס וצרה שנגאלים אמרני' לקלל עובדי ע"ז לברך ישראל. ועל שחיטת פסחים בפרק תמיד נשחט אבל למאן דאמר דוד אמרו

כשאר שירים שבס' תהלים ולא על נס אההוא פריך דבלא נס לא איתמר דכתיב כמוהם יהיו עושיהם תדע דכולהו אנס קיימו בר ממאן דאמר דוד אמרו אבל כה חשיבות הנס עדיף שלא להניח בשביל פסלו של מיכה. ופסלו^ב של מיכה שעבר בים מצאתי שהוא שם שכתב משה רבינו על טם של כסף וכתב בו עלה שור עלה שור להעלות ארונו של יוסף והשליכו בנילוס ועלה הארון ומשם גנבו מיכה ומעה אחריו ובימי השופטים עשה לו אפוד.

[^אאולי הפי' מר"ת או מאחר מבעלי התו' ויפה פי' שהחברים החלוקים על ר' אלעזר סוברים דכל התשבחות ואף מזמורי ההלל אמר דוד בספרו ור' אלעזר אמר דניתקן לומר על נס ומשה אמרו, וא"כ שפיר פריך ר' יוסי על החברים אם לא אמרוהו על נס למה אמרו הקללה ופסלו של מיכה עדיין עומד ועי' פי' רש"י פסחים ק"ז. ^בהמעשה דטם שהשליך משה הובא בקצרה ברש"י סנהדרין ק"ג: ובפסיקת' בשלח הובא בילקוט בשלח ולפי עדות החי' ר' שלמה בובער אית' בפסיקת' כ"י. ועי' במהרש"א סנהדרין שם.]

סי' סח ושאלתם^א על ברכת כהנים אם היה בפחות מעשרה נר' לי דהוי דבר שבקדושה ואינו בפחות מעשרה מרקאמר כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה ובעבודה דשליח צבור קאמר ובשליח צבור תנינן אם יכול לחזור לתפלתו דעקר פורתא וכולה שמעת' דסוטה בעם קמיירי דמשמע עמה^ב ואע"ג דאיכו' למרחי' להאי איכא למשמע מיהא דא"ר יוחנן לעולם תהא אימת צבור עליך דהא כהני' וכו' דאי בפחות מעשרה אפי' אימת יחיד נמי ואמור להם כתיב כאדם שמדבר לחברו ועוד מיהא דאמרינ' בית הכנסת שכלו כהנים מקצתן מברכין ומקצתן עונן אמן ומוקמינן בדאשתאר ביה עשרה לענות אמן שי"מ דבעשרה דדבר שבקדושה הוי כברכו וקדושה וקריית ס"ת ואע"ג דאתני בהדי' בפרק קורין את המגילה^ג ואין נושאין כפיהן ואנא אמינ' דרבנן היא כדפריש גבי ידיו בהקנייות דמדרבנן דמדאורייתא מתייב ומדרבנן פטור אבל הנך מימרות דסוטה דמדאורייתא מתייב ומדרבנן נמי אין נושאין כפיהם בפחות מעשרה ואם תאמר כיון דמדאורייתא נמי חייב היכי עברינן אשליש עשרה כדאמרינן כל כהן שאינו נושא את כפיו ועובר אשלישה עשרה. נראה לי דאינו חייב לישא את כפיו אלא כשאומר לו הצבור כדאמר אמור להם החון אומר להם אמרו הכי אית' בספרי. ותו אמרינן בשנים קורין כהנים שני' אמור להם ובתרגום בבלי שהוא מאושר^ד אמרינן כד יימרון לחון והכי משמע פשטיה דקרא כשאמרו להם לברכם יברכו אותם ואם מונעים עצמם עוברין בשלש עשרה ומה שאמרו בתלמוד ירושלמי^ה דהוו נפקי מבי כנישתא בעבודה מפני שלא יאמרו הציבור לעלות לדוכן וכל אותן שפטרו חכמים אין להם לברך ושוב אינן עוברים. ואם לא דקדקת בשאלתך ורצית לשאול אם כהן אחד נושא את כפיו דע לך כי מדרבנן נושא כדאמר לאחד^ו קורא כהן מכלל דעולה בלא קריאה ועוד דאמר בתלמוד ירושלמי אמר^ז ר' חסד' אפי' לאחד קורא כהן שאינו קורא אלא לשבט ובלבר שיהא החון ישראל ובחון ישראל פליגי דר' חסד' אדר' חסדא

דקאמר ר' חסד' בתלמוד שלנו כהן קורא ישראל אינו קורא ודלמא מתלמוד שלנו הדר ביה דאמרינ' דלית הלכת' כוותיה ולפי דרכך" . . .

[⁸¹התשובה מר"ת שכן הובאה משמו בא"ז ח"ב סי' תי"א ועיי' תו' מנחות מ"ד ד"ה כל. ⁸²צ"ל דמשמע עם ועיין סוטה דף ל"ה והא דלעולם תהא אימת צבור וכו' אית' שם מ'. על שם ר' יצחק. ⁸³מגלה כ"ג: ועי' שם כ"ד: ⁸⁴צ"ל מיושר וכ"א בא"ז. והנה בתרגום אונקלוס אשר לפנינו אית' כד תימרן להון, ובתרגום הירושלמי אשר לפנינו איתא בהדין לישן יימרן להון. ⁸⁵ברכות ס"פ אין עומדין. ⁸⁶צ"ל לאחד אינו קורא כהן וכ"א לפנינו בסוטה. ⁸⁷ברכות שם ועיין בטור או"ח סי' קכ"ה. ⁸⁸חסר. והנה בכ"י חסר פה דף אחד והרושם סימני התשובות נראה שכבר מצא החסרון והלך וירשם הסימנים על סדרן. אחרי התשו' הזאת מר"ת התשו' מר' יצחק הלוי בענין ניקור, אולם בראש זה הדף עוד נמצא סיום מתשו' שהיתה כתובה על הדף החסר וז"ל: מחמיר היה הגאון על מי שאבד כתובת אשתו שלא להתייחד עמה עד שכותבה מפני תקנה (צ"ל תקנת) האשה שמא ימות בעלה וילכו עדים למדינת הים. ע"כ והדין מיוסד על האי דכתוב' דאירכס' כתוב' נ"ן].

סי' סט השיב⁸⁹ רבי' יצחק הלוי לרבנא שלמה בר יצחק זצ"ל. על ניקור יריכי החיות ששאל בקיני בו שהוא בקי בהדרי התורה ומבורר לי על בוריו אבל לא יחשיבני חביב⁹⁰ על דבריו ולהיות לו סמך כנגד החולקים על דבריו ואני כותב לחביבי מעמי הגיד והתרתו כך הוא הדין⁹¹ . . . מצוה לנקרו כמו של שור ושל שה ושל עז וכל מה שאסור בידך הבהמה אסור בחיה בכל הירך ובשוק שלמטה הימנו שקורין בלעז בונקרו⁹² וכן שומן שעל גיד הנשה עם⁹³ בכנפי העוקץ בוקא דאטמא צריך לנקרו בין⁹⁴ מן הפרשות שלו שקורין קודייל⁹⁵ עד שקורין הנייא⁹⁶ צריך. העצם של בוקא דאטמא כל הניקור כנגדה כמו של בהמה לפי שהגיד ראשו נכנס תחת אותו עצם ואם יש אדם שמפספס כנגדו על דבר ראוי לנדות נוטה הוא לצד מינות לפי שלא חלקו רבותינו בין חיה לבהמה אלא בחלבין הקרבין על גבי מזבח אבל הגיד וכל הבא מכחו אסור כשל בהמה כדתנן ונוהג⁹⁷ ונוהג בבהמה ובחיה ושומן ישראל קדושים הן נהגו בו איסור וגם איסור השומן חמיר כשל תורה כמו ששנינו בפסחים⁹⁸ העצמות והגידין ישרפו לששה עשר כו' ואמר רבינ' לא נצרכא אלא לשמנו של גיד ותו גרסינ' בני⁹⁹ הוהר בדברי סופרים יותר משל תורה שהעובה על דברי תורה יש בו לית ועשה והעובר על דברי סופרים חייב מיתה ומה ששנינו ישראל קדושי' נהגו בו איסור דברי סופרים הוא אולי¹⁰⁰ יש להחמיר עליו הרבה.

ר' יצחק בר יהודה לרבנא שלמה בר יצחק מ"כ. על ניקור הצבי והאיל על ידי היה מעשה וכבר הייתי יושב בביתו של ר' זכור לטוב ונקרו לו איל לצורך סעודה שמחת בתו וראיתי שלא נטלו מן הירך כי אם גיד הנשה לבד ורבינו היה מתעסק בדברים אחרים ולא הרגיש בדבר והיה לבו נוקף אם אומרה שלא אהא כמורה לפני רבו אם לא אומרה יבא הדבר לידי תקלה ושאלתי את רבינו בלשון שאילה איסור שומן של גיד הנשה אם נוהג בחיה אם לאו ואמר

לי ודאי נוהג בחיה ישראל קרושי' נהגו איסור בין בבהמה בין בחיה ושאר גידו' האסורים משום חלב אין צריך ליטול מן החיה כי אם אותן האסורים משום דם וצוה למנקר לנקר ירך של איל כדרך שמנקרין ירך של בהמה.

[⁸⁷] התשובה הובאה במדרכי ר"פ ג"ה ובא"ז ח"א סי' תמ"ד ובחפש מטמונים אשר הוציאו לאור הח' ה' ב. גאלדבערג סי' י"ג ע"ש דף ס"ה. והנה גם בתשובה שלפנינו גם בחפש מט' ובשבלי הלקט כ"י אשר גם שם הובאת התשו' נקראת ע"ש ר' יצחק הלוי וע"פ ארבעה עדים יקום דבר נגד גי' המדרכי שיחסה לר"י בר יהודה. ⁽²⁾ אולי צ"ל כעובר על דבריו. ⁽³⁾ בחפ' מט' כתוב כאן "בלא שום המיה". ⁽⁴⁾ בא"ז ובחפ' מ' ובמדרכי ובשבלי הל' סי' י"ז איתא צונקרין וכ"א ברש"י חולין ע"ו (sans crine) ואולי יש גם להעמיד הגי' שלפנינו (voute crine). ⁽⁵⁾ אולי צ"ל עם מה שבכנפי וכו'. ⁽⁶⁾ אולי צ"ל מן בין הפרשות. ⁽⁷⁾ בחפ' מט' קודיל (coude). ⁽⁸⁾ בחפ' מט' הנצא (hanche). ⁽⁹⁾ חולין פ"ט: ⁽¹⁰⁾ פסחים פ"ג. ⁽¹¹⁾ עירובין כ"א: ⁽¹²⁾ עירובין כ"א: ⁽¹³⁾ התשו' הובאה בחפש מטמונים סי' י"ד ובשבה"ל כ"י ובא"ז שם].

סי' ע ר"ט ⁽¹⁴⁾ יצחק בר יהודה לבן דודו ר' מנחם בר מכיר נ"ע. ושאל על הריאה שנוקבין אותה ואינה מבצבצת טריפה דאמר רבינא האי אטום בריאה כו' אי מבצבצא כשרה ואי לא טריפה ומה שקורין ⁽¹⁵⁾ פלומטריא זוהי ריאה שנפוחה מאליה ודבוקה בדופן כולה או חציה וכשמפרקין אותה היא מדובקת כל סביבה וכשנוטלין הרקבובית שעל גבה היא יפה ושלמה כשרה אבל אם יש אטום בריאה וכשנפוחין באטום אינה מבצבצת טריפה. [⁽¹⁶⁾ הובאה בס' הישר לר"ת סי' שצ"ט בשם ר' יצחק בר יהוד' ועיין חולין מ"ז: ⁽¹⁷⁾ גם זה שם ושם בס' הישר כתוב פולמינדיא, ונראה שהגירס' שלפנינו נכונה שבימים ההם הריאה היתה נקראת בצרפת pulmun ושם המונגל matier ועיין בכ"י יו"ד ס"ס מה שהביא בשם הרוקח].

סי' עא וששאלתם ⁽¹⁸⁾ על הכבד כך הוא דינו אם מחובר בעוף ובשלו העוף עצמו נעשה נבלה ואוסר כל החתיכות כולן ויש ⁽¹⁹⁾ עמו של עוף עצמו בששים דכחתיכה של נבלה דמא ואם הוא תלוש שעורו של כבד עצמו בששים צלאו במחובר אף העוף עצמו מותר מבחוץ ירכיב ⁽²⁰⁾ ואנפיו על פני כולן מותרין באכילה וקולף הכבד מבפנים על כל סביביו יפה ויפה וזורקין והשאר מותר משום דמדיב דייב כדאמר ⁽²¹⁾ כבדא עילוי בשרא דיעבד אין לכתחילה לא ויש שמחמירין והרבה דברים יש שמותרין ואחרים נוהגין בהם איסור ואין אדם רשאי להתירן בפניהם כדי שלא יבא הדבר לידי קלקול וכ"ש בדבר זה הואיל ויש מחמירי מצוה להחמיר לגדור גדר ולעשות סייג לדבר ובין כך ובין כך אם מלאוהו בבצים וקרביים אע"פ שתלוש כבד מגוף העוף ודאי אסור ⁽²²⁾. והלב בין צלאו ⁽²³⁾ בין בשלו בין תלוש בין דבוק וזרקו והשאר מותר משום דלב מישע שיעע ולא פליט כדאמר ⁽²⁴⁾ לא קורעו קורע אחר בשולו. יצחק בר יהוד' נ"ע.

[⁽²⁵⁾ התשו' מר' יצחק בר יהוד' והובאה בפרדס סי' רכ"ב ובשבה"ל כ"י סי' י"ג. ⁽²⁶⁾ בפרדס אית' אם אין שם סי' כנגד העוף לפי שהעוף עצמו יש לשער בס'. ⁽²⁷⁾ כלשון הזה כתוב גם בשבה"ל. ⁽²⁸⁾ חולין ק"א. ⁽²⁹⁾ בפרדס ובשבה"ל מסיים

מסיים וגוף העוף נעשה נבילה. ^(א) דין זה דלב איתא בקצת אריכות בפרדס סי' רכ"ג. ^(ב) שם ק"ט].

סי' עב כבד^(א) שנתבשל עם חתיכות הרבה ואין בחתיכות ששים בו לבטל מעמו אסר כל החתיכות כולן אפי' הן אלף מפני שהן מינה חתיכות שנדבק הכבד בה מין בשר הוא וכן שאר החתיכות ואע"פ שהאיסור מחמת דם בא הרי נעשת נבלה ואם אינו דבוק וחתיכות הרבה אתו לא אסר אלא כדי מעמו מפני שהכבד אוסרת ואינה נאסרת שעשויה לפלוט ואינה חוזרת ובלועת ונאסרת בנותן טעם. ואם היה שם מתחילת בשולו עד שליכתו ששים לבטל מעמו אין לחוש לא לבליעתו ולא לפליטתו והוא עצמו מותר הלכך כבד נפרד מבושל או שלוק עם חתיכות ויש שם ששים בו הכל מותר ותמה אני הואיל והכבד עצמו התר היה לנו לשער במאי דנפיק מינה דכי אמרינן בירידה משערינן כשהחתיכה איסור ואף לר' נדמה כן אלא שאין רוצה להתיר אי לאו דאיכ' ששים בירידה ומעשה בא לפני ר' בכבד שאינו דבוק ואסר אע"פ שהיו שם ששים מפני^(ב) שמין במינו לא בטיל וכשזכר לאותה ששנינו הכבד אוסרת ואינה נאסרת א' לי ככל הדברים אשר פרשתי. וכי^(ג) משערינן אילפס בקדירה גופא משערינן וכן ר' נוהג. וכשאינו דבוק ונתבשל עם שאר חתיכות בשר כולן מועילות לבטלו ולא הוי מין במינו מפני שהכבד כולו דם גמור הוא אבל התורה התירתו אבל דבוק בחתיכה ונתבשל עם שאר חתיכות חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה ומעשה^(ד) בא לפני ר' בלב דבוק ושער ר' דם שבו בששים בחתיכה שנדבק בה והתיר דלא אמרינן חתיכ' עצמה נעשת נבלה אלא בשנתן בה טעם. עזריאל ברבי נתן.

[^(א) מה שכתוב בין התשובה הקודמת ובין התשו' שלפנינו יצחק בר יהודה נ"ע נראה שקאי גם על התשו' הקודמת דסי' זה הובא בשבה"ל כ"י י"ג ושם כתוב; ואף לרבי שלמה מטרייש נדמה כך אלא שאין רוצה להתיר וכו' אבל ראיתי מעשה לפניו, א"כ נראה שהאי: עזריאל בר' נתן שכתוב בין האי תשובה ולבין הבאה קאי על התשו' שלפנינו ולפי זה הפסק מר"י צב"י והוא נמצא בפרדס והנה בשבה"ל כ"י כתוב לפני התשו' במקום שכתוב בפרדס: זהו אשר פ"י לי רבי, זהו אשר פ"י לר' נתן אחיו והכוונה זהו אשר פ"י לר' נתן אחי ר' מנחם ועיי' לעיל סי' ע"י. ויש עוד להעיר בדפרדס הדברים מעורבבין קצת שלא כסדר שהובאו לפנינו. ^(ב) בשבה"ל מסיים כמה דאיתא בפרדס, דחשוב כבד מין במינו ותמהתי על זאת. ועיין תרומות פ"י משנה י"א. ^(ג) אולי כונת הרב דכי משערינן משערין מה שבא לפנינו באילפס ולא כמו שהיה שם בשר בשעה שנפל שם החתיכה עם הכבד וכמו שפסק רש"י בחולין צ"ז: ד"ה במאי. ^(ד) עיין במדרכי פ' כל הבשר ובא"ז ת"א סי' תס"ד דמשמע דאף לשיטת רש"י דסביר' דלב שיע ולא בלע ולא פלט היינו בעוף שלם אבל בחתיכה צריך לשער אם יש סי' ועיי' ס"ס רכ"ג ורכ"ה בפרדס ובב"י במור יו"ד סי' ע"ב ועיין לקמן סי' ע"ז].

סי' עג חלב^(א) ובשר אין רבי יכול לעמוד אם שני מינים הם ויש

בטול לחלב בחתיכות בשר אם לאו ואע"ג דר' אבוהו בפרק כל שעה מורי לפלוגת' דר' עקיב' ור' יוסי הגלילי גבי יעשה לכל מלאכה דבהא פליגי מד סבר הלכה וגידה הותרו בכלל נבלה דחלב מין בשר ומר סבר לא הותרו שינוי' הוא ולא סמכינן דאימר ר' עקיב' ור' יוסי הגלילי בלא תאכל פליגי אי משמע איסור הנאה אי לא וקאזיל ר' לחומרא ואמר אין לו בטולא בבשר ובדם ובשר פשוט לו ששני מינים הם. ר' יהודה מפי הרב ר' שלמה נת"ע.

[⁸¹] ר' יהוד' בר נתן חתנו של רש"י מעיד בשמו אלו הדינין והנה באגוד ה' א"ה הובא בשם הרשב"ם דחלב ובשר ב' מינים הם וכאן ראינו שהרב עורך היה מסופק בזה ודחה הראיה שיש להביא מהא דפסחים כ"ג. ועי' בפרדס סי' רמ"ז ובשי"ך ומ"ז ר"ס צ"ח].

סי' ע"ד בשערים⁸² דרב האי. אין סומכין על דבריו של גוי לא לאסור ולא להתיר לאסור מאותה ששנינו בשמועה אחרונה דיבמות גי' שהביא פירות וכו' לא אמר כלום לא נתכוון זה אלא להשיבא מקחו. ולא להתיר מדרב⁸³ דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור.

[⁸⁴] אולי רשם ר' יהוד' גם הלכה זאת כששמעה מפי רש"י שהביא האי דשערים. והנה באשכול פרק א' וב' הובא הדין בשם פסקא, והוא נמצא גם בהלכות פסוקות מן הגאונים הנדפסות בקונסמנטינה שנת רע"ו על שם ר' נטרונאי ועי' בתשו' הרשב"א המיוחסת לרמב"ן סי' קע"ח. דיבמות קכ"ב. חולין צ"ח].

סי' עה מעשה⁸⁵ היה בבת⁸⁶ של רבו שבחשו קדירתו רותחת בכף חולבת והתיר ר' המאכל והכף והקדירה משום טעמים אחד שהיה בקדירה יותר מששים בכף ועוד אפי' לא היה בה ששים מותרים כולם הואיל ואין הכף בת יומא ונמצא טעם שנתנ' בקדירה טעם לפגם מותר ואף הכף מותרת מפני שניעול בשר שנבלע בה הוה למחר טעם לפגם אך לא לפקפק ולנהוג קל באיסור צוה לחלוט הכף ברותחין. מ"ב.

[⁸⁷] לא ידעתי לברר הדבר אם אותן אותיות בסוף הסי' "מ"ב" הנה מודיעות שההלכה מרבינו כלומר מרש"י והעיר אחד מתלמידיו כן משמו או שהאותיות הנה ראשי תיבות מרבינו ברוך והוא מבעלי התו', אולם הראשון נראה יותר אחרי שהמעשה המסופר בסימ' הבא היה בביתו של רש"י. שוב מצאתי בפרדס סי' רמ"ז: מורי ראה מעשה שבא זקננו ר' שמאל הלוי בכף בשר שבחשו בה קדירה של חלב, ונראה קצת שהפסק חסר שם והופסק שם הענין והובא דין אחר, ואולי זה המעשה הוא שהוזכר לפנינו בשינוי. והנה בהנוגע לדיני התו' בע"ז ע"ו. ד"ה מכאן והרא"ש שם אסרו הקדירה שבלעה גוף האיסור וכ"פ הרשב"א בשער התערובות והמור ביו"ד סי' צ"ד, ולפי הפסק שבנידון שלפנינו עכ"פ הכף אסור והוראה זו איתא בפרדס ר"ס רל"ה וכן החמיר גם הרב בתשו' שלפנינו. ⁸⁸ צ"ל בכיתו].

סי' עו ⁸⁹ ראיתי בבית ר' שהיה בביתו בשר שנמלח ויצא המינה קצת ציר והניחוה בקערה אחת לאחר שנמלחה לילה אחת למחר מצאת הקערה

הקערה שלמה ממי מלח שיצא ממנה ושאלו את פי ר' אם אסורה או מותרת ואמר מותרת שאין זה אלא לחלוותי הבשר.

[⁸]המעשה הובא בתו' חולין ק"ב: ד"ה ורגים ובפרדס סי' רכ"ו ובתשו' מהר"ם סי' רצ"ד בשם תשו' רש"י].

סי' עז הורה⁸ רבי בשר בחלב בששים כשאר כל איסורים שבתורה ולדברי האומר במשהו מביא ראייה מהא דתנן⁹ במס' ע"ז אילו אסורי' ואיסורן בכל שהוא בשר בחלב וכו' וכסבור הוא לומר כל שהוא במשהו ולא היא דקתני בגמ' מאי חשיב אי דבר שבמנין קא חשיב כו' ובשר בחלב משהו שנפל לתוך החלב או טפת חלב שנפל לתוך קרירה של בשר לא דבר שבמנין הוא אלא הכי קאמר ואסורין בכל שהוא בכל מקום שנתערבו שם ואפי' באלף ובשר בחלב היינו חתיכת בשר שנפלה בחלב דחתיכה דבר שבמניין הוא ולעולם בשר בחלב בששים. וקלחת¹⁰ או קערה שנשתמשו בה חלב ונתנה לתוך קרירה של בשר כי משערינן ברירה משערינן רואי' כמה¹¹ נכנס ממנה לתוך הקרירה של בשר משערינן ברירה משערינן ולא במאי דנפיק מינ' דהא לא ידענ' כמה נפק אלא בקלחת עצמה משערינן רואי' כמה נכנס ממנה לתוך הקרירה אם חצייה או רובא אם יש ששים בקרירה ששים בהכנסת קלחת לתוך הקרירה מותר¹² ועל בן יונה שנתבשל בו לבו אין צריך לנו לשער אלא בדם הלב ודבר מועט הוא דלב איירי דשיע לא בלע.

[⁸]נראה שהדינים מרש"י והנה הפסק דבב"ח במשהו עיקרו כר' אליעזר הגדול, וגם ר' יצחק הלוי פסק כן. ואחרי שמען לפניו רש"י הורה לו ונראה שגם אחרי כן הורה ר' יצחק הלוי להחמיר והעיד ר"מ בר"ש שהחמיר אך מפני כבוד רבו ר"א, ורש"י העמיד דבריו שהחמיר כשתנן הכף אשר נאסרה בקרירת חלב והוי הפליטה מין במינו וע' פרדס רל"ח ורמ"ב ובמדרכי חולין פ"ח ובס' הישר לר"ת סי' ת"א. ⁹דף ע"ד. ¹⁰זה הדין אית' בס' הישר סי' ת"ב וכעין הפסק בפרדס שם. ¹¹יש למחוק אלו התיבות כמה נכנס ממנה לתוך הקרירה של בשר משערינן ע"כ שהן כפולות ומעות סופר ואינן בס' הישר. ¹²דין זה מובא במדרכי פרק כל הבשר בשם תשו' רש"י וכן הובאה בא"ז ח"א סי' תס"ד וכן פסק הראב"ן ואפשר שממנו פסקי דינין אלו בשם ובשיטת רש"י].

סי' עח ר' מונע⁸ לבניו ולבני ביתו שלא לצלות לב של בהמה או כבד עם שאר בשר בשפור אחד מפני שדם הכבד מטפמף על הבשר ואע"פ שצלי הוא ואין בו איסור אבל רבינו הקדוש נוהג כל מעשיו לשם שמים. אין⁹ ר' מניח לאכול גבינה או חלב על שולחן שהוא סועד בו בשר ואפי' למי שמופלג ממנו בהוצאה ואפי' הוא עומד בראש השולחן אלא א"כ נוטל מפה על ברכיו ואוכל לצד אחד שלא על השולחן דאמרי' שני אכסנאים זה בא ממקום אחד וזה בא ממקום אחד אוכלים על השולחן זה בשר וזה גבינה ואיני' הוששין ותנו עלה לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין אסור.

[⁸¹]אולי הפסקים מרשי והנה על הא דררש מרימר בחולין קי"א. בין כהל' בין ככד' תותי בשרא שרי עלוי בשרא דיעבר אין לכתחילה לא כתב רש"י שם דלדירן אסור לכתחילה בכל פנים לפי ששפורין שלנו שוככות ע"ש והנה גם כאן אסר כשיטתו. ²הובא בפרדס סי' רמ"ז אך שם נדפס במעות, ועיין בא"ז ח"א סי' תס"ב הביא בשם תשובות שהיה מנהג של רבינו קלונימוס ורבינו יהודה להחמיר בזה משום הרחקה והובא גם בד"מ לטור יו"ד סי' פ"ח].

סי' עט פעם⁸² אחת הביאו לפני רבי דגים קטנים לאחר שנתבשלו שנמצא ביניהם דג טמא אחד והכשירן ר' וסיהרן מהאיסור והשליכו חוצה ואמר הואיל ונמצא האיסור לא נשאר בהאחרים אלא מעמו ובטל בששים כשאר טעמי איסורים. אבל אמר ר' אם לא נמצא האיסור ויודעים אנו שנפל שם אפי' ברבבי רבבות לא במיל דהואיל ובריה הוא אין לה בטול עולמית ושבוש² הוא בידי האומרים אם אין שם אלף לא במיל מעמו בששים והורה רבי למעשה וזכר צדיק לברכה.

[⁸³]לא ידעתי ממי הפסק, וכדמותו הובא בא"ז ח"א סי' תפ"א והורה שם כן למעשה וגם בשערי דור' פסק כן והובא בב"י לטור יו"ד סי' פ"ג ²חלק על האומרים דצריך אלף לבטל הטעם ומביאין ראיה מן הירושלמי דא' דהורה בעכבר' באלף והשיטה הובאה בר"ן פ' גיד הנשה אולם עיי' בתו' ע"ז ס"ט. ד"ה אירי].

סי' פ שוב⁸⁴ הובא לפני ר' תרנגול אחד שנשבר לו עצם וירך ולא סמוך לצומת הגידין והכשירו ר' הואיל ולא יצא העצם לחוץ בשבר ואפי'² יצא אם בשר חופה את רוב עוביו כשר אבל אם נשבר סמוך לחבורו של עצם השוק מקום שצמותים שם הגידים צריך בדיקה שלא יהא מנותק אחד מן הגידים ויברקו אם ימצאון כולם הגידין שהם ששה עשר גידין.

[⁸⁵]הובא בשבה"ל כ"י סי' כ'. ונראה שהפסק הוא אם מרשי או מאחד מרבותיו ועיין לעיל סי' ו', והנה גם בפרדס תוך סי' ר"כ הרברים מוכיחים כפסק זה ועיי' חולין ע"ז: ²זהו כשימת רש"י שם בפ"י רוב עוביו ורוב הקיפו, ונ"ל שצ"ל: ואפי' יצא אם רוב בשר חופה את רוב עוביו כשר שהרי כן פסק שם ר' פפא. ועיין ברא"ש שם].

סי' פא לב⁸⁶ אינו בולע אפי' מבושל משום דשיע. לב דבוק בחתיכה בא לפני רבי ושער דם שבו בששים בחתיכה ובטלו שאין חתיכת עצמה נעשת נבלה אלא כשנתן בה טעם. הלב² מחובר בחתיכה ונמלח עמה אפי' כל שהוא עושה את החתיכה כולה נבלה לפי שמין במינו הוא ואינו בטל.

[⁸⁷]זה הדין דלב אינו בולע ולב דבוק בחתיכה מבואר לעיל סי' ע"ב וסי' ע"ז והובאו הדינים במדרכי פ' כל הבשר ובפרדס סי' רכ"ג, רכ"ה ורכ"ה ובתשו' מהר"ם סי' תרמ"ז ונכפלו כאן הדברים. ואולי שתלמיד אחד כתבם בשם רבו רש"י. ²כבר הועד בסי' ע"ג בשם רש"י להחמיר בחלב ובשר שהם מין במינו ועי"ש].

סי' פב השוחט⁸⁸ בסכין אם יש פגימה בראשו למעלה או למטה

אע"פ שיש בו הכשר שחיטה שלא במקום פנים אסור לשחוט בו לכתחילה ואפי' אורכין^ב דתנן השוחט במגל יד כגון ששחט בגב המגל שחיטה כשרה ותני עלה השוחט דיעבד אין לכתחילה. לא דילמא אתי למעבד באידך גיסא שיש שם פנימות וכ"ש בסכין שהפגימה באותו צד שהוא שוחט בו איכא למיגזר דילמא מישתמיט בידיה ואתי למיעבד במקום הפגימה לפיכך אין שוחטים וכדברי ר' אפי' הוא מונע משמחת יו"ט שאין לו סכין בלא פגימה אפי' הכי לכתחילה לא וגם בסדר בריית' של חולין מצא רבי סמך דתני^ג השוחט בסכין פגומה ומשמע נמי דיעבד ולא לכתחילה. מפי הרב. וכן היה נוהג. רבי^ד בודק סכיניו אפי' לעוף שמא בעור נפגמה וכן הורה לו רבו הוקן הלכה למעשה שהביא לפניו ר' סכין אחת לאחר שחיטת העוף ובדקה ר' יעקב וחזר ובדקה ואמ' אין זו פגימה אלא חורפו של סכין שקורין אשפרא^ה ושאל לו רבי אם היתה פגימה מה תהא עליה ואמר לו נבלה דאפי' בעוף חיישינ' לבעור נפגמה וכן היה דרכו של ר' זיל לבדוק בין כל יונה ויונה לאכשורי בתרייתא שאם תמצא פגימה באחרונה לא תפסל אלא האחרון. ומעשה בא לידי אשר שבדק והשחיו יפה עד י' פעמים ולאחר שחיטת התרנגולת בדקה בצפורן ולא חגרה בה והיה לבו מנגמם עד שהצצה בשמש לנגד עיניו ונדמה לו שם פגימה והראת' לר' וחזר ובדק ואמר ודאי פגימה היא זו וטרפה לו. והתרנגולת כבר היתה מלוגה בכלי שני כמשפטה ולאחר מליגתה חזרו והחמו אותן מי מליגה על האור ושפכום שנית על התרנגולת בכלי שני כי כן דרך לעשות כדי לייפות העוף שקורין רפרי^ה ובאתי ודנתי לפניו פשיטא לי דאותו כלי שני שמלגו בה תחילה לא נאסר הואיל וכלי שני אינו מבשל לא נבלע כלום מטעם הנבלה אבל אותו כלי אחרון שחזרו והחמו בו כדי המליגה מהו ואמר לי ר' אם שטפו הבית השחיטה קודם שמלגוהו בתמין הרי אותן חמין בלא איסור וכי הוחמו שנית לא בלע אלא התר ואם לא שטפוהו הרי הדיוחו אותן מי מליגה הדם של בית שחיטה וכשהוחמו שוב על האור בלע הכלי את המים של איסור שבלולים הם בדם. ושאלתי לו והמליגה ראשונה עצמה אי אפשר לה בלא שטיפת צואר קודם ואמר לי הואיל ואין כלי שני מבשל אין צריך לו הרחה שאפילו החמין שבכלי שני מדיחין לדם אין בכך כלום מאחר שאין בהם כח לבשל אבל מפני מליגה זו שחזרין ומחמין אותן מים עצמן אם דם הצואר מודח בהן יש לחוש לבליעת אותו כלי שבלע מים ודם מעורבין. ועל המליגה עצמה שאלתיו היאך אנו שופכי' הקילוח של רותחים על העוף בכלי שני נהי דכלי שני אינו מבשל שהרי דופניו קרים הם מכל מקום הנצוק של רתיחה ששופכין בשטיפה על העוף הדיך מבשל רוב בשרו ורמו עמו והשיבני ר' מ"כ והא אין מרתחין אותן כ"כ אלא פושרין ואמרת לי הרי מי שלפניו עופות הרבה למלוג מרתחין ביותר כדי למולגן ביחד והדבר נראה שהרי העור כוויץ ונפשט מעל הבשר מכה קילוח הרתיחה שנופל עליו וא"כ נתן דבריך לשיעורין ואני מצאתי בסדר בשר על גבי גחלים שצריך ליתן תחלה^ה . . . בכלי שני ואח"כ גותנים לתוכו העוף למולגו. ור' א' לי נ"ע יפה סדר המסדר וישר כחו וגם אני כן היה בלבי. . .

[⁸⁸] בפסק זה כמה דינים ונראה שהן מרש"י ואמרם התלמיד משמו והנה דין זה דסכין פגומ' אית' בס' הישר סי' ת"ג ושם הנוסח' מומעת. אכן כבר הוזכר בשם רש"י במדרכי ספ"ק רחולין והובא תחילתו בפרדס סי' רי"ח ועיי' בטור יו"ד סי' ו'. ⁸⁹אולי צ"ל ואפי' ארכו גדול ועיין חולין ט"ו: ⁹⁰נראה שכוון לתוספת' פ"ק רחולין, והנוסח' שלפנינו שם משונה קצת מאותה שהביא כאן הרב ועיין חולין י"ז: מסוכסכת כשרה ובר"ן שם. ⁹¹דין זה שאסור לשחוט עופות אם לא ברק בין כל א' ואחת הזכירו ר' יוחסם עיי' בבב"י וד"מ בטור יו"ד סי' י"ח. ⁹²בל"צ apre הדין דפגימ' כ"ש פוסלת והמעשה שאירע הובא בא"ח, הזכירו הב"י שם בריש הסי'. ⁹³בל"צ parer תקון עופות ומליגתן ובימים ההם נראה שהיו קורין הורת אותו תיקון שנית reparer והנה במדרכי פ' כירה הובא דין זה דמים שמלגו בהם אסור להחזירן לירה להמליג בהם שנית מפני הדם שבהם והביא בשם ס' התרומות שמפני זה נהגו לרחוץ הצואר יפה ועיי' במדרכי סוף ע"ז ועיי' טור יו"ד סי' ס"ה ובבב"י ורי"מ. ⁹⁴צ"ל מים בכלי שני, מכאן נראה שרש"י היה כמסופק אם עירווי ככ"ר או ככלי שני והתמיר ועיין שבת מ"ב: ובתו' שם ד"ה אבל וע"ז ע"ד: ד"ה דרש].

סי' פג מעשה ⁹⁵ שנתבשל השוק שיש בו גיד' ושומן גיד הנשה עם שאר בשר ולא ננקר והתיב ר' אע"פ שאותן גיד' מגיד הנשה הן מתפרשין קיימ' לן אין בגיד' בנ"ט והשומן שבו אינו אוסר השוק ומותר לפי שהרוטב מבשל השוק דאע"ג דהלכה כר' יהוד' דמין במינו לא במיל מודה ר' יהוד' במין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמו שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו והשתא דקם ליה ר' בשיטתיה דר' יהודה דאיפשר לסוחמו אסור דרב ור' יוחנן ור' חנינא נמי כוותיה סברי אע"ג דאיפלגו עליהו שמואל וריש לקיש ושמואל במקום רב באסורי' ליתא וכן דריש לקיש לגבי דר' יוחנן ליתא ועבדינן כר' יהוד'.

[⁸⁸] כבר פסק רש"י בחולין צ"ט: דשמנו של גיד אוסר בנ"ט ובגידון שלפנינו הרוטב מבטלו ועיין שם ק': וק"ח.]

סי' פד ומיפת ⁹⁶ חלב שנפלה על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן מעם באותה חתיכה. ביק' . . . הרבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן מעם ואפי' אין בו כוית דהא חצי שיעור אסור מן התורה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה וכולן נאסרות ואפי' הן אלף דבאה נמי קיי"ל כר' יהודה דמין במינו לא במיל דהא קים ליה ר' בשיטתיה. ורב ושמואל נמי בשיטתיה קיימ' דרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה במינן וכו' והנאי כוותיהו בכס' ע"ז ואע"ג דאיפלגו עליהו ר' יוחנן וריש לקיש התם והנאי נמי כוותיהו שמעינן להו לאבוי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאתמר חלא לגו חמרא כו' בכס' ע"ז ובמס' פסחים פסק רבא דילכתא חמין בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו ומפרשינן מעמא במינו במשהו רב למעמ' דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ובשלא במינו גזר רב בחמין אטו מינו משום דלא בדילו אינשי ואתו לולולי ביה ש"מ בתרווייהו הלכתא כר' יהודה בין באפשר לסוחמו אסור וכולה נעשה נבלה [

נבלה בין במין במינו לא במיל אבל אם יש ברוטב לברו יותר מששים בכל החתיכה שקבלה את הטעם הרוטב מבטלה וכולן מותרות דבהא אפי' ר' יהודה מודה דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו. . . בפרק כל הבשר. הלב^ב יודע מרד המצוי באגור ביקבים על כן לצדק יכריעני אדוני ר' עזרא את קוצר מילי. וראשון דברים אני הנשאל שואל לו לשלום ועל התוכחות הכתובות לא כדי אני להוכיח אמנם אין מסרבין לגדולי והנני משיב להם לפי עמי. מעדיני עלי שמים וארץ שקבלתי מרבינו יצחק הלוי בשחיטת חולין בכל מקום ששנינו בה איסור בשר בחלב בנותן טעם היה רגיל לומר לי לא גמרינן מהא מסכת' ולא עברינ' כוותיה דהא סתמא מתניתין היא בע"ז דבשר בחלב במשהו דתנן אילו איסורין ואוסרין בכל שהוא כו' ומתורה הורה לי בשר בחלב במשהו ואני לא נתתי לבי או לחקור בדברים והלא רבינו לא היה שונה מסכ' ע"ז וכשבאתי לכאן ועסקתי במס' ע"ז והבנתי מתוכה שאי אפשר להורות מינה בשר בחלב במשהו מפני כמה טעמים חדא דלישנ' דמתני' לא דייק' הכי דקתני ואילו אסורי' ואוסרין' בכל שהוא אלמא באיסורין' עסקינ' הבאין לחזור ולאסור את אחרים כגון חתיכת בשר בחלב שנתערבה בחתיכות כשרות לאחר שנתבשל בחלב ונאסרה דומי' דהנהו דקתני בהדה פטר חמור ועגלה ערופה שהן אסורי' ואוסרין' ואין שם היתר ועוד מדתרצינן בגמ' תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה ושמעין מינה דבר שבמנין סביר' ליה דבטיל ומדלא תנא חתיכות נבלה שמעין מינה עד דאיכא תרתי דבר שבמנין ואיסורי הנאה ואי בטיפה שנפלה על החתיכה אכאי לא תבטיל האי טיפה מי הויא דבר שדרכו לימנות ע"כ לא מפרש אלא בחתיכה בחתיכות. וכשחזרתי לגרמיוזא דנתי לפני רבינו בכך ונזכרתי. . . דקדק אדוני בדברי ראובן אמתים הם ולא טעה אלא בדבר אחד שהראה^ה. . . הפרק והן המשניות עצמן דקדקו בלשונם שאינן סותרין זו את זו^ה. . . מהפך הדבר לומר בחלב שנאסר כבר ונתערב בחלב התר ובחלב לא משמע^ה האיך יכול לימנות חלב ולא משכחת לה אלא בחתיכה בחתיכות ומה שאדוני מקשה האיך סוף איסור חמור מתחילתו יבין לאשורו ואין לו תימה. קודם שיתן טעם זה עם זה אין כאן איסור דרך בישול אסרה תורה^ה. ואסור אפי' יש בו אלף אם יש בו חשיבות כגון דרכו למנות ואיסורי הנאה שאילו שני טעמי' אין מניחין אותי ליבטל ומה שאמר אחי עורות לבובין ויין נסך ושאר הנמנין שם תחילת איסורן במשהו. לא נתן לכו לדברים מולן קודם תערובתן אסורי' הן ובתערובתן הן אוסרין את שנתערבו בהן אף בשר בחלב נמי בנאסר קודם תערובתו כאילו עסקינן ובתערובת' חוזר ואוסרין לחתיכות שנתערב בהן. וראובן הכותב מכתב השאלה ידעתי מי הוא והכרתי כתב ידו וירא להזכיר שמו כי חושדני לאויב לו ואני לא כן אנכי עמדי. וגם ברכתו לא תעוכב אצלי חנם ברכת טוב תבואתו. ואני ראיתי בכתב שאלתו ואילו אסורין ואיסורין בכל שהוא לא כך היא שנויה אלא אילו אסורין ואוסרין בכל שהוא ואין אדם יכול לומר דאיסורן בכל שהן גרסינן

ואתערובת קאי והכי קאמר שנאסרו מחמת איסור משהו לא זו הדרך דתערובת מי מיקרו פטר חמור מי מיקרו יין נסך ושיער נזיר הלא אינו אלא התר מחמת ספק נאסרים והאיך אתה קורא אותן פטר חמור ושער נזיר ומקובל אני ואוסרי בכל שהן.

[^אהפסק שכתוב לפנינו נמצא אות באות בפ"י רש"י חולין ק"ט. ובקיצור הובא בפרדס בתוך סי' רמ"ז וע"י בע"ז סו. ודף ע"ג: ובפסחים ל. ^בבהלב צ"ל וכ"א ברש"י שם ובפרדס. ואולי שייך האי "בפרק כל הבשר" שכתוב קודם התיבות "הלב יודע" לפי זה בענין דטפת הלב. ^גקצת מן התשו' ופלפולה הובא במדרכי פ' כל הבשר ובפרדס סי' רמ"ב, ומדברי התשו' נראה שר' עזרא וראובן שלחו השאלה וראובן בכתב ידו כתבה ושם בפרדס מובא שהעיד רש"י שרבו ר' יצחק הלוי חזר בו ועיין לעיל סי' י"א וע"ז ובע"ז דף ע"ד: בתו' ד"ה אלו. ^דאיזה תיבות מטושטשות בכ"י ואולי צ"ל: ונזמתי לו כל הדברים שדקדק אדוני בדברי ראובן וכו'. ^הבכ"י מטושטש ואולי צ"ל: המשניות דטופת הלב ודע"ז בהשוכר בסוף הפרק וכו'. וע"י חולין ק"ח. וע"ז ע"ד: ^ובכ"י מטושטש ואולי צ"ל ומכוונת יפה אלא הוא מהפך הדבר. ^זמטושטש ואולי צ"ל: לא משמע דמירי כי האיך יכול וכו'. ^חחסר קצת ואולי צ"ל: אלא אם כבר נאסר' החתיכה ונתערבה עומד באיסורו ואסור אפי' יש בו אלק וכו'.]

סי' פה אני^א התתום למטה אשיב לשואלי דבר לפי שרעתי נוטה שהראוני מן השמים . . . וששאלתם ראובן נשא אשה והוליד ממנה שלשה בנים ובא והתחיל לצוות את בניו ואשתו וכתו צואת בריא וקיימה בעדים לימים חלה וצוה להביא לפניו אותה צואה ולקראו אותה ואמר^ב ששמע שקראה שמעני ראובן לבתך נתת מעט אם לא תרבה במקצת מותר שלא לא יכנס אותה איש הגון כמותך ונטל ראובן מחלק של בניו מקצת ונתן לבתו לקח הצואה ונתנה לאשתו שתהא מושלת משלו ומשל בניה כל ימיה ואחר פטירתו תשלימנה לבניה ונפטר מאותו חולי והיתה מושלת כמו שצוה בעלה והצואה שעשה ראובן נאבדה בחיי אשתו והעדים נפטרו והיא הלכה לבית עולמה ונשארו הבנים ואין להם עדים . . . כך הראוני מן השמים שמכיון שאבדה שטר הצואה ונפטרו העדים ואחים אלו טוענים זה על זה אבי הניח לי כך וכך לך כך וכך וזה טוען לא הניח אלא כך וכך ואמור רבנן כל המוציא מחברו עליו הראיה וכיון שאין להם ראיה היה להם לעמוד על דין תורה לחלוק בשוה ואין להם זה על זה אלא לגזור בקללות ואררים על כל מי שנטל מחלק שצוה לי אבי בדעתו ואע"ג דתנן ואלו דברים שאין נשבעים עליהם הקרקעות וכו' הני"מ בדורות הראשונים שמשביעים בשבועה של ספר תורה אבל מפני שאמרו החכמים^ג על עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו ומכל העולם כולו וראו ב"ד שהיו נשבעים בשקר וגורמין פורענות לעצמן וכל העולם כלו נמנעו מלהשביע בתורה והתקינו שכנדין וגזרין בפניו ואוסרים אם מכזב אתה בדבר זה אחר אותו האיש כן וכן קללות שאם אתה מכזב תעלה בו קללה לבדו ואל ילקה העולם ומצאו להם סיוע

ממקום זה מנן לאלה שהוא שבועה שנאמר ויבא אותו האיש^(א) באלה ומנא לן דאיקרי שבועה דכאשר^(ב) גם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ונהגו בשתי ישיבות גזירת' על מקרקעי כמטלטלי הלכך אם עמדו על דין תורה וחולקין בשוה היו יכולין להטיל שבועה זה על זה כל מי שידע מה חלקי שהניח לי אבא וכופר כן וכן ועכשיו שלא עמדו על דין תורה לחלוק בשוה וקבל עליו נתן זה שכל מה שזורה שמואל^(ג) ואחיו בשבועה שחילק אביהם לכשיעשה הודאתו והודה שמואל בשבועה מה שהורה מקבל עליו נתן זה בעל כרחו ואע"פ שלא קנו מידו שאין אחר קנן כלום ועוד שגזרו עליו הקהל מדעתו שלא יעבור על מה שזורה שמואל אחיו לא יכנס לאותן הנכסים אלא ברשות אחיו הלכך מקבל עליו^(ד) ואם יעבור יכול לחזור בו דשלה ליה ר' אבא לר' יוסף בר חמא האימר לחברו עבדי נגבת והלה אומר לא נגבתי מה טיבו אצלך אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה רצונך השבע וטול נשבע ונטול ואינו יכול לחזור בו וכך הלכה. דרש מר זוטריה משמיה דר' שימי בר אשי הלכת' בכל הני שמעתא כדשלה ליה^(ה) ר' אבא בר חמא לר' יוסף בר חמא. ועל סתירת הצואה שבתחילה מען שמואל סתר אבי הצואה ולבסוף אמר לא סתר ולבסוף אמר נתן אחר השבועה^(ו) ושמואל אמר לא סתר אין בכך כלום לפי שמסברא אמרו וכך היו סבורים מכיון שכתב תחלה ואח"כ נטל מחלק אחיו ונתן לבת שהורה במקצת היה וכל חזרה במקצת הויה חזרה בכולה וחברו משיבו לא היה חזרה שכבר קיימה בשעת שהשלימה לאשתו וכן הדין דלא הויה חזרה כשהשלימה לאשתו על מנת שתשלוש אשתו בנכסי' כל ימיה דלאחר ימיה יטול כל אחד ואחד מה שכתוב בשטר הצואה דהא ממה^(ז) שנתן לבת ונעשה כחילק עתה לכתחילה ואפי' היה השטר שטר מתנה וכ"ש שלא היה שטר מתנה אלא דייתקי שאע"פ שכתבה מתחילה ועכבה בידו עד זמן מיתה אם לא זוכה בה והשלימה לאשתו לא היתה שוה כלום דתנן מי שבת ונמצא דייתקי קשורה על יריכו הרי זה אינ' כלום זוכה בה לאחד בין מן היררשים בין שאינ' מן היררשים דבריו קיימין הלכך ליכא למימר הכא חזרה דמעשה האשה עקר והראשון אינו כלום. ושמען נתן זה בתחילה אמרת לא נלך אחר הצואה וגילית דעתך שחלקי גדול משלך ושמואל משיבו לא מפני שחלקך גדול אלא לרדוף אחר השלום רציתי לחלוק בשוה דעביד אינש דובין דיניה מענת שמואל נכונה היא^(ח) שמוען נתן אמחול אמרתי ולא מחלתי אינה מענה שכבר כתבנו אע"פ שלא קנו מידו אינו יכול לחזור בו וכ"ש שלשון ברורה היא מכתחילתי^(ט) ושכא^(י) מחילה במעות הוא שאילו הייתי יודע שתפחות לי משלישית לא הייתי מוחל אין מענתו מענה מ"ש חדא דאין כאן מחילה אלא קיום דין ועוד שאם אתה אומר כן כל מי שישבע לחברו יכול לומר אלו הייתי יודע שישבע לי כך לא הייתי מקבל ממך שבועה ודר'^(י) שמעון בן מנסי' מילת' אחרית' היא. ושמען שהשביעו הדין ביחודים אין מענתו כלום חדא שהוא והקהל היו ולא יחיד ועוד שאפי' ב"ד אינו צריך דתנן^(יא) שבועת הפקדן נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרים ובפסולים בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. ושמוען קודם השבועה הודית

לי בחלק^(ט) השבועה שלישית ועכשיו פחות מחמישית אם הורה בב"ד כך וצוה אבי שיטול שלישית או אם אמר כרם פלו' ופלו' שדה פלו' ופלו' מצר פלו' ופלו' ועלה ההשבון עד שלישי ושהורה בשבועה אין עולה עד שלישית אחר הודאה ראשונה אזלינן אבל אם כשהיו מתעצמין בדין אמר לו טול שלישי וכל אחר ממנו שלישית אין זו הודאה. ושואמר לו אתה היית בן חמש שנים כשנפטר אבא ולא היית יודע בין טוב לרע לענין עדות אמרינן אין מביאין ראיה מן הקטן אבל האי בעל דין איהו אפסיד אנפשיה דהמניה עליה. ועוד יש לומר מאחר שגדול קרא שטר הצואה ויודע היה מה היה כתב בה. ושמוען היה לך לפרש לי ולאחי שמשון אע"פ שהדעת נוטה אע"פ שלא פירשו שעל אחיו שמשון אמר השאר לי ולאחי שאם אי אתה אומר כן אין לשמשון כאן כלום ואי אפשר לומר כן שפטרנו אביו מכל נכסיו אלא בודאי על שמשון אמר ועוד סיוע לדבר זה הא דתניא^(י) היה מדבר עמה על עסק גטה וקרושי' ונתן לה גטה וקרושיה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש ואמר ר' הונא אמר' שמואל הלכה כר' יוסי ואפי' הכי כיון דאמר מד גול ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמתן והוא מעשה דקניא דרבא שמעינן שביקש לישבע כמדומה יש לחוש לדבריו נתן זה שמא זה שאמר בשעת שבועה כך וכך נתן לך והשאר לי^(י) ולא פירש לי ולאחי שמשון שמא נתכוון לרמות וישבע עוד בפירוש שהשאר לי ולאחי שמשון הניח אביו כדי לתפוס דעתו של נתן זה^(י) שאת ממילין עליו שבועה נמצא ששבועה שנשבע תחילה לא היתה שבועה מעתה אני רוצה שישבע נעמוד על דין תורה ונחלק בשהו אין בדבריו כלום לפי שכבר נשבע וכבר כתבנו שהדעת נוטה על אחיו שמשון אמר השאר לי ולאחי והבא' סיוע מברייתא לדברינו ומלתא יתירא היא דאמרינן הבא לישבע להפיס דעת בעל דינו משום חששא שמא הלכך יפרש זה השאר בשבועתו ויעמוד כמו שקבל עליו נתן זה ושמואל ואין נתן יכול לחזור בו, וכן הדין.

[קצת מענין התשו' הובאה גם בס' פ"ח. ומאחר שהשאלה בענין מערופי' של צורב' מרבנן שהובאה בס' פ"ח הובאה בשו"ת מהרי"מ על שם ר"ג אם כן ברור שהתשו' שלפנינו ממנו היא וגם לשון התשו' היא לשון הרב. ^(א) צ"ל אותו ששמע. ^(ב) צ"ל כל עבירות וכו' ועי' שבועות לו. לפי מב: ^(ג) האיש צריך לימחק. ^(ד) צ"ל וגם ונראה שדברי רש"י שבועות מ"ח: דאין נשבעין בזה"ז הם ע"פ הוראת ר"ג. ^(ה) צ"ל שמואל אחיו בשבועה שחילק אביהם שיעשה כהוראתו. ^(ו) צ"ל ואין יכול לחזור בו, ואולי היה כתוב לפני המעתיק ואי' והוא כתב "ואם יעבור" ועיין ב"ב קכז: ^(ז) לפנינו בב"ב קכ"ח: כדשלה ליה ר' אבא לר' יוסף בר חמא. ^(ח) צ"ל אמר נתן אחר השבועה סתר ושמואל אי' לא סתר. ^(ט) אולי צ"ל חזר ממה שנתן לבת, וא"כ נראה שלא כתב שוב בשטר הצואה מה שהוסיף לבת ועי' ב"ב קמ"ח: וקל"ה: ^(י) צ"ל ושמוען. ^(יא) נראה שזה מלשון התנאי שהתנו נתן ושמואל קודם השבועה. ^(יב) צ"ל ומה שמוען ושמי' מחילה במעות וכו'. ^(יג) כיון אהא דב"ב קלב. הרי ששמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחרים ובא בנו ממדינת הים, ורק במתנת שכיב

שכיב מרע אמרינן אומנא כי האי וכ"כ הרמב"ן ועי' שו"ת ר"י מטרנא ח"א סי' א'.^(ט) שבועות לו: ^(ט) השבועה צריך למחק. ^(י) צ"ל יודע היה ועי' ססי' פ"ה. ^(י"א) עי' קירושיין ו. הגיגה י"א: ונדרים כ"ה. ^(י"ב) צ"ל לי ולאחי, כלומר ואולי כוון לרמות ולומר שהשאר לי ולאחי נתן ויש לנתן עוד חלק בבאי שנשאר לשמעון. ^(י"ג) צ"ל שאם תאמר (א"ת) אם תפסוק שצריך לחזור ולישבע איני רוצה בשבועה. ועל הדין לחזור ולישבע עי' הגהות מרדכי כתובות פ"א. **סי' פו** ושאלתם^(א) ראובן שהיה חייב לגוי לישראל והלך לשמעון ואמר לו הלויני לישראל ואתן לזה הגוי והלוהו לישראל ונשתתירו בכיס עור כו' לישראל ופרע ראובן לגוי וכשחזר לביתו מצא גויים ששללו ביתו וגם בית שמעון ובתי כל היהודים שבעיר נשללו ונטלו כל וגם אותם עשרים לישראי שנשתתירו ביד שמעון נשללו הכל. באמת שחייב ראובן לפרוע לשמעון אותה לישראל וכשאר לויין דעלמי ולא מבעיי' השתא שפרע ראובן לישראל זו לבעל חובו לא הפסיד כלום שאם לא פרע לו אותה לישראל היה פורע לו לאחר זמן בעל כרחו והלכך הלמרא שהיה פורע לגוי בעל חובו ראשון יפרע לשמעון בעל חובו שני אלא אפילו הפסיד ראובן אות' לישראל ונטלוה השוללים אפי' דכי מכיון שמשכה קנאה ונתחייב לשלם לשמעון שלא מצינו לזה שפטור מלשלם ואם תאמר אלו היתה אותה לישראל בבית^(ב) ראובן היה מפסידה כשם שהפסיד מה שנשתתיר בידו מן שמיא הוא דרחיכו עליה ושירו ליה הא לישראל כדכתיב כי נשארנו מעט מהרבה.

[^(א) סי' פ"ה מ"ג וסי' שכתוב בכ"י אחר זה הסי' פ"ו הוא ג"כ מ"ג. והיא השאלה ראשת ראובן שהפקידה אצל אשת שמעון פקדון ופשעו בו ונגנב שפסק הרב שאם יש לה נכסים שאין לבעל רשות בהן חייבת לשלם ואם לא יכתבו לה פסק ב"ד שאם תתאלמן וכו' תשלם והיא מובאת במהר"ם סי' תת"ן ודפוס לבוב סי' תצ"ח על שם ר"ג, א"כ אין לספק שגם התשו' שלפנינו היא מ"ג. ועוד שסיים בפסוק כדרכו ולשון מן שמים הוא דרחימו עליה הוא לשון ר"ג. ^(ב) צ"ל שמעון.]

סי' פז ושאלתם^(א) ראובן שהיה לו מערופיא של כומרין ובקש מן הקהל לגזור שלא יכנסו ישראל למערופיא שלו והשיבוהו הקהל לא תגזור עלינו אבל אם רצונך קנה אותה ממנו וכן עשה וגזרו גזירה ועכשו אומר אחיו שמעון מערופיא זו של אבינו היה ואני רוצה לנהוג בה כמותך כך דעתי נוטה ממה שכתוב בשאילה בקש לגזור שלא יכנסו אחד מהם למערופיא ואמרו לו הקהל לא תגזור עלינו מכלל שאין נוהגין באותו מקום לפרוש איש ממערופיא של חברו וכיון שלא נהגו במה יכול שמעון לכנס באותה מערופא שקנה ראובן. מן הקהל וגזרו שלא יכנסו בה אדם אם בכח וראיה שהיה מערופא של אביו השתא שראובן בא מכח עצמו ויודעים הכל שמערופא שלו לא רצה הקהל מלהנהיג^(ב) במערופא עד שקנה מהם שמעון הבא מכח אביו בדברים ולא בראיה מה כחו ומה חוקתו ואפי' יש עדים שהוא מערופא של אביו מה ארימא כחו מכח ראובן ולראובן עצמו לא רצו הקהל לפרוש עצמן מאותה מערופא עד שקנה מהם לפי שאין באותה מקום דין מערופא הלכך שמעון

שמעון זה צריך לפרוש ממערופא זו ואם עובר על גזרת הקהלות בר דינא הוא.

[⁸]הנה כפסק הרב דבמקום שאין נהגין אין כופין על דין מערופי' הובא בסי' פ"ח בשאלה השנייה ובשאלה השלישית שם כתב על משפט המערופי' כבר כתבנו וכו', ובהיות שסי' פ"ח מ"ג וגם התשו' בכ"י שלפני הסי' שלפנינו הוא מ"ג. כאמור בהערה לסי' פ"ו וגם לשון התשו' שלפנינו הוא לשון רבינו גרשום, כך דעתי נוטה" "בר דינא הוא" נראה ברור שהתשו' ממנו היא. ⁹צ"ל מלהנהיג איסור].

סי' פ"ח ושאלתם⁸ קבל⁹ על שמעון שיורד וגזלו מרשות אביו ושמעון טוען אביך נתן לי חצי הנכסים לאחר מותו ואמרו לו ב"ד יש לך שטר ואמר יש לי ולא רצה למסור השטר ביד בית דין ובקש ראובן לרשות עליו ברשות ב"ד שיביא השטר ביד ב"ד ועמד והכה ובשאלו לו ב"ד להביא השטר בידם גזמן² לאיש אחד מן הדיינים השטר חתום בקרובים ואמר לי הרין לקבל עדות שבעל פה וכן עשה קבלו והביאו כו' כמה שכת' בשאלה. כך נראה לי שאם שטר זה מתנה הוא באות' שמעון⁷ כתב על הנייר או על התרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הר"י זה מכורה ונתונה בענין זה כתוב השטר ובגויה בעי מיקנא מין שעדי השטר קרובים הם¹¹ אינו כלום ואע"פ שיש עדים שיוערים בעדות זו אין עדותן עדות מ"ט האי נתן . . . מפליגו בדברים היה ולהכי לא אקני אלא בשטר דחתים אקרובים דלא לקני בגויה כלום ואע"ג דאיכא סהרי אחריני' בעל פה היכי מצי כתבי ליה בשטרא והרי אין שמעון זה קונה כלום אלא כשמוסר לו אביו של ראובן השטר והאות הלכך אם בשטר הקנה לו אבי ראובן כיון שמשעת מסירת השטר לא היה השטר כשר לא קנה שמעון כלום ואם לא הקנה לו בשטר אלא בחליפין דמשעה שקנו העדים מיד אבי ראובן קנה שמעון מה שהקני לו ושטרא לזכרון דברים בעלמא ואע"פ שעדים החתומים בשטר קרובים ויש עדים בעל פה כשרים יכול הוא להחתימם מ"ט דסתם קנין לכתובה הוא עומד והאי שמעון לאו השתא בשעת חתימת הני עדים כשרים קני אלא משעת תפיסת קנין קנה ואילו אתו הני סהרי ומסהרי בב"ד אע"ג דלא חתימי בשטרא מוקמינן להני נכסי בידה ואי חתים שטרא דחתמי ביה עדים קרובים שפיר עבד דאמר חזקיה¹⁰ ואם מלאוהו בקרובים כשר ואי אמרת אם אית' דהני סהרי לאוי' סהרי נינהו בעידנא דאחתים הנהו קרובים איבעי ליה לאחתומי הני כשרים דילמא באפי' כולוהו איקנו ליה ובעידנא דאחתים הני קרובים אימר החוקים הוו ונתקרבו ואי נמי קרובים הוו מעיקרא משום כבוד התמינהו כרישא והדר בעי לאחתומי הני החוקים ובעידנא דאמר להו ב"ד מסור שטרך ליד ב"ד דיכמא משום הכי לא מסריה עד דאחתמינהו לכולוהו סהרי והדר אמסרינהו לב"ד ומשם הכי מחייה לראובן דקם לשמותיה דסבר אי מסרנא שטרי' לב"ד דלא אחתמינהו אפסדינהו זכויותי ואע"ג דלא שפיר עבדי דמחיהו ובר דינא הוא אי מתרמייא עליה שבועה משתבע דלא תננין ליה גבי אילו נשבעין ונוטלין דתנן¹² אלו נשבעי ונוטלי' השכיר והגזול והנחבל וכשכננדו חשוד על השבועה כיצד אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואפי'

שבועת שוא היה אחר מהם משחק בקוביא ומלוה ברבות ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונוטל ולא קתנא אחד מכה את חברו שכנגדו נשבע ונוטל ולא דמי להווא דחמף נסכא מחבריה ולא להווא רעיא דהנהו גולני כמון נינהו. ולא דמי להאי דאמר ר' נחמן חוץ מגולן שאע"פ שהביא ראיה אין ראיתו ראיה דהתם הא אמרינן היכי דמי גולן איך יוחנן כגון שהוחזק בגולנות על אותו שדה. ושכתוב בשאלה הואיל ויש לו שטר מתנה דלא חתימי עליה⁽¹⁾ הוי ליה כשני שמרות לא הוו כשני שמרות דהווא שטר דלא חתימי עליה אלא קרובים כמאן דליתיה דמי ותו הא דאמור רבנן אין כותבין שני שמרות על שדה אחת שיש בו אחריות ומשום פסידא דלקוחות דלמא טריף וחרר טריף אבל שטר לא מפסיל בהני⁽²⁾ יש כתוב דמי האי לראיה אחריתי לא דמי דהתם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה והאי הרי אמר יש לי ראיה והאי דלא מסריה לדיינא דסבר עד דחתימני כולחו סהרי והררא לבי דינא. וששאלתם⁽³⁾ ראובן היה לו מערופיא של כומרים הרבה שנים וראובן זה צורבא מרבנן הוא ומלמד תורה לרבים בחנם והכירו תלמידיו בריוח שמרויה במערופיא שלו ונכנסו להפסירו וקבל עליהם בקהל והפרישום הקהל בחרם ובגזירה מאותה מערופא ונסתפק להם אם רצו להפריש שאר ישראל שאיני תלמידיו אי לא מתוך שאלתכם יש ללמוד שאין⁽⁴⁾ נוהגים במקומכם דין מערופא וכיון שלא נהגתם בכך אין אדם אחר יכול לכפות הקהל שינהגו לו מנהג לעצמו ואע"פ דאמר⁽⁵⁾ רב הונא האי בר מבואה דאוקא ריחיא ואתא בר מבואה וקא מוקי גבי דינא הוא דמעכב ליה דאמר ליה קא פסקת לחיותאי לית הלכתא כר' הונא דאותביניה עושה אדם חנות בצד חנותו של חברו וכו' ואע"פ דאוקמו כתנאי והוא דאמר כרשב"ג דאמר אף לשכנו כופהו הלכ' כתנא קמא דאמר לשכנו אינו כופהו והני מילי במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה והני מילי בשאר אינשי אבל צורבא מרבנן דעסיק באורייתא ובמילי דשמיא מתבעי למיעבד ליה תקנתא כי היכי דלא נטרוד מגורסיה דאמר⁽⁶⁾ ר' נחמן בר יצחק ומודה ר' הונא בריה דר' יהושע ברוכלין המחזירין בעיירות דלא מעכב ואפי' בני מתא אחריתא משום דעורא תיקן להם לישראל שיהו רוכלין מחזירין בעיירות והני מילי לאהדורי אבל לאקובעי לא. ואי צורבא מרבנן הוא אפי' לאקובעי נמי ואמרינן נמי כאן ר' דימי מנהרדעי איתוי נרוגרת בספינה במחוזא א"ל ריש גלותא רבא צורבא⁽⁷⁾ הוא או צורבא מרבנן הוא נקוט ליה. שוקא ואמרינן תו ר' יוחנן רמי ועשית לך ארון עץ וכתוב ועשו ארון עצי שיטים כמאן שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו⁽⁸⁾ ואיך יוחנן איזהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו זה שמניח חפצו ועוסק בחפצי שמים מכל טעמים אלו יש ללמוד שצריכין הקהל לעשות תקנה לתלמיד חכם זה שמלאכתו מלאכת שמים מלמד תורה לרבים בחנם כדי שלא יטרד מתלמודו ויגזרו על כל ישראל שיפרישו ממערופא שלו ויקבלו שטר על כך ויאריכו חיים כדכתיב עץ חיים למחויקים בה ותוכיח מאושר. וששאלתם עוד היכי דאתא לקמי' האי דאחזיק במערופא ואמר פקידו דלא ליתיה אינש וללשרן עלי למערופא . . . פלוני דאוויפית ליה מן ממונאי

כמה זימני בלא רביא ודפלחית להון בלא עירן ואמר האי ללא אחווק לא תגזרון עלי דאיהו עד האדנא מערופא דידך לית אינא משגח וממה דיהבת ואזויפת לך וחייבי לך לא חיישינן מכאן ואילך והוא מכירי מערופא דירי כו' על משפט המערופא כבר כתבנו שהדבר תלוי במנהג ובמקום שלא נהגו אינו יכול לכופו אבל על ממונו המסור ביד גוי ומבקש שיגורו שלא ילשין עליו דין הוא שיגורו ואם ילשין עליו בר ישראל ויגרום לו הזק חייב לשלם וקיימא קן הלכתא דרייני' דינא דגרמי דההוא גברא דאחוי אמנוכסא^(ט) דחבריה יתיב ר' אבוהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתיב ר' אלעא גבייהו סבר לחיובא מיהא דן את הדין כו' עד אמרו ליה קום זיל לגביה דר' שמעון בן אליקים וקמיה דר' אלעזר בן פדת דרייני דינא דגרמי אול גבייהו וחייבהו מיהא דתנן אם מחמת הגזל חייב להעמיד לו שדה ואוקימנא בדאחוי אחויי ואי אמר האי בעל המערופא אע"פ שלא ילשין עלי אם יכנס לאותה המערופא כיון שלא יצטרכו לעבודתי שהוא יעבוד להם ויהנה אותם משלו ימצאו עלילה ויטלו ממוני שבידם יש לחוש לרבריו שלא יאבד ממונו דילפינן מהשבת אבדה וקאמר רחמנא כן תעשה לכל אבדת אחיך לא תוכל להתעלם והשבות לו חלכך מתבעי למעבד תקנתא שישוב ממונא לירו ויגורו שלא יכנסו ישראל לאותה מערופא עד זמן שיראו הקהל שהציל ממונו מיד הגוים ואחר שיציל ינהגו באותה מערופא כדרך שנוהגת בשאר מערופות. ונשכתבתם^(י) על אותו קרוב שקבלו עליהם מאחר שנשבע שמואל והעיד ששמע מפי האיש שהיה קורא הצואה כו' עדות זו אינה כלום הוה ליה עד מפי עד וכל עד מפי עד אינו כשר אלא לעדות בכור ועוד יש לחוש שגא לא קרא אותו הקורא כמו שכתב בשטר הצואה כי האי דאמרינן ור'^(י) נחמן קרי קמיה ספרי דייני ותתים ודוקא ר' נחמן וספרי דייני דאית ליה אימתא אבל ר' נחמן וספרי אחרנא ספרי דייני ואינש אחרנא לא.

[^(ט)השאלה השניה שבתשו' זאת הובאה בשו"ת מהר"ם על שם ר"ג]

כאשר רשמנו לעיל אי"כ כל התשו' ממנו. ^(א)צ"ל ראובן קבל. ^(ב)צ"ל גזמו והראה לאיש וכו' כלומר שאיימו עליו והראה רא' מן הדיינים השטר חתום בקרובים ואמר אני יכול עוד לקבל עדות מפי כשרים וכן עשה. ^(ג)אולי צ"ל באתו ענין ועי' קרושין כ"ו. ^(ד)ב"ב קס"ב: ^(ה)לאו' צריך לימחק. ^(ו)מביא תחלת המשנה בשבועות מ"ד: ופירושה בדין חשור על השבועה ועיין שם ל"ב: ובב"ב ה'. ובב"ב מ"ז: ^(ז)צ"ל אלא קרובים ועי' ב"ב קס"ט. ^(ח)בשאלה היה כתוב שיש לדון אם השטר שהוא מוציא עתה מהני כיון שהוא כמו ראיה חדשה ואומר הרב דלא דמי דתם בסנהדרין ל"א. באמרו לו הבא עדים וא' אין לי עדים ואין לי ראיה ואח"כ הביא ראיה, שאני דאמר אין לי ראיה אכן בנידון שלפנינו הלא אמר יש לי ראיה. ^(ט)זה הענין כתוב במהר"ם דפוס פרא סי' תתמ"ו על שם ר' גרשום. ^(י)הג"י מתוקנת ובמהר"ם נפלו מעיות. ^(יא)ב"ב כ"א: ^(יב)מכאן עד ר' דימי מנהרדעי חסר במהר"ם ועי' ב"ב מ"ב. ^(יג)לפנינו שם אית' פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא וכו'. ^(יד)מכאן עד סוף זאת התשו' חסר במהר"ם ועי' יומא ע"ב: ושבת ק"ג: ^(טו)לפנינו בבב"ק ק"ז: אמטכסא

דר' אבא. "הזרו ושאלו על ענין השאלה בסי' פ"ה שאחר שנשבע שמואל העיד איש ששמע מפי האיש שקרא הצואה שלא כן צוה אביהם ופסק הרב דעד מפי עד אינו נאמן ועי' בכורות לו. (ה)גיטין י"ד:

סי' פט ראובן בא לפטר מן העולם ומינה אפטרופוס וצוה לו מתמת מיתה בפני עדים ואמר לו אני מניח שתי בנות וכן ואיני רוצה שבנותי תשבנה עגונות בלא בעלים תן מנכסי כמה שתוכל כדי שיקפצו עליהם בעלים והשאר תן לבני ואחר פטירת ראובן רצה אפטרופוס זה להשיא אחת מהבנות לאחיו וליתן לו כמו שבקש אביה ליתן לו בחייו ולא רצה להשיא לאדם קל ממנו והיו מרננים עליו שמויק בנכסי היתום ולהנאת אחיו הוא מתכוין ובא אפטרופוס זה לב"ד ואמר ראו כך צוה ראובן וכך היה רוצה להשיא בתו הגדולה לפל' בחייו וליתן לו כך וכך ועכשיו מפני אהבת ראובן השיאתי עצה לאחי שחשוב מאותו פלוני במנת כן שאתן לו כמה שבקש אבי העלמה ליתן לאותו שהוא קל ממנו ומפני שלא יחשדוני העולם איני רוצה לעשות דבר זה מעצמי אלא תנו דעתכם בדבר זה ומה שתמצו עשו ונשאו ונתנו בדבר ב"ד והסכימו לדעת אחת ליתן לאחת מהבנות כמה שרצה אביה ליתן להשיאה לאותו פלוני. כך דעתי נוטה אני החתום למטה שכל מה שעשה אותו אפטרופוס עשה ומה שנתן נתן מאחר^(*) שראובן צוה בלשון מתנה צוואתו קיימת וקיי"ל הלכתא⁽²⁾ מצוה לקיים דברי המת וכ"ש⁽³⁾ גילה דעתו כבר בחייו ראובן וכ"ש שאפטרופוס זה היה פקח שעשה מה שעשה בב"ד כדי להוציא עצמו מן החשד ולצאת ידי הבריות ולהנצל מגלגול שבועה עלי טובת הנאה של אחיו וכן הדין. גרשום בר יהודה.

[כאן פסק ר"ג דכיון שצוה האב בפירוש ובלשון מתנה שיתן להבת מה שיוכל וכ"ש שגם האב רצה בחייו להרבות מוהר ומתן לכן מצוה לקיים דברו, אכן כשמינה אפטרופוס סתם ואמר שידו כידיו ופיו כפיהו וכל מה שירצה האפטרופוס לעשות יעשה בזה פסק הר"ג שאין מעשה האפטרופוס קיים והתשו' הובאה במדרכי פ' יש נוחלין והיא גם בכ"י שאנו עוסקין בו ובכ"י היא ארוכה יותר וסופה, ומכל הני טעמי ומעמי אחרני' איכא למילף דמאי דיהיב שמעון לבנות טפי מעשור נכסי הדר לבן אע"ג דיהיב אפומה דדייני טעות הוא וכל היכ' דאיכ' טעות' לא אמרינן מה כתב ב"ד יפה והדרי בהו במאי דעבוד ודינא הכין. (2) גיטין י"ד: (3) צ"ל כאן גילה וכו'.]

סי' צ וששאלתם^(*) עוד ראובן משכון כרמו לגוי וקצץ לו ג' אפות יין בריבית לכל שנה לימים ואמר לו שמעון אתה נתת לגוי ג' מודייאות אני אלוה לך הפשימים והחזירם לגוי ותן לי ב' מודייאות ומחצה אמר לו והלא רבית קצוצה היא זו וענה שמעון ואמר בענין זה לא יהא אסור רבית כתוב לי שטר משכנתא שאוכל כל הפירות בנכיתא ובעת הבציר אטול ב' אפות וחצי והשאר טול לעצמך וכן עשה הלוה פשימים וכתב השטר בנכיתא והתנאי היה בעל פה ליטול ב' מודייאות⁽²⁾ ולהניח לו השאר מדקא שאילתן על אותן ב' מודייאות וחצי אי' היו רבית קצוצה או לא מכלל⁽³⁾ דעבדינ' כרבינא דאביל בנכית' ואילו אכלינהו לכולהו פירי לא מבעי' לכו דשוו רבית'

נביית' כי קא איבעי' לכו על ב' מוריאות וחצי השתא גליתו דעתיכו
 דכרמנא סבירא לכו כי היכי דכולהו פירי שרי למיכל דההוא כרמי במאי
 דמנכי ליה הכי נמו שרי למיכל ב' אופות וחצי מן האי כרמא במאי דמנכי
 לה ושארא למרי כרמא מ"ש דרבינא כלוקח משוי ליה דאמר מר זוטרא מ"ש
 דמאן דאכיל מדידה הוהו אשדה אחוזה שדה אחוזה לאו אע"ג דקאכיל פירי
 הקדש טובא אמר רחמנא פריק להו בארבעה זוזי הכי נמי לא שנא וכיון
 דלוקח משויה ליה מה לי למיכלינהו לכולהו פירי במאי דמנכי ליה ומה לי
 למיכל ב' מוריאות וחצי ושארא למארי כרמא וכי תימא כיון דקים לן מיחוי
 כרביית איכא למומר הכי דאילו אמר ליה אוזפן דינר ויהיבני' לך האי כרמא
 במשכנתא ונכלו לך כך וכך ובההוא דמנכית ליה אכול פירא דכרמא ומאי
 דמסיק כרמי טפי מן ב' מוריאות וחצי יתא דידי ואי פחות מאי דמשכחת
 אכול לא מהווי כריבית הלכך מאי דאכיל שמעון שפיר אכיל דכיון דאינור'¹
 קא אשקל כרמא כלום לא הוי שקיל כלום איגלאי מילתא דלאו רבית קציצה
 היא אלא לוקח הוא; ושמועין² לוי כשלקח הכרם נטל שמעון חצי פירות
 הכרם הראוי לו וחצי האחר שלא מן הגוי אפי' הכי לא מהווי כרביית מ"ש
 דמעיקרא לאו אדעתא דהכי נחית דאילו הוה שמעון מודה בהכי הוה מחייבנא
 לאהרורי ליה מאי דיהיב ליה טפי על פלגא ההוא דחוי' ליה השתא דלא קא
 מודי ליה מישתבע ונפטר דאי ניהא ליה לאפוכי שבועה מפך ליה דאמרינן
 מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן איכא בינייהו מפך שבועה
 בדאורייתא לא אפכינן בדרבנן אפכינן³ ועל שכר הבוצרים שמוען אם על
 תנאי זה הניח שמעון זה המותר על ב' מוריאות וחצי שיתן ראובן שכר
 הבוצרים ועלה המותר על כך אין כאן איסור'⁴ ואם לאו מותר חייב להתזיר
 שכר הבוצרים, ושכתב בעת הבציר הסכימה דעתנו שיתן לו ח' דינר או ד'
 אופות בפרעון השטר לא פירשתם ואם⁵ דין ואם פשרה ואם פשרה לא קבל
 עליו שמעון ואם לא על ח' דינר ולא מ"י כמו שהלוחוהו וכשרוצה לוי ליתן
 איפה רביעית מה טוען שמעון זה מקבל היה דין שהתזיר לו השטר ועל
 איזה טעם ורפי שלא יכלתי לעמוד על טענת השאילה לא השבתי לכם
 בתשובה.

[*] התשו' הכתובה בכ"י לפני זאת היא סי' פ"ט והיא מר"ג, ותשובה
 שאחריה בכ"י היא סי' צ"א וענינה מוזכר בסי' צ"ה שהוא מר"ג, א"כ יש לומר
 בבירור שגם התשו' לפנינו מר"ג כאשר שפט גם השד"ל בבית האוצר.
² צ"ל וחצי. ³ הנה הרב לא התיר לאכול פי' משכנת' בנכית' אף במקום
 דמסלקין אמנם כתב שראה שנוהגין כן ועיי' ריש סי' צ"ב. והנה הותר זה
 עולה גם לשיטת רש"י בב"מ ס"ז, והבעה"ש אות אפותיקי הביא בשם ר' כהן
 צדק גאון ור' שמעון קיירא דאובלין בנכית' ועיי' דר' יעקב גאון התיר רק
 אם מנכה מהלואתו רביע ולא פחות. ⁴ צ"ל לא קא אשקל. ⁵ נראה שלוי לקח
 הכרם מן ראוב' וטען כשירד לכרמו אשר חלק ממנו היה ממושכן לגוי ואחי"כ
 לשמעון, ששמעון לקח חצי הפירות שהיו ראויות לו מאותו הכרם הממושכן
 לפניו לגוי ואחי"כ לו וחצי הפירות מחלק כרם האחר וא"כ נראה כריבית ועל

זה אומר הרב הלא שמעון כופר בזה. ^(ה)הרב תפס פה תחלת אות' סוגי' דשבועות מ"א. ומסיים שם ולמר בי רב אשי דאמר בדאוריית' נמי מפכינן, וכבר הביאו שם התו' ד"ה ולמר שיטת ר"ג בתשובתו דגם בדאוריית' מפכינן. ^(ז)פסק הרב כיון דשמעון כלוקח משוי ליה אם לא עשה הכרם יותר על ב' מודאייאות וחצי צריך שמעון לשלם למוצרים דאם ישלם ראובן יהי ריבית ועיין מ"מ סוף פ"ו מה' מלוה וש"ע יו"ד סי' קע"ב ס"ג. ^(ח)צ"ל אם דין. ונרא' שלוי מען שהסכמנו בשעת הביציר כשלקחתי הכרם שאתן לך די' איפות (איפה רביעיית) או ח' דינר בעד כל החוב כי כבר אכלת הרבה בנכיתא ועל זה א' הרב אם היה פשרה הלא כבר קבל עליו שמעון לקבל הח' דינר ולותר ז' הנותרים וקבל דיו כראוי לו והלא הראייה שכבר החזיר לו שטר נכיתא ועל איזה מעם טוען עתה.]

סי' צא ושכתבתם^(א) ראובן משכן כרמו לשמעון ב' דינרי' ואין יודע באיזה תנאי ונפטר^(ב) נשאת ללוי והגבו לה חצי הקרקע של ראובן בכתובתה והחצי האחר נשאר ליתומות ראובן והלך לוי למדינת הים ואשתו תבעה מזוגי' בב"ד ונתנה לה בב"ד רשות למכור בהכרזה מנכסי בעלה ושל יתומים להתפרנס מה עשה שמעון הלך אצל לאה אשת לוי ואמר לה את צריכה למוזנות איני יכול לקנות ממך בלא דברים אלא אביא בר . . . גוי שנתן ראוב' בעליך קרקע לנטוע לחצי על מנת שלא יהא רשות למכור חצי שלך אלא לו ולורשיו מכור לו חלק שלך ושל בנותך ואני אקנה ממנו חלק שלך ובעליך ראוב' משכן לאותו כרם ב' דינרי' ואנכה לך ג' דינ' ומהם יהיה פרעוניך וכתבי מכירה לקרקע זה לגוי חלקך ב' דינר והוא ימכרנה לי בעשרה דינר וכן עשתה והביא שמעון הגוי לקנות הקרקע מן האשה ונתן שמעון ספר ביד הגוי ונתנו ביד האשה על מנת שיתן לה שמעון ג' דינר וכתבה לו שטר הכמירה לגוי מחלקה וחלק בנותיה ועוד כתב הגוי ביד האשה על מנת שיתן לשמעון שטר מכירה מחלקה וחלק בנותיה ואפ"כ לא נתן שמעון הג' דינרי' לאשה וכשהגיע הקציר והוולו החטים ועדיין לא קבלה הג' דינרי' נתחרטה האשה וכו' . . . כן הדין שאילו לישראל מכרה אותו כרם לא היה מכור וקיי"ל הלכתא זבין^(ג) ולא איצטריכו ליה זווי הדרי זבינא דזבינ' ולא איצטריכו ליה השתא דלגוי זבניה בדיניהם של גוים שכיון שמכרה והגיע השטר לידו קנה הגוי ואינה יכולה לחזור וזה ישראל שלקה מן הגוי דינו כגוי דאמר ר' יהוד' אמר רב. ישראל הבא מחמת גוי^(ד) הרי היא חזקה כיון שהגיע השטר לידו קנה מגוי כה גוי אין לו חזקה אלא בשטר . . . מכלל דבשטר יש לו חזקה וכיון שהגיע השטר לידו קנה וזה ישראל נמי הבא מחמת גוי דינו כגוי ומליון שהגיע לידו שטר מחצי הכרם שמכרה לגוי קנה אותו אבל חציו האחר חלקו של גוי שנתנה לו רשות לקנות מן הגוי לא קנה מ"ש דהא לא משה לירח מודי דאיכא למימר למוזנות מכרה מאי אמרת דיהי' ליה רשותא למוזבין^(ה) דתנאי רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא התארכו ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיר הלוקחות אם מכרה ועוד על חלק היתומים מי ותן לו רשות ועוד שאפילו הבעל והאשה נתנו

לו רשות לקנות כיון שלא קנה מידו לא מהני האי רשותא כלום דדיניה
 בההוא כדינא דבר מצרא דקיימי לן הלכתא^א צריך למיקנא מיניה ויהיב האי
 לוי ואותתיה ואפומרופוס של יתומים לשמעון הני דמי דיהיב ושקל ליה
 דאמרי השת' דאמרת צריך למיקנא מיניה אייקר וזול ברשותיה. שכתב שאמר
 לו האפומרופוס^ב אתן לגוי שלוחד זה בשביל דינר שנתתי לו כ"ש שיפה
 כחו על כך דהכי א"ל דלויבניה ב' דינר והדר זבנה איהו מיניה בטפ"י^ג
 דינר חלהון זבני מעלי. ושמוען לו אי אתה יכול לאכול פירות יתומים בלא
 ראייה אי נפק קלא דהאי כרמא ממשכן הוא מאבהון דיתמי אי נמי בגולנות
 אביל ליה נזיל בתר קלא ואי ליכא למסמך אקלא אי אכלה שני חוקה מגו
 דיכיל למימר לקוחה היא בידי וכול למימר משכנתא בידי ובנכתא אכילני ליה.
 [ה' התשו' מ' גרשום שהזכרה בס' צ"ה והשואלים הם ר' ליאון ור'
 יוסתן. וענין השאלה. ראובן משכן כרמו לשמעון ב' דינר ונפטר ר' ולא נודע
 ענין שטר המשכנתא ועוד מכר ר' מלפנים חצי קרקע אחת לנמוע לגוי
 בתנאי שלא יחזור וימכרנה אלא לו וליורשיו ועכשיו בשרוצה לאה שהלך
 בעלה השני למדה"י למכור למוזנות אמר לה ש' תני רשות לגוי למכור לי
 אותו החצי ועוד מכרי לגוי חצי הנשארת לך בעד י דינר^ד ואנכי אקנה מיד
 הגוי ואשלם לך חצי הקרקע שלך על זה הפנים שאתן לו ג' דינר^ה ואשיב
 לך גם הכרם הממושכן לי בעד י דינר^ו היינו שאשיבהו לך בערך ז' דינר^ז
 שיהיו לך עם הג' דינר^ח שאתן לך י דינר^ט והג' דינר^י שעוד ממושכן הכרם
 אותר לך ועשתה כן ומכרה לגוי והגוי נתן בידה ספר משכון שהיה בידו
 מן שמעון, ואח"כ כשבאו ימי הבציר ולא שלם שמעון הג' דינר^{יא} רצתה האשה
 לחזור. ועוד שאילה שע"י שרצתה לאה לבטל מכירת הקרקע לא חזר אליה
 כרם המשכנת' ונשאר ביד שמעון והיא טוענת כיון שאין לך שטר משכנת'
 לא תאכל פירות שאולי כלו ימי המשכנת'.^{יב} צ"ל ואלמנתו. כתובו צ"ו.
 צ"ל הרי הוא כגוי כיון שהגיע וע"י ב"ב ל"ה: כתובות ע"ח: ב"מ ק"ה.
 צ"ל אותו גוי שלוחד היה וא"כ לא קנית דלא איצטרי זון. צ"ל בטפ"י
 דינרין דלהון זבני מעלי וע"י סי' צ"ה.]

סי' צב ושאלתם ראובן משכן^א שני כרמים אחד בכפר^ב בושירו
 ואחד בכפר^ג קשון בליטרא של מטבע^ד לודון וכתב' שמרי המשכנות בנכתא
 אבל בעל פה התנו ביניהם שיטול שמעון ד' אופות ב' ממשכון אחד וב'
 ממשכון אחד והמותר יהיה לשמעון ואם יפחות כל כרם וכרם משני אופות
 יפחות לשמעון וכך התנו ביניהם שכל זמן שירצה ראובן לפדות כרמיו לא יהיה
 רשות לשמעון לעכב בו כבר כתבתי למעלה^ה שלדברי רבינו אכילה בנכתא
 אין לחוש ברבית קצוצה דרבינא כלוקח משוי ליה וכי היכי דשרו ליה למוכל
 כולו פירי בההוא מידי דמנבי ליה מ"ט דכנוקה דמי^ו וכי תימא כיון דקץ
 ליה מחזי כרבית קצוצה כי האי גונא לא הוי רבית קצוצה אילו קץ ליה הכי
 כיון דיהיבנא לך ב' אופות בין דמסקא כרמא ובין לא מסיק הוויא רבית
 קצוצה דשנתא דאמר ליה אי מסיק אכילנ' אי לא מסיק לא אכילנ' וכי מסיק
 נמי עד ב' אופות אכילנ' טפי מן הב' אופות ליהו דידך כי האי גונא לא^ז
 רבית

רבית קצוצה. ושכתוב⁶⁷ שהיתה עמו כל זמן שירצה ראובן לפדות כרמו הרשות בידו כיון שלא פדאום כל מה שאכל שמעון אבל שכך כתב לו מכורין ומחולין יהיו פירות כרם לשמעון עד זמן פרעון ואע"ג דאמר מר בריה דר' יוסף⁶⁸ אלא ר' אשי דאמר ר' אשי השתא דאמרת אבל טפי לא מפקינ' מיניה אבל שיעור זווי מסליקנ' ליה כול' לית הלכתא כמר בריה דר' יוסף אלא כרב אשי דאמר ר' אשי השתא דאמרת אבל טפי לא מפקינ' מיניה אבל שיעור זווי לא מסליקנ' ליה בלא זווי כל סלוקי בלא זווי אפוקי מיניה הוא מ"ט הוי אבק רבית ואבק רבית אינ' יוצאה בדיני' . . . ושכתב' ראובן שליטת פירות שני הכרמים ובכרם אחד נתן אותם ד' אילות במידה כו' כיון דלוקח משוינן ליה מה לי נתן לו מתוך ביתו ובלבד שיעשו הכרמים ד' אילות שאינו אלא כמתלקים שהרי פירות הכרם לקוחין הן בידו עד ד' אילות. ושכתב על שכר הבוצרים וכל ההוצ' שנתן ראובן משלו אם על תנאי זה הניח שמעון המותר על ד' אילות לראובן על מנת שתהא ההוצאה משלו אין כאן איסור ובלבד שיעשו הכרמים על ד' אילות כשיעור ההוצאה ואם לא היה התנאי כן או שלא עשו יותר על ד' אילות שיעור ההוצאה⁶⁹ ואם היה התנאי לא ישלם שמעון לראובן ההוצאה. ושכתב' שפרע ראובן לשמעון ליטרי' של מטבע מסקון⁷⁰ ומחיים ההוא ואילך אבל ראובן פירות הכרם הממושכן בליטרא לודוני ושמעון אבל פירות הכרם הממושכן בליטרא של מסקון כו' ממעשה שניהם נלמוד ששניהם לפדיון כרם זה שאכל ראובן נתכוונו אבל בליטרא מעו שסבורים שכרם זה בליטרי' של מסקון ממושכן ואינו ממושכן אלא בליטרי' לודון הלכך משוינן ליה ככל טעיות דעלמא ואהדר ליה שמעון לראובן ההוא דיבני וביני בין מטבע לודון למטבע מסקון ואידך כרמא אחרינא כדקאי קאי ודינא לשמעון דאכיל להו לפירי עד ב' אילות עד דמהדר ליה ראובן זווי אבל⁷¹ אמר ליה ראובן לשמעון מאי דאבלי אכלי ומאי דאבלת אהדר לי דקיימי לן לזה שקדם ואכל פירות לא מפקינן מיניה ליכא למימר הכא דמעולם לא קיימי לן דדיניה כלוקח משוינן ליה⁷² ואפי' וכ"ש שמעו בליטרא ולא טעו בכרם ששניהם לפדיון כרם זה נתכוונו ולכך זה החזירן וזה קבלן. ושכתב' הוי אסמכת' לא הוי אסמכת' דמכין דאמר ליה מכורין ומחולין לך עד זמן פרעון תו לא צריך וההוא דאמר ליה אי לא מיייתני' אכול מילתא ויתרתא היא.

[⁶⁷התשו' שלפני זאת היא מ"ג ושאחריה ממנו א"כ אין ספק שגם היא ממנו וענין שבה ההוכר גם בס' צ"י ועיי' שם. ⁶⁸אולי Bouchox, Dep. Jura. ⁶⁹לפ"ד Dep. Jura. Cousance, Dep. Jura. ⁷⁰Lugdunum (Lyon). ⁷¹שהי' שררות בפ"ע להגמון וטבעו שם מטבעות ומסוף התשו' ראינו שהיה ממושכן כרם אחד בעד ליטרי' של מטבע לודון וכרם השני בעד ליטרי' של מטבע מוסקון שגודלה יותר, ואפשר שצריך לגרום גם כאן בכפר בושירו בליטרא של מטבע מסקון וא' בכפר קישון בליטרי' של מטבע לודון. ⁷²ס"י צ. אולי צ"ל כאן" כד מותר לאכול אותן ד' אילות וכי תימא וכי. ⁷³צ"ל לא הוי רבית קצוצה. ⁷⁴צ"ל שהתנה עמו. ⁷⁵כתוב בקיצור וצ"ל: אבל שיעור זווי מסלקינן ליה

ליה לית הלכת' כוותיה אלא כר' אשי ועי' בב"מ ס"ז. (צ"ל ואם היה התנאי ישלם שמעון לראובן, כלומר אע"פ שהיה כן התנאי כיון שלא עשה הכרם יותר הוי רבית ויהויר שמעון לר' ההוצאה ועי' לעיל סי' צ. (Mascon) שררות בפני עצמו בימים ההם בצרפת וטבעה מטבע. (ר' הלוח אמר אני אכלתי פירות הכרם שהיו ראויין לך ואין מוציאין מידי ואתה אכלת פירות מכרם האחר שאין ראויית לך החוירם לי ואולי כיון השואל בזה להא דב"מ ק"י. האי שטרא דהוה כתיב ביה שנין סתמא דהוה רק פלוגת' אי קדים מלוה דאמר שלש ואכלינהו לפירי אבל אי קדים לוח הכל מודים דאין מוציאין מידו. ע"ז השיב הרב דבענין שלפנינו אין הדין כן אלא הוי כלוקח ומפקינן מן הלוח ועי' בב"מ ס"ב. וברא"ש ובנ"י שם אם מוציא' אבק ריבית שתפס לוח. (ואפילו צריך לימחק.)

סי' צג ושכתב האי ישראל שפסק^(א) דמים לסוס בשבת וקבלו והכניסו לרשותו בפירוש לא שמיע לי כאי דיניה אלא מסברא ליכא לדמוייה לא למבשל בשבת דאיסור חמור ואיסור סקילה הוא ולא למוכר שדהו בשעת היובל הרב^(ב) אמר מכורה ויוצא מכורה שכבר לקחה וגמר והקנה לו המעות ויוצא דהכי אמ' רחמנא בשנת היובל תשובו וכו' ושמואל אמר אינה מכורה^(ג) סבר אחר היובל תקנה ולא בייובל^(ד) ומעות מתנה כי היכי דסביר' ליה גבי המקדש אחותו אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשום מתנה אבל הכא ליכא למימר אדם יודע שאין קנין בשבת ותניא הגונב^(ה) כים בשבת חייב ומשעה דאגביה קנייה ולמוכר עבדו לגוי נמי ליכא לדמוייה דכל יומא מפקע ליה ממצות אלא מסתברא הואיל ואיסור קל הוא ואיסור שבות הוא צריך ללקות מכות מרדות מדרבנן ואם יעלו דמי מכירת הסוס על דמי לקחתו שקלינן ויהבינן לעניים כדי שלא יהא חומא נשכר ואם אותו מקום פרוץ לענין מילי דשבת לפי שתראו החמירו עליו כדי לעשות סייג לתורה ולגדור גדר כי ההיא דאמר^(ו) רב בקעה מצא וגדר בה גדר וכהא דתניא א"ר אלעזר שמעתי שב"ד מכן ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה ומעשה באחד שרכב על סוס בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך.

[^(א)התשו' הובאה על שם ר"ג במדרכי פ"ק דשבת ואמר הרב דבאיסור חמור כגון בישול בשבת קנסין, אבל הא וודאי אין לומר דאין הקנין נגמר דהתם במוכר שדהו ביובל אמרה תורה דאין מכירה אבל בשבת אין לומר דאין קנינו קנין שהרי הגונב וכו' חייב אלא שהוא עבר בעשותו קצת מלאכה ועי' ערכין כ"ש: ואם שייך בענין כזה בדרבנן כל מילת' דאמר רחמנ' לא תעבד לא מהני עי' בהג' מדרכי ס"פ שבועות שתים ובתשו' מהר"י ממרני ח"א סי' ס"ט. ^(ב)נקיט הרב מעמי' דשמואל כהא' בריית' שמביא ממנה תיובתא לרב בש"ס שם. ^(ג)זה סיוס הסוגי' שם ממאי דמעות חוזקין וע"ש. ^(ד)שבת צ"א: ^(ה)עי' עירובין ו'. וסנהדרין מ"ו.]

סי' צד לגדול^א) בתורה ונבון חכמה ואהוב לשמים ולבריותיו הוא ר' יוסף בן פריגורוס אני התתום למטה שואל בשלומי ומשיבו על שאילתי כמה שהראוני מן השמים שאלת על עסקי היתומה שהשיאוה אחיה ונתנו לה להכניס לבעלה ל' לימרי^ב בעישור נכסי אביה ופשרו עמה מכל נכסי אביה בקנין והתקיני לו חופה בבית אחד שהיה של אביה ודרה בתוכה עם בעלה ושנה לאחר כן בגרה היתומה וערערה על הפשרה שעשה בעלה ותבעה מה שראוי לינתן לה ונתנו לה ק' דינר ומחלה להם כל מה שראוי לינתן לה מנכסי אביה אמרו לה השב לנו הבית שאת דרה בו שהשאלנו לך והיא אומרת כשנמלתי ק' דינר ומחלתי מה שראוי לי בעשור נכסים לא הית' כוונתי אלא שתוסיפו לי מאה דינרי^ג על מה שאני ובעלי תפוסין והאחין אומרי^ד בית זה לא היה בכלל הפשרה^ה ולא בשעת הנישואין ולא בשעת הפשר אלא שהשאלנוהו לדור בתוכו עד שתמצא בית אחר והיתומה טוענת אני ובעלי נעלנו וגדרנו ופרצנו ונתנו המס וכו' כך הראוני מן השמים שמה שטוענת אני ובעלי נעלנו וגדרנו והחוקנו בבית אחד אינה מענה שכל חוקה שאין עמה מענה אינ' חוקה ואפי' החזיק שלש שנים וכ"ש שלא החזיק אלא שנה ותנן כל חוקה שאין עמה מענה וכו' והיכי אמרינן נעל וגדר ופרץ כל שהוא הוי חוקה . . . בחזקת^ו הרשאין עמה מענה שהנותן אומר נתתי דתנן במ' הברים אמורי^ז במחזיק אבל בנותן מתנה וכו' ומפרקינן ומשנינן הסורי מחסרא והיכי קתני בד"א אילו בחוקה שיש עמה מענה כגון אומר לא מכרתי והלוקח אומר לקחתי אבל חוקה שאין עמה מענה כגון הנותן מתנה לחברו והאחין שחלקו והמחזיק בנכסי הגר דלמיקנ' בעלמ' הוא דקא בעי נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חוקה. אבל הכא גבי אילו אחין שאומרים לא נתננו ואע"פ שנעל וגדר ופרץ לא הוי חוקה הלכך אם יכולים לברר בעדים אם נתנו בית זה אם לא נתנו ולכו אחר העדים ואם בסת' נתפשו ואם טוענת בדעתה היה שתוסיפו לי על מה שאני תפוסה ועומרת ק' דינר והם אומרים לא היתה כוונתינו אלא שנתן ק' דינר ותחזור לנו הבית א"כ הויה מחילה בטעות וכל מחילה בטעות לא הוי מחילה. ומנ"ל דמחילה בטעות לא הוי מחילה דרב ענן שקא^ח בידקא בארעיה אזל אהדר גודא בארעיה דחבריה אתא לקמיה דר' נחמן א"ל זיל אהדר א"ל והא אחזיקו לי כו' עד והא^ט אזיל דזיל סייע בגודא בהדאי א"ל מחילה בטעות הואי אלמא מחילה בטעות לא הוי מחילה הכי נמי יש. לחוש למעות הבת שטוענת על מה שאני תפוסה ועומדת לא ערערתי אלא על מה שאתם תפוסים ובמה שאתם תפוסים קבלתי ק' דינר על מה שאני תפוסה מחלתי דיני הלכך הוי לה מחילה בטעות הלכך אב רוצים להניח לה הבית תתקיים הפשרה ואם לאו יחזור הדין למקומו. ואם יש בקרקעות שהניח אביה שוה מותר שלש מאות וחמשים^י עלין כפי העשור שנתנו לה יוסיפו לה על מה שנתנו לה עד העשור מכל מותר דאמר ה' הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לפרנסה בין למזונות ואם אין שם בקרקעות יותר מג' מאות וחמשים ליש^{יא} ים יחזור הבית לבנים והיא כבר נתקבלה עשור ממקרקעי הראוי לה וכן הדין.

[⁸] לשון התשובה הוא לשון ר"ג. אני התתום למטה" כמה שהראוני מן השמים, וכן הדין" והתשובה שאהרי זאת בכ"י היא שהובאה במהר"ם סי' תתי"ו על שם ר"ג ונראה שהרב השיב ב' פעמים על ענין מי שנתן להבירו לפרוע לגוי וגשמת ולא פרע אי חייב להתזיר הדמים, שבכ"י כתובה רק התשו' השניה שבמהר"ם סי' תתי"ו המתחלת "גרשום ברבי יהודי לרי' יצחק בר יוסף" ובכ"י כתוב "תשובה על תשובה על שאלתך ששאלת" ובמהר"ם שם בתחילת הסי' כתובה תשובה קצרה ואח"כ הארוכה; ובכ"י סיום התשובה "וכן השמים הוא דרחימו' עליה וכן הדין." והנה יש לשפוט כמושפט שד"ל ז"ל שגם התשו' שלפנינו היא מ"ג. ² צ"ל לא. ³ אולי צ"ל כחוקת ועיין ב"ב מ"א. ונ"ב: ⁴ צ"ל שקל ע' שם מ"א. ⁵ צ"ל והא אחיל דאזיל וסייע וכן הוא שם. ⁶ אולי צ"ל לישראל, ואולם נוכל להעמיד גי' עלין ופירושו זקוקין מלשון בעליל לארץ ועי' בערוך לר"ש פרחון שורש עלל].

סי' צד לר"ג ⁸ לאן ולר' יושנן אנשים חכמים מתוכמים שאלת שלום.

אני² גרשום ותשובה על שאלתם ששאלתם ראובן משכן כרמו לשמעון ב' דינרי' ולאחר ד' שנים נפטר ראובן כו' כבר שאלתם שאיזה זו פעם אחרת וכתבתם באותה שאלה שלקת שמעון חלקו של גוי ואחר שמכרה האשה לגוי חלק ראובן חזר שמעון ולקחו מן הגוי ובשאלה זו לא שאלתם שחזר שמעון ולקחו מן הגוי מה שמכרה לו האשה ועכשיו אפרש לכם הכל כדי שלא תצטרכו לשאול עוד על כך. כך דעתי נוטה שאילו ישראל מכר אותו כרם לא היה מכור דובינא ולא איצטריכו ליה זוזי וקי"ל הלכת' זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הררי זביני השתא לגוי זבני' בדבריהם של גוים כיון שהגיע שמכרה והגיע השטר ליד הגוי קנה ואינה יכולה לחזור בה וזה ישראל שחזר ולקח מן הגוי דינו כגוי מה גוי קנה אף ישראל קנה ואמר ר' יהודי אמר שמואל הבא³ מחמת גוי הרי הוא כגוי מה גוי אין לו חוקה אלא בשטר מכלל דבשטר יש לו חוקה וכי תימא כי יש לו חוקה בשטר היכא דיהיב דמי דלא עדיף גוי למקנא טפי מישראל וגבי ישראל תנן נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחוקה ואמר שמואל לא שאנו אלא בשטר מכר⁴ לא קנה עד שיתן דמים והאי גוי לא יהיב לה ללאה כלום ליכי למימר דלא יהיב לה דמי דכיון דאמר הגוי לשמעון ז' דינרי' שאתה חייב ליתן לי דמי חלקי תנם ללאה וקבל עליו כולם וקבלם בפדיון הכרם ונסתלק מן הכרם כמה שה⁵ . . . לה הגוי דמי דאמר ר' הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שרשתן קנה שזו קנתה המעות וזה קנה הקרקע ואע"פ שלא באה לידו ומניחה לו בפדיון הכרם כיון דאמרינן קנה כבאו לידו דמו בגי' דינרי' שהניח הגוי משכנו של שמעון ביד לאה כיון שהמשכון של שמעון היה קנאו הגוי והקנה ללאה בגי' דינרין וכפרעון דמי הלכך ליכא למימר ולא יהיב ליה דמי וכיון שהגיע שטר ליד הגוי קנה ושמעון שקנה מן הגוי קנה אותו חצי הכרם שמכרה לאה לגוי אבל חציו האחר חלקו של גוי שנתנה לו רשות לקנות מן הגוי לא קנה מ"ט דהא לא מטא לידיה מידי דאיכא למימר למוזנות מכרה כאי אמרת דיהבא ליה רשות למוזבן כיון דהא

לאה

לאה תותי גברא יתבא לא מציא לזבוגיא ולא למזבן דתני רבותינו (חורו')
 ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה וניסת
 הבעל מוציא מיד הלקוחות ועוד על חלק היתומה מי נתן רשות ועוד שאפי'
 האשה ובעלה נתנו לו רשות לקנות כיון שלא קנה מיד בקנין לא מהני האי רשותא
 כלום דדיניה דהאי כדיניה דבר מיצרא דמי דקיימי' לן הלכתא צרד' (ל) למיקנ'
 מיניה ויהיב האי לוי ולאה ואפטרפוס דיתמי לשמעון דמי דיהב לגוי ושקלי'
 ליה דאמרינ' השתא דאמרת צרד' למיקנא מיניה אייקר ווול ברשותיה . . .
 ושכתבת' האי שאמר לו אפטרפוס אותו גוי שלוחך היה בשביל ה' דינרי'
 שנתת לו כ"ש שיפה כחו דלחכי אמר דלזבוגיה בי' דינרי' והדר זבנ' איהו
 מיניה בטפי דליהו וזבני מעלי. ועוד בשעת לקוחה לא אמר הגוי אני שלוחו
 של שמעון ולא על שם שמעון לקח אלא על שם עצמו הלכך ליכי למימר
 שליח היה הגוי ושכת' שבקשה לאה שטר המשכונ' משמעון לקרעו ואמר לה
 אבד ומוען האפטרפוס אין אתה רשאי לאכול פירות אהרי' בטענת כח המשכונ'
 אם לא תביא שטר שמא היה השטר במשכנת' דסור' דנפק' ארעא בלא כסף
 וכבר השלימו שני משכנת' כיון שאכלה ג' שנים בחיי ראובן מנו דאי בעי
 אמרה לקוחה היא בידי מהימן כי נמו אבד המשכון נאמן ועוד אי נמו לא
 אכלה שני חוקה אי נפק קלא משכנת' היא גביה בנכית' כיון דאיהו מחויק
 בה וברשותיה קאי והאי אכיל פירא סמיכין אקלא ומהימן כי ההוא עוברא
 דרבה' (ט) בר שרשום דאמר ליה לקוחה לא מצית אמרת דהא נפיק עליה
 קלא דארע' דיתמי היא הכי נמי נפק קלא דמשכנת' היא וכן הדין.

[⁽⁸⁾ ענין השאלה כבר הובא בס' צ"א וע"ש. ⁽²⁾ אולי צ"ל ממני גרשום.
⁽³⁾ ב"ב ל"ה: ⁽⁷⁾ צ"ל ובשטר מתנה אבל בשטר מכר לא קנה עד וכו' ועיין
 קידושין כ"ו. ⁽⁷⁾ חסר קצת וצ"ל שהקנה ועיין שם מ"ח. ⁽¹⁾ אולי צ"ל ובג'
 ליטרין. ⁽¹⁾ כתובות ע"ח: ⁽⁷⁾ ב"מ ק"ח. ⁽²⁾ ב"ב ל"ב.]

סי' צז ושאלתם (8) ראובן הלוח מעות לשמעון לימים חלה ראובן
 עד למות וצוה לביתו ובא שמעון לפניו ואמר לו מה תעשה מן החוב שיש
 לך עלי ענה לו ראובן כל מה שאתה חייב לי יהא מחול לך ואם אמות
 יוסיפו ליתן לך ליטרא מפשרים ואחר שצוה מענין זה עמד מחלו ורוצה
 לחזור בו או לא. כך דעתי נוטה שיכול ראובן לחזור בו ממה נפשך אם
 מתנת שכיב מרע משוית ליה אמור רבנן מתנת שכיב מרע במקצת בעיא
 קנין ואי מתנה מתמת מיתה משוית אמר רבנן עמד תוור אע"ג דקנו.
 וכן הדין.

[⁽⁸⁾ השאלה שלפני זאת היא מ"ג וגם אותה שאחריה לכן אין ספק
 שגם השאלה שלפנינו ממנו ועוד שלשונה מוכיח עלה. "כך דעתי נוטה"
 "וכן הדין" והתשו' נמצאת במהר"ם סי' תתל"ב.]

סי' צז שאלת (8) שהיו היהודים הולכים בספינה וטבעה הספינה
 והוצלו הנפשות והממון היה בתיבות ועמד אחד מן היהודים שהוצל מן
 הספינה ושכר גוי אחד שיעזור לו להציל מן הממון שהיה בתיבות והציל
 הגוי התיבה של ראובן ועל כי נתמלאת מים ולא יכול לצאת ליבשה ושברו' (9)

אותה והוציאו מתוכה לתוך ספינה אחרת ואותו היהודי הציל מעילים ומה שיכול וגם הגוי הציל מה שיכול ועל כי שהיה אופל בלילה נתקבצו גוים אחרים ותפפו מן הממון מקצת כסף וזהב ושאר נכסים ושאר התיבות שברו גוים אחרים בסתר ולקחו לעצמן לשחר השחירו היהודים בעלי אברה את מי שהיה לו והצילו^א כל מה שיכלו לפשפש ביד כל אדם והחזירו לבעלים וכל גוי שנשאר שנחשד מאותה אברה ולא החזירה העביר ירו באש^ב כדיני המקום של גוים ועל הממון של ראובן קבעו זמן לעשות עליו מלחמה^ג והקהלות שהיו נקבצים שם נתעצמו על אבידת אביהם^ד וגזרו גזירה באלה ובשבועה על מי שיגיע לידו מכל מה שנאבד באותה ספינה שיחזיר לבעל אבידה כמנהג הנהוג ברוב קהלות ישראל שכל מי שיפסיד כלום או בנגבה או בשום ענין שעושין לו תקנה וגוזרים על כל מי שיבא לידו אברה פלונית שאבד פלוני שיחזיר לבעלים ובעוד שלשים יום שהיה עוד ראובן מחור על אבדתו מכר גוי אחד הזהב של ראובן שנאבד בספינה לשמעון ואינו רוצה להחזירו לראובן ואמר כבר זכיתי בו שאברה ששטפה נהר מותרת היא. לפי השאלה כך דעתי נוטה שאין בדברי שמעון ממש מכמה מעמים. שמעון שאברה ששטפה נהר מותרת מעשה זו אינו דומה למענתו ואפי' נתייאש ראובן לפי שהוא לא הצילה מן הנחר שיוכה בה אלא גוי הצילה מן הנחר ומושל המקום צוה הכל להחזיר ואמר^ה שמואל דינא דמלכותא דינא ובדיני הגוי' גוי שמציל מן הנחר נוטל שכר מציאתו בזמן שמודה בה אבל אם כפר דינו כגנב ואינו נוטל כלום ומחזיר לבעלים בחנם וגוי זה שהציל הזהב כיון שכפר בו בדיני המלכות נעשה עליו כגנב ודינו של שמעון זה כלוקח מגנב ויעשה בו תקנת השוק וישבע כמה נתן ויטול כרתנו המכיר^ו כליו או ספריו ביד אחר אם יצא לו שם גנבה בעיר ישבע כמה המנחה^ז הוציא ויטול שאילו מדעתו החזיר היה לו כמשיב אברה והיה נוטל^ח בלא שבועה ועוד^ט אפי' בדיני גוים מי שמציל בדיני גוי מנדר זוכה כמה שמציל ואפי' נתייאש ראובן אפי' הכי כיון שגזרו הקהל שהיו שם על כל מי שיבא לידו כלום מכל מה שנאבד באותה שיחזיר^י לבעלים צריך לשמעון זה להחזיר אותו היותר לראובן אע"פ שהתורה זכתה לו שהפקר ב"ד הפקר ומנלן דתנן מאימתי יורש אדם את אשתו קטנה ב"ש משתעמור בקומתה ובי"א אומר^{יא} משתכנס להופה ר' אליעזר אומר משתבעל ויורשה ומטמאה לה וכו' קתני לה מיהא יורש' ואמרינן והא הכא דמדאוריית' רית לה אב ומדרבנן רית לה בעל ואמרינן הפקר ב"ד הפקר דאמר^{יב} ר' יצחק מנין שהפקר ב"ד הפקר שני^{יג} וכל^{יד} אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והסגנים^{יח} יחרם רכושו^{יט} ר' יוחנן אמר מהבא אלה הנחלות אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למשות וכי מה ענין ראשי המשות אצל האבות מנחילים^כ בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין לעם כל מה שירצו ואם תאמר כי אמרינן הפקר ב"ד הפקר ב"ד חשוב כגון שמאי והלל אבל האידנא לא ליכא למיכר הרי דתנו רבנן^{כא} למה נתפרשו שמותן של זקנים שלא יאמר אדם כלומר פלוני כאלדד ומיידד פלוני כנרב ואביהו ואומי וישלח יי' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל

שמואל. ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים הלכך מה שעשו הקהלות גזירתם גזירה ומעשיהם מעשה ואין לשמעון לעבור על גזירתם ויחזור היותר לראובן ולא יתן עיניו בממון שאינו שלו כי מטעמים אלו ומטעמים אחרים לא זכה בהן, וכן הדין.

[⁶⁶התשובה הובאה במרדכי פ' אלו מציאות על שם ר"ג ושם היא בקיצור, ובקיצור נמרץ הורפסה בחיי עולם אשר הוציאו לאור ה' ב"ג וה' אדעלמאן בפאריס. ⁽²⁾צ"ל שברו אותה. ⁽³⁾צ"ל את מי שהיה לו שלמונות ובמרדכי אית' בלשון אחר. ⁽⁷⁾כמנהגם בימים ההם להעביר ידו באש להעמיד האמת על תלו וקראו לזאת משפט אלהים. ⁽⁷⁾גם זה כמנהגם אז שהטוען לחם עם הנטען במלחמת הבינים. ⁽⁸⁾צ"ל אחיהם והנה היהודים אשר לא היה לחם מלחמת ומשפט הבינים גזרו והטילו חרם. ⁽⁹⁾ב"ב נ"ד: ⁽¹⁰⁾ב"ק ק"ד: ⁽¹¹⁾צ"ל כמה הוציא ויטול וכ"א במרדכי. ⁽¹²⁾שהוא דומה למצא מציאה שלא ישבע משום תיקון העולם וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה' גזילה הי"ח כל אותן הימים שמטפל באבירה וכ"י אם האכילם משלו נוטל מן הבעלים ויראה ל"י שהוא נוטל בלא שבועה ועיין במ"מ שם ובש"ס גיטין נ"א. ⁽¹³⁾צ"ל אפי' יהיה בדני גוים. ⁽¹⁴⁾צ"ל באותה ספינה. ⁽¹⁵⁾כן צריך להגיה גם בש"ס יבמות פ"ט: וכל. ⁽¹⁶⁾צ"ל והוקנים יחרם כל רכשו, ובמרדכי אית' ג"כ והסגנים. ⁽¹⁷⁾בש"ס שם אית' ר' אלעזר אמר, והנה לפנינו הענן בקיצור וצ"ל אלה הנתלות אשר נחלו. ⁽¹⁸⁾בקיצור וצ"ל אלא לומר לך מה אבות מנחילים בניהם. ⁽¹⁹⁾ר"ה כ"ה].

סי' צח ושאלתם⁶⁸ ראובן בא ליכון מעות מאיובל כדי להביא לה בהם איצטלית ממדינת הים ולא האמינתו בלא משכון ואף הוא לא האמין משכנו בידה פן תשלה בו יד והלך ראובן והביא שמעון עמו ונתן ראובן המשכון בידה על תנאי שיהיה המשכון שמור ביד שמעון וקבלתו ונתנתו לשמעון להיות בידו עד זמן שקבע לה ראובן שאם יבא הזמן ויעבור או יחזור לה המשכון או יתן לה ל"י דינרי' ואיובל נתנה הפשיטים ביד שמעון ליתנם לראובן וקבלם ראובן על זה התנאי ועבר הזמן ועדיין לא בא ראובן ולא בא האיצטלית ליד איובל ובקשה איובל משמעון הפשיטים או המשכון ובקש ממנה שתקבע לה זמן אחר וכשיבא ראובן יתן לה רבית מכאן ואילך וכשהגיע הזמן ולא בא ראובן אמרה לשמעון למה רימיתני להמתין על המשכון מה שאין בו שיעור הלואתי והרבית שקצצת אמר לה שמעון הואיל ושמעת לדברי הנה המשכון בידך אמנם עוד שמעי לדברי ואני אמכרנו ואוציא קרן שלך והרבית מן המשכון כי אינך יודעת בשוב מקה ומכר כמוני ושמעה לדבריו והלך שמעון ומכר מקצת מן המשכון והביא הרמים לאיובל ושאר המשכון בקש לו⁶⁹ משמעון שימכרנו לו ולזמן פלו' יפרע לו הרמים אמר לו שמעון אינו שלי אלא של איובל שנמלתו מראובן לך אצלה ועשה כמו... אמר זבולן לשמעון הואיל והוא סומכת עליך לך אליה במשלחתי והולך לה משכון זה ותן לה ואם לא אפרע לה אותם הרמים לזמן פלוני אתן לה רבית וכן עשה שמעון נתן משכון של זבולן לאיובל וזבולן לקח מקחו ועבר הזמן ולא פדה זבולן משכנו ועלה הרבית עד כ' דינר לימים בא ראובן ובידו

ובידו האיציטילת והולכי לאיובל ולא רצה לקבלה והלך עוד עם שמעון לפניה ובקש ממנה עד שקבלה האיציטילת בפהות ממה שהתנת בראשונה ונתן לה הרבית שפסק לה שמעון והוציאה איובל דמי מקצת המשכון שבירה ומשכנו של זבולון בקשה למסור לראובן ואמר לה ראובן לא אקבל משכון כי אם מעות שלחה איובל לזבולון לפדות משכנו שאם לא יפדנו היא תמכרנו מיד ולא מצא השליח זבולון כי לא היה בעיר שלחה אשת זבולון לאיובל שלח לי המשכון ואלוה עליו ואפרע לך הלכה איובל אצל שמעון והאמינתה לו עד שגיגע המעות לירה ונתנו שמעון לאשת ראובן^א וזבולון כדי שתתן מה שבעלה חייב עליו וכראות אשת זבולון שהמעות הם ראויים לבא לידי ראובן בקשה ממנו שיתן לה זמן עד בא בעלה ולא רצה כי אמר כי משכנו ביד פלו גוי שהלוחי עליו ברבית ואותו הגוי אהובו של נפתלי היה אמרה אשת זבולון לנפתלי הולך משכון זה לפלי גוי שילוח לך מעות ברבית שאני חייב לראובן והולך נפתלי המשכון לאותו גוי ללות ממנו ברבית וקבל הגוי המשכון מיד נפתלי והחזיר לראובן משכנו במקום המעות ועכשיו מבקש זבולון משכנו משמעון וטוען שהוא צווהו ללכת לאיובל ליתן לה המשכון באותו תנאי אבל הוא לא דבר עמה פה אל פה ואין דין שיתן הרבית כי לראובן החפץ וטוען שמעון הלא אמרתי כי מותרת הוא לאיובל ועכשיו על מי ליתן רבית. ועוד^ב נהגנו כל מי שנצרך למעות נותן משכון לחברו להוליכו לאוהבו גוי ללות עליו ברבית וכשיגיע הזמן נותן לו הקרן והרבית והולך ופודה משכנו אם מותר לעשות כן או אסור. חזרתי על צדדים ולא מצאתי חייב ליתן רבית זו כי אם לזבולון בעל המשכון ואם תאמר ראובן עני לא דייו שנתן רבית על שלא הביא לאיובל האיציטילת לזמן שקבע לו ועוד שנתן לה האיציטילת בזול אלא יתן עוד הרבית שפסקה לזבולון ע"פ שלוחו ליתן לאיובל על דמי המשכון שראו שמכרה לו הלא לא היתה ידו באמצע לא סבר ולא הלוה ולא קבל רבית אם איובל קבלה רבית מה לראובן להחזיר טוביה הטא ויגוד מינגד זה חוטא וזה מתחייב על רבית זו אין ראובן חייב וכל שכן על הרבית של משכון שמשכנה אשת זבולון לגוי על יד נפתלי ולוותר המעות לפרוע לראובן חפץ של ראובן שמכרה לו איובל שכבר נתפרע ראובן דמי חפצו ויצא ואין לו עסק ברבית זו כלום ואם תאמר שמעון חייב במה נתחייבנהו הרי גם הוא לא לזה ולא הלוה אלא שליה היה ומצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו ואם תאמר אין שליה לדבר עבירה אין כאן עבירה ששמעון לא הלוה כלום אלא איובל ע"פ שמעון ולא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לזה ליד מלוה דאמר רבא שרי^א ליה לאינש למימר לתבריה הולך ארבעי זוזי ואימא ליה לפלניא לזופן זוזי מאי טעמא שכר אמורה קא שקילי וכיש ששמעון לא קבל הרבית אלא איובל אם איובל גולה מה להשיב לראובן ואם תאמר על מה שטוען זבולון שלא דברתי עם איובל אלא עם שמעון ומדמית ליה להאי התנו רבנן מלוה^ב ישראל מעותיו של נכרי מדעת הנכרי אבל לא מדעת ישראל כיצד ישראל שלוח מעות מן הגוי ברבית ובקש להחזירם לו מצאו ישראל ואמר

לו תנם לי ואני אעלם לך כדרך שאתה מעלה לו אסור אין דומה מעשה זה לבריות, זו בקוף לארי שישאל שלוח מעות מן הגוי נתחייב לגוי קרן ורבית וקמו ליה זווי ברשותיה וכדיריה דמי וכי מצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואני אעלם לך כדרך שאתה מעלה לו אסור דישאל מלוה מעות שלו ברבית דברשותיה קיימי ומשעה שלוח אותם מן הגוי יצאו מחזקתו של גוי ועמדו בחזקתו של ישראל ונתחייב ישראל לגוי קרן ורבית ואין לגוי במעות אילו כלום והם של ישראל לכל דבר ואסור לישראל להלוות מעותיו לישראל אחר ברבית אבל כאן שמעון לא לוח מאיובל כלום אלא איובל נתנה לו המשכון שהיה הדין לה עם ראובן על תנאי שאם יעבור זמן פריעת ראובן תיגבה ממשכון ולא הפקידה המשכון ביד שמעון. עד הזמן בתנאי¹ שהיה בינה ובין ראובן וכשהגיע הזמן ולא פדה ראובן משכנו והחזיר שמעון לאיובל המשכון ואף על שלא הופקעה² במקח וממכר עשתה שמעון שליח למכור המשכון והביא לה הקרן שלה וחרבית וכשבקש זבולון לקנות אותו המשכון משמעון באמנה ואמר לו לא אתנחו לך באמנה שהוא של איובל ואמר לו זבולון הילך משכון זה ותן לה אם לא אפרע לה לזמן שאקבע לה אתן לה רבית ואם הגיע הזמן ולא פרע זבולון לאיובל למה לשמעון ליתן רבית הרי הוא לא נעשה אלא שלוחו של זבולון להוליד המשכון לאיובל וזבולון נעשה לוח ואיובל נעשתה מלוה הלכך אין לשמעון לפרוע הרבית לאיובל וכ"ש הרבית של משכון שנתמשכן ע"י נפתלי שכבר החזיר שמעון לאשת זבולון המשכון שנשתלח לאיובל על ידו הלכך אין ברבית זה כלום וכ"ש על נפתלי שלוחה של אשת זבולון שעשה שליחותו ויצא ששלוחו של אדם כמותו ואין לו עליו כלום וכן הדין כמה שהראוני מן השמים. ועוד שאילות האחרות לא הוצרכתי להשיב לכם שהם כלולות בתשובה זו וכבר כתבתי ששלוחו של אדם כמותו ולא אמרה תורה אלא רבית הבאה מיד ליד מיד לוח ליד מלוה ואין אלו לא מלוים ולא לויים אלא שלוחים ואם תאמר על מי שנתן לחברו עד זמן פלוני משכון ואמר אם לא אפרע ליום פלוני שים אותו משכון ברבית לגוי והתקבל אותו ואני אפרנו הוויא אסמכתא ולא קניא ליכא למימר הכי אילו אמר לו אם לא אפרע לזמן פלוני הרי הוא שלך ודאי אסמכתא היא ולא קניא אבל הכא מה שהמשכון בידו ולא קונה ולא רוצה לקנות אלא כולה שליח הוא עושה שליחותו ויוצא ואם רוצה בעל המשכון לפרוע משכנו יפרה ואם רוצה להניח יניח שבעל חוב כבר נתפרע חבו . . . המחוייב לו.

[⁸⁵המרדכי בפ' ב' דביטו הביא בשם ר"ג להתיר גוי שאמר לישראל צא ולוח לי מעות מישראל חברך דהוה שלוחו של ישראל המלוה ואין כאן רבית כדתנן בתוספת' גוי שאמר לישראל צא והלוה מעותי רבית לישראל חברך מותר ותריוהו חד מעמ' ניהו וכי' וכשימה זאת פסק בתשו' זאת והנה בשאלה שלפנינו נשאל על ב' דינים על האי מעשה דאיובל ועוד על המנהג שישאל לוח ע"י ישראל חברו ממון מגוי ברבית ובתשו' אמר "ועוד שאילות האחרות לא הוצרכתי להשיב" משמע שהיו עוד כמה שאילות בענין

זה גם הביא מענה אחת שלא הזכרה לפנינו בשאלה על מי שנתן לחברו עד זמן פלוני משכון וכו' ואולי שהיה בתוך השאילות גם שאילה אם אמר גוי לישראל צא ולוה לי מעות מישראל חברך והיינו האי דהובא במדרכי עכ"פ יש לומר שהתשו' מר' גרשום ועוד שהתשוב' שלפני זאת ושאחריה ממנו הם וגם לשון התשובה היא לשון ר"ג "וכן הדין" כמה שהראוני מן השמים" "ליכא למימר הכי" ועיין במדרכי שגם הראב"ה פסק שמותר לישראל שלותו של ישראל ללות לו מעות בריבית לגוי וכ"א בהגה' אשר"י שם, ובתשו' הרא"ש כלל ק"ח סי' ה' הביא כדן הזה בשם רבינו אבין ואבי העזרי. (צ"ל זבולון. צ"ל לאשת זבולון כדי וכו' ואפשר שנתנה המשכון לשתי נשים אשת ר' ואשת זבולון ואז הרגישה אשת ז' שהמעות ראויין לראובן. (הנה הרא"ש בתשו' והרנב"ר הביאו הנ"י באיזה נשך לא התירו בענין זה אלא אם יודע הגוי למי המשכון וסומך על ישראל הלזה אכן מתשו' הרב לפנינו נראה שהתיר בכל ענין כהאי דראב"ה ואבן העזרי שהתירו גם בסתם. (ב"מ סי"ט: שם ע"א: אלא בתנאי. (אולי צ"ל הובקעה).

סי' צמ גרשום^א בר יהודה לר' שמואל ב"ר יונה מפולפל בתורה

ומניין וחכמה שלום עיינתי בשאלתך והתבוננתי כמה כתובה ולפי שהראוני מן השמים. כך דעתי נוטה. שמוען ראובן ושמוען חוזרת עלי והכנסתי לביתך ללמדך ג' בנדך ונתת לי עליהם ג' ליטרי' לשנה ולהוסיף רעים לבנדך מן החוץ להשלים לי עד י' ליטרי' בין בחברות' ובין בסחורה וכו'. כך נראה הדין שתוספת זו שעל ג' ליטרי' אינו תנאי אלא פטומי מילי בעלמא כי הא דהאי^ב דובין ליה ארעא לחבריה שלא באחריות חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אי טרפי לה מינד מגבינדך ליה שופרי שבתא ופירי אמר אממיר פטומי בעלמא ומוכחא מלתא דפטומי מילי בעלמי' מדלא אמר ליה יהיבני' לך י' ליטרי' שתלמד ג' בני' ואחרים שאוסף עליהם מן החוץ אלא א"ל אתן לך ג' דינרי' בשביל בני ואוסף עליהם שתלמד עד השלמת י' ליטרי' אלא ג' ליטרי' עקר התנאי והשאר פטומי מילתא בעלמא ועוד דאי לא תימא כיון דאתחיל ללמוד לג' בניו, אמאי לא אמר היכן אותם רעים שאמרת להוסיף לבנדך להשלים על ג' ליטרי' שלך עד י' ואם בשנה הראשונה שתק בשנייה למה שתק אלא מוכחא מילתא דפטומי מילי בעלמא הוא וג' הליטרי' עקר התנאי. ושמוען שמעון ג' ליטרי' של שנה ראשונה נתתי לך ושל שנייה לא נתת לך אלא ב' לפי שאשתי אמרה לי שאינה נותנת לך בזה למר אלא ב' ליטרי' אין במענת שמעון כלום אלו הנתת אשת שמעון עם ראובן למד בני ואתן לך ג' ליטרי' לשנה ובא שמעון ואמר לא אתן אלא ב' ליטרי' הייתי אומר במל תנאי הראשון של אשת שמעון שהרשות ביד בעלה אבל עכשיו ששמעון התנה עם ראובן האך יכולה אשת שמעון לבטל תנאי שרתתה בעלה מהו תיתי הא ליכי למימר הכי אפי' שתק ראובן בשעה שבטלה התנאי וכ"ש שלא שתק אלא אמר לה לא אקבל פחות מן הג' ליטרי' ואם אין רצונך סלקי בנדך מללמוד ממני והיא שתקה ולא סלקה בניה מללמוד ממנו דמוכחא שבהקפדא אמי' הרבר כגון שמוען ראובן ולא עמדה בדברים הקפידה

הקפידה וחזרה בה בתנאי הראשון ולכך לא סלקה בניה מללמוד ממנה וכענין זה אפי' שמעון אמר לו כמו שאמרה לו אשתו וראובן השיב לשמעון כמו שהשיב לאשתו כיון שלא סלק בנו מפניו מללמוד הימנו המעשה מוכיח על הכחשבה שלא במל תנאי הראשון ויש לשמעון להשלים לראובן עד ג' ליטרי' לשנה . . . ועל הג' חדשים שמעון ראובן על שתי שנים ושמעון אימר לא היו דברים^י והיו חולים התינוקת בשנה שנייה כו' אם יכול ראובן לברר הדבר בעדים בין מן החדשים ובין מבטול החולי שלא נתבטלו אלא כך וכך הלך אחר העדים ואם לאו דינו כשאר שוכרים רתנן^י ואילו נשבעים ונוטלים השכיר כו' ואמר ר' נחמן לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו בלא עדים מתוך שיכול לומר לא שכרתך מעולם יכול לומר לו שכרתך ונתתי לך שכרך. והא שמעון שמעון על הח' חדשים ועל בטול חולי בנו נעשה כאומר לא שכרתך וישבע ויפטר. ועל הוצאה שלי^י ציפורי שמעון ראובן הולכתני להיות עם בור ולהפקיחו ולהכניסו בשערי חכמים שחרית וערבית וללמדו כו' וקבלת' הוצאתי שם ונתת לי י"ט דינרי' ומה שאוציא על אותם י"ט דינרי' משלי קבלת עליך לפועלי ומרחתי על בנגד להפקיחו וכו' והוצאתי לי דינרי' משלי ועתה פרע לי ושמעון משיב לא קבלתי עלי הוצאתך אלא הלויית לך י"ט דינ' פרעם לי. דין זה כשנים אוהזין במלית כול' אם אחד מהם רוצה להפיל שבועה על חברו שישבע ויטול הרשות בידו ואם שניהם רוצים לישיבע ולהפטר ישבע ראובן שאותם י"ט דינרי' להוצאה נתנם לו ולא בתורת מלוה וישבע שמעון שלא קבל עליו הוצאה שיוציא על אותם י"ט דינרי' ויפטר. ואם פיל שמעון על ראובן השבועה ויאמר השבועה יטול על התנאי ישבע ראובן שקבל שמעון עליו ולא הוצאתו כל ימי היותו עם בנו בצפורי אבל מה שהוציא מענת ראובן נכוחה שאומר ישומן כמה מוציא אדם בכך וכך זמן ויתן לי בכל מה שאדם יכול לבחון ולברר על ידי עדים אין צריך שבועה וישומו בקיאים בדבר ויתן לו עוד שכר לימוד המקרא בחזרת ראובן מצפורי^י שראובן טוען קבלת עליך ליתן לי ג' ליטרין ושמעון אומר לא כי אלא כו' דינרי' אין על שמעון אלא שבועת היסת שלא נשתייר בידו מכל מה שהתנה ליתן לו. ועל ההוצאה שהוציא מביטול כשהקניטו בדברים שמעון ראובן אמרת לי להיותי בביתך ללמד לבנגד כל המקרא לפי דעתי ובתוך הזמן הקננתני ויצאתי מביתך וסמכתי על הוצאתי ולמדתי בנגד עד שהשלים המקרא אין בפטענה זו כלום מה טעם שלא התנה עמו אוון אותך בכל מקום שאתה מלמד את בני אלא הכנס בביתו ולמד את בני וכשיצא מביתו שכא אם היה אומר לו פרנסני במקום הזה שאני היה ושמעון משיבו איני חפץ לא בתלמודך ולא בהוצאתך ולא דמי האי מעשה לא לנושא את האשה ופסקה עמו על מנת שיוון את בתה חמש שנים דהא שעבד עצמו לתנאי זה כמו ששעבד לכל תנאי הכתובה ולכתובה עצמה וכיון שכנסה נתקיימו התנאים ואף לא דמי לאלמנה שאמרה אי אפשי לי לזון מבית אבא דיהיבי לה לפי ברכת הבית ובתורת שעבד אתא ואף לא דמי לאחד מן האחים שנמל מאתים זו והלך ללמוד תורה או אומנות דבתורת חלוקה אתי ולא

ולא מצי לחלוקי אבל האי גברא אמר ליה מאי בעית מינאי בההוא זמנא
מוזני היה אמינ' ולא דענ' ולא רעני' בתלמודך ולא במוונך הלך ליכא על
שמעון מוזני.

[⁸] חיוק הרב סברתו דמאי דאמר לו שאוסף הו' פטומי מילי דעלמא
בראיתו דשתיק המלמד, ובלי הראיה הזאת אולי שיש לפלפל על סברת הרב
ולומר דאם אמר כך בתחלה קודם שנגמר העסק הוי תנאי ועיין ב"ט סי'ו.
בתו' ד"ה פטומי וברא"ש שם ובהג' מרדכי פ' איזהו נשך ובב"י טור חו"מ
סי' ר"ז. ⁹ ב"מ שם. ¹⁰ מדברי הרב נראה שפסק דאם הל' הבנים פסיד' דמלמד
ועיין בתשו' מהר"מ סי' קל"ה ובתשו' ד' קרימונה סי' ב' ובטור חו"מ סי'
של"ד. ¹¹ שבועות מ"ד. ¹² אין לדחוק ולומר דר' שמואל ב"ר יונה הוא מגרי
צרפת או אשכנז ומה שנוכר כאן ממנו בשאלה שהולכו נער ללמוד לצפורי
הכוונה אל אחת מערי צרפת אשר כנה צפורי ואולי על שהיתה ג"כ נבנית
על ההר כמו מאנטפוללוער, והלא מצינו שגם ר' יוסף טוב עלם השיב תשובה
לטבריה ממה שאירע בצפורי והתשו' במהר"מ ד' לבוב שהוציא לאור הרב
ראבינאוויץ סי' תכ"ג. א"כ נוכל לומר גם על שאלה שלפנינו שבאה מא"י.
¹³ צ"ל ושראובן טוען.]

סי' ק ועל"ה ¹⁴ הסוס בו יותר מכרי שאילתו ונכחש מחמת מלאכה
דשלא בעת שאלה אם סוס זה לשכירות עומד' או אדעת' דאגרא נחית רצה
שכרו נוטל רצה פחת שלו נוטל ואי אדעת' דמילתא דגזלונתא אין לו אלא
פחת שלו כי הא דאיתמר התוקף ספינתו של חברו ועשה בו מלאכה
רב אמר שכרה נוטל רצה פחתה נוטל ושמואל אמר אינו נוטל אלא פחתה
אמר ר' פפא ולא פליגו הא בספינתא דקיימא לאגרא והא בספינת' דלא קיימא
לאגרא ואי בעי תימא דהא והא בספינתא דקיימא לאגרא הא דנחית אדעת'
דאגרא והא דנחית אדעת' דספינתא דגזלונתא ואם סוס הוא אינו עומד
לשכירות' ואינו נוטל הפחת שנפחת מחמת מלאכה דשלא בשעת שאילה
... לפי' שהראוני מן השמים כך דעת' נוטה שאם הם זרקו הטיט
יש כאן גרם הזקק וגם פשיעה וגרמי' בנזקין אסור דקיימא לן דדיינינ' דינא
דגרמי ומחוייב לשלומי דאיכא למילף' דתנן אבל אם הוליכו למקום גרודי
חיות וליסטים אין אילו אונסים ואמר ליה אביי לרבא אשכחיה ואמר ליה גבבא
סריא אדוכתא פלניא יתיבנ' ¹⁵ כן וכאן גברא איכ' בהדן כן וכן כלבי איכ'
בהדן כן וכן זיקאתא פסוקי לן ואתא ואזל ושקל מיניה מאי אמר ליה הרי
הולכו למקום גרודי חיה וליסטים התם טעמא מאי דאיהו גרם לגבבא למשקל
הכי נמי אינהו גרמו לשוללים למית' ולמשקל משום מינא דרמי עלייהו אבל
אם לא זרקו עליהם הטיט אלא עברו כגון שטעונון אין עליהם חובה של כלום
ומן שמיא קנסו והכי דינא.

[¹⁶] כל לשון התשו' על הענין השני דזריקת הטיט מורה שהתשו' מ"ג
לפי שהראוני מן השמים" "כך דעת' נוטה" "והכי דינא" "ומן שמיא קנסו"
והתשו' שלפני זאת ושאחריה ג"כ מ"ג ונראה שתחלת התשו' צ"ל ועל הסוס
שעבר בו יותר וכו'. ¹⁷ צ"ל אי והנה עיקר הדין דמשנה מכרי שאילה יוצא

מן השי"ם דב"מ צ"ו במעשה ההוא גברא דשאל דוולא מחבריה ורמה הרב הענין להאי דתוקף ספינתו של חבירו בב"ק צ"ו. ופסק כרב וגם הרמב"ם והרא"ש פסקו כן. ⁽¹⁾ צ"ל אינו. ⁽²⁾ והו ענין אחר והשאלה הסרה לפנינו והיא שאנשים זרקו מיט על השוללים ובוזו ושללו בהמות של אחרים. ⁽³⁾ ב"מ צ"ד. ⁽⁴⁾ בשי"ם אית' כך וכך.]

סי' קא אני⁽¹⁾ גרשום בר יהוד' התתום למטה נשאלה לפני שאילה זו . . . ראובן היה ללכת רגיל למקומות הרבה ולכרכין הרבה קרוב לעיר דירתו מהלך יום ויומים ודרכו למכור להם ולקנות מהם על כל המעריפש שלישי הכרכין וכאשר אין הזווים מצויים בהם שמים משכנתם בידו מן כסף וזהב ופעמים היה מחליף עמהם עם⁽²⁾ פרקמטיא עם הבהמות ששוללים איש על אויבו והיה עולה דמי הבהמות בידו לשער הזול ומביאן לדירתו ומוכרן ביוקר ומרויח בכך והרגיל בענין זה שנים שש ושבע והיה⁽³⁾ על לבב בני הכפרים השוללים ולב אדוניהם השרים אשר היו אומרים זה היהודי מסית אויבינו עלינו באשר הוא מזומן תמיד לקנות מן השלל על כן נהגים לעשות הדבר הרע הזה והם הולכים לבטח ועוד יש מן השלישים האלה רבים מתקוטטים עמו כמה פעמים על משכנות המורהנים בידו ובעלילות הנשך היה חוטפם ומגזמים אותו תמיד⁽⁴⁾ מן המישובנות היה מוכר ופעמים שלקחהו והוליכהו לפדיון ונצל ופעמים שנלקחו יהודים אחרים לפדיון ומפסדן ממנום בשבילו ופעם אחרת לקחו מבניו ונצלו בסכנה הזאת היה נצל היה יוצא ובא הוא והאחרים עד זמן אחד שבא⁽⁵⁾ מלך צרפת עם חיילותיו ברגוניא עמו לסיעתו וישבו⁽⁶⁾ לברך אחר במצור קרוב לעירו מהלך חצי יום ורגילים בני עירו ללכת שמה בתוך החיל למכור להם הוצאה ולקנות מהם השלל וזה ראובן הלך שמה במחוז ההוא קודם לכן כמנהגו ויעכב החיל שמה כמשלש חדשים ואנשים מן החיל היו שוללים כל מה שנמצא לידם ותקרובים לכרכיהם היו שולחים את השלל לבתיהם ובחזירתם מן⁽⁷⁾ המלך נשאו שלל רב עמם הביאו ויותר מן השרים האילו השוללים היו שונאים לראובן וקודם חזרת השרים יצא לו שם בעירו כי נאסר בבית האסורים אשר מצאווה אויבו בדרך והולכותו למקומים ובאים אחרים ואומרים שנשבה במקום רחוק כי עוד שמה מן אויבו הרחוקים ועוד אומר כי נהרג ולאחרי כן באים אנשים ואומרים לקרוביו אני ידעתי המקום שנאסר ראובן אחרים אומרים אני ידעתי המקום שנהרג שם ראובן ברו לכם איש וירד אלי ותנו לי שכרי ואני אראה חרוג וזה אומר⁽⁸⁾ ראובן כל מה שזה אומר שיראהו לשלוחכם כזב הוא מדבר ואינו אומר אלא כדי להוציא מידכם זווים וידוע לכם שלעולם לא ימצא ממנו סימן במלכות הלזו וכמה שלוחים נשלחים על דבר זה ואומ' לא נראה ועוד שני יהודים מקרוביו הלכו לבקשו ולא נמצא ועלה דמי השלוחים לחשבון גדול ובאו בשמועות הללו עד שנה תמימה ואחר שנה תמימה בא שמעון וקפץ על אשתו של ראובן ושאלה לקרובים וארסה והרבה לה מוחר ומתן ושם זמן קרוב לנשואין ועתה אין ידוע במי לישען מכל השמועות האלו ויש בקהל אנשים אשר להם דבר זה מוטל בספק אם היא מותרת לינשא בענין זה הואיל

הואיל ולא נשמע הרבר ברור ולא נראה סימן ממנו בעדים ואפי' ביד גוי מסיה לפי תומו ולא ישראל מסיה לפי תומו וסימן לא נראה ממנו ולא נשמע ואפי' לראיה בעולם והכל יודע הרב את אלה שואלים באר היטב בדרך הצנע לפי מה שכתוב בשאלה . . . כך^א דעתי נוטה ממה שלמדוני רבותי שברבר זה הקילו חכמים משום תקנת בנות ישראל שלא תהינה עגונות ושלא תצאנה לתרבות רעה ומשום דמית' שכוח' והוחקו להיות משיאין על פי עד אחר ועד מפי עד ומפי אשה ואשה מפי אשה ומפי עבד ומפי שפחה ואפי' מפי גוי מסיה לפי תומו ולענן מעשה זה^ב אילו גוי אחד הסיה לפי תומו ואמר כי נהרג וגוי אחר הסיה לפי תומו ואמר לא נהרג תנשא דתנן^ג עד אחד אומר מת וניסת ובא אחר ואומר לא מת לא תצא והוינן בה טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והאמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ומשנינן הכי קאמר עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירי הראשון ומותרת לינשא לכתחילה ואם גוי אחר לפי תומו אומר נהרג פלוני ושנים אמרו לפי תומם לא נהרג אע"פ שנשאת תצא דתנן עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תצא ואמרין פשיטא אין דבריו של אחד במקום שנים ואמרין לא צריכי' בפסולי עדות וכרי' נחמיה דתני' ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת ואין דבריה של אחת במקום שנים כשני אנשים באיש אחד שאין דבריו של אחד במקום שנים והני מילי שתי נשים באשה אחת אבל שתי נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי ואם שני עדי^ד עכו"ם אומרי' נהרג וא' אומר לא נהרג אע"פ שלא נשאת תנשא ואמר כאי קמ"ל בפסולי עדות דאולינן בתר רוב דעות אפי' לקולא ואם ב' עכו"ם אומרים לפי תומם לא נהרג וב' אומרים נהרג אין לה תקנה דת"ר^ה שנים אומרים נהרגשה וכו' ומשני ר' ששת כשנישאת לא מעירה היא גופא באשם תלוי קיימי' באומרת ברי לי והכא כיון שהנושאה אינו עד והיא אין הרבר ברור לה תרווייהו באשם תלוי קיימי' הילכך לא אפשר לה להנשא עד שיתברר הדבר אבל אם תוכלו לברר דברי העכו"ם המסל"ת שאין מכחישין זה את זה כלל כגון אלו אומרים נשבה בא' בשבת וזה אומר נהרג בב' בשבת התירוה לינשא ובלבד שלא יתכוונו לא להתיר אשה להנשא ולא להעיד אלא במסחין לפי תומן וכן הדין. גרשום ברי' יהודה.

[^אהתשו' הובאה בא"ז ח"א סי' תרצ"ג. וסופה במרדכי סוף האשה בתר' והנה תיבה אחת החסרה בא"ז והיא נמצאת בנוסחת הכ"י שלפנינו היא יקרה והיא מלת "צרפת". שעי' זה "מלך צרפת" נוכל לדעת אימתי נעשת המעשה ומה אילו חיילותיו בורגונייא ובאי זמן היתה ובאיוה זמן כבר השיב ר"ג לשואלים ממנו דבר ה'. וברוב המקומות בסיפור הענין הנוס' שלפנינו מהורה ולא חלתה בה יד. ^בצ"ל מחליף עמהם פרקמטי' עם הבהמות וכ"א בא"ז. ^גחסר בא"ז והני' שלפנינו נכונה. ^דצ"ל והיה רע על וכו' ובאיז נוס' אחרת. ^הצ"ל וכן. ^ובשנת ד' תשס"ו הוא 1006 למספרם קרב השר

מארגנאף באלדואין מפלאנדרע אל המבצר וואלענסיענעם וילכדו ויחמור את
את כל ארץ בורגוניא (Bourgogne) אבן מלך רודאלף השלישי מבורגוניא
אשר לא היו לו בנים נתן הירושה במלכותו למלך גרמניא היינריך השני, אז כרת
מלך היינריך ברית עם מלך ראָבערט מצרפת ושני המלכים חגו על וואלענ-
סיענעם ולא יכלו לה ואף הרוכס מנארמאנדיע היה עמם, וישבו המלכים בלי
השג חפצם (גיועברעכט תולדות מלכי אשכנז II. 51). ^(א) בא"ז ויש שם כרך
אחד במצור קרוב לעירו ולפנינו הגוי נכונה. ^(ה) ע"י שלא יכלו המלכים לכבוש
העיר נפוצו אנשי החיל ונשאו שלל רב ובא"ז בל"א: ובחזירתם נרשים מן
המלך שלל רב עמם הביאו מותר. ^(ב) בא"ז וזה אומר ראו כל מה שזה אומר
שיראה וכו' טוב הוא מדבר, ^(ג) בא"ז ולא בא סימן ואות לא נראה ^(ד) פסק הרב
דכיון שנארסה וקבעו זמן לנישואין והתירוה לינשא לא תצא מהתירה הראשון,
והנה משמע מדברי השאלה שכבר התירוה ורק יש בקהל אנשים אשר עוד
מטילים הרבר בספק. והנה לא הזכיר הרב דצ"ל מת וקברתיו ואולי דמה
הענין לשעת מלחמה ולא צ"ל קברתיו וע"י בב"י טור אהע"ז סי' י"ז.
^(ז) כצ"ל ובא"ז הגוי משובשת. ^(ח) יבמות ק"ז: ^(ט) מכאן חסר בכ"י והעתקתי
מן הא"ז. ^(י) כתובות כ"ב].

מ פ ת ח.

למערופו וקנה מן הקהל ואח"כ
אומר אחיו של אבינו היתה וגם
אני אכנס בה פז
אם עושין תקנה שלא לירד למערופו'
של צורבא מרבנן . . . פח
האי דאמר אי יכנסו חברי למערופו'
שלי אבוא גם לשאר הזקות
איזה תקנה עושין . . . פח

ה' שבועה וחרם.

קהל שגורו שלא לקלל חברים ולביישו
ואחד הזכיר לראוב' שנשטמע במי
השמר ויש חרם דרין על זה כא
להתיר החרם והשבועה . . . כב
שותפין שנשבעו שלא יעכב א'
כלום אחר החלוקה ועכב אם
עבר על השבועה . . . כג
אחד ששמע שצבור גזרין וקפין
ונשבע שלא לקיים גזירתם אם
חלה השבועה . . . כד
אם נשבעין בס"ת או בגזירה . . . לב

ה' עדות.

עדים מקצתן קרובים ומקצתן רחוקין ממ
ה' מכירה.

מה שכותבין בשטרות ד' אמות
קרקע ואין לו קרקע . . . נז
אשה מכרה למוזנות חצי הקרקע
לגוי ע"מ שימכרנה לישראל ועוד
הרשאה שהיתה לה על חצי הקרקע
שמכרה בעלה לגוי ע"מ שלא
יחזור וימכרנה אלא לו . . . צא
עוד בענין זה . . . צה

ה' שותפין.

השותפין שחלקו ונשבעו שלא יעכב
איש כלום ואחד עכב משכון
אי עבר על שבועתו . . . כג
שותף שנתפס ביד גוים ולקח מן
השותפות ונתן בפדיון ותובע
מחבירו לתת החצי . . . כו
ב' שותפין נשתתפו והתנו שלא
יתן הא' חלק באונס ואח"כ

ה' אישות וכתובות יבום וחליצה
ועריות.

אשה ששהתה י' שנים בלא בניס
ומת בעלה ונשבעה שלא בכ"ד
אם יש לה כתובה . . . כח
יבמה שהמליטה זכר ומת בתוך ל'
ונשאת בלא חליצה . . . לה
אחד גרש אשתו מביתו וטוען מקח
טעות שהיא מצורעת . . . מז
אחד הגיח לאשתו מטלטלין וקרקעות
אם גובה עוד כתובתה מן הנכסים
שנשתירו . . . נא
א' אומר קדשתי אחות אשתי והוא
היה בחופתה כשנשאת לאחר סא
בן אחי אביה של אשה מעיד במות
בעלה; חולץ משומד נשא
חלוצתו והיתה זוקקה אז עוד ליבם
מבעל שני . . . סג
אשה שנתנו לה אחיה עשור נכסים
ודרה בבית ועתה רוצה שיהי'
גם הבית שלה . . . צד
מעשה בשעת מלחמת מלך צרפת
בעגונה באיזה אופן מתדין בעדו'
גוי . . . קא

ה' קרושין וגיטין.

אשה עשתה שלח בעדים ונתעצל
השלוח מהו שתבטל השליחות
ותמנה שלוח אחר, אם יגולה אשה
לעשות שלוח במדה' אם לא דברה
אליו . . . טו
בחור אחד רצה לגרש אשתו קרוב
למיתתו אם יוכל הוא לימנות
שלוח לקבלה, אם יוכל אדם לשלח
נט ע"י גוי . . . טז
משרד שנתן ערבון וחזר בו אי
משלם או מחזיר השליש הערבון
בלא שילום . . . כז
אי עבר ויכל להיות שליח בנט . . . מז

ה' תקנות הקהלות.

ראובן יהיה לו מערופא של כוטרין
ובקש מן הקהל לגזור שלא יכנסו

מי שקבל עסקא ויצא עליו קול
עושר ונתפס והרבה לתת פדיון
גם מחל חובות מהו לשלם גם חברו

חלק בהזקק לב

שנים שהיה להם חוב אצל נוי ומת
הב"ח והלך אחר מהם אל
האפיפיור וצוה שישלמו לו ונתפשו
עם השר כמה ישלו ואח"כ הוצה
האחד שיתן לו ראובן חלק במה
שהפסיד, גם אמר שלא עשה

הוצאותיו ללכת אל האפיפיור . לב

המלוה מעות לחברו ונפסלה המטבע

באי זה מטבע משלם לו . מב

האיך קונין ריוח עסקא וכדומה
לזה והא אמרינן אין אדם מקנה
דבר שלא בא לעולם; אי צריך
בתנאי להיות שאפשר לעשותו ע"י
שליח; ראובן לזה מנה משמעון

והלך אצל לוי שותפו ואמר היה
קבלן ממעות שיש לנו במקום פלוני
אי הוי קבלן; המלוה במשכון ע"י
קבלן ואח"כ אמר הלוה אני הלויתי
למלוה זוז על משכון זה; כיצד
ערב משתעבד; הלכתא בערב;

שטר חוב ויצא מן היתומים גובין

מן הזיבורית; הלכת' בדיני דגרמי מב

ראובן משכון בידו וזוען ה' הלויתוך

והלוה טוען לא הלויתני אלא

ד' מי נשבע נה

אשה נתנה חפץ ליש' במעמד שלשתן

שיתנו לר' אם יביא הרשאה נט

ראובן חייב לגוי לטרא ולזה משמעון

ומצא אח"כ ששללו גוים ביתו

וגם בתי כל היהודים וגם כ' לטרים

שנשתיירו ביד שמעון אם צריך

לשלם לשמעון הליטרא פו

ש' אמר שנתן לו אבי ראובן חצי

נכסיו והביא שטר אחד התום

בקרובים ואח"כ שטר תתום בעדים

כשרים פח

ספינה נטבעה והצילו והטילו חרם

שלא יקח איש מיד נגב ואחד

לקח ואומר אברה ששיטפה נהר

מותרת צו

מלמד שיש לו כמה ערעורים ומשפטי'

עם בעל הבית בענין שלא נתן

לקחו ממון מן הא' והוא תובע מן
חברו חלק ממה שלקחו ממנו . סב

ה' נחלות.

שכיר מרע שחלק נכסיו בלשון
אני מניח ועוד חלק לרחוקים

וקרובים מעררים יג

האיך חולקין אם יש עגונה שבעלה
במדה"י ועוד יש לו בנים מאשה

אחרת לא

שכיב מרע אמר שיתנו לאשתו כ'
ליטרין והיא אומרת שיתנו לה

חויץ מכתובתה; ש"מ נתן נכסיו
לבנותיו מאשתו הראשונה ורצה

לסלק אשתו השניה עד שלא תקבל

כתובתה מז

ש"מ שחילק נכסיו בלשון אני מניח
ועוד שנתן לאשתו בתנאי אם

יהיה לה בן מט

ראובן צוה וחלק נכסיו ואח"כ הוסיף
לכתב ואח"כ נתן הצואה לאשתו

והשליטה ומת וגם העדים מתו וחלקו
הבנים הנכסים ע"י שבעה וטוענין

על כך מכמה טעמים פה

א' מת ואמר לאפוטרופוס תיסקף
מוחר לבתי ושרכה האפוטרופוס

לקרוב לו והרבה מוחר ומתן

ש"מ שאמר לאחד מה שאתה חייב

לי מחול לך ויוסיפו לך ועמד

וחזר בו צו

ה' מלוה ולוה טוען ונמען.

משכן ישראל ביד נוי ועלה עם
הריבית יותר מרמיו והלך ישראל

אחר ולקחו אם מוציאין מירו . יח

ראובן נתן משכנו לגוי ומילה אחד
לפדות ושמעון פדה אותו ביותר

וראובן תובעו כט

רחל ויעקב היו להם נחלה וכפר
ממושכן ואחי יעקב פדה הכל

מיד השר ורחל תובעה את הכרם
ואת הכפר למעשר ל

אם מכרו קרסים לצורך פדיונם
האיך נשבעים על משקלם ונלנו

שבועה לב

ה' שחיטה וטריפות.

עוף שנשברה תלו סן הארכובה
 ולמעלה ו
 השולח ע"י גוי עופות שחוטות בלא
 סימן טו
 נפולה אי בודקין נד
 אטום בריאה, רקבובית סביב הריאה
 והיא דבוקה ע
 תרגול שנשברה ירכו פ
 פנימה בראש הסכין, אם בודקין
 בשמש ובין כל עוף ועוף פב

ה' מאכלות אסורות.

נותן טעם לפנים מהו דינו, ופת
 פורני של גויס ה
 הכשר כלי נחושת נג
 אין סומכין על דבריו של גוי באיסור
 והתר עד

ה' דם חלב ניד ודגים.

על ניקור ירכי החיות סט
 כבד מחובר לעוף ובשלו האידך דינו,
 לב נצלה ונתבשל עא
 כבד שנתבשל עם בשר ואין
 בחתיכה ס' האידך משערין אילפס,
 האידך משערין לב דבוק עב
 חלב ובשר אם הם מין אחד, דם
 ובשר אי הוו מין אחד עג
 כשר שנמלח ויצא ממנה ציר, קלחת
 או קערה ברירה משערין עז
 לצלות לב של בהמה עם שאר
 בשר, ב' אכסנאים אוכלים בשר
 וחלב עח
 דגים קטנים שנמצא ביניהם דג טמא
 לב אינו בולע, לב דבוק ובשלו,
 לב דבוק ומלחו פא

ה' בשר בחלב.

אם לשין פת במים שהחמו בקדירה
 שבשלו בשר ח
 כף של בשר שבחשו בה קדירת חלב י
 בחשו קדירה חולבת ככף בשר עה
 אלו אסורין ואסורין בכ"ש פד

ה' נדה.

בעילת מצוה בתינוקת והפרישה
 סמנה, חפיפה, ימי לבון, טבילה

לו כמה שאמר, גם חלו הבנים וכו' צמ
 סוס שעבד בו יותר מכרו שאילה

ונפחת ק
 זרקו טיש על שבאים ושבאו ולקחו
 נכסים של אחרים אם משלמין ק

הלכות תפלה וברכת כהנים.

חולה אסור להתפלל ס
 מהו להזכיר ר"ח בשבת ביעלה
 ויבא טו
 ברכת כהנים אי הוי בפחות מ' סה

ה' ברכות.

פתיתין גדולים ושלמים על איזה מהן
 בוצע טד
 דברים הבאין שלא מחמת סעודה סה

ה' ציצית.

אי עושין ציצית פשתן לטלית של
 פשתן מד
 ציצית בכנר פשתן מח

ה' שבת ויוה"כ.

שבת ויו"ט ב' קדושות הן יא
 כוס של יוה"כ אם נותנין לטעום
 לתינוק יב
 שוורים שחורשין בשבת והם של
 ישראל אם יש להתיר יז
 מה שמסתכלין בצפורן בהבדלה יט
 אם מותר לשפשף אם רוחץ בנהר
 בשבת מא
 מי שפסק דמים וקנה סוס בשבת
 האידך קונסין אותו צג

ה' יו"ט, פסח, לולב וסוכה.

מדת עשרון ושיעור חלה בלישת
 המצות ג
 נרניר חטה שנמצא בפסח בתרנגולת,
 חטה בפסח בכד שמולחין בשר ז
 חיה ועוף הנצודין ביו"ט ראשון אם
 מותרים ביו"ט שני יא
 אם מסיר הרעפים וסכך אי הוי
 תעשה ולא מן העשוי כ
 אם מותר לסרוק ראשו בחול הסועד מ
 אם אומרים זמן כיום ב' דסוכות
 בנטילת לולב מג

חבית של עץ אי חוששין שתחב
 הגוי סנין בין הרעפים ולקח יין נ
 ה' חלה.

שיעור חלה ומדת עשרון של פסח נ
 פירוש שיטות הש"ס.

פ"י בהסבת הבעל הכתוב מדבר
 ב"ב ק"ב
 איסור מוסף, כולל ובת אחת .
 פ"י שאמרו שבועת שוא מוציאה
 מכללה להחמיר
 פ"י והנערה טובת מראה בתולה
 בתולה זו נערה יבמות ס"א .
 פ"י ולדרוש להו דאונס שרי כתובות
 ג':
 פ"י ר' מאיר בקנסא סביר לוקה
 ומשלם מכות ה'
 פ"י נחוש לגמלא פרחא מכות ד':
 פ"י בטורח שבועה זו למה שבועות
 ס"ז:
 פ"י אין אדם עולה לגדולה א"ב
 מוחלין כל עונותיו מנהדרין י"ד.
 פ"י הלל מי אמרוהו משה וכו' דוד
 וכו' פסלו של מיכה פסחים ק"ו.
 פ"י אלו אסורין ואסורין בכל שהן
 ע"ז ע"ד.
 פ"ד

בלילה יד
 האיך נוהגין בפרישה בימי לבון,
 יולדת אחר ס' אי שריה בתוך
 ימי טהרה, אם טובלת בלילה .
 תינותק אם פורש ממנה בשלא
 הגיע ומנה לראות נב

ה' ריבית.

ישראל לזה לשם נוי סעות מישראל
 אחר בריבית אם סותר נ
 אם סותר לאכול משכנתא בנכית'
 ועל איזה דרך צ
 לאכול משכונ בנכית' ועוד שהחליפו
 פירות כרמים הממושכנים צב
 ריבית שלא באו מיד ליה, רבית
 שנותן ישראל שליח עבור ישראל
 ומעשה בענין זה צח

ה' יין נסך.

משקה טופח בכוס ששתה גוי ועירה
 כסנו לחביות והיו ניצוק א
 עבד הביא יין ברדרורים ואמר כי
 היה זב וסתמו ד
 ענבים בכלי חוב היין ונגע בו נצר
 ענבים, ישראל וגוי טלטלו חבית
 עד שנענעו היין ועלה על ידיהם ט

K

B
1032.

Mueller,

שְׁמוֹנֵי עָבָר

חֲמִישִׁי

צֶרֶפֶת

לְדָתִיר
